

**DENİZLİ'DE YEREL GAZETECİLİK ALANI:
MEKANİZMALAR, İŞLEYİŞ VE STRATEJİLER**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Bilim Dalı**

Merve ÇETİN DAĞDELEN

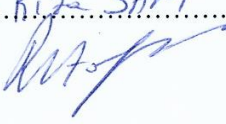
**Danışman
Doç. Dr. Güney ÇEĞİN**

**DENİZLİ
AĞUSTOS 2018**

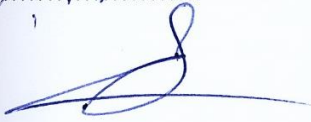
DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji doktora programı öğrencisi Merve ÇETİN DAĞDELEN tarafından Doç. Dr. Güney ÇEĞİN yönetiminde hazırlanan “Denizli’de Yerel Gazetecilik Alanı: Mekanizmalar, İşleyiş ve Stratejiler” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 06.08.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Rıza SAM

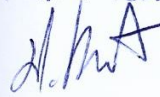
Jüri-Danışman

Doç. Dr. G. ÇEĞİN

Jüri

Prof. Dr. Selim HAYRANOĞLU

Jüri

Doç. Dr. Emine Nispet ADAS

Jüri

Doç. Dr. İbrahim DİZEL

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 29/08/2018 tarih ve 35/07... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT
Müdür

TEŞEKKÜR

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı

Merve Gethin Doğateles

TEŞEKKÜR

Doktora çalışmamın oluşmasında elbette çok kişinin emeği vardır. Çalışma boyunca gerek yönlendirmeleriyle gerek paylaştığı kıymetli bilgileri ve deneyimleriyle her zaman yanımda olan danışman hocam Doç. Dr. Güney ÇEĞİN'e sonsuz teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın her döneminde eleştirileri ve yerinde yönlendirmeleriyle yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Hasan TÜZEN'e ve çalışmanın pratik kısmında izleyeceğim rotamı belirlememde yardımcı olması ve gazetecilerle rahat görüşmeler gerçekleştirmeme ön ayak olan hocam Prof. Dr. Ercan Haytoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi iletirim. Tez savunma sınavıma katılmasının yanı sıra akademik hayatımın her döneminde desteklerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Rıza SAM'a sonsuz minnetlerimi sunarım. Çalışmanın hazırlanmasında desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Türkan ERDOĞAN'a da teşekkürü borç bilirim. Değerli bilgilerini benimle paylaştığı için sayın Dr. Öğ. Ü. Cem Koray OLGUN'a teşekkürlerimi sunarım. Pamukkale Üniversitesi sosyoloji bölümü öğretim üyeleri ve araştırma görevlisi arkadaşlara da yönlendirmeleri ve yardımları için teşekkürlerimi sunarım. Elbette ki, en büyük emek saha çalışması esnasında değerli vakitlerini ayırıp tecrübelerini paylaşan ve sabırla soruları cevaplayan isimlerini zikredemediğim Denizli'deki yerel gazetecilere aittir. Onlar olmasaydı çalışma gerçekleşmezdi. Her birine ayrı ayrı teşekkürü borç bilirim. Ayrıca çalışmanın maddi desteğini sağlayan Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne teşekkürlerimi sunarım. Bana her konuda destek olan anneme, babama ve kardeşlerime şükranlarımı sunarım. Ve son olarak çok sevgili Eşime, bu süreçte büyük destekleri, yardımları, emeği ve sonsuz sabrı için çok teşekkür ederim.

ÖZET

DENİZLİ'DE YEREL GAZETECİLİK ALANI: MEKANİZMALAR, İŞLEYİŞ VE STRATEJİLER

ÇETİN-DAĞDELEN, Merve

Doktora tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Güney ÇEĞİN

Ağustos 2018, VII+208 sayfa

Bu çalışma, Denizli kenti özelinde yerel gazetecilik alanındaki işleyişi, mekanizmaları ve alandaki stratejileri ortaya çıkarmak hedefiyle oluşturulmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için çalışma, hem alan içindeki faillerin birbirleriyle ve alanla olan ilişkileri hem de alanın dışındaki sosyal, siyasal, ekonomik oluşumların yerel gazetecilik alanına ve alandaki failere yönelik etkileri doğrultusunda iki boyutlu olarak ele alınmıştır. Ayrıca medya alanının her geçen gün yenilenen bir alan olması nedeniyle, bu doğrultuda Denizli'deki yerel gazetecilik alanında tarihsel süreçte yaşanan değişim ve dönüşümler ortaya konulmuştur. Çalışmanın rotası, pratik düzlemde faillerin kendi görüşleri, teorik düzlemde ilişkiyel teori ve Bourdieucü perspektifin yardımıyla belirlenmiştir. Bu yönüyle çalışma hem teorik hem de pratik izleklerin bir arada bulunduğu nitel bir saha çalışması olma özelliğini taşımaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın yöntem ve tekniklerine yönelik bilgiler verilirken, ikinci bölümünde teorik alt yapısı oluşturulmuştur. Bu bölümde ilişkiyel sosyal teori ve Bourdieu'nün kavramsal repertuarı ve gazetecilik alanına yönelik yaklaşımları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde yerel gazetecilik alanına yönelik çeşitli teorik ve teknik bilgiler verilmiş, akabinde alanın inşası amacıyla iç yapı ve dış yapısına yönelik malumatlara ve Denizli yerel gazetecilik alanının tarihsel serüvenine değinilmiştir. Çalışma analizlerine yer verilen dördüncü bölümde araştırma, görüşme soruları aracılığıyla faillerin bireysel verileri, alanın iç yapısı ve alanın dış yapısı şeklinde üç farklı temaya ayrıştırılarak birbirleriyle olan ilişkiyelilikleri düzleminde yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda Denizli kentindeki yerel gazetecilik alanının profili tüm yönleriyle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Denizli, Yerel Gazetecilik Alanı, Bourdieucü Perspektif, İlişkiyel Sosyoloji

ABSTRACT

LOCAL JOURNALISM IN DENİZLİ: MECHANISMS, FUNCTIONS AND STRATEGIES

ÇETİN-DAĞDELEN, Merve

Doctoral Thesis

Sociology Department

Sociology Programme

Adviser of Thesis: Assoc. Prof. Dr. Güney ÇEĞİN

August 2018, VII+208 pages

This study aims to reveal the functions, mechanisms and strategies in the field of local journalism in Denizli city. In order to achieve this aim, the study dually deals with both the relations of the agents in the field with each other and the field; and the effects of the social, political and economic formations outside the field on the local journalism field and on the agents in the area. In addition, due to the fact that the media field is a renewed field every passing day, the changes and transformations experienced in the historical process in the field of local journalism in Denizli are presented accordingly. The route of the work is determined in practical plane with the own perspectives of the agents and in theoretical plane with the relational theory and with the help of the perspectives of the Bourdieu. In this respect, this study is a qualitative field work in which both theoretical and practical perspectives exist together. In the first part of the study, necessary information is given about the methods and techniques of the research and in the second part the theoretical sub-structure is established. In this section, relational social theory and Bourdieu's conceptual repertoire and approaches to journalism are discussed. In the third part, varied theoretical and technical information about the local journalism field is given and then the information about the internal structure and the external structure of the field and the historical development of Denizli local journalism is mentioned. In the fourth chapter, which deals with the study analyzes the research that is divided into three different themes as the individual data through interview questions, the internal structure of the field and the external structure of the field is interpreted in their relational plane. As a result of the study, the profile of the local journalism field in Denizli city is revealed in all aspects.

Keywords: Denizli, Local Journalism Field, Bourdieu Perspective, Relational Sociology

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	9
1.4. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri ve Aşamaları.....	11
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	13
1.6. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi ve Analiz Süreci.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	16
2.1.1. Tözcü Teori “OUT” İlişkisel Teori “IN”.....	16
2.2. Bourdieu Sosyolojisinin Kavramsal Çerçevesi.....	20
2.2.1. Bourdieu’de Alan Kavramı.....	22
2.2.2. Bourdieu’de Sermaye Kavramı.....	24
2.2.3. Bourdieu’de Habitus Kavramı.....	27
2.3. Gazetecilik ve Bourdieu’de Gazetecilik Alanı (Journalistic Field).....	29
2.3.1. Gazete’nin Tarihsel Serüveni.....	29
2.3.2. Meslek Olarak Gazetecilik.....	32
2.3.3. Bourdieu’de Gazetecilik Alanı.....	34
2.4. Gazetecilik Alanı’nın İnşası.....	37
2.4.1. Gazetecilik Alanının Dinamikleri ve İşleyişi.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL GAZETECİLİK ALANININ DİNAMİKLERİ VE DENİZLİ’DE YEREL GAZETECİLİK ALANI

3.1. Yaygın Gazete (Ulusal Gazete).....	45
3.2. Yerel Gazete.....	46
3.3. Türkiye’de Yerel Gazeteciliğin Gelişim Süreci.....	47
3.4. Yerel Gazeteciliğin Tasviri.....	49
3.4.1. Yerel Gazetecilik Alanı’nın İşlevselliği.....	49
3.4.2. Yerel Gazetecilik Alanı’nın Dinamikleri ve İşleyişi.....	50
3.5. Denizli’de Yerel Gazetecilik Alanı’nın Tarihsel Süreci.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ANALİZLERİ

4.1. Yerel Gazetecilerin Habitusları, Sermaye Türleri ve Alandaki Konumları.....	54
4.1.1. Yerel gazetecilerin Alana Giriş Süreçleri.....	54
4.1.2. Eyleyen Habitusuna Yönelik Ebeveyn Meslekleri.....	57
4.1.3. Bir Sosyal Sermaye Olarak ‘Hemşehri’liğin Yerel Gazetelerde İşleyişi.....	58
4.1.4. Bir Kültürel Sermaye olarak Eğitim Durumunun Alana Yansımaları.....	61
4.1.5. Eyleyenlerin Sahip Olduğu ya da Yoksun Olduğu Sermayelerin Alana Etkisi.....	65
4.1.6. Yerel Gazetecilik Alanının Yönlendirici Erklığı-Bilgilendirici Pasifliği Dikotomisi.....	67
4.1.7. Yaygın Gazeteler İle Yerel Gazeteler Arasındaki İşleyiş ve Mekanizma Farklılıkları.....	70
4.1.8. Denizli’de Yerel Gazetecilik Alanının Özgün Özellikleri.....	75
4.1.9. Yerel Gazetecilik Alanında Görev Dağılımı ve Alandaki Konumlar.....	80
4.2. Alanın İç Yapısı (Nesnel İlişkiler, Yazarlar, Muhabirler, Çalışanlar).....	86
4.2.1. Yerel Gazetecilik Alanında Uyulması Gereken Özgün Kurallar	87
4.2.2. Yerel Gazetecilik Alanında ‘Rekabet’ Tanımlaması ve Mücadele Alanı Yerel Gazeteler	90
4.2.3. Yerel Gazetelerde ‘Torpil’ Mekanizmasının İşlerliği.....	98
4.2.4. Yerel Gazetecilik Alanında Kişisel Baskı ve Mobbing Öyküleri.....	100
4.2.5. Yerel Gazetecilik Alanında ‘Cinsiyet Ayrımcılığı’nın İşleyişi Üzerine.....	104
4.2.6. Yerel Gazetecilerin ‘Sosyal Kontrol’ Meselesi.....	110
4.2.7. Kurum İçi Eğitim Çalışmaları.....	112
4.2.8. Üniversitede İletişim Fakültesi Eksikliği ve Yerel Gazete İlişkisi.....	115
4.2.9. Gazetelerin Baskı ve Yayınlanma Mekanizmaları.....	120
4.2.10. Yeni Nesil Gazeteciler.....	123
4.2.11. Yerel Gazeteciliğin Geleceği Hakkında Birkaç Kelam.....	127
4.3. Alanın Dış Yapısı (Sermaye Egemenliği, Gazete Sahipliği, Ekonomik İlişkiler, İktidar Konumu).....	134
4.3.1. Yerel Gazetecilik Alanı ile Siyaset Alanının İlişkiseliliği	134
4.3.2. Yerel Gazetecilik Alanının Ekonomik İlişkiler Mekanizması	140
4.3.3. Reklam Gelirleri ve Resmi İlan Stratejileri	146
4.3.4. Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği Üzerine.....	156
4.3.5. Yerel Gazetelere Uygulanan Baskı, Sansür, Kundaklama ve Manipülasyon Öyküleri.....	165
4.3.6. Yerel Gazetelerin Tarihsel Süreçte El Değiştirmesinin İşleyişine Etkileri....	169
4.3.7. Yerel Gazetecilerin Sendikal Yapılanamama Sorunu.....	171
4.3.8. Denizli Gazeteciler Cemiyeti.....	173
4.3.9. Yerel Gazetecilerin Hukuki Hakları, Sarı Basın Kartı ve Sigortalı Çalışma Uygulamaları.....	176
4.3.10. Basın Birimleri Meselesi.....	178
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	184
KAYNAKLAR.....	198
EKLER.....	205
ÖZGEÇMİŞ.....	208

KISALTMALAR DİZİNİ

Ak Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
GEKA	Güney Ege Kalkınma Ajansı
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
KİA	Kitle İletişim Araçları
PAÜ	Pamukkale Üniversitesi
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

İletişim insanlığın var olduğu arkaik dönemlerden beri en temel ihtiyaçlardan biridir. Bireyler ağaçlara ip bağlayarak, renklere farklı anlamlar yükleyerek vb. yöntemlerle birbirleriyle iletişime geçmişlerdir. İnsanın merak, üretme duygusu ve ihtiyaçları aracılığıyla iletişimin kitleselleşmiş hali olarak tanımlanabilecek medya oluşmuştur. Sözcük olarak Latince'den gelen "media" ilk kez 1920'lerde kullanılmaya başlanmıştır. Medyayı temsil eden araçlar ise "medya araçları" ya da "kitle iletişim araçları" şeklinde isimlendirilmiştir. Gelişen teknolojiye paralel bir düzlemde medya araçları da gelişim göstermiş ve çeşitli dönemlerde "iletişim devrimi" olarak nitelendirilen yeniliklere kapı aralamıştır. Matbaanın bulunmasıyla başlayan medya araçları yolculuğu gazete, radyo, televizyon, internet ve yeni medya araçlarına kadar gelişmeye devam etmiştir ve devam etmektedir. İlginç olan şudur ki, tarihsel süreçte yeni gelen her medya aracı toplumun konsensüsüne aykırılık taşıdığı sanısıyla eleştirilmiş fakat zamanla kabul görmüştür. Ne var ki, her yeni gelen medya aracı diğerini tarihin tozlu raflarına gönderecek kadar erk sahibi olmamış ve farklı kerteler olarak varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bunun en güzel örneğini medya araçlarının en eskisi gazetelerde bulmak mümkündür. Her ne kadar popüleritesini yitirse de mevcut varlığını hâlen devam ettirmektedir. Gazete, demokratikleşmeye katkı sağlama kabiliyetine sahip bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira kutsal bir meslek olarak görülen habercilik/gazetecilik tarafsızlık etiği ile donanımlı bir meslektir. Gazetecilerin haber yaparken tarafsız olmaları beklenir; fakat neo-liberal politikaların etkisiyle bir meta değerine dönüşen gazetelerin çeşitli değişim ve dönüşüm geçirdikleri söylenebilir. Söz konusu değişimden gazetecilerin de etkilendikleri ve piyasa kuralları doğrultusunda gazetecilik yapılmaya başlandığı görülmektedir. Gazeteciliğe yönelik yapılacak çalışmaların söz konusu değişimleri ortaya koymak adına değerli olduğu söylenebilir. Öte yandan bu çalışmalar, gazeteciliği diğer pek çok alandan farklı kılan özelliklerini de ortaya çıkarmak için önemlidir.

Medya araçları gündelik hayatımızın her alanına müdahil olma başarısına sahip araçlardır. Dolayısıyla toplumsal konular üzerine teorik fikirler üreten bilim insanlarının medyanın toplumla olan ilişkisi hakkında düşünmemesi eksik bir parça bırakırdı. Bu nedenle medyanın toplum üzerindeki etkisini konu edinen birçok çalışma mevcuttur. Medya üzerine yapılan çalışmaların genel konsensüsünden bahsetmek güç olacaktır. Klasik dönemde iletişimi anlamaya yönelik çalışmalarla karşılaştığımızda, modern dönemde

medya araçlarının etkisine yönelik çalışmaların arttığı medya sosyolojisi literatüründe görülmektedir. Medya araçlarının gelişimine yönelik çalışmaların arka yüzünde medyanın etkisine yönelik eleştirel çalışmaların varlığı görülmektedir. Dolayısıyla sosyolojideki genel yapı-fail dikotomisinin medya çalışmalarında da görüldüğü söylenebilir. Zira bir tarafta kitle iletişim araçları kullanmanın okur-yazar olmaktan daha öteye etkisi olmadığını ve medya araçlarının işlevsel oldukları toplumlardan etkilendiklerini varsayanlar ile diğer tarafta kitle iletişim araçlarının erken değilse bile, uzun dönemde insanların perspektiflerini kaçınılmaz olarak değiştireceğini, başka bir deyişle medya araçlarının bireyleri etkilediğini varsayanlar vardır (Briggs-Burke,2011: 4-22). Esasen bu dikotomiyi aşarak bir toplumun toplumsal kimliğinin oluşumunda medyanın oldukça etkili olduğunu ve aynı zamanda o toplumun toplumsal kimliğinden medyanın etkilendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Zira karşılıklı etkileşim söz konusudur. Dolayısıyla medya ve iletişim ile ilgili yapılacak çalışmalarda da ilişkisel sosyoloji perspektifini yardıma çağırmak doğru olacaktır. Çalışmamızda sadece makro ya da sadece mikro sosyolojiden faydalanacağımız takdirde çalışmanın eksik kalacağını fark ettik. Hem makro hem mikro hem teorik hem pratik sayıtların kullanımının faydalı olacağını ve en sağlam bilgiyi sunacağını düşünmekteyiz. Bu yüzden çalışmanın teorik alt yapısında bu karşıtlıkları aşmaya çalışan *Bourdieucü İlişkisel Teori* ve bu teorinin kavramsal çerçevesini kullanmakta karar kıldık.

Öte yandan, genel medya çalışmalarında gözden kaçırılan bir durum vardır; medya çalışmalarında toplum ve medyanın karşılıklı ilişkisi üzerinden çalışmalar hazırlanırken, esasen medya çalışanlarının bu etkileşimden payını nasıl aldığı sorgulanmamaktadır. Medya çalışanlarının medya programlarını hazırlarken, görsel, işitsel, yazımsal medyanın oluşumu esnasında neler yaşadıklarının yeterince sorgulanmadığı görülmektedir. Zira medya araçlarında yaşanan toplumsal ve teknolojik gelişmeler paralelinde medya çalışanlarının da değişim ve dönüşüm yaşadığı yadsınamaz. Fakat söz konusu değişim ve dönüşüm hakkında direkt alana dâhil olan failerle yapılan görüşmeler çerçevesinde çalışma hazırlamak, problemin tözcülüğünü aşmayı, temelini değil birden fazla temelini bir arada sunmayı sağlayacaktır. Çünkü alanı yaşayanların deneyimleri, alan içindeki ilişkiler ve pratikler, alanın doğruya en yakın şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle çalışma gazetecilerle yapılacak olan görüşmeler çerçevesinde hazırlanmıştır.

Medya ve iletişim alanında yaşanan değişim ve dönüşümlerin sadece yaygın gazeteleri etkilediğini düşünmek yanlış bir tutumdur. Tıpkı yaygın gazeteler gibi yerel gazeteler de –ve hatta daha yoğun bir şekilde- çeşitli oluşumlardan etkilenmektedir. Söz konusu değişim ve dönüşümün yerel gazetelerde nasıl tezahür ettiğini tanımlamak, piyasa kültürünün yereli ne şekilde etkilediğini anlamının bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel gazeteler yöre halkının nabzını tutan, halkın aynası konumunda olan kurumlardır. Dolayısıyla Anadolu kentlerinde yapılacak olan yerel gazetecilik çalışmalarının hem yerel hem de yaygın medya çalışmalarına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dünya genelinde yerel basına doğru bir yöneliş olduğu bilinmektedir. Zira Avrupa’da yerel basının toplam tirajı yaygın basının toplam tirajını aşmaktadır (Girgin, 2009: 237).

Bu bağlamda çalışma, yerel gazetecilik alanında yaşanan değişim ve dönüşümleri ilişkisel sosyoloji perspektifiyle yaklaşmak kaydıyla beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde çalışmanın kapsamı ve yöntemi altında çalışmanın konusu, amacı, önemi, veri toplama teknikleri ve analiz süreci, araştırmanın sınırlılıkları, verilerin değerlendirilmesi ve analiz süreci gibi çalışmanın teknik kısımlarından bahsedilmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesinden bahsedilmiştir. Bu bölümde öncelikle *İlişkisel Sosyolojik Teori* genel hatlarıyla birlikte tanıtılmış, sonrasında ilişkisel düşünce teorisini Pierre Bourdieu’nün kavramsal repertuarından bahsedilmiştir. Hem yerel gazetelerin alan olarak inşası hem de gazetecilerin taşıdıkları habitusları eşzamanlı olarak ortaya koymanın yerel gazeteciliğin faktörlerini tam olarak inşa edeceği düşüncesindeyiz. Bu nedenle Bourdieu’nün kavramlarından faydalanmayı ve çalışmanın kuramsal alt yapısının bu çerçevede oluşturulması planlanmıştır. İkinci bölümde ayrıca gazetecilere yöneltilecek soruların kavramsal şemasını da oluşturması amacıyla Bourdieu’nün “*habitus, sermaye ve alan*” kavramlarından söz edilmiştir. Bu kavramları Bourdieu’nün teorisinde ne şekilde kullandığı tanıtılmıştır. Bourdieu’nün *habitus* kavramı gazetecilerin medya içerisinde yaşadıkları değişimi ve dönüşümü açıklamak adına işlevselleştirilmiştir. *Sermaye* kavramı failerin gazeteler içerisinde ne şekilde konumlandıklarını anlamlandırmayı kolaylaştırmıştır. *Alan* kavramı ise başlı başına çalışmanın temel kavramı olarak kabul edilmektedir. Zira yerel gazetecilik Bourdieücü perspektifle bir alan olarak tanımlanmış ve çalışma bu tanım çerçevesinde geliştirilmiştir.

Üçüncü bölümde çalışmanın konusunu oluşturan yerel gazetecilik alanına yönelik tanımlamalar ve çalışmanın örneklemini oluşturan Denizli’de yerel gazetecilik alanına yönelik çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Yerel gazetecilik alanını yaygın gazetecilikten ayıran özgün farklılıklar nelerdir, yerel gazetelerin işlevselliği nasıl tanımlanmaktadır vb. konularda açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca Denizli’de yerel gazeteciliğin tarihi, ilk kurulan gazeteleri, günümüzdeki mevcut gazetelerin işleyişi gibi gelişim süreçleri ele alınmıştır.

Dördüncü bölüm çalışmanın gövdesini oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Gazetecilerle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin deşifasyonu sonrasında yapılan analizler aktarılmıştır. Bu bölüm kendi içinde üç temaya ayrılmış ve gazetecilerin habitusları, yerel gazetecilik alanının iç yapısı ve yerel gazetecilik alanının dış yapısına yönelik soruların tümü alt başlıklar haline getirilmiştir. Her bir alt başlık içinde gazetecilere yöneltilen sorular doğrultusunda alınan cevaplara ve bu cevapların analizine yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümü genel değerlendirme ve sonuç şeklinde düzenlenmiştir. Bu bölümde elde edilen veriler doğrultusunda yapılan analizlerin genel özetine yer verilmiş, analizlerin ilişkisel düzlemde nasıl bir profil oluşturduğu tartışılmış ve son olarak yerel gazetecilik alanının gelişimine yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Bu çalışma Denizli’deki yerel gazetelerin oluşumu, tarihsel izdüşümleri, özgün kurallarının yanında, yerel gazetede çalışan aktörlerin toplumsallaşma süreçleri, habitusları, etkinlikleri ve edilgenliklerini ortaya koyarak yerel gazetecilik alanının detaylı resmini sunmaktadır. Bu tür araştırmalar yerel gazetelerin derlenip toplanmasına, kendilerini dışarıdan görme imkânına sahip olmalarına ve özeleştiri yapmalarına katkı sağlayabilecektir. Yapılan araştırmalar kentteki bireylerin yerel basına yönelimlerini artırabilmesi açısından da önemli görülebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1.Araştırmanın Konusu

Arkaik toplumlardan günümüz post-modern toplumlarına kadar hayatın her aşamasında bireyler farklı yöntemlerle iletişim sağlamışlardır. Ne var ki medya, iletişimden bazı noktalarda ayrışır. Medya kavramını iletişim kavramından farklı kılan en önemli özellik; medyanın ontolojik düzlemde kitlesel bir veçhe taşımasıdır. Medya, iletişim teknolojileriyle birlikte herhangi bir olayın birden fazla kişiye açık bir şekilde anlatılmasıdır (Jeanneney, 2006: 20). Medyanın içeriğini oluşturan Kitle İletişim Araçları (KİA) hayatın vazgeçilmezleri haline gelen araçlardır. Günümüzde KİA denildiğinde gazete, radyo, televizyon, internet gibi temel araçlar anlaşılmaktadır. Medyanın başlangıcı olarak kabul edilen matbaa, bilimsel ve teknolojik birçok yenilik için dönüm noktası olmuştur. Matbaa ile birlikte insanların düşünce ufku genişlemeye ve eleştirel bakış açısı gelişmeye başlamıştır. Bu durumun en güzel örneklerini Aydınlanma Çağı ve Rönesans Hareketleri'nde görmek mümkündür. Gazetelerin basılmaya başlamasıyla kitlesel iletişim yeni bir anlam kazanmıştır. Artık bireyler gündelik hayatlarında, yakın ve uzak çevreleri hakkında bilgi sahibi olmaya başlamıştır. Gazetelerin basılmasıyla birlikte günümüz yazılı basınının genel özelliklerinin geçmişte oluşmaya başladığını söyleyebiliriz. Özellikle günümüz basınında yer alan genel haberler, halka yönelik haberler ve fikir basını üçlüsünün o dönemde oluşmaya başladığı söylenebilir (Jeanneney, 2006: 156).

Haberleşme ihtiyacı, gündelik hayatta toplumsal olarak yaşamlarını idame ettiren bireylerin en doğal ihtiyaçlarından biridir. Özellikle merak duygusu haberleşme ihtiyacını anlamlı kılmaktadır. Zira bu ihtiyacın art yöresinde insanların öncelikle yakın çevrelerinde meydana gelen olayları öğrenme isteği bulunur. Böylelikle insanlar kendilerini ve yakınlarını tehdit edebilecek durumlara karşı önlem alabileceklerini düşünürler. Bu nedenle, gazetecilikte verilen haberlerde coğrafi konum ve yakınlık önemlidir. İnsanlar öncelikle yakın çevrelerinde olup bitenleri öğrenmek isterler. Çünkü bu enformasyon akışı yaşamlarını daima etkiler (Şeker, 2007: 11). Kendi yaşadıkları

kentteki sorunların çözümlenmesini isteyen bireyler için yerel gazeteler bir temsilci niteliğindedir. Yerel medyanın yaygın medya karşısında sönük bırakıldığı, önemsizleştirildiği görülmektedir. Hâlbuki medya aracılığıyla toplumu anlamak için özellikle yerel olanın anlaşılması gerekliliği kaçınılmazdır. Toplumun ince detayları, özgün konsensüsleri ve yerel anlamda toplumsal kimlikleri yerel medya aracılığıyla ortaya konulmaktadır. Ayrıca Avrupa'da yerel gazetelerin demokratikleşmeye katkı sağlayan bir faktör olduğu düşünülmektedir (Girgin, 2009: 236).

Yerel gazeteler özelinde yapılan pek çok sosyolojik çalışma var olsa da literatür taramasında, bu alanın failleri olan gazetecilerin perspektifleri özelinde yapılan az sayıda çalışma olduğu gözlemlenmiştir. Fakat bir alanı en iyi anlamamanın yolu; o alandaki faillerin alana dönük yükledikleri anlamları kavramaktır. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanını irdelerken hayatlarını yerel gazetecilik ile idame ettiren faillerin anlam dünyalarını kavramaya ihtiyaç duyulacaktır. Bu nedenle çalışmanın bir boyutu yerel gazetecilik alanında çalışan gazetecilerin görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Çalışmamızın bilimsel muradı göz önüne alındığında sosyolojik araştırmalardaki dikotomiler karşımıza önemli bir engel olarak çıkmaktadır. Bunlardan en direngeni yapı-fail dikotomisidir. Bu dikotomileri aşarak ilişkisel bir çalışma hazırlamanın yerel gazetecilik alanının daha net anlamlandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle çalışma özelinde Bourdieu'nün Yapısal-İnşacı Teorisi ve temel kavramları kullanılmıştır. Bourdieu dikotomileri alaşağı eden perspektifi aracılığıyla yapı ve failin birlikte anlamlı ve ayrılmaz bir ilişki içinde olduklarını göstermiştir (Calhoun, 2007: 93). Bunu da özellikle *habitus*, *alan*, *sermaye* gibi spesifik kavramlarla yapmıştır. Sosyolojiyi "pratiğin bilimi" olarak isimlendirir. Bu nedenle Bourdieu'ye göre sosyolojinin görevi, "toplumsal evreni oluşturan çeşitli toplumsal dünyaların en derinine gömülü yapıları kadar, bu yapıların yeniden üretimini gösteren mekanizmaları da gün ışığına çıkarmak"tır (Wacquant, 2007: 63).

Bu bağlamda çalışmamızda Bourdieücü anlamda bir alan olarak tasvir edilen Denizli'de yerel gazetecilik alanının oluşumu, tarihsel izdüşümleri, özgün kuralları, aynı zamanda yerel gazetede çalışan aktörlerin toplumsallaşma süreçleri, habitusları, etkinlikleri ve edilgenliklerini, değişme ve gelişmeleri de ortaya konularak yerel gazetecilik alanının detaylı resmi sunulacaktır. İlâveten çalışmanın temel problemi

Bourdieu'nün ilişkiyel sosyoloji anlayışı çerçevesinde alan, sermaye ve habitus kavramlarının aracılığıyla yerel gazetecilik alanındaki mekanizmalar, işleyiş ve stratejilerin oluşumunu sağlayan hem iç yapıların (failler) hem de dış yapıların (yapılar) etkinlik ve edilgenliklerinin ortaya konulmasıdır. Araştırma sonucunda Denizli kentindeki yerel gazetecilik alanını belirleyen, değıştiren ve dönüştüren etkenler ortaya konulmuş ve böylelikle yerel gazetecilik alanının kritiğı yapılmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Elinizdeki çalışmanın amacı, yerel gazetecilik alanına özgü çeşitli stratejiler ve bu stratejilerin alan içinde uygulanmasının sonuçlarını ve aynı zamanda fail olarak yerel gazetecilerin habitusları ve sermayeleri ile alandaki etkilerini ortaya koyarak Bourdieücü anlamda "yerel gazetecilik alanı (local journalistic field)"nın profilini çıkarmaktır. Bu hedefle başladığımız çalışma; yapı olarak yerel gazete ile fail olan yerel gazeteci arasındaki ilişkiyi resmedecektir. Çalışmamız yerel gazetecilik alanında ne tür stratejiler uygulanmaktadır, ilişkiler bağlamında yerel gazetecilik alanı kimlere ya da nerelere dayanmaktadır, taraflı mıdır taraflıysa neye göre ne tarafta olacaktır bu konuları aydınlatmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışma yerellik mefhumuyla düşünüldüğünde günümüz toplumunu daha iyi anlamak, bunun yanında yerel gazetelerin işleyiş stratejilerini anlamlandırarak yerel olayları değerlendirmede farklı bir bakış açısı sunma gibi katkılar içermeye çalışmaktadır.

Gazetecilik, Haber, Yerel Medya vb. konularda iletişim sosyolojisi perspektifinden yapılan çalışmalar ekseriyetle şu şekilde sıralanabilir;

- a) Gazetecilik ve haber yapma süreçleriyle ilgili mesleki anlamda pedagojik bilgiler veren çalışmalar, (Altun, 2005),
- b) Hem yaygın hem de yerel gazetecilikte çalışan basın mensuplarının yaşadıkları sorunlara odaklanan çalışmalar, (Yazıcı, 2014).
- c) Yerel gazetelerin yapısal özelliklerinden ve yapısal eksikliklerinden bahseden çalışmalardır (Göktürk, 2014).

Ancak yerel gazetecilerin mesleklerine yükledikleri anlamları ölçüt alan bir çalışmanın neredeyse hiç yapılmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca yalnızca anket yöntemiyle hazırlanan çalışmaların yoğunlukla olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu

çalışma faillere söz hakkı tanıyarak onlarla yapılan derinlemesine görüşmeler ışığında hazırlanan bir çalışma olması nedeniyle diğer çalışmalardan kendisini tefrik edecektir.

Bu çalışmayla yerel gazetelerin ekonomik, siyasi ilişkileri, aile bağları, hemşehrilik mefhumu, yöneticilerin bakış açısı, çalışanların her türlü sermayeleri ortaya çıkarılacaktır. Bu amaç doğrultusunda cevaplanması gereken bazı sorular şunlardır:

1) Yerel gazetelerin ekonomik bağlantıları var mıdır, varsa bunlar nelerdir, aile işletmesi olan gazeteler var mıdır?

2) Yerel gazete sahipleri, yöneticileri, çalışanları gazetecilik eğitimi almış ehil kişiler midir, yoksa farklı alanlardan gazeteciliğe giriş yapmış kişiler midir?

3) Yerel yerleşimlerin kimlik özelliklerinden biri olan "hemşehrilik" kavramı Denizli'deki yerel gazetelerde çalışanlar bağlamında önemli midir?

4) Çalışanların (tezimizin ilerleyen sayfalarda ele alacağımız üzere) Bourdieücü anlamda "sermaye" tipleri, çalışılan yerel gazetecilik alanında ne kadar değerlidir, ast-üst ilişkilerini etkilemekte midir? (Örneğin; asker ya da milletvekili akrabası olmak gibi).

5) Değişen ve gelişen medya araçlarından yerel gazetecilik alanı ne şekilde etkilenmektedir?

6) Denizli'deki yerel gazetecilik alanında da Bourdie'cü anlamda her alanda olduğu gibi rekabet mevcut mudur, yoksa gazeteciler arasında çıkarsız işbirliği var mıdır?

7) Yerel gazeteciler işlerini severek mi yapmaktadırlar, yoksa yapmak zorunda kaldıkları kişisel bazı durumlar var mıdır? (Borç, işsiz kalma korkusu vb. gibi).

8) Denizli'deki yerel gazetelerin iktidarla herhangi bir iletişimi var mıdır?

9) Denizli'deki yerel gazetelerin kendilerine ait bir siyasi duruşları var mıdır?

10) Denizli'deki yerel gazetelerin genel anlamda iktidara angaje olanlar ile muhalif olan gazeteler arasında gözle görülür bir farklılık var mıdır? (Baskı, maddi sıkıntı, ceza vb. gibi)

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma yarı- yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak Denizli'deki yerel gazetecilik mesleğini icra eden gazetecilerle yapılan derinlemesine görüşmeler ışığında hazırlanmıştır. Sosyolojik bir çalışmada yapı ve fail arasındaki ilişkiselliğin yanı sıra betimleme ve açıklamanın da olması gerekir. Dolayısıyla çalışma içerisinde genel teorik unsurlar ve araştırma pratiğinin birlikte kullanımı son derece önemli görülmelidir. Layder'in de (2013: 28) belirttiği gibi; teorilerde bulunan varsayımlar ve önermeler ampirik çalışmalarla kanıtlandığı takdirde söz konusu teorilerin açıklayıcılığı ve gücü artacak aynı zamanda ampirik araştırmalarda çok daha ayrıntılı betimleme ve açıklama kapasitesine sahip olacak ve üst düzeyde genellenebilirliğe ulaşacaklardır. Ayrıca gündelik hayatın herhangi bir alanında yapı-fail unsurlarının nasıl iç içe geçtiklerini açıklamanın en iyi yolu teori ve pratiğin bir araya getirilmesidir (Layder, 2013: 30). Bu nedenle çalışma nitel bir çalışma olmasının yanı sıra sosyolojik çalışmalardaki genel dikotomik eğilim olan teori-pratik ayrımını bir arada kullanmayı amaçlayan bir çalışmadır.

Teori ve pratiğin iç içeliğini en iyi sağlayan çalışmaların nitel çalışmalar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitel araştırma teknikleri ile ilgili pek çok açıklama ve tanımlama yapmak mümkündür. Creswell nitel araştırmayı; *“varsayımlar ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/ kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar. Bu problemi araştırmak için, nitel araştırmacılar; araştırmada, çalışmadaki insan ve yerlere duyarlı olan doğal ortamdaki veri koleksiyonlarını ve hem tümevarım hem de tümdengelimli, örüntü ve temalar kuran veri analizlerini içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nihai yazılı bir rapor veya sunum; katılımcıların seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin kompleks bir açıklama ve yorumlamasını, ve literatüre katkısını veya değişim çağrısını içerir”* şeklinde süreçleri ile birlikte açıklamaktadır (Creswell, 2013: 43). Bunun dışında nitel

veri analizi; “çeşitli yöntemlerle alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma, yani kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım&Şimşek, 2013: 45).

Nitel araştırma yöntemlerinin bazı temel özellikleri vardır. Nitel araştırmalarda gerçeklik inşa edilir. Problemi etkileyen değişkenler iç içedir ve aralarındaki ilişkilerin ölçümü zorlayıcıdır. Nitel araştırmacı çalıştığı olay ve olguları yakından izler. Olay ve olgulara yönelik katılımcı bir tavır olması beklenir ve çalışma teorileştirme ile son bulur (Yıldırım&Şimşek, 2013: 55). Nitel araştırmaların ele aldığı olay veya olgu örüntüleri hem belli bir sırayı takip etmeyen hem de bilinen bazı kriterlere bağlı olmayan karmaşık yapıya sahiptir. Dolayısıyla problemi etkileyen değişkenler, olay ve olgular arasındaki ilişkiler ve aşamalar girift halde bulunur (Layder, 2013: 62).

Bu çalışmada da nitel veri analizlerinin özellikleri bulunmaktadır. Araştırmada temel problematiği etkileyen bir değişken üzerinden gitmek yerine iç içe geçmiş değişkenler kümesinden yararlanılmıştır. Denizli’de yerel gazetecilik alanını etkileyen değişkenler “aktörlerin bireysel özellikleri”, “alanın iç yapıları” ve “alanın dış yapıları” olarak üç temaya ayrılmış ve değişkenler kendi içinde de ayrıştırılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama içindeki değişkenler alanın aktörleri olan yerel gazetecilerle yapılan görüşmeler neticesinde analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Nitel çalışmalarda gözlem, görüşme ve yazılı dokümanların incelenmesi şeklinde üç çeşit veri toplama yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemlerde kendi içinde ayrılmaktadır (Yıldırım&Şimşek, 2013: 46).

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak *derinlemesine görüşme* (in-depth interview) yöntemi kullanılmıştır. Zira karşılıklı konuşmaya dayanan derinlemesine görüşme ile gündelik hayatta aktörlerin anlam dünyalarına ulaşmak, araştırma sonucunu etkileyen doyurucu veriler toplamayı sağlar. Aktörlerin yapıp ettikleri üzerine düşüncelerini, duygulanımlarını, deneyimlerine yükledikleri anlamları, olayları yorumlama şekillerini mutlak doğru olmasa da doğruya en yakın düzeyde derinlemesine görüşme ile elde edebiliriz (Becker, 2014: 47).

1.4. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri ve Aşamaları

Derinlemesine görüşme yönteminde kullanılan birden fazla farklı görüşme teknikleri bulunmaktadır. Bu teknikler yapılandırılmamış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmış görüşme teknikleri olarak üçe ayrılabilir (Creswell, 2013: 160). Çalışmada veri toplarken yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşmelerde en uygun formların yarı-yapılandırılmış görüşme formları olduğu konusunda bir mutabakat söz konusudur. Zira yarı-yapılandırılmış görüşme formlarında her ne kadar önceden hazırlanmış sorular bulunsa da bu formlar esnek tutulmaktadır. Görüşme esnasında görüşülenlerin aktardığı bilgiler doğrultusunda yeni sorular eklenebilir, yeterli bilgiler alınması neticesinde bazı sorular çıkartılabilir. Soruların katı bir sıralaması yoktur. Görüşmenin gidişatına göre soruların yerleri değiştirilebilir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formları ile görüşmeci zihnindeki çeşitli varsayımlarını görüşülene dayatmamış olur (Layder, 2013: 97).

Araştırmacının soru formu hazırlarken zihninde gündelik hayattaki bilgi ve deneyimleri doğrultusunda oluşan bazı varsayımları vardır. Becker bu durumu; *“kanaatlerimin söz konusu nüfusa dair ürettiği tüm klişeleri neredeyse bir fotoğrafa bakarmışçasına gözlerimin önüne serebilirim”* şeklinde ifade eder (Becker, 2014: 45). Fakat bu varsayımlar ve kanaatler, araştırmaya konu olan ve görüşülen kişilerin kendi anlamlarını doğru bir şekilde ifade etmez. Bu nedenle hazırladığımız soru formunda görüşme esnasında değişiklikler yapılması sağlıklı ve doğruya en yakın bilgilerin alınması konusunda önemlidir. Yerel gazetecilerle yapılan görüşmelerde yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Zira medya alanı sürekli değişen ve dönüşen bir alan olduğu gibi gazetecilik alanının da bu değişim ve dönüşümlerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Bu şekilde sorularda esneklik sağlanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Denizli özelinde günlük olarak çıkan 5 yerel gazete bulunmaktadır. Bunun dışında 40'tan fazla yerel internet gazetesi bulunduğu görüşmeler esnasında öğrenilmiştir. Fakat bu sayı her geçen gün artmaktadır. Çalışma verilerinin analizinin eşit bir şekilde yapılması ve çalışmanın sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için Denizli'deki 5 günlük yerel basılan gazete çalışanları ile en çok tıklama alan 5 günlük yerel internet gazetesi çalışanları örneklem olarak seçilmiştir. Bunlar dışında Denizli'de yerel

gazetecilik alanının tarihsel sürecini en iyi şekilde bildiği düşünölen emekli gazetecilerle de göröşmeler yapılmıştır. Göröşmeler genellikle gazetecilerin ofisinde, gazetelerin toplantı salonlarında ya da nadiren kafelerde yapılmıştır. Göröşmeler bireysel olarak gerçekleştirilmiştir, odak grup göröşmesi yapılmamıştır. Toplamda 36 kişiyle göröşölmüştür. Bizzat gazetecilerden edinilen telefon numaraları aracılığıyla göröşme takvimi hazırlanmıştır. Bunun dışında Denizli Gazeteciler Cemiyeti'nden, cemiyete üye olan gazetecilerin numaraları alınmış ve bu şekilde iletişim sağlanmıştır.

Göröşmelerde ilk olarak alandaki deneyimli gazetecilerle göröşmeler yapılmıştır. Çünkü bu gazeteciler arasında emekli olan ve mesleğe devam etmeyen gazeteciler de bulunmaktadır. Sonrasında mesleğe devam eden yerel gazetecilerle göröşölmüştür. Yerel gazetelerin ofislerinde önce gazete sahipleri ya da genel yayın yönetmenleriyle göröşölmüş daha sonra diğeri çalışan gazetecilerle göröşölmüştür. Zira önce gazete sahibi ya da genel yayın yönetmeniyle göröşmenin sonrasında, diğeri gazetecilerin göröşme esnasında daha rahat davrandıkları gözlemlenmiştir. Yapılan göröşmeler esnasında ortamda göröşölenlerden başka hiç kimse bulunmamış, göröşmeler birebir yapılmıştır. Göröşmeler ortalama 1.5 saat sürmüştür. Gazetecilik mesleğinin kazanımlarından olan sürekli diyalog halinde olma ve konuşma becerisinden dolayı gazetecilerle göröşmek çok zor olmamıştır. Göröşmelere öncelikle gazetecilerin bireysel özelliklerine yönelik sorularla başlanmıştır. Alanı dönüştürme kapasitesine sahip aktörlerin habitusları, sahip oldukları sermaye türleri ve konumlarına yönelik sorular yöneltilmiştir. Kişilerin bireysel özelliklerini ve konumlarını bilmenin, alanın iç yapısına ve dış yapısına yönelik soruların hangilerinin yöneltilip hangilerinin yöneltilmeyeceğinin belirlenmesini sağlayacağı düşünölmüştür. Daha sonra verilen cevaplar doğrultusunda ilerlenmiştir. Gazetecilerin soruların dışına çıkacak şekilde verdikleri cevaplar konusunda engelleyici davranılmamıştır. Özellikle yaşadıkları deneyimleri aktarmalarına izin verilmiştir. Kendilerini rahat hissetmeleri için bu durum gerekli görölmüştür. Bunun dışında anlatılan her deneyim çalışmaya yeni bakış açısı kazandırmıştır. Göröşmelerin tamamı göröşölenlerin izni alınarak ses kayıt cihazı yardımıyla kayda alınmıştır. Yalnızca bir gazetecinin ses kaydını reddetmesinden dolayı not alma tekniği kullanılmıştır. Ses kayıtlarının bilgisayar ortamında deşifransyonu yapılmış ve kaydedilmiştir.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Yerel gazetecilik alanında çalışanların sayısı, yaygın gazetelerdeki çalışanların sayılarından oldukça azdır. Bunun yanında sektörde neredeyse herkes birbirini tanımaktadır. Ayrıca sürekli olarak gazeteler arası transferler yaşandığı gözlemlenmektedir. Çalışma esnasında görüşülen 5 gazetecinin, çalışmanın tamamlanmadığı süreler içerisinde başka yerel gazetelere geçiş yaptıkları öğrenilmiştir. Bu nedenle veriler analiz edilirken gazetecilerin gerçek isimleri değil mahlasları kullanılmış ve gazetecilerin mevcut çalıştıkları gazetelerin isimleri kullanılmamış, gazete isimlerine yer verilmemiştir. Bu anlamda gizliliğe önem verileceği gazetecilere bildirilmiştir.

Görüşmeler esnasında yalnızca bir gazete sahibi diğer çalışan gazetecilerle görüşürken, görüşmeyi sabote etmeye kalkışmış, görüşmeyi kısa kesmemizi, görüşmeye müsait olmadıklarını belirtmiştir. Hal böyle olunca çalışan gazeteciler de kısa ve oldukça politik cevaplar vermeye mecbur kalmışlardır. Diğer gazetelerde benzer bir olay yaşanmamıştır. Bunun dışında gazeteciler verdikleri bazı bilgiler esnasında ses kaydını durdurmamı, sadece not almamı istemişlerdir. Bu istek doğrultusunda kayıt durdurulmuş ve not tutularak bilgiler edinilmiştir.

1.6. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi ve Analiz Süreci

Ses kayıtlarının deşifasyonu sonrasında, sorulan sorular ve alınan cevaplar doğrultusunda açık kodlama yapılmıştır. Kodlama işlemi sonrasında çalışma verilerinin sınıflandırılması ve doğruya en yakın bulguların elde edilmesi amacıyla, kuramsal ve kavramsal çerçevenin de desteğiyle çalışmanın izlekleri oluşturulmuştur.

- 1) Yerel Gazetecilerin Habitusları, Sermaye Türleri ve Alandaki Konumları
- 2) Alanın İç Yapısı (Nesnel İlişkiler, Yazarlar, Muhabirler, Çalışanlar)
- 3) Alanın Dış Yapısı (Sermaye Egemenliği, Gazete Sahipliği, Ekonomik İlişkiler, İktidar Konumu)

Yerel gazetecilerin habitusları, sermaye türleri ve alandaki konumlarına ilişkin oluşturulan tema; alanın aktörleri olan gazetecilerin bireysel özelliklerini analiz etmeye

yönelik olarak oluşturulmuştur. Bu temada, gazetecilerin eğitim durumu, mesleki deneyimleri, ailelerin sınıfsal konumu, Denizli özelinde yerel gazeteci olmanın etkileri, Denizli'yi diğer illerden ayıran özelliklerine yönelik analizler bulunmaktadır. Gazetecilerin bireysel özelliklerini bilmek, onların alanın iç yapısını ne şekilde etkileyeceklerine yönelik veriler elde etmeyi sağlaması açısından önemli görülmüştür. Gazetecilerin yerel gazetecilik alanında işlev gören, sahip oldukları ya da yoksun oldukları sosyal ve kültürel sermayelerini öğrenmeye önem verilmiştir. Ayrıca gazetecilerin eğitilmiş ya da alaylı olup olmadıklarına da bu temada yer verilmiştir. Sürekli değişen ve dönüşen bir alan olan medya alanında, alanı dönüştürme kapasitesinde, eğitilmiş ya da alaylı olmanın kıymetli bir veri sağlayacağı düşünülmüştür. Gazetecilerin mesleğe başlama öyküleri, yerel gazetede çalışmanın kolaylıkları ve zorluklarına yönelik verilere bu temada yer verilmiştir.

Bourdieu'nün kavramsal çerçevesine riayet ederek alanın iç yapısı (Nesnel İlişkiler, Yazarlar, Muhabirler, Çalışanlar) temasına ve alanın dış yapısı (Sermaye egemenliği, gazete sahipliği, ekonomik ilişkiler, yönlendirici konum) temasına yer verilmiştir. Oluşturulan bu iki temanın karşılıklı olarak birbirini besleyeceği düşünülmüştür. Zira bir alanı en iyi şekilde anlamak ve doğruya en yakın bulgulara ulaşmak adına, alanın hem iç hem de dış yapısına yönelik veriler elde etmenin kıymetli olduğu düşünülmüştür. Söz konusu temalar arası ilişkiselliği sosyal teorilerdeki yapı-fail dikotomisini aşmaya katkı sağlayacak bir çaba olarak okumak da mümkündür. Yerel gazetecilik alanını salt dış yani yapısal özelliklerden yola çıkarak okumak çalışmanın kısır kalmasına sebep olacaktır. Dolayısıyla alanın dış özellikleri ve dış etkileri ile o alanda fail olarak var olan gazetecilerin birbirlerini etkileme süreçlerinin birlikte okunmasının daha doğru sonuçlar elde etmeyi sağlayacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda alanın iç yapısına yönelik oluşturulan temada; gazetecilerin sahip oldukları habitus ve sermayeleri doğrultusunda yerel gazetecilik alanındaki değişim ve dönüşümleri ne şekilde etkiledikleri ya da ne şekilde etkilendiklerine yer verilmiştir. Aynı gazetede çalışan ya da farklı gazetelerde çalışan yerel gazetecilerin, alan içerisinde birbirleriyle olan ilişkilerine dair verilerden bahsedilmiştir. Ayrıca bu alandaki konumlarını korumak adına varsa uyguladıkları stratejilere yönelik bilgiler edinilmiştir. Bunun dışında alana özgü pratikte uyulması gereken kurallar öğrenilmeye çalışılmıştır. Yaygın gazeteler ile yerel gazetelerin birbirinden farklı olduğu, dolayısıyla alan içi uyulması gereken kurallarında birbirinden farklı olacağı düşünülmüştür. Alan içerisinde herhangi bir hiyerarşik yapılanmanın olup

olmadığı bilgisine yer verilmiştir. Zira mesleki anlamda alanı oluşturan dinamiklerin ortaya konulmasının, ayrıca alan içi iktidar mekanizmalarının işlevselliğinde mobbing öykülerinin oldukça kıymetli olduğu düşünülmüştür. Mesleki alanlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin varlığı konusu malumdur. Son olarak, yerel gazetecilik alanında herhangi bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği olup olmadığına da bu temada değinilmiştir.

Alanın dış yapısı (sermaye egemenliği, gazete sahipliği, ekonomik ilişkiler, iktidar konumu) teması ise çalışmanın en temel verilerini sunmaktadır. Bu temada alanın kendi içindeki aktörlerin ilişkiselliğinden ziyade alanı dışarıdan etkileyen yapıların irtibatına yönelik veriler elde edilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Zira yerel gazetecilik alanını, ekonomi alanı ve siyaset alanından ayrı düşünmek yanlış olacaktır. Hem ekonomi alanının hem de siyaset alanının mutlak manada yerel gazetecilik alanı üzerinde etkisi vardır. Yerel yönetimlerde ve Denizli özelinde bu karşılıklı etki ve tepkinin ne şekilde işlediğini anlamlandırmaya yönelik böyle bir tema oluşturulmuştur. Tema içerisinde yerel gazetelerin ekonomik bağlantıları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda yerel gazeteciliğin en önemli ekonomik gelirini reklamlar oluşturmaktadır. Bu nedenle reklam gelirleri elde edilirken ne tür stratejiler uygulanmakta, ne gibi zorluklar yaşanmakta olduğundan bahsedilmiştir. Denizli özelinde medya ve siyaset ilişkisi de oldukça önemlidir. Bu konuda alanda ne tür öyküler yer almaktadır, ayrıca siyasiler ve sermayedarlar tarafından alana yönelik uygulanan manipülasyon, sansür, baskı ya da açılan davalara yönelik ne tür olaylar yaşanmıştır gibi konulara bu temada yer verilmiştir. Tema içerisinde yerel gazetecilik alanının gelişmesini ya da tam tersi gündend güne kan kaybetmesine sebep olan dış etkiler, dış yapılar irdelenmiştir. Başlangıçta çalışma sorularına koyulmayan fakat alınan cevaplar doğrultusunda bu temaya eklenen konulardan biri de medya araçlarının gelişimine yöneliktir. Sosyal medya ve internet medyasının gün geçtikçe hızına yetişilemeyecek boyutlarda gelişmesi, yerel gazetecilik alanının dönüşmesine en fazla sebep olan etken olarak gözlemlenmiştir. Söz konusu mesele ile ilgili yaşanan pek çok olaya bu tema içinde yer verilmiştir.

Çalışma içerisinde hazırlanan ve sınıflandırılan üç tema ve alt temaları üzerinden elde edilen araştırma verileri ve sonucunda araştırma bulguları analiz edilmiştir. Analiz için herhangi bir bilgisayar programı kullanılmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2.1.1. Tözcü Teori “OUT” İlişkisel Teori “IN”

Sosyolojinin teori pratiğinde toplumsal vakaları anlamlandırmak işinde failerin etkililiğini dışlayarak salt nesnel yapılara odaklanan yapısalcı/nesnelci teori geleneği ile aynı vakaları anlamlandırma işini nesnel yapıları yadsıyarak tüm belirlenim erkini failere atfeden öznelci teori geleneği dikotomik olarak varolagelmıştır. Bilim insanlarının ekseriyetle teorik yaklaşımları ortak bir rasyonalitede özgür bir biçimde seçmek yerine, bazı yaklaşımlara diğerlerinden daha fazla ayrıcalık tanıma eğiliminde oldukları görülmektedir (Powell&Depelteau, 2015: 25). Öte yandan sosyoloji bilimini yeni öğrenen öğrencilere derslerde genellikle dikotomik anlayışlar aktarılmış ve en nihayetinde sosyoloji ile hemhal olmaya yeni başlayanların bilinçaltı sosyolojideki dikotomileri meşrulaştırarak yola koyulmuştur. Ayrıca sosyal bilimler alanında yaşanan kör kutuplaşma bilimselliği zorlaştırır hale gelmiştir. Bu durumu Mouzelis şu şekilde aktarmaktadır:

“Parsoncu işlevselcilik ve pozitivistimin II. Dünya Savaşı başlarındaki egemenliğinin, Parson’ın makro sentezinin (sembolik etkileşimcilik, etnometodoloji, fenomenolojik sosyoloji, Marksist-olmayan çatışma teorisi, neo-Marksizm, yapısalcılık/post yapısalcılık gibi) birçok rakip paradigma tarafından sorgulaması sosyolojik teoride aşırı bir bölünmeyle sonuçlandı. Yaklaşımların çoğalması, her teorik geleneğin hakikat tekeli iddiasında bulunması ve bu durumun (metodolojik, epistemolojik, ontolojik) engeller yaratması paradigmalar arası iletişimi zorlaştıran aşılması zor aşırı bir ayrışmaya yol açtı” (Mouzelis, 2012: 193).

1960'lara kadar devam eden teorideki dikotomik bölünmeler 60'lar sonrasında kırılmaya başlamıştır. Sosyal bilimlerde söz konusu karşıtlıkları ve tek bir perspektifi, tözcü bakışı aşmayı hedefleyen bazı yaklaşımlar Einstein'ın görelilik teorisi ve doğa bilimlerine yönelik çeşitli yaklaşımların ilişkisel ontolojisini göz önünde bulundurarak teoriler üstü yeni bir anlayış geliştirmişlerdir (Tüzen&Gültekin, 2015: 8).

Benzer şekilde Roy Bhaskar'ın "Toplum, doğa gibi araştırılabilir mi?" sorusuyla dikotomiler aşılabilir mi düşüncesi gündeme gelmiştir (Çeğin&Göker,2012: 13).

Böylelikle sosyal bilimlerde karşıtlıkları aşarak onları bir arada düşünme imkânı sunan yeni bir teorik anlayış, tözcü düşüncenin yerine ilişkiyel düşünce yayılmaya başlamıştır. Elbette ki 1960'lara gelene kadar pek çok ilişkiyel anlayış geliştirme deneyimi olsa da yeni bir paradigma oluşturmaya yönelik bir yaklaşım gelişmemiştir. İlişkiyel teori söz konusu dikotomileri aşma yolunda sağlam temeller atmıştır.

İlişkiyel sosyoloji, toplumsal hayatı toplum içindeki ilişkileri inceleyerek araştırmaya çalışan bir yöntemdir. İlişkiyel sosyologlar, örneğin Durkheim'in yaptığı gibi toplumsal olguları ayrı bir gerçeklik olarak görmekten ziyade, toplumsal olguları failerin hayatında varolan, etkileyen ve etkilenen olarak görme eğilimindedirler. Aynı zamanda ilişkiyel sosyoloji bireylerin sürekli olarak birbirleriyle bağımlılık ilişkisinin yapısı ve bu bağımlılığın nasıl oluştuğunu ortaya koymaya çalışır (Powell&Depelteau, 2015, 15-17). İlişkiyel sosyoloji araştırma yaparken yapılardan ya da failerden bahsetmek yerine toplumsal ilişkilerden bahsetmemizi sağlar. Sosyal bilimsel araştırmalarda ihmal edilen soruları yeniden sormamızı, aynı zamanda geçmişteki pozitivist sosyal bilimlerle günümüzde sosyal bilimlerin bilimsel varlığını sorgulayan yapısalcıların arasında yön bulmaya yardımcı alet takımı sunar. Ayrıca araştırmalarda indirgemecilikten kaçınmak gerektiğini düşünmemizi salık verir (Fish, 2015: 53-55).

İlişkiyel sosyolojinin temelde Mustafa Emirbayer'in "Manifesto for Relational Sociology" (İlişkiyel Bir Sosyoloji İçin Manifesto) adlı çalışmasının verdiği cesaretle şekillenmeye başladığı düşünülmektedir. Emirbayer Manifestosu'nda ilişkiyel teoriden şu şekilde bahsetmektedir:

"Felsefi, kuramsal ve deneysel olarak, bu yaklaşım, halihazırda egemen olan öz-eylemsel ve etkileşimsel perspektiflerle günümüz şampiyonları olan rasyonel-seçim, neo-kantçı, yapısalcı ve değişken temelli sosyolojilere karşı ilgi uyandıran bir alternatif sunmaktadır" (Emirbayer, 2012: 55).

Powell&Depelteau "Conceptualizing Relational Sociology Ontological and Theoretical Issues" (İlişkiyel Sosyoloji Ontolojik ve Teorik Yönelimler) adlı eserinde Mustafa Emirbayer'in yayınladığı manifesto ve tetikleyiciliğiyle ilişkiyel sosyolojinin

adeta bir proje olarak şekillendiğinden bahsetmekte ve ilişkisel sosyolojiyi şu şekilde açıklamaktadır:

“Bu projede yer alanlar müşterek bir şekilde çalışmalarını sosyal bilimlerdeki hem bütüncül hem de bireyci düşünüşün karşısında konumlandırmışlardır. Dolayısıyla, örneğin Emile Durkheim’in “The Rules Of Sociological Method”da (Sosyolojik Yöntemin Kuralları) toplumsal olguları tarihin belli bir anında var olan ve bireylerden ayrı bir gerçekliğe sahip “şeyler” olarak tanımladığı yerde, ilişkisel sosyologlar toplumsal olguları ayrı bir gerçeklik düzeyinde değil bireylerin hayatına içkin bir şekilde süreçler olarak düşünürler. Buna karşın, Max Weber’in “Economy and Society” de (Ekonomi ve Toplum) sınıf, statü ve iktidar gibi toplumsal nitelikleri bireylere atfeden “yaşam şansları” gibi özellikler temelinde tanımladığı, toplumsal ilişkilerin kendisini bireyselci temelde (bireylerin davranışlarının karşılıklı olarak birbirine yönlendirilmiş olma olasılığı olarak) tanımladığı ve din, etnisite ve devlet dahil her tür kolektif olgunun bireylerin öznel açıdan anlamlı, güdülenmiş davranışları temelinde anlaşılmasını önerdiği yerde, ilişkisel sosyologlar daha ziyade bireylerin nasıl olup da neredeyse her zaman diğerleriyle karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin ağına düştüğünü ve teorik açıdan bile ilişkisel bağlamlarından ayrı bir şekilde anlayamayacaklarını vurgulamaya eğilimli olmuşlardır (Powell& Depelteau, 2015: 16-17).

Paragrafta bahsedilen “*bireylerin nasıl olup da karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin ağına düştüğü*” sorusu önemlidir. İlişkisel sosyoloji postmodern kuramsallaştırmaların öncülüğünde oluşan epistemolojik değişimlerden beridir önemsenmeyen soruları yeniden sorma imkânı vermektedir (Fish, 2015: 53). Nitekim bahsedilen soru ve benzeri sorulara tözcü yaklaşımların cevap verememesi ilişkisel bir sosyolojinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

İlişkisel sosyolojik teoriyi her ne kadar 60’larda filizlenip 90’larda şekillense de çok daha gerilere götürmek mümkündür. Örneğin, Marx’ın ilişkisel bir teorisyen olduğu düşüncesi mevcuttur ve hatta Fish bu konuda teorisyenlerin hemfikir olduğunu ifade etmekte ve Marx’a atıfta bulunmaktadır:

“Marx şöyle yazar: İnsanın özü tek tek her bir bireyin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Kendi gerçekliği içinde, toplumsal ilişkilerin bütünüdür.” (Marx akt. Fish, 2015: 57).

Marx’ın ifadeleri tam da ilişkisel teoriyle uyumludur. Marx burada bireyin özünü ifade etmek için salt bireye bakmanın yeterli olmayacağını ifade ederken, öte

yandan toplumsal ilişkilerle de tek başına açıklanamayacağını ifade etmektedir. Zira bireyin kendi gerçekliğinin de unutulmaması gerektiğine, bireyin kendi gerçekliğinin yanı sıra toplumsal ilişkilerin bir bütün olarak anlamlı hale geldiğine dikkat çekmektedir. Öte yandan Marx'ın ilişkileri tüm varlıkların ontolojik yapısı olarak görmesinin ve bireyleri toplumsal ilişkilerin direkt içinde konumlandırmasının ilişkisel teoriye ilham olduğu düşünülmektedir (Laclau& Mouffe akt. Tsekeris,2015: 147).

Marx dışında ilişkisel teorisyen olarak belirtilebilecek pek çok düşünür bulunmaktadır: Wacquant, Bourdieu ile karşılıklı diyalog ve konferans metinlerinden hazırladığı eserde Piaget, Jakopson, Levi-Strauss ve Braudel'in çalışmalarında ilişkisel sosyolojinin varlığından bahsetmektedir (Bourdieu&Wacquant, 2012: 25). Öte yandan Kasper (2015: 114) Norbert Elias, Pierre Bourdieu ve Anthony Giddens'in eserlerinde ilişkisel temanın varlığına dikkat çekmekte ve Emirbayer'in de Luhmann, Foucault ve Bauman da benzer girişimlere işaret ettiğinden bahsetmektedir (Emirbayer akt. Kasper, 2015: 25). Öte yandan Çeğin (2013, 18) Edward Palmer Thompson, Charles Tilly, Michael Mann, George Simmel, Andrew Abbott gibi düşünürlerin isimlerini zikretmektedir. Ayrıca Çeğin ilişkisel sosyal teori aracılığıyla dikotomileri aşmaya yönelik Giddens'in "yapının ikiliği", Touraine'nin "kendini üreten toplum", Bourdieu'nün "habitus", Archer'ın "morfojenesis" ve Habermas'ın "yaşantı dünyası" gibi kavramlarla yola koyulduklarını ifade etmektedir (Çeğin, 2013: 6). Kasper de benzer şekilde Elias, Giddens ve Bourdieu'den bahsetmekte ve onların sosyolojik çalışmalarının bireysel ve nesnel süreçlerin ayrı ayrı anlaşılamayacağını dolaylı bir şekilde bu süreçlerin birbirini şekillendirdiğini sistematik olarak açıkladıklarından bahsetmektedir (Kasper, 2015: ,158). Saussurecü linguistik ve semiyotik teori, Lewinci alan psikolojisi, antropolojik yapısalılık, Manheim'in toplumsal epistemolojisi, Elias'ın figürasyonel sosyolojisi de bahsedilen diğer ilişkisel teorilerdir (Tsekeris akt. Tsekeris, 2015: 147).

İlişkisel teoriye yönelik sıklıkla ismi geçen teorisyenlerden biri de Elias'tır. Elias, karşılıklı bağımlılığı ifade eden "figürasyonlar" kavramını kullanarak "figürasyonel sosyoloji" yaklaşımını oluşturmuştur. Figürasyonel sosyolojide tam da ilişkisel sosyolojinin yapmak istediğine paralel düzlemde mikro eylem süreçleri ile makro toplumsal süreçler arasındaki zıtlık ve uçurum aşılmaya çalışılmaktadır (Tsekeris, 2015: 155).

Özetle; ilişkisel sosyoloji toplumsal olaylarda salt bireye ya da yapılara odaklanmak yerine sürekli olarak bağımlılık üreten ilişkilere odaklanmayı salık vermektedir. Somut birey yaşamı boyunca gelişim halindedir ve diğer bireylerle iç içedir. Toplumsal süreçleri üreten de faillerin durmadan devam eden çeşitli bedenselleşmiş zihinsel donanımlar beraberinde gerçekleşen ilişkileridir. Ne tek başına toplumsal yapılar ne de tek başına birey anlamlı değildir. Bireylerin içinde buldukları toplum ve o toplumu her gün yeniden üreten birey bir arada anlamlı hale gelmektedir.

Bir diğer ilişkisel sosyoloji teorisyeni Bourdieu de sosyolojideki dikotomileri aşmaya çalışmış ve amacına yönelik kuramsal ve kavramsal araçlar ortaya koymuştur. Çalışmanın bu bölümünde tezin mihenk taşı Fransız düşünür Bourdieu'nün sosyolojik düşüncesinden ve Bourdieu'nün sosyolojik kuramını biçimlendiren ve tezimizin kavramsal çerçevesini oluşturan *alan*, *sermaye* ve *habitus* kavramlarından bahsedilecektir.

2.2. Bourdieu Sosyolojisinin Kavramsal Çerçevesi

Pierre Bourdieu'yü tek bir kalıba sığdırmak neredeyse imkânsızdır. Zira o Cezayir'de emek piyasalarını, Kabil'de takvim ve ev sembolizmini, doğduğu Bearn'de evlilik kalıplarını, sanat biçimi olarak fotoğrafçılığı, müze ziyaretçileri ve beğenilerini, modern üniversiteleri, edebiyatın bağımsız bir alan olarak oluşumunu ve modern toplumların tam ortasındaki yoksulluğu ve acıyı analiz edecek kadar çok çeşitli çalışma merakına sahiptir (Calhoun, 2007: 77). Çalışmalarını gerçekleştirirken de çeşitli kavramsal şemalar geliştirmiştir. Çalışmalarında tözcülüğü aşmaya çalışmış ve kavramsal şemalarını da bu amaca hizmet edecek şekilde şekillendirmiştir. Öte yandan Bourdieu'nün kavramlarının birbiriyle girift kavramlar olduğunu ve birbirini yapılan çalışmalar sürecinde teorik olarak beslediğini Bourdieu'nün çalışmalarında ve Bourdieu sosyolojisini temel alan çalışmalarda görmek mümkündür. Bu nedenle Bourdieu'nün kavramsal ve kuramsal şemasını yardıma çağırmayı düşünen bilim insanlarının çalışmaya başlamadan önce bazı kabullere sahip olması gereklidir. Bu kabulleri şöyle sıralamak mümkündür:

- 1) Kanaate dayalı bilgiyle savaşmak gerekir,
- 2) İnceleme nesnesinde kullanılacak zihinsel araçlar tarihin ürünüdür,
- 3) Çalışma nesnesi inşa edilir ve bu inşa için kavramlar açık bir şekilde tesis edilmelidir,
- 4) Son olarak alan inşası gereklidir (Çeğin, 2013: 9).

Çeğin'in de ifade ettiği gibi öncelikle bilinçaltımızda yer edinmiş, araştırma nesnesine yönelik zihnimizde mevcut bulunan ve bizim düşüncelerimizi ve dolayısıyla bilimsel araştırmayı yönlendirme riskine sahip olan bilgileri bir kenara bırakmak gerekmektedir. İkinci olarak inceleme nesnesine yönelik zihinsel araçların tarihsel süreçte geliştiğini kabul etmek gerekmektedir. Öyle ki, Bourdieu'nün kavramları zihnimizdekileri açığa çıkarma eğilimindedir. Kendisi de bu durumu ifade ederken: *“benim bütün çabam tarihi en iyi gizlendiği yerde, zihinlerde ve bedenin kıvrımlarından ortaya çıkarmaktır”* şeklinde belirtmektedir. Üçüncü olarak Bourdieu sosyolojisinde çalışma nesnesi somut olarak karşımızda durmaz, araştırmacı çalışma nesnesini inşa eder. Burada anlatılmak istenen; araştırmacı araştırma nesnesine yönelik belli bir bilgi ya da kanaate sahip olarak çalışmasını yürüttüğünde nesnelliğini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Fakat çalışma nesnesini süreç içerisinde üretmesi bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır. Mücen de (2014, 351) Bourdieu sosyolojisine göre sosyolojinin ancak bilimsel araçlar aracılığıyla yeniden inşa ettiği toplumsal gerçekliği, yani üretilen bilimsel nesneyi analiz edebileceğini belirtir. Son olarak çalışılacak alanın da tıpkı çalışma nesnesi gibi inşası gerekmektedir.

Benzer şekilde Swartz da Bourdieu'nün düşüncesini alanda kullanırken uygulanması gereken 6 ilkenin varlığından bahsetmektedir:

- 1) Çoklu iktidar ve tahakküm biçimlerine odaklanmak,
- 2) Toplumsal dünya hakkındaki geçerli görüşlere meydan okumak,
- 3) İlişkisel analizden yararlanmak,
- 4) Mikro ve makro analiz düzeylerini birleştirmek,
- 5) Sosyolojik mesaiye kendini eleştiren, düşünümsel bir tavır benimsemek,
- 6) Kamusal sosyolojisi adına aktivist bir entelektüel eğilimi taşımak (Swartz, 2015: 42).

Bourdieu'nün kavramları, toplumsalı anlamak amacıyla kullanılan ve bu amaca eğilimli olan kavramlar dizgesidir. Bu bağlamda Bourdieu'nün sosyolojisi yalnızca siyasi kademedeki değil, gündelik hayatta meşru kabul edilen düzeneklerdeki iktidar şekillenmelerini de görmemizi sağlamaktadır (Swartz, 2015: 45). Bu nedenle çoklu iktidar ve tahakküm biçimlerine odaklanmak gerekmektedir. Kanaatlere dayalı bilgiyle savaşılmaya paralel olarak, meşru kabul edilen tözcü görüşlerle de savaş halinde olmak gerekmektedir. Bunun için ilişkisel teoriden yararlanmak ve dolayısıyla makro ve mikro şeklindeki dikotomik analizleri bir arada kullanmak gerekmektedir. Araştırmacının salt

araştırma nesnesine yönelik ve de özellikle kendisine yönelik düşünömsel tavrı benimsemesi gerekliliği gibi çeşitli ilkeler bulunmaktadır. Bourdieu sosyolojisini ve kavramlarını alet çantasına yerleştirecek bilim insanının söz konusu ilkelerin bilincinde olarak çalışmasını yürütmesi teorik rotayı süreç içerisinde sağlıklı bir şekilde ilerletmeyi sağlayacaktır. Bizde söz konusu ilkeleri edinerek Bourdieu'nün *alan*, *sermaye* ve *habitus* kavramlarına yöneleceğiz.

2.2.1. Bourdieu'de Alan Kavramı

Bourdieu sosyolojisinin en kritik kavramlarından biri “alan” kavramıdır. Alan kavramı Bourdieu'nün kendi çalışmalarında “habitus” kavramından daha geç dönemde ortaya çıkmıştır. Esasen Bourdieu'nün alan kavramına yönelimi, onun eserlerinde özellikle 1970'ler ile 1980'lerde kendini göstermeye başlayan bir değişikliğe işaret etmektedir. Söz konusu değişim, Marksizm ve yapısalcılıkla sürdürdüğü araştırmalarının alanlara yönelmesi anlamına gelmektedir. Zira Bourdieu 1960'larda kültürel sermaye, habitus, strateji, pratik gibi kavramlarını kullandığı sıralarda yapısalcılıkla tartışmalarını sürdürmekteydi; fakat zamanla araştırma yönteminde değişim geçirdiği kullandığı kavram şemalarından okunabilmektedir. “Alan” kavramı da böyle bir değişimin ürünüdür (Swartz, 2013: 168). Bourdieu alan kavramını ilk kez Weber'in rahip, peygamber ve büyücü arasındaki ilişkiye yönelik analizini düşünürken hem Weber'e karşı hem de Weber ile kurduğunu söyler (Bourdieu akt. Kaya, 2007: 398).

Alanı kısaca konular arasındaki nesnel ilişkilerin ağı olarak tanımlamak mümkündür (Swartz, 2015: 54). Nitekim alan kavramının bilimsel çalışmalara en önemli katkısı somut bireyleri, toplumsal yapıları, özel isimleri birbirinden ayrı “şeyler” olarak düşünmekten ziyade tümünü birer ilişki demeti olarak düşünmeyi salık vermesidir (Eyal, 2015: 237). Swartz, Bourdieu sosyolojisine yönelik *Kültür ve İktidar* adlı çalışmasında “alan” kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

“Alanlar; malların, hizmetlerin, bilginin ya da statünün üretildiği, dolaşıma girdiği ve temellük edildiği arenaları ve aktörlerin farklı sermaye türlerini biriktirip tekellerine alma mücadelesince işgal ettikleri rekabete dayalı konumları ifade eder. Alanlar, özgül sermaye tipleri ya da sermaye bileşimleri etrafında düzenlenmiş, yapılanmış mekânlar olarak düşünülebilir” (Swartz, 2013: 167).

Bourdieu toplumlara yönelik tözcü perspektifle genel bir yapıdan bahsetmek yerine, ilişkişel perspektifle küçük küçük farklı alanların olduğunu söyler. Fakat her alanın keskin sınırları bulunmamakla birlikte, alanların girift yapıları bulunduğunu kabul etmek gerekir. Öte yandan Bourdieu, her alanın kendine ait bir işleyişi olduğundan bahseder. Yani Bourdieu'ye göre toplum düzenli bir şekilde ilerleyen işlevler, ortak kültürler ve ortak çatışmaların toplamı değildir. Toplum özerk alanların toplamıdır. Her alan kuvvetlerin yapılandığı ve aynı zamanda alan içine müdahil olan tüm faillere dayatabildiği özgül kuralları olan yerdir. Bir alana giren kişi alan tarafından şekillendirilir. Yani kişinin alan içinde yaşadıkları, salt kendi bireysel özelliklerinden değil, alanın özelliklerinden kaynaklanır. Her alanın diğer alanlardan farklı olarak barındırdığı özgün özellikleri ve kuralları, işleyiş biçimi vardır ve alan içindeki failler ilişkilerini bu işleyişe göre tesis ederler (Bourdieu&Wacquant, 2012: 85-105).

Rasyonel toplumlarda bireyler, içerisinde farklı kurallar barındıran birden fazla alan oluşturma eğilimindedirler. Her alanın içindeki faillerin uymakla yükümlü olduğu çeşitli kurallar bütünü vardır. Buna bağlı olarak alan mefhumu, içerisinde bulunan faillerin kuvvet konumları arasındaki bağıntıların yapısı olarak, kendi işgal ettikleri konumlarını korumaya ve hatta iyileştirmeye çalıştıkları, bunun için alanın yapısı üzerinden stratejiler oluşturdukları soyut mekândır. Alan içinde bulunan aktörler ve kurumlar sahip olunan sermaye dağılımını korumaya veya değiştirmeye çalışırlar. Bu anlamda failler alan içinde sürekli bir mücadele halindedirler. Söz konusu alandaki mücadeleye yönelik Bourdieu üç çeşit stratejiden bahsetmektedir. Muhafaza stratejisi; alanın kıldemlileri tarafından benimsenen ve alandaki mevcut konumları korumaya yönelik stratejidir. Diğer izleme stratejisi; alandaki mevcut hâkim konumlara ulaşmaya çabalamayı içerimler ve ekseriyetle alana yeni dâhil olanlarca benimsenir. Sonuncusu ise bozgun stratejisi; hâkim konum veya gruplardan beklentisi olmayan, beklentisizliği barındıran stratejidir (Swartz, 2013: 177). Bu stratejiler çerçevesinde alanların gelişen, değişen ve hatta yok olan birimler oldukları söylenebilir (Wacquant, 2007: 63, Bourdieu&Wacquant, 2012: 86). Bourdieu söz konusu mücadele ve alan ilişkisini şu şekilde aktarmaktadır:

“Yapıtları ortaya çıkaran süreç, özgül sermayelerine bağlı olarak alandaki konumlarına göre, çıkarlarını korumaktan, yani rutinden ve rutinleştirmekten yana olan eyleyiciler ile çoğu zaman kaynağa, kökenlerin saflığına ve sapkın eleştiriye dönüş biçimine bürünen sapmadan yana olan eyleyiciler arasındaki mücadelelerin ürünüdür” (Bourdieu, 1997: 70).

Ayrıca alan içinde ödül, fayda ve cezalandırmaların varlığı önemlidir (Bourdieu, 2013: 47). Zira sahip olunan çıkarların şekillenmesinde etkilidir. Alanlara yönelik bilinmesi gereken bir diğer mevzu, alan olarak tabir edilen yapının somut anlamda mevcut olmadığıdır. Alanlar ilişkisel teori bağlamında inşa edilen kavramsal şemalardır (Swartz, 2013: 171). Yani alanlar aslında yoktur onlar inşa edilir. Araştırmacının işi çalışma için alanı inşa etmektir.

Peki, alanı nasıl inşa etmek gerekir? Her şeyden önce belirleyeceğimiz alanın bir mücadele barındırması beklenir. Ancak çıkar odaklı insanların mücadele ettiği bir yer, ancak alan olarak düşünülebilir. Aksi takdirde alan tesis edilmiş sayılmaz. İnsanların uğruna mücadele ettikleri şeylere dikkat kesilmek gerekir. Bu durum aynı zamanda alan içindeki sermayeleri bulmamızı da kolaylaştıracaktır. Öte yandan sermaye de alanın ayrıntılarını ortaya koymamızı sağlar (Swartz, 2015: 55). Ayrıca sermaye, alanın oluşumu, alanlar arasındaki ve alanların içindeki ilişkilerde değişiklikler gibi kategorilerin haritalandırılmasını sağlar (Gorski, 2015: 451). Örneğin, gazetecilik alanı ele alındığında sermaye, gazetecilik alanının oluşumunu, gazetecilik alanının siyaset, ekonomi vb. alanlarla olan ilişkisini ve gazetecilik alanı içinde çalışanların birbirleriyle olan ilişkilerini, mücadelelerini ve buna bağlı olarak oluşan değişimleri anlamamızı sağlar. Her alanın kendine özgü işleyişi olmakla birlikte, alanların birbiriyle ilişkisi ve aynı zamanda birbirlerine bağımlılıkları vardır. Alanlar arasındaki ilişkiler sabit değildir. Bu ilişkisellik alanın sınırları ile ilgili önceden kestirilen herhangi bir sınırın olmadığı anlamına gelir (Swartz, 2015: 60). Özetle, alana yönelik ilişkisel bakış açısı bilim insanlarını çalışmanın başından araştırma kapsamının daraltılmamasına teşvik etmektedir (Swartz, 2013: 173).

Bourdieu'nün alan kavramına yönelik kritik bir diğer konu, Bourdieu kavramı açıklarken kuvvet alanı ve oyun alanı metaforlarından yararlanır. Kuvvet alanı, toplumsal alanda nesnel olanı, alana dışsal olanı temsil eder. Oyun alanı ise alandaki özneliği, stratejileri, failerin alan içindeki ilişkilerini temsil eder. Bourdieu bu iki alan metaforunun birbirini tamamladığını düşünür (Bourdieu & Wacquant akt. Gorski, 2015: 435). Nitekim çalışmamızda Bourdieücü perspektifle inşa ettiğimiz iç yapı/oyun alanı teması ve dış yapı/kuvvet alanı teması birbirini tamamlamaktadır.

2.2.2. Bourdieu'de Sermaye Kavramı

Bourdieu sosyolojinin en temel kavramlarından biri de “sermaye” kavramıdır. “Sermaye” kavramı Bourdieu'den önce de kullanılmış bir kavramdır. Özellikle modern ekonomik düşüncede, klasik, marksist ve neo-klasik tanımlamalarda sermaye kavramının kullanıldığı bilinmektedir. Fakat Bourdieu'nün kullanım tarzını diğer kullanımlardan ayıran en temel özellik; “sermaye” kavramı için yapılan ekonomik tanımlamaların dışına çıkarak, özellikle kültürel alan ve alt dallarında uygulanabilen ekonomi dışı bir tanımlama yapmış olmasıdır (Gorski, 2015: 449). Bourdieu bir alan içinde insanların deneyimledikleri eğilimler sisteminin, onların toplumda sahip oldukları konuma ve özel sermaye donanımlarına bağlı olduğunu ifade etmektedir. Yani Bourdieu'nün “alan” kavramı ile “sermaye” kavramının bir arada düşünüldüğü görülmektedir. Öyle ki, Bourdieu, faillerin herhangi bir sosyal alan içerisinde konumlarının, sahip oldukları göreceli sermayelerinin büyüklüğü ve miktarı tarafından belirlendiğini düşünmektedir (Field, 2008: 19). Bourdieu işgal edilen alanda işlerlik gösteren ve kişilerin kıt kaynaklara ulaşmak için kullandıkları "bir pratikler ekonomisi"nden bahseder (Calhoun, 2007: 107-108). Burada bahsetmek istediği temel mesele işgal edilen alanda iktidara götürmeye yardımcı olacak olan sermayelerdir. Elde edilen sermayeler kişilerin alandaki konumları adına değere sahiptir. Ayrıca alanda girilen mücadelede sembolik iktidar ilişkileri mevcuttur. Bu ilişkilerde failler elde ettikleri sermayeleri öne sürme eğilimindedirler. Bu şekilde Bourdieu'ye göre farklı sınıftaki bireyler birçok farklı sermayeye sahip olabilirler. Aynı sermayelere sahip olsalar bile, bu sermayelerin miktarı birbirinden farklı olabilir. Bu sermayeler maddi, sembolik, kültürel ve sosyal anlamda olabilir. Söz konusu sermayeler kişilerin sınıfsal mevkiinin anlaşılmasını sağlama konusunda da oldukça kıymetli görülebilir (Meder& Çeğin, 2011: 246). Kişiler ilişkileri sonucunda önceden elde edilen sermayelerini garanti altına alırken, aynı zamanda iktidarlarını gösteren sembolik tapulara sahip olurlar (Bourdieu, 2013: 205). Bu bağlamda faillere sermaye taşıyıcıları denilebilir. Buldukları alanda işgal ettikleri konuma göre, donandıkları sermaye gereğince ya sermaye dağılımının korunmasına ya da bu dağılımı alaşağı etme eğilimleri vardır (Bourdieu, 2013: 94). Faillerin buldukları alanda gündelik yaşamda farklı meselelerden kaynaklanan sosyal problemler yaşadıkları görülebilir. Bu bağlamda bazısı ekonomik problemlerden bahsederken, bazısı kültürel veya siyasal problemlerden

bahseder. Bu durumun temel sebebi olarak her bir failin donandığı sermayenin sıkıntıya girmesinden çekinmesi gösterilebilir.

Bourdieu faillerin gündelik hayat içinde donandıkları üç temel sermaye türünden bahseder: bunlar ekonomik sermaye, kültürel sermaye ve sosyal sermayedir. Ekonomik sermaye sahip olunan maddi zenginlikleri kapsarken, kültürel sermaye eğitim durumu vb. sahiplikleri kapsamaktadır. Sosyal sermaye ise, bir gruba üyelik, gruba aidiyet gibi durumları kapsamaktadır. Sermayeler birbirinden farklı olsa da birbiriyle ilişki halinde olabilmektedirler. Öyle ki, Bourdieu bir röportajında sermayelerin birlikte kullanılabileceğini sosyal alanı bir kumarhaneye benzeterek tıpkı kumarda siyah, mavi ve kırmızı fişlerle oynandığı gibi bizlerinde sadece ekonomik sermayemizi temsil eden siyah fişlerle değil, kültürel sermayemizi temsil eden mavi fişlerle ve sosyal sermayemizi temsil eden kırmızı fişlerle birlikte toplum içerisinde bulunduğumuzu belirtmektedir (Alheit akt. Field, 2008: 19). Dolayısıyla Bourdieu alan içinde sermayeler arasındaki ilişkilerden bahsetmektedir. Bir alan içinde hangi sermaye türünün daha fazla iktidar sağlayacağı değişiklik gösterebilir. Bu durum alanlar arası ilişkileri etkileyebilmektedir (Gorski, 2015: 452). Bourdieu söz konusu durumu Fransız yazınsal alanına yönelik ekonomik sermaye ve kültürel sermaye ile ilintili olarak şu şekilde aktarmaktadır:

“...bilindiği üzere, kültürel sermaye açısından zengin, ekonomik sermaye açısından (görece) yoksul entelektüellerle, ekonomik sermaye açısından zengin ama kültürel sermaye açısından (görece) yoksul sanayi ve ticaret patronlarını karşı olumlayan iktidar alanının yapısıyla özdeş bir çapraz yapı vardır. Bir yanda, pazarın talebi karşısında azami bağımsızlık ve çıkar gütmemeye ilişkin değerlerin yüceltilmesi; öte yandan ise, ödülü anında gelen başarı olan, burjuva (tiyatro konusunda) ya da küçük-burjuva, hatta popüler (pembe roman konusunda) talebe doğrudan bağımlılık vardır. Bu andan itibaren, iki alt-alan, yani kendi kendisinin pazarı olan kısıtlı üretimin oluşturduğu alt-alanla, büyük üretimin oluşturduğu alt-alan arasındaki karşıtlığın bilinen tüm özellikleri mevcuttur” (Bourdieu, 1997: 73).

Bourdieu'nün yazınsal alana dair belirttiği durum pek çok alanda görülebilmektedir. Örneğin, askeri alana oldukça fazla önem verilen bir toplumda, özel bir gazete şirketinde iş verilirken ordu kuvvetlerinin bir tanıdığı olmak, öncelik verilmesi ve iktidar sahibi olmak anlamında bir sermaye sağlayabilir. Böyle bir alanda gazetecilik eğitimini dereceyle bitirmek ikinci planda kalabilir. Bu durum gazetecilik ve askerlik alanının birbiriyle ilişki halinde olmasına neden olabilir. Ya da benzer şekilde “hemşehrilik” mefhumunun geliştiği bir bölgede iş imkânı sağlama konusunda o

yörenin insanı olmak iktidar için bir sermaye sağlayabilir. Bu durumda sosyal sermayenin iktidar sağladığı bir alanı gösterir.

Bourdieu'nün eserlerinde bahsettiği dördüncü bir sermaye türü daha vardır. O ise, simgesel sermayedir. Fakat bu sermaye tipi kişilerin sermaye olarak algılamadıkları belirli bir sermaye biçiminin etkisi altındadır. Bourdieu tarihsel olarak sembolik sermayeyi en temel sermaye tipi olarak kabul eder. Çünkü ekonominin henüz başlamadığı geçmiş tarihlerde bile simgesel sermaye işleve sahiptir. Nitekim simgesel sermayenin elde edilmesi ve korunması doğuştan gelen, habitusla gelişen, aile ve okul gibi kurumlarca benimsetilen eğilimler sonucu ortaya çıkan davranışlar zincirinin sonucu olarak düşünülebilir (Yel, 2007: 566). Bu bağlamda Wacquant simgesel sermayeye örnek olarak zengin üst sınıfın bir yere para ya da zaman bahşetmesinin hayırseverlik olarak nitelendirilmesini vermektedir (Wacquant, 2007: 62). Yani, zihnimizdeki eğilimler bir sembolik sermayenin varlığını üretmektedir. Bunlardan başka birçok sermaye tipi vardır ve her sermaye birbiriyle bağlantılı ve ilişkilidir (Gorski, 2015: 450). Aynı zamanda kişi kendinde bu sermaye tiplerinden birden fazlasını barındırabilir.

Kaynakların sermaye halini alması için “mücadele nesnelere” durumuna gelmeleri ve iktidar için girişilen ilişkiyle ilintili olmaları gereklidir. Ayrıca sermaye, bulunduğu alan ya da alanlarda kıymetlidir. Alan dışında herhangi bir iktidar mücadelesini sağlamıyorsa işlevsizdir. Yani sermaye alan içinde iktidar için kullanılacak bir silah ve aynı zamanda her kazanımda bir menfaat olarak düşünülmelidir (Swartz, 2015: 55-56).

2.2.3. Bourdieu'de Habitus Kavramı

Temelde Bourdieu'nün kavramları birbiriyle ilişki içinde denklem gibidir. Biri olmadan diğerini anlamak ya da birini dışarıda bırakarak toplumsal analiz gerçekleştirmek söz konusu değildir. Habitus da bu kavram denkleminin bir ögesidir. Aslında kavram olarak “habitus” Bourdieu'den önce Hegel, Husserl, Weber, Durkheim ve Mauss gibi teorisyenler tarafından kullanılmış bir terimdir (Yel, 2007: 564). Dolayısıyla eski bir kavramdır fakat Bourdieu ile ün kazanmıştır. Bourdieu “habitus”u şu şekilde tanımlamaktadır:

"Farklı biçimlerde "yapının ürünü, pratiğin üreticisi ve yapının yeniden üreticisi", "tüm seçimlerin seçilmemiş ilkesi" veya "düzenli doğaçlama" ve

davranışın "şefsiz orkestrasyonu"na izin veren "pratiği birleştiren ve pratiği üreten ilke" (Wacquant, 2007: 62).

"*Habitus*"u, geçmişten getirdiğimiz ve doxalarımızın sonucu, herhangi bir durum karşısında oluşturduğumuz davranışlarımızın ya da tepkilerimizin üretilmesini sağlayan ve aynı zamanda doxalarımızı yeniden üreten kaynak olarak algılayabiliriz. Yani "habitus" hem bizde olan hem de bizim dışımızda olanın bileşiminin ürünüdür. Habitus, sosyalizasyon süreciyle birlikte benimsediğimiz ve tarihsel süreç içinde sürekli olarak içselleştirdiğimiz eğilimlerimizdir. Habitus ayrıca, bedenleşmiş yatkınlıklar, algı şemaları ve eylem reçeteleri kümesi olarak da tanımlanabilir. Ayrıca çocuklukta bilinçsizce edinilir ve bu yüzden yaşam boyunca süreklilik sergiler (Meder&Çeğin, 2011: 248). Fakat "habitus"u bir kader olarak düşünmemek gerekir. Tarihsel süreçte sürekli yeni deneyimlere açıktır ve durmadan yeniliklerden etkilenir (Bourdieu&Wacquant, 2012: 125). Sosyal koşulların bir ürünü olduğundan sürekli olarak değişim halindedir (Türk, 2007: 608).

Habitus'un gündelik hayatta belirli işlevleri yerine getirmede yardımcı olduğu söylenebilir. Örneğin; kişilerin toplumsal dünyayı, yalnızca kendileri değil aynı zamanda diğerleri için yorumlama ve tepki vermelerini sağlayan olgudur (Gorski, 2015: 461). Öte yandan failleri işleyen yapılandırıcı bir mekanizma görevi görür. Failler edindikleri habitusları ile çok çeşitli durumlarla başa çıkmak için strateji üretirler (Bourdieu&Wacquant, 2012: 27-28). Bourdieu'nün habitus oluşumunda en önemli gördüğü dönem çocukluk dönemindeki toplumsallaşma sürecidir. Çünkü o dönemde edinilen habitus ileri dönemdeki yaşantıyı, alan içindeki diğer faillerle olan ilişkileri belirleyici bir etkiye sahiptir (Gorski, 2015: 462). Örneğin, yoğun bir ataerkil aile içinde toplumsallaşan birey, iş ortamında kadınların çalışmasıyla ilgili bir problemde maskülen bir öneriyle problemi çözmeye çalışabilir. Bu durum kişinin habitusunu gösterir. Habitusun işlevlerine yönelik Bourdieu şunları ifade etmektedir:

"Habitus kavramının işlevlerinden biri de özel bir eyleyicinin ya da bir eyleyiciler sınıfının pratikleriyle mallarını/varlıklarını birleştiren üslup birliğini aktarabilmektir. Habitus, bir konumun içkin ve bağıntısal özelliklerini birlikçi (üniter) bir yaşam stilinde, yani insanların, malların/varlıkların, pratiklerin tercihinde birliki bir bütünde dile getiren can verici ve birleştirici bir kökendir" (Bourdieu, 1997: 23). "Habitus, aslında hem nesnel olarak sınıflandırılabilir pratiklerin üretici ilkesine hem de bu pratiklerin ortak kökenine götürür" (Bourdieu&Passeron, 2015: 254).

Bourdieu'cü araştırmalarda salt alanların ve sermayelerin ilişkisi, m¼cadeleler vb. değil aynı zamanda faillerin kendilerinin getirdikleri habituslarda olduk¼a önemlidir (Swartz, 2015: 63). Bourdieu'n¼n alan ve habitus'u birbiriyle ilişki i¼inde d¼ř¼nd¼ę¼ gör¼lebilmektedir. Ona g¼re alan, habitusu yapılandırmaktadır (Bourdieu&Wacquant, 2012: 117-118). Ama öte yandan Habitus'un da alanı yapılandırdığı gör¼lmektedir. Bu bağlamda Bourdieu birey ve toplum arasında oluşan ilişkiden değil, alan ve habitus arasında oluşan ilişkiden bahseder. Zira salt birey ve toplum ayrımı tözc¼ bir ayrımdır ve ilişkisel teoriye aykırı bir yaklaşımdır. Bourdieu birey ve toplum yerine eğilimler olarak "bedenlerde cisimleşmiş tarih" olan habitus ile konumlar sistemi bi¼iminde "şeyler i¼inde nesnelleşmiş tarih" olan alanların arasında oluşan ilişkilerden bahsetmektedir. Ona g¼re, ne habitus ne de alan toplumsal eylemleri belirleyemez (Wacquant, 2007: 64). Habitus ve alanın bir arada işlevsellik kazandığını söylemektedir. Söz konusu olgular gündelik hayat i¼erisinde ger¼ekleřtirdięimiz eylemlerimizde, pratiklerimizde birbirlerini tamamlayan ve aynı zamanda birbirlerinin değişimine yardımcı olan olgulardır. ¼alıřmamızda da yerel gazetecilikte Bourdieu'n¼n "alan", "sermaye" ve "habitus" kavramlarının birbiriyle kurdukları ilişkilerin konumlanımı sergilenmeye ¼alıřılacaktır. Bunun i¼in öncelikle teorik kısımda gazete ve gazeteciliğe yönelik yapılan tanımlamalar ve Bourdieu'n¼n gazeteciliğe yönelik yaklaşımlarından yardım alınacaktır.

2.3. Gazetecilik ve Bourdieu'de Gazetecilik Alanı (Journalistic Field)

2.3.1. Gazete'nin Tarihsel Ser¼veni

"Participatory Journalism" adlı ¼alıřmada "journalism" (gazetecilik) ve "journey" (yolculuk) kelimelerinin aynı kökten türedikleri ve kuzen kavramlar olduklarından bahsedilir. Ve günümüzde gazeteciliğin aslında bilinmeyen pek çok bölgeye yapılan yolculuk olarak gör¼lebileceęine dikkat ¼eker (Singer J. vd., 2011: 1). Ger¼ekten de gazeteler i¼erisinde bir sür¼ farklı hik¼eyi barındırır ve o hik¼yelere yolculuk imkanı sunar. Bu bağlamda gazeteler en eski kitle iletişim ara¼larından biri olarak karşımıza ¼ıkar. Gazeteler, haber, bilgi, reklam ve ilan i¼eren, halkı güncel olaylar hakkında bilgilendirmeyi ama¼layan, belirli bir plan d¼hiline d¼zenlenen ve basılan süreli yayın alanlarıdır (Alemdar-Uzun, 2013: 235). Gazetelerin oluşumu elbette ki belirli bir süreci ve ¼eřitli aşamaları gerektirmiştir. Gazetelerin tarihsel süreçte ortaya ¼ıkıřına yönelik Allan 4 aşamadan bahsetmektedir: İlk aşamada hen¼ yazılı hale

gelmeyen şiir, türkü, masal gibi formlar vardır. Her ne kadar yazılı olmasalar da toplum içerisinde haberleşmeyi sağlamaktadırlar. İkinci olarak resim yazılar ve yazıtları saymaktadır. Bunlar da bir haberleşme aracı olarak kabul görmektedir. Üçüncü aşama, kâğıdın bulunmasıdır. Kâğıdın bulunması haberleşmeye yönelik bir devrim niteliğinde olmuştur. Son olarak ise matbaanın bulunmasının gazeteciliğin doğum aşamalarından biri olduğunu ifade etmektedir (Allan akt. Özer, 2008: 38). Matbaanın kullanılmasıyla kitleselleşen medya ortamı temelde gazete ile beden bulmuştur. Fakat gazetelerin basılmaya başlamasıyla matbaanın bulunması arasında bir asır olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Nitekim gazeteler basılmaya başlamadan önce haber mektupları olarak isimlendirilen haber metinleri ve kitaplar yazılı basın olarak işlev görmüştür (Özer, 2008: 39-40). Her ne kadar tarihsel süreçte (tıpkı diğer iletişim araçları gibi) gazete hakkında negatif görüşler ileri sürülse de zaman içerisinde gazetelerin toplumlar için başat konuma yükseldiği görülmektedir. Gazetenin ilk ortaya çıktığı dönemlerde hakkında düşünürlerin kullandığı ifadeler oldukça ironiktir:

“**Voltaire**, “Basın, toplumun belalarından biri ve dayanılmaz bir eşkıyalık haline geldi.”

Diderot: “Tüm bu gazeteler, cahillerin yemi, okumadan konuşma ve karar vermek isteyenlerin kaynağı, çalışanların belası ve tiksintisidir. Bunlar hiçbir zaman iyi düşünülmüş iyi bir satır üretmediler, ne de kötü bir yazarın kötü bir eser vermesini engellediler.”

Rousseau, 1775’te, bir gazete çıkarttığını yeni öğrendiği Cenevre’deki bir arkadaşına şöyle yazar: “Demek ki siz de, Baylar, ‘sürelî’ yazarlar oldunuz. Projenizin bana size olduğu kadar eğlenceli gelmediğini itiraf ediyorum; büyük anıtlar dikmek için yaratılmış adamların malzeme taşımakla, mimarların el işçisi olmakla yetindiklerini görmekten üzüntü duyuyorum. Sürelî bir kitap nedir? Değersiz ve faydasız, kalıcı olmayan bir eser, kültürlü kişiler tarafından dikkate değer bulunmayan ve küçümsenen bu kitapla, kadınlara ve aptallara bilgiden yoksun bir gurur vermeye yarar; yazgıları sabah tuvalet masasının üzerinde parladıktan sonra, akşam gardırobun içinde ölmektir.”

Montesquieu ise, İran Mektupları kahramanı Uzbek’in ağzından şöyle diyor: “Bizim İran’da bilmediğimiz ve burada çok moda olduğunu sandığım bir çeşit kitap var: Gazeteler. Bunları okurken tembelliğin ruhu okşanıyor.” (Jeanneney akt. Aydeniz, 2007: 2).

Görüldüğü gibi gazete ilk ortaya çıktığında edebiyatçılar tarafından oldukça ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Zira edebiyata rakip yeni bir yazım tekniği olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Oysaki zamanla söz konusu yaklaşımdan uzaklaşıldığı

görülmektedir. Bourdieu'de “*Televizyon Üzerine*” de muhtemel bu tepkilerden bahsetmekte ve gazeteciliğin günümüz mevcut etkileriyle karşılaştırmaktadır:

“Gazetecilik alanının (...), kültürel üretimin bütün öteki alanları içinde yarattığı etkiler, yoğunluk ve genişlikleri bakımından, sanayi edebiyatının, büyük basın ve tefrika yönteminin ortaya çıkışının, Raymond Williams’a göre “kültür”ün modern tanımlarını getiren öfkeli tepkiler ya da isyanlar doğurarak yol açmış oldukları etkilerden, kıyaslanamayacak kadar daha önemlidir (Bourdieu, 1997: 78).

Gazetenin kökeni Mısır'da M.Ö. 1750'li yıllara kadar dayanmaktadır. Fakat esasen 15. ve 16. yy.'da keşifler ve icatlar sonucunda yeni haber bültenleri ve gazeteler ortaya çıkmaya başlamıştır (Girgin, 2014: 107). Gazetelerin birçok farklı kavramsallaştırması mevcuttur. İlk olarak Fransa'da 15. yy. sonu ve 16. yy. başı arasında “occasional” denilen düzenli yayınlanmayan, süresiz gazeteler vardı. Yine Fransa'da hem yalan hem de gazete anlamına gelen “canard” kavramının kullanılması ilginçtir. İtalya'da ise bozuk para anlamına gelen “gazetta” gazete anlamında kullanılmıştır. Gazetenin basılmasıyla birlikte günümüz yazılı basınının oluşmaya başladığı söylenebilir. Yerel gazeteler, duvar ilanları, magazin gibi birçok farklı gazete tipi meydana gelmiştir. Gazetelerin düzenli olarak basılmaya başlanması ve okuyucuların gazeteyi düzenli takip etmeye başlamasıyla gazetelerin gündelik yaşamdaki önemi artmıştır (Jeanneney, 2006: 24-26). Öte yandan gazeteler zamanla halkı yönetenler ile halk arasında iletişimi sağlayan bir köprü görevini üstlenmiştir (Aydeniz, 2007: 8).

Haberlerin toplanması, işlenmesi ve kitlelere yazı yoluyla iletilmesinin tarihi oldukça eskidir. Roma İmparatorluğu döneminde senato tutanaklarının yayınlanma biçimi gazeteciliğin çekirdeği olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla gazetecilik alanının devlet yönetiminden ayrı düşünülmemeyeceği olgusu gazeteciliğin ilk yıllarından beri kendini göstermektedir. Gazetenin gelişim sürecinde görev tanımının da değiştiği görülebilmektedir. 17. yy.'da basının görevi iktidarın tüm politikalarını desteklemek ve devlete hizmet etmek iken 18.yy'da bu durum değişmiş ve basının görevi kamuoyunu bilgilendirmek olarak kabul edilmiştir (Girgin, 2014: 199). Nitekim düşünürlerin 17. yy'da gazeteler hakkında olumsuz perspektife sahip olmalarının politikaya destek vermesiyle ilintili olduğu söylenebilir. Dış politika ve ekonomi konularında haber veren ilk süreli yayın olarak 1609'da Almanya'da yayınlanan *Avise oder Zeitung*, ilk günlük gazete olarak da yine Almanya'daki *Leipziger Zeitung* kabul edilmektedir.

19. yy. kapitalizminin gelişimi gazeteciliğin işleyiş mekanizmasını, mesleki amacını ve kâr elde etme özelliklerini belirlemiştir. Teknolojinin gelişiminin de eklemesiyle birlikte gazetecilik alanı reaksiyoner olarak kendini yenilemiştir. Gazeteler batıda yeni kurulan devletlerin önemli kurumları haline gelmiş ve yasama, yürütme, yargıdan sonra ilk kez Burke'nin ifadesiyle dördüncü güç olarak yerini almıştır. Haber ihtiyacı dışında bireylerin halihazırdaki düzene uyumu, topluma katılımı, siyasete ortak etme ihtiyacı ve çeşitli ideolojik ve inanç mekanizmalarına eğilimi amacıyla gazeteler işlevselleştirilmiştir (Tüfekçioğlu akt. Aydeniz, 2007: 6).

Türkiye'deki gazetecilik alanının başlangıç ve gelişiminin temelde mücadele alanı özelinde kurulmuş olması dikkat çekmektedir. Zira Osmanlı'da batıdaki gazetecilik gelişiminden üç yüz yıl sonra ilk gazeteler Fransızca ve diğer yabancı dillerde basılmıştır (Tokgöz, 1987: 84). Söz konusu mücadelenin milliyetçilik akımı ile ilintili olduğu söylenebilir. Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçe yayımlanan ilk gazete 1831'de yayınlanan "Takvim-i Vakayi"dir. Bu gazeteyi Tercüman-ı Ahval (1860) ve Tasvir-i Efkâr (1862) takip etmiştir. Takvim-i Vakayi 4608 sayıdan sonra Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından "Ceride-i Resmîye" (1922) adını almış 1928'de ise "Resmî Gazete" ismini alarak günümüze kadar devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Türkiye'deki gazetecilik mesleği devrimci basın ve muhalif basın olarak ikiye ayrılmıştır. 1945-1960'lı yıllarda ise kamuoyunun en temel haber araçları gazeteler olmuştur. O dönemde Ulus, Vatan, Memleket, Türksesi, Son Havadis, Akşam, Tanin, Vakit, Hürriyet, Milliyet gibi gazeteler yayına devam etmiştir (Girgin, 2014: 149).

Günümüzde niceliksel olarak gazete sayıları bir hayli fazla olsa da tirajlarının oldukça düşük olduğu ve her geçen gün daha da düşmeye devam ettiği görülmektedir. TÜİK 2016 verilerine göre Türkiye'de toplam 6 bin 265 adet gazete basılmaktadır. Fakat 2016 yılında 2015 yılına oranla toplam tirajda yüzde yirmilik bir azalma olduğu belirtilmektedir. Öyle ki, 2013 yılından beri gazete tirajlarının ivme kaybettiği ve düştüğü görülmektedir.¹ Yaşanan düşüklüğün elbette birçok nedeninden bahsetmek mümkündür. Fakat en önemli nedenin yeni medya araçları ve internet gazeteciliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira her geçen gün internet gazetelerinin

¹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24673>

sayısının arttığı gözlemlenmektedir. Geleneksel basılı gazetelerin en büyük giderleri olan kâğıt, baskı ve dağıtım giderlerinin 21. yy'ın ilk 20 yılında işlevselliğini yitirmeye başladığı ve yerini internet gazetelerine bıraktığı görülmektedir (Gürcan, 1999: 36).

2.3.2. Meslek Olarak Gazetecilik

Gazetecilik mesleği 17. yy'da küçük zanaat atölyelerinde başlamıştır. Erken dönem kapitalist süreçte bu işletmeler haberlerin örgütlenmesi, düzenlenmesi ve dağıtımını işini meslek olarak devam ettirmişlerdir. Kapitalizmin gelişmesi ve devamında kentleşmenin artması sonucunda gazetecilik mesleğinde ve bu küçük işletmelerde dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşüm ile birlikte küçük işletmelerin, haberi düzenlemek, haberi iletme işlevinin yerine belli grupların aracı haline geldiği söylenebilir. Yani; kamuoyu yönlendiricisi aynı zamanda belli grupların mücadele alanı haline gelmiştir (Doğan, 2000: 15). Gazetenin başlangıç yılları olduğu varsayılan 1609-1650 yılları arasında gazeteciliğin bir meslek haline gelmesine ön ayak olan dört etkenden bahsedilmektedir:

- 1) Matbaanın icadı
- 2) Baskı yöntemlerinin geliştirilmesi
- 3) Bireylerin bir bedel karşılığında haberleri aktarmaya hazır olmaları
- 4) Toplulukların haber almak için var olması (Alver, 2007: 52).

Meslek olarak gazeteciliğe yönelik Gaillard'ın tanımı gazeteciliğin adeta gelişim sürecini anlatır niteliktedir:

“Bir zamanların korkulu polemik ustası, ünlü maceraperest ve yakın zamanlara kadar amatör bir ruhla çalışan gazeteci, bugün –kulağa hoş gelmeseydi- bir haber teknisyenidir” (Gaillard, 1991: 20).

1998'de Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin hazırladığı “*Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi*”nde yer alan gazeteciliğin tanımı da gazeteciler tarafından genel kabul görmesi nedeniyle önemlidir ve şu şekilde yapılmaktadır:

“Düzeni bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli, elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevini üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir” (Gürel, 2007: 171).

13 Haziran 1952'de kabul edilen “basın mesleğinde çalışanlarla çalışanlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında 5953 sayılı kanun” ile onu değiştiren 10 Ocak 1961'de çıkarılan 212 sayılı yasa'nın 1. Maddesi gazeteciliği şu şekilde

tanımlamaktadır: “*Bu kanun hükümleri Türkiye’de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunu’ndaki “işçi” tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanır. Bu kanunun içerisine dâhil olan fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara gazeteci denmektedir*” (Girgin, 2014: 155).

Aslında gazetecilik, bir meslek olmaktan öte bir bilimdir. Zira gazeteciler insanlar arasında bilgilerin paylaşılması ve anlaşılması görevini icra ederler. Gazetecilik mesleği tarihte “edebiyatı öldüren meslek” olarak ilan edilmiş olsa da, günlük hayatta çok önemli bir yer kaplayan meslektir. Çünkü bilgi ve haber gündelik hayatın şekillenmesine yardımcı kaynaklardır. Gazetecilik ise bu iki kaynağı birleştirme görevi görmektedir. Edebiyatı öldüren meslek olarak görülmesinin temel nedeni; aynı anda birden fazla farklı bilgi birikimi ve düzeyindeki bireylere ulaşma zorunluluğundan dolayı, haberlerin anlatımında basit bir dil ve özet bir görünüme sahip olmak zorunluluğudur (Girgin, 2014: 143-151).

2.3.3. Bourdieu’de Gazetecilik Alanı

Bourdieu, toplum içinde birden fazla işlevselliği olan alandan bahseder. Her alanın kendi içinde kendine özgü kuralları, işleyiş biçimleri ve gerektirdiği sermayeler vardır. Nitekim gazetecilik alanı da bu alanlardan biridir. Dolayısıyla gazetecilik alanının da kendine özgü kuralları, işleyiş biçimi ve gerektirdiği sermayeleri vardır. Bourdieu de gazetecilik alanını toplum içindeki alanlardan biri olarak kabul etmektedir. Schultz klasik haber bürolarına yönelik çalışmalarının aksine Bourdieu’nün perspektifinin haber bürolarını salt bir alan olmaktan ziyade bir sosyal alan, kültürel üretim alanı ve bir mikrokosmos olarak görülmesini sağladığından bahsetmektedir (Schultz, 2007: 192-193). Bourdieu’nün temelde gazetecilik alanına yönelik düşüncelerini “*Televizyon Üzerine*” de görmek mümkündür. Eser incelendiğinde Bourdieu’nün gazetecilik alanını tüm yönleriyle ele almaktan ziyade, Schultz’a benzer şekilde onu kültürel bir alan olma özelliği ve kültürel alanları etkileme gücüyle bir arada düşündüğü görülmektedir. Öyle ki, eserde gazetecilik alanının sanat, edebiyat ve bilim gibi alanları etkileyen bir alan olduğundan bahsetmektedir:

“Pazarın taleplerine giderek daha fazla boyun eğen bir gazetecilik alanındaki mekanizmaların, önce gazeteciler üzerinde, sonra da kısmen onlar aracılığıyla, kültürel üretimin farklı alanları, edebiyat alanı, sanat

alanı, bilim alanı üzerinde uyguladıkları baskı gücüdür (Bourdieu, 1997: 77).

Şunu da ifade etmek gerekir ki, Bourdieu gazetecilik alanını salt “gazete” özelinde değil, tüm medya araçlarında –özellikle televizyonda- yapılan “gazetecilik” faaliyeti, gazetecilik, habercilik ile birlikte ele almaktadır. Ayrıca Bourdieu gazetelere ve gazetecilere çok ağır eleştiriler getirmiş ve döneminde Fransa’da ciddi yorumlamalara maruz kalmıştır. Gazetecilik alanını teknik bakımdan incelemekten ziyade toplum içerisindeki konumu ve diğer alanlarla olan ilişkisi açısından ele almaktadır. Öte yandan Bourdieu gazetecilik alanının özerkliği ve kendine özgü kuralları olduğunu, bu nedenle alana dışarıdan bakarak doğrudan bir şekilde anlamamanın mümkün olmadığını da ifade etmektedir (Bourdieu, 1997: 45). Bu bağlamda tözcü bir anlayışla gazetecilik alanını anlamamanın imkânsızlığından bahsetmektedir. Dolayısıyla gazetecilik alanının dışsal özelliklerini, içsel özelliklerini, alan içindeki failerin sahip oldukları sermaye ve habitusları ve bunlara bağlı olarak belirlenen stratejileri, işleyişleri bilmek gereklidir.

Gazetecilik alanı birçok diğer alandan daha fazla dış güçlere bağımlıdır. Okuyucu talebine, siyasal alandan kaynaklı yaptırımcı ilişkilere, ekonomik alanın işleyişine birçok alandan daha fazla bağımlıdır. Özellikle ticari baskılara maruz kalır. Fakat aynı zamanda birçok alana baskı uygulayabilme gücüne sahip olan alan da gazetecilik alanıdır. Birçok alanın ilişkilerini değiştirebilme, güç dengelerini alt-üst edebilme, üretimi etkileyebilme gücüne sahiptir. Sattığı mal olan ve haber denen dayanıksız meta, müşteri uğruna girilen ve en yeni, en iyi olmayı gerektiren bir araçtır. Bu durumda ticari olana en yakın olmak da önem taşımaktadır. Aslında haber için yapılan araştırmalar her ne kadar özel kişilerin eylemleri aracılığıyla olsa da, diğer alanların üzerindeki etkileri, yönelimleri, baskıları itibarıyla gazetecilik alanı çeşitli baskılara maruz kalır (Bourdieu, 1997: 59-60). Örneğin, gazeteler siyasilerin halka seslenişini sağlar. Halk gazetelerde yazarlarının doğruluğu kabulüyle okumaya başlar. Bu bağlamda gazetecilik alanı siyaset alanını şekillendirme gücüne sahiptir. Fakat aynı zamanda siyaset alanının gazetecilik alanını şekillendirdiği de söylenebilir. Örneğin; herhangi özel bir gazete, yazılarından dolayı siyaset alanındaki aktörler tarafından, gazetenin basımı yasaklanabilir ya da iktidara yönelik olumsuz haberler yapması engellenebilir. Ya da toplum içinde kabul gören değerlerle ilgili olumsuz bir haber

yaptığında boykota maruz kalabilir. Bu anlamda gazetecilik alanı yapı tarafından şekillendirilir.

Gazetecilik alanının failleri olan gazeteciler bu alanı hem etkilerler hem de bu alandan etkilenirler. Alan içindeki kurallara uymak zorunluluğu gazetecileri şekillendirir. Fakat gazeteciler de taşıdıkları sermayeler ve bedenselleşmiş habitusları ile gazetecilik alanını yeniden ve yeniden şekillendirirler. Örneğin; söz konusu gazetede hâkim siyasi düşünce ne ise çalışanlar o yönde yazı hazırlayabilirler. Fakat alan içindeki sermayeler ve habituslardaki değişimler o gazetede ki haberlerin de yönünün değişmesini sağlayabilir. Gazetecilik alanının içinde gerçekleşen birçok eylem rutinleşmiştir. Yapılan birçok iş birbiri ile bağlantılı ve birbiriyle uyum içinde olmalıdır. Zira gazetecilik alanı temelde faillerin gazetecilik eylemlerinin birleşiminden ibarettir. Bu alanın inşasında gazetecilikteki örgütlenmenin, rollerin, programlamanın, işlev ve başarının birlikte düşünülmesi gerekmektedir (Alver, 2007: 105).

Edebi ve sanatsal alanda olduğu gibi gazetecilik alanında da kültürel bir mantık vardır. Bu mantık gazetecilerin birçok diğer alandaki gibi ağırlıklarını, saygınlıklarını kazanmak ya da kaybetmemek için zorlamalar ve karşılıklı kontrollerin bulunmasını sağlayan ve bunu gazetecilere dayatan bir mantıktır. Bu yüzden hız, sürekli yenilenme, pratik olma gibi mesleki donanımlar gazetecilik alanında önemlidir. Hatta bu gibi özelliklere sahip olan gazeteciler talep edilir ve kayırlır (Bourdieu, 1997: 80-81). Her alanda olduğu gibi gazetecilik alanında da faillerin oyunu kurallarına göre oynamaları gerekmektedir. Böyle bir durumda alanda hızlı olmak, istenen şekilde haber yapmak önemli olabilir. Patrick Champagne editörlüğünü Bourdieu'nün yaptığı "*Dünyanın Sefaleti*" adlı kitapta meslek olarak gazetecileri ve sosyologları karşılaştırmaktadır:

"Gazeteci tipi "araştırma" ki bu, büyük gazeteciler kadar bölgesel basının mütevazı habercisi için de geçerlidir, sosyal bilimlerde "araştırma" denilen şeyden daha ziyade, polisiye tipte bir soruşturmaya yatkındır. Araştırmacı gazeteci, bir sosyologdan daha fazla olarak bir model teşkil eder (Champagne, 2015: 109).

Champagne de Bourdieu'ye yakın bir perspektifle gazetecilik alanına eğilmekte ve gazeteciliğe yönelik ciddi eleştirilerde bulunmaktadır. Yaptığı eleştirilerden biri gazetecilerin –tüm medya araçlarında- olanı olduğu gibi aktarmaktan ziyade inşa ettiğini ifade etmesidir:

“Medya bugün gerçekliğin bütünleyici bir parçasını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle gerçekliğe dair, tasvir etme iddiasında bulunduğu gerçekliğin üretimine katkı sağlayacak olan medyatik bir bakış açısını üretmek suretiyle gerçeklik tesirleri yaratır” (Champagne, 2015: 116).

Benzer eleştirilere Bourdieu’de de rastlamak mümkündür. Öte yandan Bourdieu Pazar ekonomisinin gazetecilik alanını belirlediğini ifade etmektedir. Dolayısıyla özgür bir alan olmadığını belirtmektedir:

“Tıpkı siyasal ve ekonomik alanlar gibi ve bilimin, sanatın ya da edebiyatın alanlarından, ya da hatta yargının alanından da daha fazla olarak, gazetecilik alanı, müşterinin doğrudan ya da dolaylı yaptırımını aracılığıyla, sürekli bir şekilde pazarın kararlarının sınanmasına tabidir” (Bourdieu, 1997: 80).

Özetle, Bourdieu sosyolojisinde gazetecilik alanı önemli bir yere sahip olmakla birlikte, ekseriyetle eleştirilen bir alan olarak görülmektedir. Gazetelerin hem pazar ekonomisine tabi olması hem de diğer alanları bu doğrultuda etkiliyor olması Bourdieu tarafından eleştirilmektedir. Öte yandan gazeteciler de daha fazla tiraj ve reyting uğruna her türlü haberi mübah kabul etme ve bu yönde rekabet etme eğilimleri doğrultusunda Bourdieu tarafından eleştirilmektedirler. Ayrıca Bourdieu’nün yine de gazetecilik alanına yönelik yaklaşımını tözcü bir perspektiften ziyade alanlar arası ilişkiler ve alan içindeki gazetecilerin alanlarla ve kendi aralarındaki ilişkiler çerçevesinde ele aldığı görülmektedir. Dolayısıyla biz de gazetecilik alanına yönelik yapacağımız çalışmaya ilişkişel ve Bourdieucü bir perspektifle yaklaşacağız.

2.4. Gazetecilik Alanının İnşası

2.4.1. Gazetecilik Alanının Dinamikleri ve İşleyişi

Bourdieuçü sosyolojide alanı araştırırken belirli bir nesne ele almak değil, alanı inşa etmek gereklidir. Fakat alanı inşa etmeden önce o alanın özelliklerini ve toplum içindeki konumunu bilmek önemlidir. Dolayısıyla gazetecilik alanının özellikleri ve dinamiklerinden bahsetmek yerinde olacaktır. Biz çalışmamızda gazetecilik alanında hem iç yapısal hem de dış yapısal olmak üzere iki ayrı ve birbirini tamamlayan dinamiklerin varlığından bahsederek alanın inşasını bu yönde düzenledik.

Toplum içindeki her alanda görülen, o alanı oluşturan, o alana özgü dinamikler vardır. Gazetecilik alanının da kendine özgü birçok dinamiğinden bahsetmek mümkündür. Maigret de *Medya ve İletişim Sosyolojisi*’nde temelde gazetecilik alanında

iç ve dış yapının ilişkiselliğinden ve sosyolojisinin bu ilişkiselliği nasıl ele alması gerektiğinden bahsetmektedir:

“Gazetecilik sosyolojisi, bu mesleğin, kendisini muktedir çevrelerle bir araya getiren yapısal bağlara rağmen uygunsuz bilişsel, ekonomik ve politik entrikaları aşan bir uygulama özerkliği, aynı zamanda kamuda tahayyül edilen ilişkiden bağımsız uygulamaları olduğunu gösterir” (Maigret, 2014: 26).

Maigret’in de ifade ettiği gibi gazetecilik alanı her ne kadar yapısal bazı dış çevrelerin etkisinde olsa da kendi içinde kendinde özerk uygulamaları da vardır. Her şeyden önce ekonomik bir sistem özelliği taşıyan gazetecilikte sistemin işleyişi adına hiyerarşik ve düzenli bazı dinamikler mevcuttur. Gazetecilik alanının kendine özgü bir yönetim ve örgüt yapısı, metinleri düzenleyen yazı işleri, teknoloji kullanımları, işçi ve işverenlerin tabii olduğu çeşitli yasal düzenlemeler ve tüm bunlara paralel olarak diğer alanlarla mevcut ilişkiselliği vardır. Gazetecilik alanının inşası sürecinde bu dinamiklerin muhtevasının tespiti ve açıklanması önemli olarak düşünülebilir. Zira yerel gazetecilik alanının anlaşılması ve genel profilinin oluşturulması buna bağlıdır.

Gazetecilik alanı Bourdieu’nün oyun kavramının işlerliğinin gözlemlenebileceği bir alandır. Gazetecilik alanının dışsal bazı dinamikleri olmakla birlikte içsel ve failerin ilişkiselliği tarafından üretilen dinamikleri de vardır. Dolayısıyla yeni işe başlayanların gazetecilik alanı içindeki işleyişi ve kuralları öğrenmeleri ve buna göre davranmaları gereklidir. Özellikle yazı işlerindeki güç ilişkilerini ilk günden edinmeleri kendileri için yararlı olacaktır. Öncelikle her yazı işleri sorumlusunun üzerinde gazete sahibi, yayınevi yöneticisi ve genel yayın yönetmeni mutlaka vardır. Gazete sahibi, alan içinde bütçeyi ayarlamak, gazetede çalışan kadroyu idare etmek, gazetenin satılması için reklamını sağlamak ve bunun dışında gazetenin katılması gereken toplantı vb. oluşumlara iştirak etmekle yükümlüdür. Ayrıca gazete sahibi gazeteleri idare eden kanunların eczacınlardan farklı olmadığını bilmektedir. Gazete sahibinin iyi bir idareci olabilmesi için her meseleden az bilmesi gereklidir. Bununla birlikte gazete sahibi talepleri olan sermayedarı, korkuları olan genel yayın yönetmeni ve şikâyetleri olan yazı işleri müdürünü dinlemek durumundadır. Gazete sermayedarları yazılacak yazılar hakkında fikir beyan eder. Tirajlarının yüksek olması adına gerekli talimatlarda bulunur. Bunlara paralel olarak parasını emanet ettiği gazete sahibi üzerinde bir otorite kurma isteğini taşır. Yayın yönetmenleri genel anlamda gazete sahibine yönetimde yardımcı konumdadır. Muhasebe işleri, çalışanların idaresi ve bütün ticari meselelerde yetkilidir.

Gazete sahibi birçok emir verir, sermayedar birçok talepte bulunur, genel yayın yönetmeni çeşitli tasarruflara girişir fakat bilinmesi gereken şudur ki; gazeteyi asıl hazırlayan ve düzenleyen yazı işleri müdürüdür (Jouvenel, 1940: 11-20). Bunların bir altında çalışan yazı işleri müdürü başarılı biriye muhtemelen sınırlanmaya tabi tutulur. Çünkü kişiler kendilerinden daha başarılı bir alt kademe çalışanı istemeyebilirler. Fakat gazeteyi asıl hazırlayan yazı işleri müdürüdür. Hatta sendikalar dahi gazete sahibinin yazı işleri müdürüne hoşgörülü davranması gerektiğini düşünür. Zira işleri esas çekip çeviren konumda bulunması yazı işleri müdürünü kıymetli kılar. Ona bir özgürlük alanı sunulması önemlidir. Fakat gazetecilik alanındaki esas problemler, despotik durumlar yine yazı işleri müdüründen kaynaklanabilmektedir. Örneğin; editörlerin gazete sahibini düşman edindiği nadirken, yazı işleri müdürü ile problem yaşanması sık rastlanan bir durumdur. Bunlardan başka gazetecilik alanında servisler ya da klasikler olarak adlandırılan bölümler vardır. Bunlar ekonomi, siyaset, kültür ve sanat, spor gibi bölümlerdir. Her bir bölümde yetkili editör bulunur. Bu servislerde birden fazla gazeteci çalışır. Gazetecilik alanı içerisinde servislerde çalışabilmenin dahi belirli kurallar bütünü vardır. Ekonomi servisinde deneyimsiz gazeteciler çalışamaz. Spor servisi ise çalışması en rahat servis olarak düşünülür fakat önemli bir konuma sahip olmadıkları da bilinir. Siyaset servisinde çalışmak ise oldukça yorucudur. Zira manşette başbakan ve muhalif parti başkanından hangisinin yer alacağına karar vermek yalnızca bir haber vermekten fazlasını barındırabilir (Schneider-Raue, 2002: 165-177).

Mesleki olarak gazeteciliği yürüten bireylerin de kendilerine özgü bazı özellikleri olmalıdır. Bu özellikler gazetecilik alanının içsel dinamiklerinin içinde yer alır. Gazeteci bu mesleğin eğitimini almasıyla ya da mesleki deneyim kazanmasıyla birlikte bazı ahlaki sorumlulukları da yerine getirmesi gerekir. Bunun dışında bir gazetecinin mutlaka gündemi takip etmesi gereklidir. Geçmiş dönemlerde gazeteci olmak için gerçeğe kendini adanmak, bol enerji ve yazma yeteneği yeterli görülüyordu. Fakat günümüzde bu özellikler yeterli olmamaktadır. Gazeteci aldığı bilgileri yazarken aynı zamanda filtreleme görevini de gereğince yerine getirmelidir. Bilgiyi sunan olmakla birlikte bilgiyi düzene sokucu ve aynı zamanda yorumlayıcı olmak durumundadır. Bilgiyi yayımlayabilmenin dışında o bilginin okuyucunun zihnine nasıl yerleşebileceğini kestirmek zorundadır (Girgin, 2014: 114). Gazetecilik alanı içinde her gazetecinin kendisinde bulunan habitusu vardır. Bu habitus ile gazetecilik alanının şekillenmesine katkı sağlar. Aynı zamanda kendi habitusunu da gazetecilik alanı içinde

yeniden ve yeniden şekillendirebilir. Zira habitus sürekli olarak değişebilen ve yenilenebilen bir olgudur. Ayrıca gazetecilik alanı içinde yazılı olmayan bazı kurallar vardır. Çalışanların sahip olduğu bazı sermaye türleri gazetecilik alanının içsel dinamiklerini etkileyebilmektedir. Gazeteciler ve gazetecilik alanı sürekli olarak sembolik güç için kullanılan ve dışsal alanların, rekabetlerin merkezi olan bir alandır (Phillips, 2015: 7). Bunların dışında gazetecilik alanının dışsal dinamikleri de mevcuttur. Bu dışsal dinamiklerin içsel dinamikleri derinden etkilediği söylenebilir. Gazetecilik alanını dıştan etkileyen diğer alanlar ve işçi ve işverenin tabii olduğu yasalar gazetecilik alanı içerisindeki dışsal dinamikleri oluşturur.

Gazetecilik alanının toplumsal düzeyde birçok farklı alanla irtibat halinde olduğu görülmektedir. Ekonomi alanı bu alanlardan biridir. Gazetecilik alanı ile ekonomi alanının karşılıklı ilişkisi mevcuttur. Günümüzde medya araçları her anlamda ekonomik yapı ile iç içe geçmiş durumdadır. Haberler, bilgi akışı, tirajlar, okunabilirlik, verimlilik vb. birçok temel mesele ekonomi ile irtibatlıdır. Bunun yanında reklam pastasından gelecek olan paylar gazeteler için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle yatırımcılar, işverenler ve gazete sahipleri sürekli irtibat halindedir. Medya kuruluşlarının dikey olarak bütünleştiği yani hiyerarşik olarak tek bir patron tarafından yönetildiği kurumların olduğu söylenebilir. Medya ve gazetecilik alanında oluşan bu tekelleşme ilan ve satış gelirleri dışında başka gelirler bulmayı zorunlu kılmaktadır. Bunun için siyasiler tarafından sağlanan krediler ve teşvikler ortaya çıkmaktadır. Fakat bunun sonucu da iktidarların veya diğer siyasilerin haberler ve bilgi akışı yoluyla desteklenmesi durumunu meydana getirmektedir. Bu durum gazetecilik alanında endişeyle karşılanırsa da ve bazı önlemler alınması gerekliliği düşünülse de pratikte uygulama bulamamaktadır. Bunun sonucu teşvik alamayan medya kuruluşlarının kapanması durumunu doğurmaktadır (Girgin, 2014: 48-57).

Gazetecilik alanı ile siyaset alanının birbiriyle karşılıklı ilişkisi vardır. Her bir alanın kendine özgü kuralları olmakla birlikte birbirlerini de etkiledikleri söylenebilir. Bu durum Avrupa ve Amerika'da da benzer özellikler gösterebilmektedir; fakat Türkiye gibi henüz gelişmekte olan ülkelerde basın ile hükümet ya da diğer siyasiler arasındaki ilişki daha sıkı ve sıcaktır. Gelişmiş ülkeler bu sıkı ilişkiden rahatsızlık hissederken, gelişmekte olan ülkelerde bu ilişki artışı rahatsız etmekten ziyade memnun edebilmektedir. Basın ile politik kurumlar arasındaki ilişkinin sonucunda basının ne kadar bağımsız ve özgür olup olmadığı sorunsalı ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda bu

bağımsızlığın ne tür yöntem ve ölçütlerle kısıtlandığı meselesi de gündeme gelmektedir. Bu durum Türkiye basını üzerinde, bazen habere ulaşmada sınırlama, bazen gazetecinin özgürlüğünü tehdit etme ya da gazeteye kâr getirici bazı etkinlikleri kısıtlama şeklinde olabilmektedir (Girgin, 2014:207- 209). Sonuçta gazetecilik alanını siyaset alanından bağımsız olarak düşünmek oldukça zordur. Zira gazetecilik alanı kamusallığın hem zemini, hem de siyasi mücadelenin kotarıldığı alandır denilebilir (Girgin, 2003: 182).

Türkiye’de gazetecilerin ve gazete sahiplerinin uymasını gerektiren bazı temel kanunlar mevcuttur. Bunlardan birisi Borçlar Kanunu uygulamasıdır. 1937’de yürürlüğe giren 3008 sayılı İş kanunu bir iş yerine bağlı görev yapanları bedensel çalışanlar ve fikren çalışanlar olarak ikiye ayırmış ve gazetecileri fikir işçisi olarak kabul etmiştir. 1939’da 3511 sayılı Basın Birliği Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile de gazetecilerin basın birliğine üye olması ve üye olmayanların gazetecilik yapmalarına izin verilmemesi şeklinde bir uygulama tek parti dönemi kanunlarından biri olmuştur. Bu kanun 1946 dönemine kadar yürürlükte kalmıştır. 1946’da gazetecilerin tekrar borçlar kanununa tabi olduğu ve Türk Basın Birliğinin tasfiye edildiği bir dönem yaşandığı bilinmektedir (Şakar, 2002: 24-26).

1950’lerden sonra ise demokratik rejim içinde gazeteciliğin itibar kazanması üzerine gazeteciliğin kendine özgü çalışma şartlarının olması ve bu şartların kanunlarla düzenlenmesi gerekliliği fikri ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine 1952’de 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, kamu kurumları dışında çalışan fikir işçilerini (gazetecileri) işverenleri ile olan ilişkilerinde korumayı amaçlayan ilk kanun olma özelliği taşıması noktasında kıymetli görülmektedir (Atılğan, 2001: 48). 1961’de kabul edilen ve hala günümüzde de geçerliliğini sürdüren kanun ise 212 Sayılı Kanun’dur. Bu kanunun sağladığı temel bazı kazanımlardan bahsetmek gerekir; çalışan ile işveren arasında yazılı bir sözleşme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sözleşmede işin türü, ücret miktarı ve gazetecinin kıdemini belirtmesi zorunludur. Meslekte en az beş yıl çalışmış gazetecilere kıdem hakkı tanınır ve sözleşmenin feshedilmesi durumunda gazeteci tazminat alabilir. İşverenin kusuru sonucu anlaşmayı ihbar süresini beklemeden gazeteci feshedebilir ve yine de tazminat alabilir; fakat işveren ihbar süresini beklemeden anlaşmayı feshedemez. Mesleğe yeni başlayan gazetecilerin tecrübe süresi üç aydır ve üç ay sonunda sözleşmenin yazılı olarak yapılması zorunludur. Yalnız bu kanundaki açığı yakalayan bazı gazete sahipleri yeni gazetecileri

her üç ayda bir değiştirerek yazılı sözleşmeyi engellemekte ve böylece çalışanı daha rahat idaresi altında tutabilmektedir. Gazeteci işverenle yaptığı anlaşmada hükmü bulunmadıkça dışarıda basınla ilgili olsun ya da olmasın başka bir işte çalışabilme hakkına sahiptir (Alemdar-Uzun, 2013: 255-260).

Gazeteci sözleşme dışı çalıştığı her iş için ayrıca ücret alır ve bu ücretlerin sigorta primlerinin ödenmesi de zorunludur.² Bu kanun günümüzde de yürürlükte olmasına rağmen ne kadar uygulandığı tartışmalı bir meseledir.

Türkiye’de yürürlükte olan gazetecilik uygulamalarından biri de sarı basın kartı uygulamasıdır. Sarı basın kartı kanunu ilk olarak 1938 yılında çıkarılan 3511 sayılı basın birliği kanununda yer bulmuştur. Bu düzenleme ile gazetecilik mesleğini icra edebilmek için sarı basın kartı sahibi olmak ve ayrıca Basın Birliğine üye olmak gerekiyordu. (Alemdar-Uzun, 2013: 236). 23 Mart 2001 tarihli Basın Kartları Yönetmeliği’nin 4. Maddesi kimlerin gazeteci sayılabileceğini dolaylı yoldan şu şekilde belirtmiştir: “Basın kartı, yerli basın yayın kuruluşlarının Türk uyruklu sahip ve mensuplarına, yabancı basın yayın organlarının Türk uyruklu mensuplarına ve bu yönetmelikte sayılan kamu kurum ve kuruluşlarının devlet enformasyon hizmetlerinde çalışan personeline verilen resmi nitelikte bir kimlik belgesidir”. Aynı maddede basın kartı alabileceklerin özellikleri de belirtilmektedir:

- 1) 18 yaşını bitirmiş olmak,
- 2) En az ortaöğrenim veya dengi bir eğitim kurumundan mezun olmak,
- 3) Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak,
- 4) Ağır hapis, taksirli suçlar hariç olmak üzere beş yıldan fazla hapis

² Bu kanunun genel olarak çalışanın haklarını koruma altına alması üzerine 10 Ocak 1961’de “Dokuz Patron Olayı” olarak tarihe geçecek olan bir olay yaşanmıştır. Bu tarihte Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Vatan, Yeni İstanbul ve Yeni Sabah gazetelerinin patronları bu kanuna karşı gelerek üç gün süreyle gazete yayınlamadılar. Bu patronlar ortak bir bildiri yayınladılar. Bunun üzerine İstanbul Gazeteciler Sendikası aksi görüşte bir bildiri yayınladı. Bu gazete kapatma olaylarının tamamen işverenlerle ilgili olduğunu ve fikir işçilerinin bu durumu onaylamadıklarını belirtti. Başka birçok sendika da bu duruma destek verdi. Sendika ayrıca patronların üç günlük boykotu esnasında “Basın” isimli bir gazete yayınladı ve bu gazete halkın ilgisini çekerek o günlere göre oldukça yüksek bir tirajla 100binlik tiraja ulaştı. Gazete sahipleri bu olaydan sonra 212 sayılı kanunu kaldırmayı başaramadılar. Fakat yasal boşluklardan faydalanarak gazeteciler üzerinde baskı kurmayı sürdürdüler. Çalışan gazeteciler her yıl 10 Ocak gününü 212 sayılı kanunun yürürlüğe girmesini yıldönümü olarak kutlamaktadırlar (Alemdar-Uzun, 2013: 255-260).

Cezalarından biriyle...5680 Sayılı Basın Kanununun ek birinci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçlar ile bu suçlara tahrik ve teşvikten hüküm giymemiş olmak,

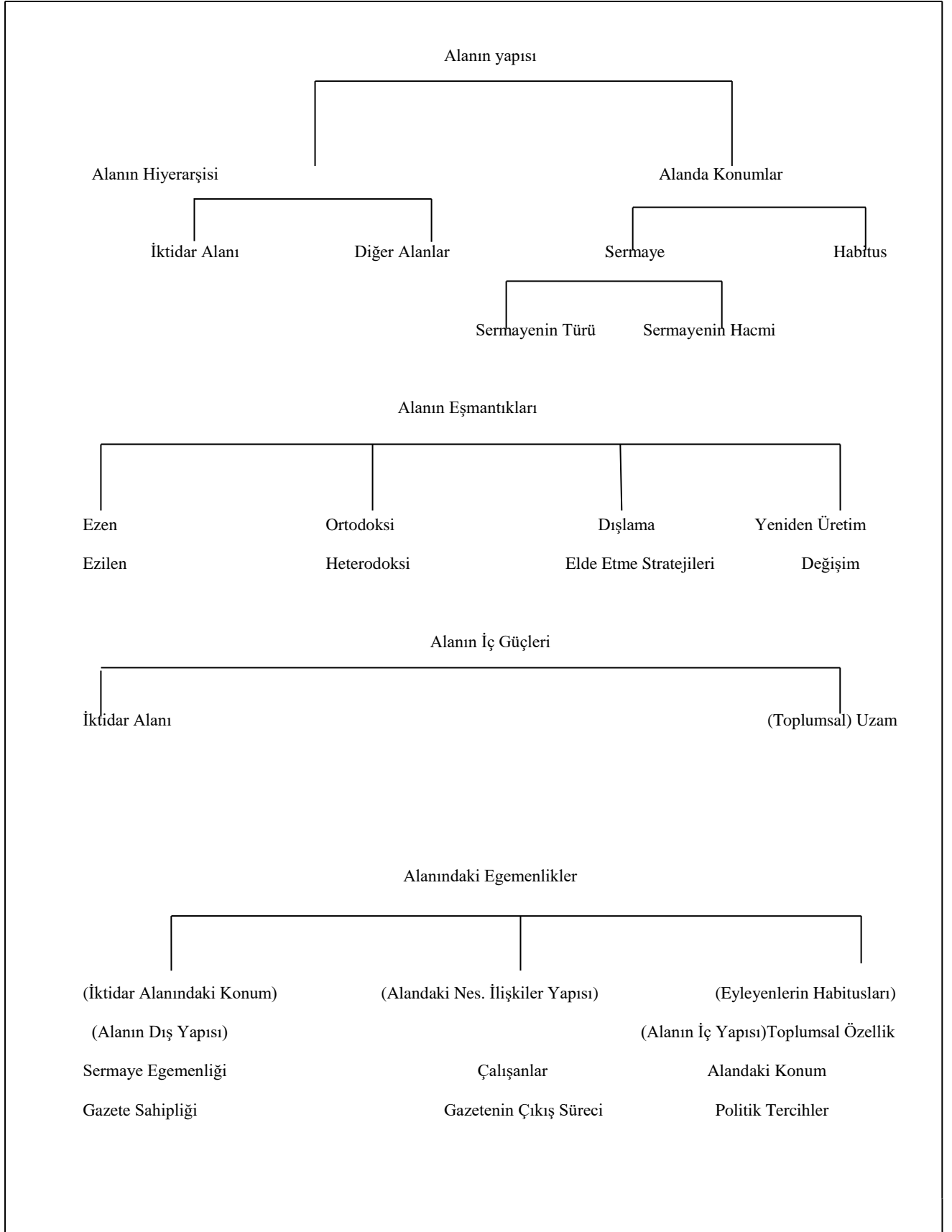
- 5) Gazetecilikle birleştirilen işler dışında, resmi veya özel bir kuruluşta ücretli-ücretsiz görev almaması, anonim şirketler ve kooperatiflerde ortaklık hariç herhangi bir kuruluşun sahibi veya ortağı olmaması³ gibi şartlar aranmaktadır.

Sarı basın kartına sahip olmak günümüzde gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Sarı basın kartına sahip olmadığı halde gazetecilik mesleğini icra eden ciddi sayıda gazeteci mevcuttur. Medya kuruluşlarının büyük bir bölümü, hukuki ve mali yükümlülüklerden kaçınmak adına 212 sayılı kanun uyarınca kadro açmaktan kaçınmaktadır. Bu sebeple fiilen gazeteciliğe devam eden kişilerin büyük bir bölümü basın kartı taşımamaktadır (Girgin, 2014:154).

Günümüzde, gazetecilik alanının faileri olan gazetecilerin yasal haklarına yönelik düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülebilmektedir. İş güvencesi, iş güvenliği, işsizlik, mesleki örgütlenme gibi konularda kanunların isteklere yanıt vermemesi sorunları artırabilmektedir (Alemdar- Uzun, 2013: 253). Ayrıca sendikasızlık meselesi de gazetecilik alanının en temel sorunlarından biridir. Medya sahiplerinin sendikalaşmaya karşı olan sert tutumları, Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın görevlerini tam anlamıyla yerine getirememesi gazetecilerin kendi haklarını savunamaması sorununu beraberinde getirmektedir (Karahisar, 2012: 2).

Çalışmada Bourdieu'nün kavramlarını aşağıda görüleceği üzere (Tablo 1) üzerinden anlamlandırmaya çalıştık. Bunun için alan, sermaye, habitus kavramlarının yanında, bu kavramların alt kavramlarını da kullandık. Bu tablo ile çalışmamızın alan araştırması kısmında hangi yolları izlediğimizin net bir şekilde anlaşılmasını da hedefledik. Tabloda öncelikle alanı inşa etmeye daha sonra bu alanda hangi sermaye türlerinin işleve sahip olduğunu ve bu sermayelerin hacmini ortaya koymaya çalıştık. Alan içindeki değişimi sağlayacak olan ya da sağlamış olan eş mantıkları ortaya koyduk. Çalışmamız gazetecilik alanı olduğundan bu tablo ile gazetecilik alanındaki failerin sermaye ve habituslarını ve bunların etkilerini öğrenmeyi hedefledik.

³ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bakılabilir: Girgin A. (2014), Gazeteciliğin Temel İlkeleri, sf: 345-375, Der Yayınları, İstanbul.

Tablo 1: Gazetecilik Alanının İnşası

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL GAZETECİLİK ALANININ DİNAMİKLERİ VE DENİZLİ'DE YEREL GAZETECİLİK ALANI

Birden fazla hikâyeyi bünyesinde barındıran gazetecilik alanının etkinliğini geliştirmesi için alan içerisinde bir iş bölümüne ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim yaygın gazete ve yerel gazete ayrımı, tam da böyle bir gizil işbölümünün sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, iş bölümünün sonucunda ortaya çıkan, çalışmamızın evreni olan yerel gazetelerden ve çalışmamızın örneklemini olan Denizli özelindeki yerel gazetecilikten teorik olarak bahsedilecektir.

3.1. Yaygın Gazete (Ulusal Gazete)

Basında üretilen, Türkiye içi ve dışı satışı yapılan ve ekseriyetle iki büyük başkenti konu edinen basın, sürekli ve düzenli olarak dağıtımı yapılan yüksek tirajlı gazeteler ulusal basın olarak tanımlanmaktadır (Vural, 1999: 39). Ekseriyetle ulusal gazete olarak kullanılsa da buradaki “ulusal” kavramına yönelik özellikle gazetecilerden gelen eleştiriler doğrultusunda “yaygın” gazete kavramının da ikame olarak kullanıldığı görülmektedir. Zira biz de çalışma içerisinde “yaygın gazete” kavramını kullanmanın uygun olduğunu düşündük. Konu ile ilgili genel görüşü gazeteci Nail Güreli şu şekilde ifade etmektedir:

“Ulusal basın-yerel basın tanımlamasının yapıldığına tanık oluyoruz. Yönetim merkezi İstanbul’da olup, bütün Türkiye’ye dağıtımı yapılan gazetelere ulusal basın deniliyor. Aynı şekilde, İstanbul merkezli, ama Türkiye’nin tümünde izlenen televizyonlar da ulusal televizyon diye anılıyor. Belli bir bölgeye yayın yapanlara bölgesel, daha sınırlı bir alanda yayın yapanlara da yerel basın, yerel televizyon, yerel radyo deniliyor. Yerel basın kavramı yerli yerine oturuyor, ama ulusal basın tanımlaması kastedilen anlam ile örtüşmüyor. Yalnızca İstanbul merkezli gazetelere ve televizyonlara “ulusal” kavramını vermek bizce yanlış, bunlara “yaygın basın” demek uygundur. Yerel, bölgesel ve yaygın basının toplamı ulusal basını oluşturur (Güreli, 2007: 171-172).

Türkiye’de yaygın basının salt İstanbul ve Ankara haberlerinden öteye geçememesi farkında olunmayan bir problemi de oluşturmaktadır. Zira ülke içinde bireyler gündelik yaşamlarında gazeteler özelinde İstanbul ve Ankara’nın sorunlarını okumakta ve başka bir deyişle İstanbul ve Ankara’nın yaşamını satın almaktadır, denilebilir. Dolayısıyla gazetecilik alanı dediğimiz alan Türkiye özelinde salt İstanbul

ve Ankara'nın sorunlarını dile getirmek amacıyla mı gazete yayınlıyor şeklinde bir soru oluşabilir. Fakat gündelik yaşamda bireylerin zihninde böyle bir soru oluşmamakta ve büyük şehirlerin hayatını satan gazeteler oldukça yüksek tirajlara ulaşabilmektedir (Girgin, 2009: 219).Türkiye'de en çok satan gazeteler ve halk arasında en fazla bilinen gazeteler yaygın gazetelerdir.

Yaygın gazeteleri yerel gazetelerden ayıran bazı temel özellikler vardır. Bunlar arasında, en deneyimli sektör çalışanlarına yaygın gazetelerde rastlama sıklığı olduğu söylenebilir. Zira tanınan köşe yazarlarının, genç gazeteciler tarafından örnek alınan gazetecilerin yaygın basında mesleğini devam ettirdiği görülebilmektedir. Dolayısıyla İstanbul ve Ankara'daki gazetecilerin alan içindeki bu konumu Bourdieucü anlamda sermayelerini de etkilemektedir. Yaygın gazetede çalışma sonucunda gazetecilerin tanınma imkânının oldukça yüksek olması sosyal sermayesine katkı sağlarken, daha yüksek bir maaşla çalışma imkânı olması ekonomik sermayesini etkileyebilmektedir. Ayrıca deneyimli gazetecilerle birlikte yaygın basında çalışmak, genç bir gazetecinin kültürel sermayesini de olumlu yönde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla genç bir gazetecinin yaygın basında iş bulabilmesi onun başarılı bir gazeteci olduğu izlenimini verebilmektedir. Yerel gazetelerin yaygın gazetelerden yalnızca satıldığı çevre değil aynı zamanda başka pek çok alanda farklı olduğu söylenebilir. Fakat bu farklılıklardan analiz kısmında gazetecilerin perspektifleri ekseninde detaylıca bahsedilecektir.

3.2. Yerel Gazete

Yerel gazete, ülkenin çeşitli yörelerinde, büyük kentler İstanbul, Ankara dışındaki yerleşim birimlerinde, toplumsal, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmeleri yöre halkına aktaran, o toplumdaki ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal özellikleri yansıtan ve yörenin sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini aktarma amacındaki medya aracı olarak tanımlanabilir (Gezgin, 2007:177). Yerel gazete, belirli bir bölgede yayımlanan ve okunan yaygın haberlerden farklı olarak, yerel haberlerin yer aldığı gazeteler ya da genel olarak bir kasaba ya da kentte yaşayan insanları ilgilendiren haberlerin yer aldığı ve o kentte yayınlanan gazetelerdir. Yerel gazete kamuoyunda “*Anadolu Basını*” ya da “*Taşra Basını*” olarak da adlandırılmaktadır (Girgin, 2001: 160). Özetle, yerel gazete; belirli bir bölgede (il, ilçe, kasaba, köy) yayımlanan ve yayımlandığı yöredeki halka yöredeki siyasi, sosyal, kültürel oluşumlara yönelik günlük, haftalık, aylık olarak bilgiler veren kitle iletişim araçlarıdır.

Gazetenin ilk olarak yerel nitelikte doğduğu daha sonra yaygın ve uluslararası boyut kazandığı bilinmektedir. Nasıl ki, sosyal medyanın en favori araçlarından olan facebook, başlangıçta yerel bir özellik taşıyarak bir üniversite içinde kurulmuş ve sonrasında tüm ülkeye ve akabinde tüm dünyaya yayılmışsa, gazetelerin de benzer süreçlerden geçtiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca yaygın ve uluslararası gazeteler zamanla yerel haberlere yönelik içine girmişlerdir (Öztürk, 1992: 149). Günümüzde küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin aracılığıyla bireyler her ne kadar farklı kültürlerle kültürlenme imkânına sahip olsalar da yerelliğin terkedilmediği, aksine, yerelliğe doğru bir yönelişin varlığı görülmektedir. Nitekim bireylerin yerellik ve hemşehrilik arzularını en iyi şekilde tatmin eden araçlar yerel medya araçlarıdır.

3.3. Türkiye’de Yerel Gazeteciliğin Gelişim Süreci

Türkiye’de gazeteciliğin ilk ortaya çıkışının devletin siyasi konjonktürünün de etkisiyle vilayet gazeteleri olduğu belirtilmektedir. Söz konusu gazeteler günümüz yerel gazetelerine denk sayılabilecek gazetelerdir (Özgen, 2007: 26). Zira bu gazeteler yabancı dillerde yayımlanan fakat yerel ölçekli gazetelerdir (Aydeniz, 2007:10).

İlk Türk gazetesi olan Takvim-i Vekayi 1831’de İstanbul’da devlet eliyle yayımlanmıştır. Fakat 34 yıl sonra ilk yerel gazete olan Tuna Gazetesi, bugünkü Bulgaristan sınırları içindeki Tuna kentinin yerel gazetesi olarak yayın hayatına başlamıştır. Daha sonra Osmanlı’nın 26 kentinde yerel gazeteler çıkmıştır. Bu dönemde gazetelerin devlet tarafından çıkarıldıkları ve yıkılmak üzere olan bir ideolojinin savunması ve yeniden oluşturulması amacıyla yayımlandıkları belirtilmektedir. Söz konusu ideolojinin, Osmanlı İmparatorluğu içindeki gayrimüslimlerin, hâlihazırdaki milliyetçilik akımının etkisiyle bağımsızlık hareketlerine katılma amaçlarını engellemek, halka ve diğer devletlere devletin zaten güçlü olduğunu hissettirmek ve bu anlamda bir imaj yaratmak olduğu ifade edilmektedir (Ahmet akt. Vural, 1999: 120). Öte yandan Ahmet Osmanlı’daki yerel gazetelerin işlevlerini şu şekilde aktarmaktadır:

Üstelik bu gazeteler işlevleri bakımından olduğu kadar, içerikleri açısından da zamanın gazetecilik koşullarını yerine getirmişlerdir. Bu gazeteler, yalnızca resmi nitelikli duyurularla yetinmemiş, zamanın aydın kesimini oluşturan bürokratları muhabir ve yazar olarak kullanmış, yerel sorunlar ve gelişmelerle ilgili yayınlar yapmış ve hatta yabancı gazetelerden alıntılarda bulunmuşlardır. Siyasi iktidarın mutlak niteliğinin geçirdiği ilk sarsıntıda, 1908 meşrutiyetiyle birlikte çeşitli siyasi görüşleri yansıtan özel gazetelerin, İstanbul gibi taşrayı da kapladıkları görülmektedir. Bu durumun ortaya

çıkmasıyla, Türk Basını, devlet tarafından çıkarılan ya da güdümlü özel gazetelerin tekdüzeliğinden kurtulmuş bir basın olmuş ve siyasi mücadelelerin yapıldığı bir fikir platformu haline gelmiştir (Ahmet akt. Vural, 1999: 121).

Yukarıda belirtilenlere paralel olarak o dönemlerde İstanbul'da yayımlanan gazetelerin yüzde 60'ı siyasi içerikli iken, yerel gazetelerin yüzde 83'ünün siyasi içerikli basıldığı bilinmektedir (Aydeniz, 2007: 15). Yerel gazeteciliğimizin parlak devrini Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşadığı söylenebilir. Zira bu dönemde gazetelerin ekseriyetle milli mücadeleyi desteklemesi etkili olmuştur (Erdem, 2007: 113).

Yerel gazeteler o dönemlerde oldukça kıymetli olmalarına rağmen günümüzde dâhil olmak üzere sağlam bir şekilde gelişmesi için yeterince desteklenmediği görülmektedir. Yaygın gazeteciliğin gelişimi amacıyla önlemlerin alındığı fakat yerel gazeteciliğin korunması ve geliştirilmesi amacıyla önlem alınmasında sıkıntılı süreçlerin yaşandığı söylenebilir. Zira yerel gazeteciliğin tarihsel gelişim süreci de bu durumu doğrular niteliktedir. Özellikle resmi ilanlar, çeşitli ortamlarda temsilcilik ve kâğıt temini gibi konularda yerel ve yaygın basın ayrımı yapılmaksızın tüm ülke basın kuruluşlarına sağlanamıyor olması adil bir dağılım yapılamadığını göstermektedir. Çoğunlukla yaygın basının desteklendiği fakat yerel basının desteklenmediği şeklinde dikotomik bir durumun ortada olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Günümüzde yerel basının durumuna bakıldığında ülke genelinde nicelik olarak yaygın basından fazla olduğu görülmektedir. Zira TÜİK'in 2016 verilerine göre yerel gazetelerin toplam gazeteler içindeki oranı yüzde 90,7 olarak belirlenmiştir.⁴ Her ne kadar niceliksel olarak yerel gazetelerin sayısı fazla olsa da bu durum gazetelerin güçlü olduğu anlamına gelmemektedir. Öte yandan tirajlarının da yaygın gazeteler kadar olmadığı -yaygın gazetelerin tirajları da gün geçtikçe düşmektedir- görülmektedir. İnternet gazeteciliğinin artışıyla birlikte alandaki söz konusu güçlerini tamamen kaybetme riskiyle karşı karşıya olduklarını da söylemek yerinde olacaktır. Zira artık basılı gazete satın alma sayısının oldukça düştüğü ve bireylerin haberleri internet aracılığıyla öğrendiği görülebilmektedir.

⁴ (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24673>)

3.4. Yerel Gazeteciliğin Tasviri

3.4.1. Yerel Gazetecilik Alanının İşlevselliği

Küreselleşmenin artan hızına, sermayenin, malların, hizmetlerin, enformasyonun hızlı yayılımına rağmen bireylerin yaşamları içerisinde aidiyet duygusunu barındırdıkları ve kimliklerini, kültürel değerlerini, yaşam biçimlerini koruma ihtiyacı hissettikleri görülmektedir. Dolayısıyla, yerel gazetelerin yayınladıkları haberler, fotoğraflar, ele aldıkları temel meseleler, kent özelindeki kültürel ve sosyal etkinliklere yönelik bilgiler aracılığıyla bireylerin aidiyet duygusunu pekiştirdiği ve bu ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilebilir. Nitekim ekseriyetle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kitle iletişim araçları iki yönlü bir ilerleme süreci içine girmişlerdir. Bir yönüyle sınırları aşan bir bütünleşme süreci yaşanmakta, öte yandan da hemen her kent yerel gazeteye sahip olmaya başlamaktadır (Girgin, 2009: 236).

Yerel kültürün ve çevrenin en önemli sosyalleşme araçlarından birinin yerel gazeteler olduğu söylenebilir. Zira yerel gazeteler yöre halkının kendi yaşam mekânları ile ilintili malumat edinmesini ve gündelik yaşantısını buna göre düzenlemesini sağlamaktadır. Herhangi bir elektrik, su kesintisi gibi yerel bilgiler, açılışlar, siyasi eksenli bazı dönüşümler yerel gazeteler aracılığıyla verilmektedir. Bireyler her ne kadar yaygın gazeteleri okumaya yönelimli olsa da kendi gündelik yaşantılarını düzenlemelerini sağlayacak bilgiler yerel gazeteler aracılığıyla sağlanmaktadır. Öte yandan yerel gazeteler yerel halk arasında kamuoyu oluşturma ya da çeşitli kanaatlerin oluşumunda da etkilidir.

Yerel gazeteler yayınladıkları yörede siyasi örgütlenmelerin temel alt yapılarını oluşturabilmektedirler. Zaman zaman siyasilerin propaganda aracı olarak kullanılabilirler. Siyasi hareketlenmenin arttığı, siyasallaşma sürecinin hızlandığı dönemlerde yerel gazetelerin hem sayı hem de tiraj anlamında artışı bu durumu kanıtlar niteliktedir (Girgin, 2009: 238-241).

Bireyler ekseriyetle kendileriyle ilintili konuları ve haberleri okuma eğilimindedirler. Yerel gazeteler her ne kadar yaygın gazetelere bilgi sağlıyor olsa da temelde kendileri yöre halkının aidiyet hissini pekiştirebilirler. Zira yerel basın yaygın basına oranla yöre halkını daha fazla tanıma şansına sahiptir. Bu nedenle onlarla yakın ilişkiler kurabilmekte ve aynı dili kullanabilmektedir. Kısaca yerel basın okuyucu ile

özdeşleşebilme şansına sahiptir (Erdem, 2007: 117). Yerel gazeteler bölgelerdeki ekonomik oluşumlarda dâhil bölgelerin olayları ve oluşan sorunlarını yeniden ve yeniden gündeme getiren alanlardır. Kayacan yerel gazetelerin işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

“Çalışmaları küçük çaplı olduğu için çevre ile olan ilişkileri nedeniyle adil, objektif ve dengeli olmak zorundadırlar. Gerek politik, gerek sosyal ve gerekse ekonomik konularda en ince detaylara kadar girmeleri nedeniyle buldukları yörelerde büyük bir etkiye sahiptirler. Tirajları küçük olmasına rağmen, yerel gazeteleri basıldığı sayıdan çok daha fazla insan okur, yazılanları o yöredeki herkes konuşur. Yaygın gazetelerdeki tiraj ve kar hesaplarından uzak buldukları için daha fazla güvenilirlik taşırlar. Tüm bu özellikleriyle yerel gazeteler politik alanda her tür seçim döneminde kamuoyunun aydınlatılmasında büyük bir görev üstlenirler. Sosyal ve kültürel alanda bir iletişim aracı görevi görürler. Ekonomik konularda yörelerinin sesini, sorunlarını yansıtır” (Kayacan, 1996: 395).

Gazetecilik alanında tüm bu yerel meselelere değinebilmek o yöreyi ve yöre halkını ve yöre halkının değerlerini tanımakla eşdeğer görülebilir. Dolayısıyla yerel gazetelerin işlerliği bu konuda oldukça yüksektir. Çünkü hiçbir yaygın basın çalışanı yöre halkını yerel gazeteciden daha iyi tanıyamaz. Bu oldukça önemli bir işlevdir. Yaygın gazetecilik alanı çalışanların yöre halkını yakından tanıyamayacağı için çeşitli eksik ya da kusurlu yorumlar yapabilmeleri kaçınılmazdır. Bu özelliğiyle yerel gazetelerin yaygın gazetelere malzeme sağladığı söylenebilir. Onları uyarıcı bir görev görmekte ve aynı zamanda yardımcı olmakta ve eksiklerini tamamlamaktadır (Girgin, 2009: 238).

3.4.2. Yerel Gazetecilik Alanının Dinamikleri ve İşleyişi

Yerel gazetecilik alanına yönelik analizleri açık bir şekilde anlamak ve anlamlandırmak için alanın dinamiklerini ve genel işleyişini bilmek gerekmektedir. Yerel gazetecilik alanının dinamiklerinin standart bir işleyişinin var olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Zira her yörenin yapısı, yönetim özellikleri, siyasi ve ekonomik oluşumları birbirinden farklılık gösterebilir. Dolayısıyla standart düzen ve kanunlarla çevrili olan dinamiklerden bahsetmek zordur. Yine de bazı faktörlerin yerel gazetecilik alanını oluşturduğu ve biçimlendirdiği söylenebilir. Haberlerin toplanması, biçim ve içerik durumları, vasıflı eleman ve gazetenin dağıtımı gibi pek çok yerel mesele yerel gazetelerin içsel dinamiklerini oluşturmaktadır, aynı zamanda yerel yönetim

mekanizmaları, reklam ilişkileri, ekonomik yapı ve yöredeki söz sahibi kişiler de yerel gazetecilik alanının dış dinamiklerini oluşturmaktadır.

Yerel gazetelerin içsel dinamiklerinden kastedilen; alanın içindeki gazeteciler arasındaki mesleki ilişkiler ve alanın içindeki oluşumları etkileyen pratiklerdir. Yerel gazetelerde haberlerin toplanması yaygın gazetelerden farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; yaygın gazetelerde birden fazla uzmanlaşmış editörlükler bulunmasına rağmen, yerel gazetelerde çalışan sayısının azlığı nedeniyle gazeteciler siyaset, ekonomi, spor gibi tek editörlükten mesul olmak yerine her türlü habere gitmek zorunda kalmaktadırlar. Onun dışında mesleki kurumsallaşmanın yaygın gazetelere oranla daha az olduğu, Weberyen anlamda rasyonalitenin daha düşük olduğu söylenebilir.

Gazetelerin yönetim ve örgüt yapısı da bu durumdan etkilenmektedir. Öyle ki, yerel gazetelerin bir bölümünün sahibi ve yazı işleri müdürünün soyadları aynıdır. Kadrolarında yer alan fikir işçilerinin büyük bölümü, gazete sahiplerinin ya yakını ya da güvendikleri kişilerin önerileriyle işe başlattıkları kişilerdir. Fakat günümüze doğru geldikçe tanidik aracılığıyla gazetecilik mesleğini tercih edenlerin sayısının azaldığı görülebilmektedir. Zira ülke genelinde iletişim fakültesi sayıları gün geçtikçe artmakta ve dolayısıyla yeni mezun yüzlerce gazeteci bulunmaktadır. Bu durum gazetelerde mektepli sayısının artmasını sağlamaktadır.

Teknolojik yapı bakımından yerel gazeteleri iki şekilde ele almak mümkündür. Birincisi geleneksel olarak bu işi sürdüren gazetelerdir. Bu gazeteler eski yöntemlerle dizilip basılan, en fazla 5 kişinin çalıştığı 150-250 arasında satışı olan, resmi ilan gelirleri ve matbaada yapılan yan işlerle ayakta durmaya çalışan gazetelerdir. İkincisi ise, ofset⁵ basılan gazetelerdir. Bu gazeteler, sahip oldukları teknoloji ve ulaştıkları yüksek tirajlar yoluyla yerelde etkin bir rol oynayabilmekte, zaman zaman da siyasal ve ekonomik baskı aracı olarak kullanılabilir (Girgin, 2009: 40).

Dışsal dinamiklerin başında ise ekonomik yapı gelmektedir. Ekonomik yapı yerel gazetelerin olduğu dönemden beri bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁵ Ofset baskı belirli gramaja kadar kâğıt ve kâğıt benzeri materyal üzerine baskı yapılmasını sağlar. Günümüzde kitap, dergi, gazete, broşür ve kartvizit gibi ürünlerin basımında en çok tercih edilen baskı sistemidir. Özellikle de aynı anda çok sayıda ürün basılabildiği için günlük gazetelerin basımında tercih edilen yöntem ofset baskıdır. En yeni baskı tiplerinden biri olan ofset baskıda elle hazırlanan ya da fabrikasyon kalıplar kullanılır. Sağladığı düşük maliyet ve yüksek baskı hızı gibi avantajları sebebiyle, her ne kadar geç geliştirilen bir baskı sistemi olsa da, ofset baskı günümüzde tüm dünyada en sık kullanılan baskı sistemidir (www.matbuu.com).

Yaygın gazetelerin sahip olduğu tirajlar, reklamlar, uluslararası etkileşimler yerel gazetelerde oldukça sınırlıdır. Devlet desteğinin yetersizliğı ile birlikte yerel gazetelerde ekonomik sıkıntıların yaşandığı söylenebilir. Bazı gazete sahipleri fiilen gazetecilik yapmayan kişilerin primlerini 30 günden değil, 365 günden gösterebilmektedir. Ayrıca gazetelerine yazı yazmayan kişileri yazı yazmış gibi göstererek telif ücreti ödediklerini beyan etmekte ve bunları gider olarak hesaplarına eklemektedirler (Kayacan, 1996: 58). Yerel gazetelerin bir bölümü miras yoluyla babadan oğula geçen gazetelerden oluşmaktadır. (Girgin, 2009: 240). Yerel gazetecilik alanını etkileyen önemli dışsal faktörlerden biri de reklam sektörü ve reklam veren kurumlar ya da şirketlerdir. Reklam gelirleri ekseriyetle gazetecileri belirli bir baskı altında bıraksa da ayakta kalmak için yerel gazetelerin söz konusu duruma mecbur kaldıklarını düşünülmektedir (Vural, 1999:166).

Yerel gazetecilik alanının temel hedef kitlelerinden ve haber kaynaklarından biri olan yerel yönetim, aynı zamanda yerel basının çalışma koşullarını, içeriğın niteliğı ve bir anlamda ekonomik gücünü ve ekonomi alanıyla olan ilişkilerini etkileyen önemli bir dış faktördür. Yerel gazetecilik alanının yerel yönetimle kurdukları iletişimde yerel yönetimlerin yaklaşımı oldukça önemlidir. Zira yasal düzlemde bu konu özellikle önemli hale gelmektedir. Anadolu'da herhangi bir yerel gazetecinin valiyi, kaymakamı, belediye başkanını eleştirdikten sonra ya da bir takım yolsuzlukları ortaya döktükten sonra ertesi gün çarşıya çıkması zor olabilmektedir. Yaygın basında eleştirmek yerel basına oranla daha kolay olarak görülmektedir. Zira yöneticilerle direkt olarak yüz yüze gelme olasılığı daha düşüktür. Fakat yerel gazetecilikte eleştirdikleri kişilerle karşı karşıya gelme durumlarının daha sık yaşandığı hatta nüfusun az olduğı yerlerde bu durumun daha ciddi problemlere sebep olabileceğı belirtilmektedir (Selçuk, 1992: 19).

3.5. Denizli'de Yerel Gazetecilik Alanının Tarihsel Süreci

Denizli basını yaygın basın dışında yerel basının bir parçası olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Cumhuriyetin ilanı sonrasında Denizli gazetesinin yayınlanması ile yeni bir dönem başlamıştır. Cumhuriyetin ilanı sonrasında yerel gazetelerin sayısında artış görülmesine rağmen, gazetelerin yayın hayatlarının kısa sürdüğü bilinmektedir. Zamanla kapanan gazetelerin yanı sıra yeni yerel gazeteler eklenmiştir. Denizli basın hayatı 1930'a kadar olan dönemde sakinken, 1930'dan itibaren hareketlenmeye başlamıştır. Denizli'de Cumhuriyetin ilanından 1940 tarihine

kadar toplamda yedi gazete yayınlanmıştır. 1956'da İsmail Yaşaroğlu'nun imtiyaz sahipliğini yaptığı Denizli Gazetesi, Ahmet İmre ve Halil Buluç'un imtiyaz sahibi olduğu Demokrat Denizli ve Fahri Karaca'nın imtiyaz sahipliğini yaptığı Yeni Denizli gazeteleri yayınlarını sürdürmüşlerdir. 1959'da Erol Özbal tarafından Akşam, İsmail Yaşaroğlu tarafından Denizli, Ahmet İmre ve Halil Buluç tarafından Demokrat Denizli ve Fahri Karaca tarafından Yeni Denizli gazeteleri yayınlanmaya devam etmişlerdir. 1960'lı yıllarda Türkiye genelinde yerel basında yaşanan hareketlilik Denizli'yi de etkilemiş ve yerel gazete sayısında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. 1964'te Denizli'de toplam 9 yerel gazete tespit edilmiştir. 1966'da Denizli'de Akşam, Sonhaber, Pamukkale, Yeşil Çivril, Çiftçi Kültür Postası ve Hürsöz gazeteleri yayınlanmıştır. 1967'de Denizli, Son Haber, Pamukkale ve Doğu gazeteleri yayınlanmıştır. Dönem dönem gazete sayılarında artış ve azalış görülmektedir. 1973'te Denizli, Sonbahar, Şafak ve Doğu olmak üzere dört gazete yayın hayatına devam etmiştir. Denizli'de yayınlanan gazetelerin sayısı 1978'de 17, 1981'de 14, 1985'te 8, 1989'da 10, 1990'da 16 ve 1993'te 12 olmuştur.

Türkiye'de 1985'te uygulanan kâğıt zammı, kadro zorunluluğu, ilân ücretlerinin son iki yılda artmaması ve resmi ilân gelirlerinin zamanında alınmaması gibi nedenlerle kapanan 202 gazetenin içerisinde Denizli'de yayınlanan gazetelerinde varlığı bilinmektedir. 1980'li yıllar Denizli'nin dört gazete ile yayın hayatını sürdürdüğü yıllar olmuştur. 1990'lı yıllara gelindiğinde Denizli'de on üç gazetenin yayınlanıyor olması o dönemde yerel gazeteciliğin gelişim evresi yaşadığını göstermektedir. Bunlardan bazıları; Denizli, Ticaret ve Ekonomik, Hizmet, Meydan, Denizli Olay, Yeni Hâkimiyet ve Denizli Demokrattır. 1995'te on dört gazete yayınlandığı görülmüştür. 1996'da Denizli'de dokuz gazetenin yayınlandığı ve en fazla satan gazetenin dahi bin adetini üzerine çıkamadığı, bir kısmının hala ofset baskıya geçemediği görülmüştür. 1997'de Denizli, Hizmet, Meydan, Ticaret ve Ekonomi, Denizli Şehir ve Doğu gazeteleri yayın hayatına devam etmiştir. 90'lardaki yaygın gazetelerin promosyon furyası yerel gazeteleri oldukça rahatsız etmiştir. Promosyon meselesinin önü alınmaz artışı sonrasında, bu uygulamanın önlenmesi amacıyla yasa tasarısı istenmiştir. 1998'de sekiz gazete yayınlanmıştır. 2000'li yıllarda ise hareketlenme devam etmiştir. 2004'te on gazete, 2010'da ise Denizli, Hizmet, Meydan, DEHA20, Yeni Haber, Denizli Gündem, Yeni Olay, Kulvar ve Son Nokta olmak üzere 11 gazete yayımlanmıştır (Haytoğlu, 2010: 23-29).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ANALİZLERİ

4.1. Denizli’deki Yerel Gazetecilerin Habitusları, Sermaye Türleri Ve Alandaki Konumları

Bu bölümde, Denizli’de görüşme yapılan yerel gazetecilerin kurum içi ilişkileri açısından habitusları, sahip oldukları ve özgünlüklerine katkısı olan sermayeleri, alan içerisindeki konumlanmalarına yönelik analizler yer almıştır. Bir alan olarak yerel gazeteciliğin işlevlerini, mekanizmalarını ve stratejilerini anlamının yolu alandaki aktörlerin kişisel deneyimlerini okumaktan geçmektedir. Zira alanın gelişme rotasını belirleyen esasında aktörlerin donanımlarıdır. Bu nedenle alandaki donanımları kavramak amacıyla aktörlerin alana özgü şahsi bakış açılarından faydalanılmıştır.

4.1.1. Yerel gazetecilerin Alana Giriş Süreçleri

Bu bölümde, alanın aktörleri olan yerel gazetecilerin mesleğe nasıl başladıkları ve alana nasıl dâhil olduklarından bahsedilmiştir. Denizli’de görüşme yapılan 36 yerel gazetecinin 18’i gazetecilik mesleğine arkadaş tavsiyesiyle başladıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla alandaki gazetecilerin önemli bir kısmının tavsiye üzerine alana dâhil oldukları görülmektedir. Konu ile ilgili Fikret alana giriş öyküsünü şu şekilde aktarmaktadır:

“Gazeteci olmaya başlamam tesadüf oldu ama ben gazeteciliği çok sevdiğim için devam ettim ama gazeteciliğe başlamam tamamen tesadüf oldu. Gazetede çalışan arkadaşım vardı onun yanına gidip gelirken başka bir yerel gazete muhabir arıyor dedi. Bende gittim görüştüm. İşe başlamam bu şekilde oldu.” (*Fikret*)

Fikret gazeteciliğe başlamasının tesadüf eseri olduğunu, gazetede çalışan arkadaşının aracılığıyla mesleğe başladığını belirtmektedir:

“Benim şahsi konumumda gazetede çalışan bir arkadaşım vardı çirak olarak. Eleman arıyorlarmış, çağırdılar, beni davet ettiler, gel başvur dediler, başvurduğum. Yani bir arkadaşım aracılığıyla oldu.” (*Ahmet*)

Ahmet de Fikret'in öyküsüne benzer bir şekilde arkadaşının aracılığıyla gazeteciliğe başladığını belirtmektedir. Ekseriyetle alaylı⁶ gazetecilerin mesleğe başlama öykülerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Süleyman da alana arkadaş tavsiyesiyle dâhil olanlardandır:

“Normalde fotoğrafçılıkla başladım. Kameraya ve fotoğrafa merakım vardı. 1999 yılında fotoğrafçılıktan ayrıldım. O zaman fotoğrafçılık mesleğinin ilerisinin olmadığını düşünüyordum. Belli bir süre sonra teknolojiye yenileceğini düşündüm. Fotoğrafçılıktan ayrıldım ondan sonra 1999 yılında gazetede çalışan arkadaşım vardı oraya başladım. Orda kameraman olarak başladım. Asayiş muhabiri askere gidince kameraman eksikliği oldu. Önceden de tanıyolardı beni öyle çağırdılar. Öyle başladım. Haber falan yazamıyordum o dönem sadece kamera kullanabiliyordum. Muhabirim vardı bi tane. Muhabir işten ayrılınca ben napıcam falan diye bi kaldım sonra beni asayişe verdiler. Ordan yavaş yavaş haber yazmaya başladım. Öğrendim.”
(Süleyman)

Süleyman'ın gazetecilikle tanışmasındaki öncelikli etken kameramanlık yapıyor olmasıdır. Gazetecilikle tanıştığı ilk yıllarda da mesleğe kameraman olarak devam etmiş, sonraki süreçlerde haber yazmaya başlamıştır. Görüldüğü gibi Denizli'de gazetecilik alanına girişlerin büyük bir çoğunluğu tavsiye üzerine gerçekleşmiştir. Öte yandan alana girişte etkili olan mekanizmalardan bir diğeri de yaygın basın kuruluşlarının Denizli'deki şubeleri olmuştur. Zira şu an Denizli'de yerel gazeteciliği deneyimli bir şekilde devam ettiren ve alanın yeniden ve yeniden devamlılığına büyük katkıları olan aktörlerin önemli kısmının bir dönem yaygın basın kuruluşlarının Denizli şubelerinde çalıştıkları, mesleğe oralarda başladıkları görülmüştür. Söz konusu gazetecilerden olan Hakan ve Rıza alana giriş öyküsünü şu şekilde aktarmaktadır:

“1991'de Türkiye gazetesinde 1.5 yıl çalıştım orada göreve başladım. 93 yılında İhlas Haber Ajansının Denizli'de şubesinin kurulmasıyla birlikte Aykut'un yanında başladım. Mesleğe kameraman olarak başladım. 2007'ye kadar haber müdürlüğü yaptım. 2012'ye kadar devam ettim. Ayrıldım. 20 yılı aşkın bir süre İhlas Grubu'nda çalıştım. 2012'de Denizli'deki A gazetesinde başladım.” (Hakan)

“1982 yılında askerden geldikten sonra Hürriyet Haber Ajansında başladım. Hürriyetin bölge ilavesi vardı. “Denizli 20” diye bir ilavesi vardı tüm illerde çıkıyordu. O mesela “Manisa 45” Manisa plakasıyla, Aydın plakasıyla,

⁶ Alaylı: Halk dilinde mesleğin öğrenimini görmediği halde o mesleğe devam eden kişi anlamında kullanılır. Görüşülen gazetecilerde durumu “alaylı” kavramıyla anlamlandırmışlardır.

Denizli 20 diye bir gazete çıkıyordu haftalık. O gazetelerde ben reklam elemanı olarak başladım. Yani “Kaşeli” daha doğrusu para almıyorsun, aldığın reklam başına prim alarak işe başladık. Daha sonra o gazete bölge ilavesi haline dönüştü. Ve o gazetede maaşlı olmaya başladık. Hürriyet haber ajansında sonra kadroya girdik. 1982’den 1994’e kadar gazetede çalıştık. Hürriyet Haber Ajansındaydık ondan sonra Hürriyetin kadrolu elemanı olarak başladık. Sonra yerel gazetede Denizli’nin B gazetesinin ortağı oldum ben.” (Rıza)

Alana giriş öykülerinde eski gazeteciler ile alana yeni dâhil olan gazeteciler arasında farklar olduğu görülebilmektedir. Örneğin; yeni gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu, gazeteciliğe ilk olarak staj yoluyla öğrenim gördükleri üniversitede başladıkları daha sonra Denizli’ye geldiklerini anlaşılmaktadır. Eski gazetecilerin ise alana yönelik deneyimleri ekseriyetle Denizli içerisinde gerçekleşmiştir.

“Ege Üniversitesi’nde okudum ve İzmir’de staja başlamıştım. Sonra İstanbul’da 3 ay staj yaptım. Ondan sonra İzmir’e döndüm. İzmir’de devam ettim. Ondan sonra tekrar İstanbul’a gittim. Ondan sonra orada kursa gidiyordum aynı zamanda spikerlik kursuna Fatih Portakalın. Oradan Bolu’ya geçtim oradan teklif geldi. Bir buçuk sene kadar orda çalıştım sonra buraya geldim.” (Ayşe)

Yeni gazetecilerin üniversite eğitimlerini Denizli dışındaki bir üniversitede edinmeleri onların alana dâhil olma öykülerini farklılaştırmaktadır. Zira Ayşe’de görüldüğü gibi gazeteciliğe yeni başlayanların birden fazla ilde yaşadıkları deneyimleri hem aktörlere farklı sermayeler kazandırmakta hem de alanın işleyişine yeni habitusların katılımını sağlamaktadır. Bu durum yeni gazetecilerin mesleki deneyimlerini etkileme ve dolayısıyla alanı dönüştürebilme potansiyeline sahiptir. Yeni gazetecilerden Ulaş da Ayşe’nin öyküsüne benzer bir şekilde mesleğe staj yoluyla başladığını belirtmektedir:

“Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunuyum ben. 2010 mezunuyum. 2011de mesleğe başladım. Tabi staj esnasında Ankara’daydım. Ankara’da bu işi biraz daha okumuş kişiler yapıyo. Denizli’de alaylı daha çok. Denizli’de çeşitli yerel gazetelerde çalıştım. Şimdi 4 yıldan beri de kendi internet sitemi kurdum internet haberciliğinde çalışıyorum.” (Ulaş)

Görüldüğü gibi Ulaş’ın kısa bir dönem olsa dahi Ankara’da gazeteciliği deneyimlemesi, onun mesleki deneyimini etkilemiştir. Zira iki kent arasındaki gazetecilik alanının karşılaştırmasını yapma imkânına sahip olmuştur. Bu haliyle Denizli yerel gazetecilik alanına özgün katkı sağlama potansiyeline sahiptir.

4.1.2. Eyleyen Habitusuna Ebeveyn Meslekleri

Bireylerin yaşantılarında ebeveynlerin meslekleri oldukça önemli bir sosyal sermaye aracıdır. Bourdieu bu konu ile ilgili *Varisler*'de babası üst düzey yöneticilik yapan bir gencin yükseköğrenimde iyi bir alanda eğitim almasının yazgı olarak görüldüğünden, bu gencin bilgi birikiminin üst düzey olduğundan ve bu durumun gayet normal karşılandığından; fakat babası işçi olan bir gencin yükseköğrenimde iyi bir alanda okumasının sınırlı sayıda kişi tarafından beklendiğinden, gencin bilgi birikiminde çevresindekilerle sınırlı olduğundan ve dolayısıyla her iki gencin eğitim hayatlarının aynı olmayacağından bahseder (Bourdieu, 2014: 17). Bourdieu'nün repertuarından hareketle yerel gazetecilik alanında da alandaki aktörlerin ebeveynlerinin meslekleri önemli bir veri olarak görülmüş ve yerel gazetecilerle konu ile ilgili olarak görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda Sendikacıdan öğretmene, çiftçiden matbaacıya kadar mesleki anlamda çok zengin çeşitliliğin mevcudiyeti fark edilmiştir. Dolayısıyla bu konuda eyleyenlere ait bir standart durum gözlenmemiştir. Fakat üst düzey meslekleri olan ailelerin çocuklarının gazetecilik mesleğine yönelmediklerini söylemek mümkündür. Gazetecilik mesleğine yönelen bireylerin alt ve orta veya düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerden geldikleri görülmektedir. Bu durum kentteki yerel gazetecilerin habituslarına yönelik veri sunmaktadır. Ekseriyetle birbirine yakın sosyo-ekonomik yapıya sahip ailelerden geldikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca yerel gazetecilik alanında çalışan aktörlerin hemen hemen hiçbirinde ailede gazetecilik mesleğini icra eden bir yakın bulunmayışı göze çarpmaktadır. Görüşülen gazetecilerden sadece iki kişide ailede gazetecilikle ilgilenenler bulunmaktadır. söz konusu kişilerin gazeteci yakınlarının varlığının alana girişte bir sosyal sermaye ve mesleki motivasyon sağladığı görülmüştür. İhsan durumunu şu şekilde aktarmaktadır:

“Benim dayım yerel gazeteci idi. Benim gazeteciliğe başlamamda onun getirisi oldu. Ben hep onu örnek alırdım. O yüzden ben de gazeteci olmaya karar verdim. O da yardımcı oldu ve başladık mesleğe.” (*İhsan*)

Görüldüğü gibi İhsan'ın dayısının konumu, alan içerisinde ona bir sosyal sermaye sağlamıştır. Zira kentteki yerel gazetecilerin ekserisi tavsiye ile alana giriş yaparken İhsan'ın dayısının yardımıyla alana dâhil olduğu görülmektedir.

Bunun dışında Emin'in kendi ailesinde gazetecilikle ilgilenen hiç kimse olmasa da kendi oğlu ve kızı üniversite eğitimlerini gazetecilik ve gazeteciliğe yakın

bölümlerde almışlardır. Sonrasında ise birlikte yerel bir internet gazetesi kurmuşlardır. Emin bu durumu gururlanarak şu şekilde anlatmaktadır:

“Oğlum görsel iletişim mezunu, kızım gazetecilik mezunu bizim işimizi de hallet, ondan sonra çekil dediler. İnternet gazeteciliği olarak. Tam emekli olmayı düşünürken patron evlatlar oldu.” (*Emin*)

Ekseriyetle Denizli’deki yerel gazetecinin ebeveynlerinde medya sektöründen kişiler olmadığı anlaşılmıştır. Fakat medya sektöründe çalışmış yakın bir aile üyesinin varlığının alanda kişiye sosyal sermaye olarak geri dönmektedir, denilebilir. Ayrıca alandaki gazetecilerin sosyo-ekonomik yapısı üst düzey olmayan ebeveynlere sahip oldukları dolayısıyla bu yönde ebeveynlere sahip bireylerin -elbette salt belirleyen ekonomik yapı olmamakla birlikte- gazeteciliğe yöneldiği gözlemlenmiştir.

4.1.3. Bir Sosyal Sermaye Olarak ‘Hemşehriliğin’ Yerel Gazetelerde İşleyişi

Bireylerin gündelik yaşamında sosyal sermaye olarak nitelendirilebilecek pek çok faktörden bahsedilebilir. Bunlardan biri de “hemşehrilik”tir. Hemşehrilik kavramı ilişkisel bir kavramdır. Aynı coğrafi alanda yaşam deneyimlerine sahip, ortak paydaları coğrafya olan en az iki kişinin ilişkiselliğinden bahseder. Aynı yere ait olma hissi neticesinde oluşan ortak kimliği tanımlar. Türkiye’nin tarihsel kültürel donanımında hemşehriliğin oldukça önemli bir yeri vardır ve Türkiye’de insanların coğrafi alanda kurdukları en geniş ilişki hemşehrilik ilişkisidir (Kurtoğlu, 2005: 5-6). Dolayısıyla yerel kentler özelinde yapılan çalışmalarda “hemşehrilik”⁷ kavramına değinmek gerekir. “Hemşehrilik”in yerel gazetelerde ne şekilde işlediğinin analizi de bu anlamda kıymetli görülmelidir. Denizli yerel gazetecilik alanındaki aktörlerle yapılan görüşmelerde “hemşehrilik” ile ilgili genel bir konsensüsten bahsedilebilir. Zira görüşülenlerin büyük bir çoğunluğu Denizlili olmanın gazetecilik alanına gözle görülür getirilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülenlerden 25 kişi Denizlili olmanın pozitif bir sosyal sermaye sağladığını belirtirken, 7 kişi Denizlili olmanın herhangi bir getirisinin olmadığını belirtmişlerdir. Bunun dışında 4 kişi ise yerel gazetecilikte Denizlili olmanın negatif sosyal sermaye sağladığını belirtmişlerdir. Pozitif sosyal sermaye sağladığını düşünenler “getto” anlamında bir getiriden ziyade pragmatist etkilerden bahsetmişlerdir.

⁷ Bu bölümde “hemşehrilik” farklı ilden göç eden aynı memleketliler için kullanılan anlamının dışında, aynı kent içindeki farklı ilçeli olma anlamında kullanılmıştır. Zira Denizli kentinde yerel halk arasında ilçeli olmak ile merkezli olmak arasında fark olduğu düşüncesi bulunmaktadır.

Örneğin; görüşülenlere göre yerel gazetede Denizlili olmak ya da Denizli'deki bir yerel gazetede Denizlili olarak çalışmak mesleki anlamda bazı faydalar sağlamaktadır.

“Hemşehrilikten ziyade aslında Denizli’yi tanıyor olmak daha önemli gazetecilikte. En temel noktalarından biri, birebir kurumlar ve kişilerle ilişki içindedir ve hani bulunduğunuz lokasyon ya da hitap ettiğiniz lokasyona dair hitap ettiğiniz pek çok yeri bilmek zorundasınız. İşte valilik, belediyeler, mahalleler, köyler... Bunlara ne kadar hâkimseniz işinizi yapmak kolaylaşıyor. Mesela Acıpayam’da bir yangın var ben Acıpayam’ı bilmiyorsam yani buralı değilsem yolu öğrenmek adına ciddi bir süreç ve emek harcıyacam. Bunu yaparken de mesleki birçok hataya ya da yanılığa düşücem. Ya da bir şeyleri kaçırıcam. O yüzden Denizli’de gazetecilik yapan bir gazeteci olmak bu avantajlara yol açıyor.” (Anıl)

“Gazetede Denizlili olmanın illaki faydası oluyor. Denizlili arkadaşlardan çok iyi biliyorum. Denizli şehir kent merkezinde yaşıyorlar. İllaki amcası, dayısı, halası, teyzesi bir kurumda bir şey yani. Bilgi alması konusunda diğerlerine yani bana göre bir adım önde duruyor yani. Ben bu sıkıntıyı hep yaşadım. Ben kendi mücadelemlerimle tırnaklarımla bir yerlere gelmeye çalışıyorum. Atıyorum onlar amcasının dayısının vasıtasıyla bir yerlere geliyor. En azından haber aşayış bilgi alma tarzında öyle sıkıntılar oluyor. Atıyorum Denizlispor bünyesinde çalışan biri benim amcam olsa ben gün boyu içerisindeyim yanındayım. Denizlispor konuşurum. Gelişmeleri, bire bir haber yapılması gereken konuları bire bir alırım.” (Suat)

“Mesela buraya zaman zaman birtakım insanlar geldiler. Eskişehir’den. Üç beş ay gazete çıkardılar, durdular, battılar gittiler öyle bir etkisi var. Bir kere buranın kültürünü bilmiyorsunuz bir. Burada siyaseti bilmiyorsunuz kim yetkilidir kim değildir iki. Burada sivil toplum kuruluşlarını tanımiyorsunuz üç. Burada hiçbir insan tanımiyorsunuz dört. Önce bu tanıma süreci geçecek. Bu süreç ne kadar kısa ne kadar uzun olur o sizin anlayışınıza bağlı. Yani kısaca en azından yanınızda buralı, burada yetişmiş, burada yaşayan insan olması lazım, en az 3-5 yıl öyle belki.” (Mustafa)

Öte yandan hem yerelde hem de yaygında çalışma fırsatı bulan gazetecilerin Denizli’de yerel halktan biri olarak gazetecilik yapmanın faydalarına yönelik farklı deneyimlerinin varlığından da söz etmektedirler. Ayşe konu ile ilgili deneyimlerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Denizlili olmanın tabiki faydası oluyo. Yani ikili ilişkiler daha iyi geliyor. İstanbul’da ben kaldığım süre boyunca çalıştığım hiçbir medya kuruluşunda hiçbir milletvekiliyle ya da hiçbir bakanla oturup konuşma imkânı bulamadım mesela. Çünkü hep üst düzeyler muhatap oluyor onlarla. O yüzden Ama burada tabii daha iyi oluyor ikili ilişkiler daha iyi geliyor.” (Ayşe)

Görüldüğü gibi “hemşehrilik” meselesi yerel gazetecilere mesleki anlamda fayda sağlamaktadır. Görüşülenlere göre yerel gazetede Denizlili olmak kenti, kentin dokusunu, kentin kültürünü tanımayı kolaylaştıracağından mesleğin işleyişinin sağlıklı ilerlemesine katkı sağlayacak önemli motivasyonlardan biridir. Ne var ki alandaki bazı aktörler tam tersi bağlamda düşünceye sahiptir ve “hemşehrilik” meselesinin iflah olmaz bir biçimde negatif sosyal sermaye sağladığı yönünde düşüncelere sahiptir. Fakat negatif yönde düşünceye sahip olan aktörlerin düşüncelerinin de mesleki anlamda bir negatiflik olduğunu söylemek gerekir. Ömer konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Yerel gazetede Denizlili olmak fayda sağlamıyor aksine zarar getiriyor.

Araştırmacı: Denizlili olmanın nasıl bir zararı oluyor yerel gazetede?

“Şöyle oluyor; doğru haber yazdığımız zaman, eğer haberin ucu birilerine dokunuyorsa ve o birileri sizin tanıdığımız biriyse, akrabamız, ahbabımız, arkadaşınız vs. o zaman sizi her yerde bulup ulaşıp ağzına geleni söyleyebiliyor yani. Haklı olsanız da farketmiyor. Bu yüzden dezavantaj, getirisi olmuyor, eksisi oluyor.” (Ömer)

Ömer’in de belirttiği gibi Denizli’de Denizlili gazeteci olmanın yapılan haberler sonucunda kişilerin yüz yüze gelme ihtimallerinin yüksek olmasından kaynaklanan münferit bazı problemlere sebep olduğu anlatılmaktadır. Alanda Denizlili olmayan aktörlerin kastedilen problemleri daha az yaşadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda Denizli’de yerel gazetecilik alanında “hemşehrilik” meselesinin ekseriyetle gettolaştırma anlamında görülmediği gözlemlenmiştir. Mesleğe eleman alımlarında Denizlili olmak bir ölçüt müdür? Şeklinde yöneltilen soruya görüşülenlerin tamamına yakını, Denizlili olmanın bir ölçüt olmadığını hatta Denizli’de pek çok önemli gazetecinin Denizlili olmadığını belirtmişlerdir. Başka bir açıdan, bazı aktörler de alanda Denizlili olmanın etkisinin nötr olduğunu belirtmişlerdir.

“Denizli’de işe girerken Denizlili olmanın faydası olmuyor. Yani şöyle ben kendim gelip başvuru yapmıştım. Başvuru yaparken kimse bana nereli olduğumu sormadı. Sonra iki gün sonra aradılar. Geldim konuştum oldu yani.” (Kübra)

“Bugün Denizlili olmak çok önemli bir şey değil. Denizlili olmayan fakat Denizli’de çalışan buraya yerleşmiş çok önemli gazetecilerimiz var. Hemşericilik yok.” (Kadir)

“Bir takım zorluklar yaşadık tabii ama hemşehrilik meselesi çok fazla olmuyor. İşinizi iyi yaptığımızı gören insanlar güvenmeye başlıyor. Yaptığınız haber de dikkatli olup olmadığınız söylenen şeyleri yazıp yazmamanız, bunlar zaman içerisinde güven ya da güvensizlik unsurunu oluşturuyor.” (Murat)

“Çok az da olsa belki derdim en azından kendi özelimde söyleyim. Akrabalıkla ilgili mesleki açıdan zaman zaman istifade edilebilir. Bir belgeye ulaşmada belki yarar sağlar. Ama bu çok da önemli değil. Denizli’de uzun yıllar başarılı gazetecilik yapan var buralı değildir. Çoğu neredeyse yani patronaj sınıfına kadar yükselmiş birçok gazeteci arkadaşımız Denizlili değildir.” (Samet)

Görüldüğü gibi hemşehrilikten ziyade, işini iyi yapmak, güven kazanmak gibi faktörlerin daha etkili olduğunu dolayısıyla alanda hemşehrilikle ilintili olarak bir ayrımdan bahsedilemeyeceğini belirtmişlerdir. Fakat böyle düşünen gazeteciler de hemşehrilik kapsamı bir etken olarak var olmasa da Denizlili olmanın çeşitli faydalarının olduğunu kabul etmektedirler. Öyle olsa dahi, esas sonuç; alanda gettolaştırıcı bir hemşehrilikten söz edilmesinin mümkün olmadığıdır. Salt mesleki anlamda bir takım kazanımlar sağladığı fakat somut olarak ayrımcı bir perspektifin bulunmadığı analiz edilmiştir.

4.1.4. Bir Kültürel Sermaye Olarak Eğitim Durumunun Alana Yansımaları

Bu bölümde aktörlerin eğitim durumunun yerel gazetecilik alanına yansımalarını saptamak amacıyla yapılan analizler yer almaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde bir kültürel sermaye olarak eğitim faktörünün yerel gazetecilik alanında pek çok farklı açıdan göstergelerinin olduğu görülmüştür. Her şeyden önce gazeteci olmak için herhangi bir eğitim almak gerekmiyor. Altun’un (2005: 77-78) belirttiği gibi; medya sektöründe çalışanların önemli bir kısmı medya özelinde herhangi bir eğitim sahibi değildir. Yıllık sarı basın kartı alan gazetecilerin içerisinde eğitimliler her ne kadar yüksek görünse de eğitim durumundan dolayı basın kartı alamayan çok önemli bir kesim mevcuttur. Özellikle yerel medyada basın kartı sahibi olmayan ve eğitim almadan çalışan pek çok medya üyesi bulunmaktadır. Çünkü medya sektöründe çalışmak için eğitim şartı aranmamaktadır. Öyle ki Denizli’deki yerel gazetecilerden Sadık: “*Bu ülkede sadece üç meslek için diploma aranmaz. Birincisi müteahhitlik, ikincisi fahişelik, üçüncüsü ise gazeteciliktir*” sözleriyle gazeteciliğin eğitimini almadan da bu mesleğin yapılmasını eleştirmiştir. Fakat bununla birlikte Denizli özelinde yerel gazeteciliği devam ettiren aktörlerin büyük bir bölümünün “alaylı” olduğu görülmüştür.

Görüşülenlerden 8'i ortaokul mezunu, 15'i lise mezunu, 12'si üniversite mezunudur. Fakat üniversite mezunlarından 10 kişi İletişim Fakültesinden, 2 kişi ise matematik, siyaset, vb. gazetecilikle irtibatlı olmayan bölümlerden mezun olmuşlardır. 1 kişinin ise lisans derecesi İletişim Fakültesinden olmasına rağmen Siyaset ve Kamu Yönetimi'nden yüksek lisans derecesi bulunmaktadır. Dolayısıyla görülmektedir ki Denizli'de yerel gazeteciliğin işleyişinde alaylı şeklinde tabir edilen aktörlerin hâkimiyeti söz konusudur. Fakat oran olarak alaylıların fazla olması eğitimin alanda sermaye sağlamadığı anlamına gelmemektedir. Zira yapılan görüşmelerde gazetenin gazete yöneticiliğine yükselen -gazeteci kökenli çalışanların- üniversite mezunu kişiler oldukları gözlemlenmiştir. Alaylı kişilerin ise; muhabirlik, haber müdürlüğü vb. alanlarda istihdam edilmelerine devam edildiği gözlemlenmiştir.

Eğitim ile ilgili yapılan görüşmelerde eğitim durumunun alanda önemli olup olmadığına dair yöneltilen sorulara üniversitelerin iletişim fakültesinden mezun olmuş genç gazeteciler ile alaylı fakat bu işe emek vermiş olgun yaştaki gazetecilerin farklı cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Deneyimli gazetecilerden Hakan düşüncelerini şu şekilde belirtmektedir:

“Eğitilmiş olmak tabiki önemli her zaman destekliyoruz; fakat bizim meslekte olmasa da oluyor. Çünkü üniversiteler her yıl binlerce mezun veriyor ama hiçbiri iş bulamıyor. Çünkü üniversiteler gazetecilik öğretmiyor. Gazetecilik sokakta öğrenilir.” (Hakan)

Hakan eğitimin önemli olduğunu belirtmesine rağmen meslek için eğitimin gerekliliğinin sorgulanması gerektiğinden bahsetmektedir. Çünkü gazetecilik eğitimi alanların gazeteciliğin nasıl yapıldığını öğrenmediklerini belirtmektedir. Gazeteciliğin pratikte öğrenilen bir meslek olduğunu sadece teorik bilginin yeterli olmadığından bahsetmektedir. Esra'da konu ile ilgili benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Ben üniversite mezunlarını anlamakta zorlanıyorum. Çünkü üniversiteden mezun olunca kendilerini gazeteci sanıyorlar. Her şeyi çok bildiklerini düşünüyorlar. Hiçbir şey öğretilmiyor. Ben 20 yıldır bu işi yapıyorum. Daha bir yıl önce mezun olmuş gelmiş bana işi öğretmeye çalışıyor. Yaptıkları çok yanlış”. (Esra)

Görüldüğü gibi Esra alanda devam edebilmek için üniversiteden mezun olmanın gerekli olmadığını düşünmektedir. Öte yandan üniversite mezunlarının tavırları hakkında yorumlar yapmaktadır. Esra'nın yorumlarına benzer pek çok yorum alaylıların söylemlerinde görülebilmektedir. Fakat iletişim fakültesi mezunu olarak gazeteciliğe

devam eden kişilerin düşünceleri alaylılarınkine göre farklılık göstermektedir. Ayşe düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Bu işin okulunu okumak çok bambaşka bir şey. Bir kere size çok farklı açılardan bakmayı öğretiyor. Alaylı olanlar bunu yapamayabiliyor; ama bu gazetecilikte çok önemli. Alaylı olmak da tabii çok farklı deneyimler yaşanıyor ama okulda öğrendiklerimiz çok daha faydalı. Alaylılar işin pratiğini biliyorlar ama teorisini bilmeden pratiğini uyguluyorlar. Bu nedenle bazen hata yapıyorlar. O nedenle ben eğitimi almış olmayı yine de tercih ederdim” (Seda)

Seda'nın anlattıklarından alaylıların gazeteciliği pratikte öğrendikleri için farklı pek çok deneyim yaşadıklarını kabul ettiği anlaşılmaktadır. Fakat Seda gazetecilik mesleği için bu deneyimin yeterli olmadığını, teorik bilginin yetersizliğinden kaynaklanan hatalar yapılabildiğini bildirmektedir.

Ayrıca her iki grubun gazeteciliğe bakış açısının, ast-üst ilişkilerini yorumlama şekillerinin de birbirinden farklı olduğunu belirtmek gerekir. Denizli özelinde hem patronaj kademesinde hem de gazetenin işleyişinde daha üst kademelerde genellikle alaylıların varlığı gözlenmiştir. Dolayısıyla haberlerin içeriğinin oluşturulmasında alaylıların deneyimleri perspektif kabul edilmektedir. Yerel gazetenin alt kademelerinde olup mesleğe yeni başlayanların ise genellikle üniversitelerin iletişim fakültelerinden yeni mezun olan genç gazetecilerin olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla yerel gazetelerde açıkça olmasa da gizli bir alaylı-mektepli rekabetinin varlığından bahsedilebilir. Zira bazı alaylıların hem söylemleri hem de gözlem için gazetelere gidildiğinde alaylıların mektepli fakat mesleğe yeni başlayan gazetecilere karşı davranışları gizli rekabeti doğrular niteliktedir. Ayrıca mektepliler söz konusu hâkimiyetten rahatsız olduklarını dile getirmektedir. Bourdieu söz konusu rekabetin meşruluğunu Ayrım'da ifade etmektedir; “*İş ortamında otuz yıl önce işe elinde bir öğrenim belgesi, sertifika ve bolca kültürel çabayla başvuran, kendi kendini yetiştirmiş eski kuşakların kendilerini, genç lise mezunlarıyla veya kuruma kendi kurum karşıtı mizaçlarını taşıyan yeni tarz otodidaktlarla karşı karşıya bulduklarında ortaya çıkan kuşaklar arası çatışma, çoğu zaman toplumsal düzenin temellerine dair bir hesaplaşma biçimini alır* (Bourdieu, 2015: 219). Kenan bu durumla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Başımdaki patron ortaokul mezunu. Sen üniversite mezunusun. Üniversitedeki bilgilerimi uygulamaya çalışıyorum ortaokul mezunu seni anlamıyor. Yönetimden telefon geliyor mizanpajı hazırlarken ya benim

reklam şeyim var şu olacak bu olacak. Tamamıyla anlayışımız zıt. Yani senin baktığın perspektifte onlar bakamıyorlar. Artı bir koyamıyorsun kendine. Bazen bir şeyler öğretmeye çalışıyorlar fakat kendi bilgilerinin yanlış olduğunun farkında değiller. Dolayısıyla seni anlamıyorlar.”(Kenan)

Kenan ast-üst ilişkisindeki eğitim sermayesinin işlerliği yönündeki çarpık düzenden rahatsızlığını dile getirmektedir. Patronun ortaokul mezunu olması kendisinin üniversite mezunu olması; fakat alan içerisinde söz sahibi olamaması durumunu kabullenemediği görülebilmektedir. Üniversitenin İletişim Fakültesi’nden mezun olan Ali’de Kenan’ın düşüncelerine paralel düşüncelere sahiptir.

“Matbaacısı makine mühendisi editörü de lise mezunu. Ama belirli bir gazetede 18 ay çalıştıkları için sigortalı olarak gazeteci sayılıyordu basın kartları vardı ama hiçbiri gazetecilik mezunu değildi. Yerel gazetelerde çalışanların %70’inin gazetecilikle hatta iletişim fakültesiyle hiçbir bağlantısı yoktur. Ya şimdi işte yavaş yavaş gazetecilik mezunları çıkmaya başladıkça gazetenin içine girmeye başlıyorlar.”

Araştırmacı: iletişim mezunu olmayanların tecrübeli olmadıklarını mı düşünüyorsunuz?

“Aslında tecrübeli, ama genel kuralları bilmiyorlar. Genel gazetecilikle ilgili teorik kuralları bilmiyorlar. Nasıl gördülerse öyle gazetecilik yapıyorlar. Mesela şöyle anlatayım; mesela bir olay vardır. Zanlı %100 suçludur evet ama bu suç daha mahkeme kararıyla kesinleşmediği için siz ona zanlı dersiniz. Ya da suçlu olarak manşet atamazsınız. Ama eğitimsiz gazeteciler atar. Çünkü bu şekilde olması gerektiğini bilmezler. Onlar öyle görmüş. Onun suçlu olduğunu biliyorlar. Ceza alacağını da biliyorlar ona göre davranıyorlar. Hâlbuki öyle haber yapamazsınız. Teorik konuları hiç bilmiyorlar. Mesela spot falan umurlarında değil. Spot giriş olarak ayrılıyor. Hatta mizanpaja da önem vermezler alırlar yerleştirirler haberi yazarlar düz bir şekilde bitirirler. Komple ne biliyorlarsa yazarlar kulaktan dolma.” (Ali)

Görüldüğü gibi yerel gazetecilik alanına girişte eğitim durumunun herhangi bir sermaye sağlamamaktadır. Ayrıca alanda söz sahibi olma noktasında kazanım sağlamadığı gözlemlenmiştir. Fakat aktörler arası kurum içi ilişkilerde etkili olduğu görülmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki; günümüzde üniversitelerin iletişim fakültelerinden mezun olup yerel gazetelerde iş sahibi olmaya başlayan gençlerin sayısı artmaktadır. Dolayısıyla zaman içerisinde yerel gazetelerdeki alaylı hâkimiyeti yerini mektepli hâkimiyetine bırakacaktır. Bunun dışında son yıllarda artan internet gazetesi furyası yeni mezun gazetecilerin kendi işlerini kurmalarına olanak sağlamıştır. Zira alandaki iletişim fakültesinden mezun genç gazetecilerin önemli bir kısmının

kendilerine ait internet gazeteleri kurdukları ve mesleklerini o şekilde yerine getirdikleri gözlemlenmiştir.

4.1.5. Eyleyenlerin Sahip Olduğu Ya Da Yoksun Olduğu Sermayelerin Alana Etkisi

Bireylerin müdahil oldukları alanlarda, onların alan içinde belirli bir konum sahibi olmalarını ya da belirli konumlardan yoksun olmalarını sağlayan çok çeşitli sermayeler vardır. Bourdieu’de ekonomik sermaye, kültürel sermaye, sosyal sermaye ve bunların dışında simgesel sermayeden bahsedilir (Wacquant, 2007: 62). Her alanın bir mücadele alanı olduğu ön kabulüyle bu bölümde Denizli’de yerel gazetecilik alanında çalışan eyleyenlerin sahip olduklarından dolayı alanda ilerlemelerini kolaylaştıran ya da yoksun olmalarından dolayı alanda ilerlemelerini zorlaştıran sermayelerinden bahsedilecektir. Eyleyenlere sözü edilen konu hakkında yöneltilen sorulara çok farklı cevaplar verilmiştir. Bourdieücü anlamda sermayelerin pek çoğundan bahsedilmiştir. İhsan, dayısının alandaki konumunun ona bir sosyal sermaye sağladığından bahsetmektedir:

“Liseyi bitirdim subaylığı kazandım. Sonra bi akrabamız geldi. Dedi sen gitme bu subaylığa. Bıraktım gitmedim. Şöyle söyleyim; yani biz pek sevmiyoruz söylemeyi de. Benim amcam İhlas Holdingin yönetim kurulu başkanı TGRT’nin sahibi. Beni o götürdü İstanbul’a. Gittik başladık. TGRT ihlas haber ajansı 93’te kuruldu. “İhlas Haber Ajansı bölge müdürlüğü açıcaz Denizli’de. Seni başına koyacaz ister oraya git ister İstanbul’da kal” dediler. Bana bıraktılar. Bende dedim evlencem ben dönmek istiyorum. Döndük. Denizli’ye geldim.” (İhsan)

Görüldüğü gibi İhsan’ın gazeteciliğe başlamasında ve mesleğe devam etmesinde amcasının holding yönetim kurulunda olması ona bir sosyal sermaye sağlamış ve alanda ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

Çalışmanın “hemşehrilik” analizi ile ilgili bölümde bahsedildiği gibi, Denizli’deki yerel gazetecilik alanında Denizlili olmak da eyleyen gazetecilere bir sermaye sağlamaktadır. Zira akrabalık ilişkileri ışığında çeşitli konularda bilgi akışını sağlamak daha hızlı ve kolay olabilmektedir. Bu anlamda Denizlili olmak da alanda bir sermaye sağlamaktadır.

Kadınlar özelinde bedensel güzellik mefhumu bir simgesel sermaye türü olarak düşünülmektedir. Zira görüşülenlerden iki kadın kendilerine yöneltilen “sermayeleriniz nelerdir?” sorusunu güzelliklerinin onlara bir sermaye sağladığı yönünde cevaplamışlardır.

“Sadece ekran karşısında değil muhabir olarak alana çıktığınızda da güzel olmak ve kadın olmak size bazı kapıların daha kolay açılmasını sağlıyor. Size daha kibar davranıyorlar, sizinle röportajda konuşmak isteyen çok oluyor. Bu tür şeylerle karşılaşabiliyoruz ve bizlerde bu durumu mesleğimiz için olumlu hale çeviriyoruz” (Ayşe)

Kişilerin yoksunluklarından dolayı alanda ilerlemelerini engelleyen ya da zorlaştıran çeşitli sermaye türleri de olabilmektedir. Örneğin Ahmet ortaokul mezunudur ve bu durum onun için bir sermaye yoksunluğunu temsil etmektedir.

“Açıkçası benim hayatım boyunca eksikliğini hissettiğim şey diplomaydı. Tarafı değildim; ama sarı basın kartı almaya çalıştığımda alamadım. Yazı işleri müdürü olarak görev yaptım; ama ikinci yazı işleri müdürü olarak. Sorumlu yazı işleri müdürü olarak görev yapamadım. Yeni yasayla genel yayın yönetmeni olamıyorum. Ben gene gider olurum o ayrı bir konu ama yasa olarak olamıyorum.”(Ahmet)

Her ne kadar mesleği icra etmek için eğitilmiş olmak ya da üniversite mezunu olmak koşulu aranmasa da alanda eğer ekonomik sermayeniz yoksa hiyerarşik olarak üst düzeyde görev alabilmek için kültürel sermaye gereklidir. Zira yazı işleri müdürü vb. görevlere gelebilmek için en az lise mezunu olma zorunluluğu vardır. Fakat gazete sahiplerine bakıldığında, bu kuralların alanın gazete sahipleri için geçerli olmadığı görülebilmektedir. Salt yerel gazetenin işleyişi konusunda alanda sorumlu olan üst düzey birimlerde kültürel sermaye gerekmektedir.

Yeterince sahip olunamayan ekonomik sermaye alanda ilerlemenin zorlaşmasına sebep olan sermayelerden biri olarak görülmektedir. Hatta ekonomik sermayeden yoksun olan gazetecilerin ekonomik sermayeye ulaşabilmek adına kişiliklerinden ödün vermeleri gerektiği yönündeki meşrulaştırma, gazetecilerin eleştirdiği bir konu olarak görülebilmektedir.

“Tabii ki iki temel nokta var bizim meslekte. Birincisi maddi sermaye yani nakit vesaire bilmem ne. Gerçekleştireceğiniz projeler için çok büyük maddi kaynaklar gerekiyor olabilir. Yıllardır çok net görebildiğim halde maddi

kaynaklardan dolayı yapamadığım, gerçekleştiremediğim projeler var. İkincisi özellikle gazetecilik ile ilgili denilebilir. Durmak durumunda olduğunuz nokta ile insanların yani maddi kaynakları ya da farklı olanakları size yaratacak insanların sizde gördüğü, görmek istediği noktalar var. Yani ya mesleki bir duruş sergileyeceksiniz ya da birazcık daha hani yumuşak daha böyle hani esnek bir duruş sergileyerek bazı insanların daha çok hoşuna gidecek duruş sergileyeceksiniz. O zamanda bazı kapılar açılır ve daha iyi işler yapabilirsiniz. Ama hani sırf duruş noktanızdan dolayı bazı yoksunluklara sizi mecbur bırakırlar.” (Alpay)

Alpay’ın da bahsettiği gibi, çeşitli projeleri gerçekleştirebilmek adına maddi destek sağlayan kurumlar, kuruluşlar ya da kişiler, bunun karşılığında eleştirilmemek ya da olumsuz bir durumunun haber yapılmaması gibi çeşitli isteklerde bulunabiliyorlar. Dolayısıyla bu durum alandaki işleyişi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sonuç olarak görülmektedir ki; yerel gazetecilik alanının işleyişinde gerekli olan çeşitli sermayeler vardır. Bunlara sahip olanlar ile yoksun olanlar arasında alanda çeşitli noktalarda erk olma konusunda ayırım oluşabilmektedir.

4.1.6. Yerel Gazetecilik Alanının Yönlendirici Erklığı-Bilgilendirici Pasifliği Dikotomisi

Gazeteciliğin sağlam temellerle şekillendiği kentlerde yerel gazeteler o kentin sesi hükmündedir. Zira kent özelinde alınacak çeşitli kararlarda, herhangi bir konuda sağlıklı işleyen bir durumun düzeltilmesi hakkında, halkın perspektifinin ve kentin genel konsensüsünün kavranması hususunda yerel gazetelerin söz sahibi olması gerekmektedir. Görüşülenlerden Mehmet’in belirttiği gibi; “*İster ulusal olsun ister yerel olsun gazetelerin eleştirinin de eleştirisini yapması gerekir*”. Dolayısıyla kentlerde yerel gazetelerin işleyişini bu yönde geliştirmesi paha biçilmezdir. Fakat yapılan görüşmelerde yerel gazetelerin bir erk olarak işleyişinin gün geçtikçe azalmaya başladığı görüşünün yaygın olduğu görülmüştür. Anıl konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Evet, Denizli’de yerel medya karar vericilerden biridir ya da değildir diyemeyiz. Geçmişteki yerel gazeteler var. Onların geçmişteki güçlerine bakıyoruz, şimdiki güçlerine bakıyoruz. Şu anda sıfır çarpanlı olmalı. 0,1 veya 0,2’li olabilir. Ama özellikle doksanlarda çok etkiliydi günlük yerel gazeteler. Denizli’de yerel televizyonculuk daha henüz gelişmemişti. Ve yerel gazetelerin ortaya koydukları her türlü çalışma ciddi anlamda ses getiriyordu. Hem nitelik hem de nicelik açısından gazeteler çok iyiydi. Ama televizyonlar 90ların ortasından itibaren bu rolü çaldılar diyebiliriz. Ve

2000lerin ilk on yılını üstlendiler. 2010'larda falan internet kullanımının artmasıyla internet medyası bu sefer televizyonun elinden bu rolü aldı. Ancak 90'larda yaşanan hızlı gelişme özellikle Türkiye'nin siyasi hayatındaki gelişme ve siyasi erklerin toplumsal yaşamımıza yönelik ciddi alışılmışın dışında aldığı kararlar medyada çalışan insanların kişilikleriyle ilgili dejenerasyona da yol açtı. Çalışan gazeteci arkadaşlarımız ahlaki kişisel ya da mesleki kaliteleriyle ilgili değişimler yaşadı. Mesela 90'lı yıllarda gazetecinin olması gerektirdiği bazı önceliklere daha çok sahiptiniz. Bugün Türkiye'deki özellikle toplumsal ahlaki yapının değişimiyle ilgili ve gazeteciliğin yapılabilmesiyle ilgili gayri hukuki rahatlıkla ilgili insanlar artık önceliklerini mesleki önceliklerden ziyade ticari önceliklere kaydırıldı. Bu da mesela etken. Yani karar mekanizmasında mıyız değil miyiz cevabı. Daha ziyade ekonomik hedefler koyar olduk mesleki olarak. Doğal olarak biz karar veren olmaktan yavaş yavaş sıyrılmaya başladık. Karar veren mekanizmasıyla toplumun diğer katmanlarıyla ilgili bir çatışma yaşanıyor. Bu süreçte ama net bir şekilde söyleyebilirim karar verenden daha ziyade alınmış kararlar içerisinde hayatını idame ettiren bir sektör içerisindeyiz. Net söyleyemiyorum işte. Bi taraftan teknolojik gelişmeler var karar veren sektörün içinde organizmaları değiştiriyö. Ama değiliz yani.” (Anıl)

Anıl'ın da bahsettiği gibi Denizli'de basılı yerel gazeteciliğin 90'lı yıllarda oldukça baskın bir erk hükmünde olduğu anlaşılmaktadır. Fakat çeşitli etkenler sonucunda bu erkin günden güne azaldığı görülmektedir. Yerel televizyonların ortaya çıkışının gazetelerin bu erkini elinden aldığı anlaşılmaktadır. Çünkü televizyon hem daha hızlı hem de daha zahmetsiz bir şekilde haber vermektedir. Fakat 2010'lu yıllardan itibaren ve günümüzde internet yayıncılığının ortaya çıkışı televizyonun erkini elinden almaktadır. Çünkü internet medyasının haberleri verişi hiç tahmin edilmediği kadar hızlı olmaktadır. Ayrıca bireylerin gündelik yaşamlarının her alanında internetin var olması, internetin erkini güçlendirmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde basılı yerel gazetelerin etkisi günden güne azalmaktadır. Bu duruma etki eden salt teknolojik yenilikler değildir. Anıl'ın belirttiği gibi 90'larda gazetelerin daha özerk bir yapıda olması; fakat günümüzde bu özerkliğin azalması da gazetelerin erkinin azalmasına zemin hazırlamıştır. Zira gazeteciler bu özerkliğin azalmasıyla birlikte mesleki kaygılardan ziyade ekonomik kaygılara yönelmişlerdir. Dolayısıyla gazetecilik etiğine ilişkin bazı davranış kalıpları dejenerasyona uğramaya başlamıştır. Bu ve benzeri durumlar neticesinde basılı yerel gazetelerin etki gücü gittikçe azalmaya devam etmektedir. Zeynep'in söyledikleri de Anıl'ın söyledikleriyle paralellik göstermektedir:

“Hem öyle hem öyle değil. Dönemdeki iktidardayken farklı, ondan önce farklı. Hiç böyle olmadı. Şu an çok edilgen. 2009'lardan itibaren artık kendini yerel medyada çok hissettiren bir şeyde gidiyor. 2005 iktidarıyla

birlikte gazetecilikte daha çok yönlendirilen olmaya başladı. Bu durum giderek yükselmeye başladı. Ondan önceki dönemlerde iktidarı yönlendirebilen, STK'ları yönlendirebilen, kamu kurumlarında çok ciddi tartışmalar yaratan çok ciddi bir müesseseydi yerel gazeteler. 2005 sonrasında artık sadece önüne geleni yazıp kamuoyunu ben bilgilendirdiğini de düşünmüyorum. İşin ticaretini yaptığını düşünüyorum artık.” (Zeynep)

Zeynep yerel gazetelerin erkinin azalmasının temel sebebinin siyasi ortam olduğunu belirtmektedir. Geçmişte yerel gazetelerin kent içindeki pek çok kurumu yönlendirebilme gücüne sahipken, 2005 sonrasında bu gücün azaldığını belirtmektedir. Bu düşüncesi Anıl'ın 90'larda yerel gazetelerin daha özerk olduğu yönündeki görüşleriyle örtüşmektedir. Anıl ve Zeynep'ten daha az tecrübeye sahip Suat da benzer düşünceleri dile getirmektedir:

“Daha çok tanıtım üzerine. Son zamanlarda siyasi otoritede 15 Temmuzdan sonrası tamamıyla bizim iş sıkıntıya girdi. Birçok şeyi göremiyoruz önümüzü göremiyoruz. İsim belirtmeyeceğinizi söylediğiniz için rahat konuşuyorum. Önceden siyasi otorite bu kadar baskın değildi. Biz bir kuruma gittiğimiz zaman o kurumla ilgili daha fazla bilgi alıyorduk. Bu kadar zorlanmıyorduk. Şimdi bir milletvekiline ulaşmak bir müdüre ulaşmak o kadar çok zor ki. Bir hastanenin başhekimine ulaşamıyoruz zaman zaman. Bir baş hekim prosedür. Her şey prosedüre girdi. Vermek istediklerini veriyorlar, muhabirin almak istediğini değil. Onların kendi vermek istediklerini aldırıyorlar sadece. Bir belediyeye girdiğiniz zaman basın birimleri bizim en büyük düşmanımız.” (Suat)

Suat'ın da belirttiği gibi yerel gazetelerin yönlendirici erkliğinin kaybolmaya başlamasındaki en büyük etkenlerden biri de basın birimleri olarak görülmektedir. Basın birimi; devlet kurumlarının ya da özel kurumların kendi bünyesinde barındırdıkları medya ile ilgili mütekabiliyetlerini sağlayan birimlerdir. Basın birimleri hem kendileri kurum ile ilgili haber yapmakta hem de medya kuruluşlarında buldukları kurum ile ilgili çıkan haberleri düzenlemektedirler. Basın ve Halkla İlişkiler birimlerinin temel görevi; kuruma ait haber bültenlerini hızlı ve sağlıklı bir şekilde yaygın ve yerel medya organlarına ulaştırmaktır (Konukman, 2015: 88). Fakat görüşmelerden anlaşılmıştır ki, kurumlardaki basın birimlerinin aktif hale gelmesi ve sayıca artmaları sonucunda yerel gazeteler kan kaybı yaşamaktadır. Zira basın birimleri yaptıkları haberleri yerel gazetelere mail yolu ile servislemekte ve yerel gazetelerin özerk haber yapmasının önü kesilmektedir. Öyle ki, kurum ile ilgili gerçekleşecek toplantılara basın birimleri katılırken yerel gazetelerin dışarıdan katılmalarına bazı kurumlarda izin

verilmemektedir. Yerel gazeteler de konu ile ilgili sadece basın birimlerinden gelen mailleri haber yapabilmektedir. Bu da kurumların eleştirilmesinin ya da farklı bir perspektifle bakılarak gazeteciler tarafından soru yöneltilmesinin önünü kapatmaktadır.⁸

Özerkliğin yitirilişi ve basın birimleri dışında teknolojik gelişmelerin artışı da yerel gazetelerin erkinin azalma sebebi olarak gösterilmektedir. Zira yerel gazeteciler sahip oldukları teknolojik imkânlar sonucunda daha rahat haber yapma olanağı kazanmışlardır. Fikret bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Şöyle örnek vereyim; demin söylediğim şey günlük çıkan 4-5 tane gazete var. 5’i de birbirinin kopyası. Denizli Büyükşehir Belediyesi’nin basın birimi var, Merkezefendi Belediyesi’nin basın birimi var, Pamukkale Belediyesi’nin basın birimi var. Yani size gelen basın bültenleri ile hazırlanan 5 tane yerel gazete var. Neredeyse başlıkları bile aynı. Dolayısıyla gazetecilik yapılmıyor dediğim bu. 4 gazetenin olduğu yıllarda 4 gazetede de ayrı başlıklar, ayrı haberler çıkardı. Kimsenin kimseden haberi olmazdı. Bir yarış vardı. Haberi önce vermiş olma, farklı vermiş olmanın bir yarışı vardı. Bunun yanında bir etken daha var. İnternet gazeteciliğinin gittikçe yaygınlaşması bu arkadaşları tembelliğe itti. Oturuyorlar, açıyorlar interneti, gazetelerin internet sayfalarını. O ne yazmış, bu ne yazmış kopyaluyorsunuz, yapıştırıyorsunuz işte bir başlık değiştirme zahmetinde bulunursunuz ya da içinde hata varsa onu düzeltmek için uğraşırsınız. Gazetecilik böyle yapılmaz ya. Dolayısıyla etkili olmuyor.” (Fikret)

Sonuç olarak görülmektedir ki, yerel gazeteler ve yerel gazeteciler Denizli kenti özelinde sahip oldukları iktidar konumunu gün geçtikçe yitirmektedirler. Görüşülen yerel gazetecilerin tümü bu konuda hem fikir durumdadırlar.

4.1.7. Yaygın Gazeteler ile Yerel Gazeteler Arasındaki İşleyiş ve Mekanizma Farklılıkları

Bu bölümde yerel gazeteler ile yaygın gazeteler arasındaki işleyiş farklılıklarının Denizli’deki yerel gazetecilerin perspektifinde nasıl görüldüğü aktarılacaktır. Yerel gazeteler ile yaygın gazeteler arasında elbette pek çok farklılık vardır. Çalışma koşulları, kullanılan teknik ekipmanlar, kişiler arası etkileşim, özel yaşamın korunabilirliği, habere ulaşma etkenleri gibi pek çok farklılıktan bahsedilebilir. Bu farklılıkların Denizli kenti özelindeki yerel gazetecilerin zihin dünyasında ne şekilde anlamlandırıldığı analiz edilecektir. Araştırma esnasında görülmektedir ki, Denizli’deki yerel gazeteciler yaygın ve yerel gazete farklılıklarını olumlu-olumsuz, kolay-zor

⁸ Bu konuya diğer sayfalarda etraflıca değinilecektir.

dikotomisi üzerinden kurgulamaktadırlar. Yerel gazetecilerin konu ile ilgili yaptıkları karşılaştırmalarda çok farklı bakış açıları gözlemlenmiştir. Kadir görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Yerelde çalışmak daha kolay. Ulusallarda daha fazla rekabet var ve herkes birbirini kolluyor. Ulusalda daha seçici. Yerelde öyle değil. Yerelde bir şey yanlış olunca hemen değiştirebiliyorsunuz. Mesela ben bir haberde kara Pazartesi yazacağıma kara Çarşamba yazmışım. Gittim matbaaya hemen düzelttim. Ama ulusalda olsanız değiştirmeniz imkânsız. Çok zordur. Ulusalda bazı şeylerde daha kolay aslında. Teknolojileri çok daha iyi. Örneğin; NTV’de Denizli’yle ilgili bir cinayet haberi verildi. Yanlış bir haber var. Onun muhatabını bulamazsınız. Ama aynı haberi yerelde bir gazete yapsa ertesi gün kapınıza gelirler. Daha çok dikkat etmek zorundasınız. Yerelde daha çok tanıdığımız daha çok çevreniz olduğu için bir haberde karşınıza alabiliyorsunuz. Bir gün çay içtiğiniz insanla yarın haberde karşı karşıya gelebiliyorsunuz. O da yerel için büyük sıkıntı. Yerel basının ekonomik sıkıntılar dışında böyle sıkıntısı da var. Bunun dışında habere ulaşma sıkıntı da var. NTV’den arıyorum diyen bir haberciyle A’dan arıyorum demek birbirinden farklı olur. Bi gün Denizlisporla Fenerbahçe maçı vardı. Çok önemli bir maçı. Son beş gün tesislere gazetecilerin girmesi yasaklandı. Hani daha iyi motive olmaları için. Biz giremedik; ama Ankara’dan büyük bi televizyon ekibi geldi. Yeşil siyah formayı giydirdiler onlara. O zaman biz tepki göstermiştik. Ama niye akşam milyonlarca kişinin izlediği bir programda olacak Denizlispor o görüntülerle. O güç var tanınıyo. Yani böyle sıkıntılar var. İsim çok önemli. Hem yayın organı hem gazetecinin ismi çok önemli.” (Kadir)

Kadir’in bahsettikleri temelde yaygın gazeteler ile yerel gazeteler arasındaki farklılıkları özetler niteliktedir. Yerelde çalışmanın rekabet mefhumu oranının azlığı itibariyle daha kolay olduğundan bahsetmektedir. Yaygın da rekabetin daha yoğun olması, karşılıklı güç ilişkilerinin yoğunluğunun daha fazla hissedilmesi nedeniyle, yaygında çalışmanın daha zor olduğundan bahsetmektedir. Öte yandan yerelde haber yazımında yapılan hataların daha kolay düzeltilebileceğinden; fakat yaygında bu işlemin neredeyse imkânsız olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca yaygında haber yazımında hata yapmanın hoş karşılanmaması, durumu zorlaştırmaktadır. Yerel gazetelerde kent insanıyla olan ilişkilerin yoğunluğu yerel gazetecilere kişilerin çabuk ulaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yüz yüze gelmek ve çeşitli mobbing vakalarına maruz kalmak olasılığı yüksektir. Fakat, yaygın gazetelerde haberi kimin yaptığını öğrenmek ve dışardan çeşitli mobbing vakalarına maruz bırakmanın zor olduğundan bahsedilmektedir. Bunun dışında verilen örnekte de görüldüğü gibi yerel kentler yaygın basına daha fazla değer vermektedir. Zira kentin büyük yaygın medyada yer bulmasının

reklam anlamında kıymetli olduğu düşünölmektedir. Fakat yerel gazetelere yönelik böyle bir değerin görölemediği belirtilmektedir. Hem yerel de hem de yaygında çalışma fırsatı bulan Seda'nın ifadeleri de Kadir'in ifadeleriyle örtüşmektedir:

“Ulusal da çalışmak çok çok daha zor oluyor. Çünkü, en ufak bir detay dahi çok dikkat ediyorlar öyle bir zorluğu var. Her şeyi sürekli kontrol etmek zorunda kalıyorsun. Çünkü asla hata kabul etmiyor. Burada tabii biraz daha rahat oluyorsun açıkçası. Bide tabi insanları da yakinen tanıdığım için onun bir rahatlığı oluyor. İnsanlarda bide şey var. Biz sokak röportajına çıktığımız zaman ekrana kaçta çıkacağız diye bir merak oluyor bu katılım bile çok güzel yani. Mikrofonu görünce bize de soru sorun diyen çok kişi oluyor bu çok güzel. Yani çoğu büyük şehirde İstanbul'da falan insanları zorla tutuyorsun. Tepki gösteren oluyor. Burada öyle bir tepki ile karşılaşmıyoruz bu çok güzel bir şey.” (Seda)

Seda'nın ifadelerinden tıpkı Kadir'de olduğu gibi haber yazma konusundaki hataları düzeltmeye göz yumma gibi konularda yerelde çalışmanın daha kolay olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yaygın gazetelerdeki kurumsallaşmanın yerel gazetelerde yeterince işlemediğini de görebiliyoruz. Zira kurumsallaşan alanlarda çalışanlardan yüksek derecede profesyonellik beklenmektedir. Weber, rasyonel sosyal örgüt yapısı kuramında modern toplumlarda bireylerden beklenen profesyonellikten bahsetmektedir. (Macionis, 2013: 101). Fakat yerel gazetelerde yeterince kurumsallaşma bulunmadığından, kurum içi rasyonel ilişkilerinde yaygın gazetelere oranla daha az geliştiği söylenebilir. Dolayısıyla kurumlarda kişiler arası ilişkilerde rasyonel olmayan davranışların varlığı görölebilmektedir. Bunu durumu belirten Şeyma'nın yerel halk özelindeki ifadeleri de dikkat çekicidir. Büyükşehirlerin metropol kültüründe bireyler medya organları ile irtibata geçme konusunda isteksizken, yerel kültürlerde bireylerin medya ile irtibat konusunda oldukça istekli oldukları ayrımı ortaya çıkmaktadır. Bu kültürel farklılık yerelde haber kaynaklarına ulaşmayı kolaylaştıran etkenlerden biri olarak görölebilir.

Gazetecilik alanında oldukça deneyimli olan Hakan'ın ifadeleri yerel gazeteciliğin yaygın gazetecilik karşısında çeşitli dezavantajla sahip olduğu yönündedir.

“Ulusal gazetede çalışırken günde 2 haber yaparsınız veya 3 haber yaparsınız. Ama yerel gazete de siz günlük gazetenin aldığı haber, biz Őuan 40 haber veriyoruz. 40 haber sizin elinizden geçiyor. Daha çok üretim yapıyorsunuz. Daha çok insana ulaşıyorsunuz. Daha çok insanla telefon ile konuşuyorsunuz. İşte bunun doğruluğu var mı, evet nedir, bir evet kelimesini alabilmek için en az 10 kişi ile konuşuyorsunuz bazen. Yerel gazeteler her zaman üvey evlattır. Yerel gazete bu kentin veya kentlerin

sesidir. Tabiri yerindeyse Denizli horozudur. Öter, konuşur, memnun olur, hani bir söz vardır; Dışarıdan gelince çok muteberdir. Dışarıdan gelen bir televizyon veya gazeteci ekibine her yer gezdirilir. Ama Denizli basınındaki yerel çalışanlarına oralılar zaten bu işi biliyorlar buralı diye hiç oralı olunmaz. Sizin istediğiniz bir bilgiye kulak tıkayabilirler.”(Hakan)

Hakan’ın ifadeleri Kadir’in ifadeleriyle örtüşmektedir. Yani; yerel gazetelere yaygın gazeteler karşısında yeterince önem verilmemektedir. Bunun dışında Kadir’in ifadelerine göre, yerel gazetede çalışmanın dezavantajı haber yoğunluğu ile ilgilidir. Yani; yerel gazetelerde çalışan sayısının az olması ekonomi birimi, siyaset birimi, spor birimi gibi belirli alanlarda uzmanlaşmayı gerektirmemektedir. Fakat bu durum her birim hakkında bilgi sahibi olmayı ve dolayısıyla her birimden haber yapabilme becerisini gerektirmektedir. Ayrıca yaygında uzmanlaşılacak birimde günlük birkaç haber yeterliyken, yerel de Kadir’in de ifade ettiği gibi kişi başına oldukça yüksek sayıda haber üretme işi düşmektedir. Dolayısıyla söz konusu durum yerel gazetede çalışmanın zorlukları ve dezavantajları arasında sayılabilir. Erdem’in ifadeleri de yerel gazetelerin avantajları ve dezavantajlarını birlikte ortaya koymaktadır:

“İkisinin de avantajlı ve dezavantajlı yanları var. Çok ciddi farklar var. Anadolu’daki gazetelerde her konuda uzman olamıyorsunuz maalesef yani merkezlerde olursunuz da ekonomi muhabiri oluyorsunuz, siyaset muhabiri oluyorsunuz; ama Anadolu’da öyle bir şansımız yok. Yani her konu hakkında yüzeysel de olsa iyi kötü bilginiz olması lazım. Ulusal da mesela hem rekabet var hem de dediğim gibi haberin doğruluğu önemli. Bir de hızlı olmak zorundasın. Yerel gazeteler feedback’i hemen alırlar. İstanbul’da adamın haberini yapıyorum; ama adamı bi daha nerde göreceğim ama burada yaptın mı karşında adam yani. Bide zaten hemen telefon ediyor. Daha ilişki yoğun yani. Akrabalık ilişkin var, dostluk ilişkin var, partidaş ilişkin var. Kimisi okul arkadaşın, kimisiyle aynı mahallede oturuyorsun. Böyle bir sürü etken var yani. Bunların hiçbirini yadsıyamazsın yani. Ooo kardeşim ben gazetecilik yapıcım diyemiyorsun bu koşullarda olmuyo yani.” (Erdem)

Erdem’in da ifade ettiği gibi yerel gazetelerde çalışanların kent halkıyla ilişkisi yakın olmaktadır. Bu yakınlık haber alma sürecini pozitif yönde etkilerken, eleştirel içerikli haber yapılması sonucunda negatif yönde etkiye sebep olabilmektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda gazeteci olduğunu dile getirerek, yapılan eleştiriyi (haklı dahi olsa) meşrulaştırma yoluna gitmek yerel gazetecilik alanında işlevsizdir.

“Ulusal ve yerel arasında çok ciddi farklar var. Yani yerelde elinizdeki imkânlar daha sınırlıdır. Bu işi daha el yordamı ve kervan yolda sürülür

mantığıyla yaparsınız. Mesleki herhangi bir teknik jargon yoktur. Kaliteli ekipmanla çalışmazsınız. Ama ulusalda sürekli ölçümlendiriliyorsunuz, rakipleriniz var ve ortaya koyacağınız şeyleri sert bir şekilde eleştiren bir kitle var. Okuldan da olabilir bu eleştiri. Orda işler daha profesyonel yapılır. Yerel uzantılarınızın muhabirleri bile daha iyi kamera ve ekipmanlarla yerel meslektaşlarıyla aynı ortamda çalışırlar. Denizli’de yerel çok daha amatör bu işi layıkıyla yerine getirebilecek patronaj sınıfı olmayan bundan dolayı da gelişigüzel yapılan bir yayıncılık var.” (Levent)

Levent’in yapmış olduğu karşılaştırma ise teknik ekipmanlarla ilintilidir. Yaygın gazete kuruluşlarının teknik ekipmanları son teknolojiye daha yakındır. Kameralarının görüntü kalitesi, fotoğraf makineleri çok daha sağlam donanımlara sahiptir. Fakat yerel gazetelerde bu ekipmanların daha az özellikli ve daha az kaliteli oldukları belirtilmektedir. Kullanılan kamera, fotoğraf makinesi son teknolojiyi geriden takip etmektedir. Dolayısıyla haberlerdeki fotoğrafların kalitesi de paralel bir şekilde yaygın gazetelere göre daha düşük olmaktadır.

“Ulusalda gazete daha kurumsal, daha büyük ve işleyişi ona göre. İlişkiler kurallar diziniyle yürüyor. Mesela avukat aracılığıyla gelir tekzibin kuruma. Yerel gazete küçüktür. Valiliyle burun buruna gelirsın, belediye başkanıyla gelirsın, filanca partinin başkanıdır, filanca kadındır. Hep o şehrin içinde yaşayınca insanlarla bi zorluk vardır. Bu zorluğun sürekli seni diken üstünde yapması gerekir. Bu nedenle yaşantıma dikkat etmem gerekti. 25 yıl diken üstünde yaşadım. Birincisi kadındım. 92’lerde kadın gazeteci başlamış İzmir’den gelmiş rahat giyiniyorum falan filan. Ulusalda bunlar sıkıntı olmuyo. İkincisi yaşamın her alanında dikkat edeceksin kendine. Çünkü haber için gittiğin yer karşısında seni önce gazeteci olarak algılayo zaten. İkisi arasında en büyük sıkıntı bireysel ilişkiler mesela Abdülkadir Uslu diye bir tekstilci var Denizli’de. Adamın Harika Avcıyla ilişkisi vardı. Çok para harcadı kadına. Bunun yerel anlamda yazılması ve didiklenmesi hiç hoşuna gitmedi. Bununla ilgili olarak büyük sorunlar yaşadık o iş adamı tarafından. Ulusalda görünmesi de rahatsız etmiştir ama ağırlığını koyamamıştır. Yerele karşı yapıyor ulusalda sadece avukat gönderme dava açma olur, Hürriyet’e ona buna ama burada öyle olmaz yani. Hem ilişkiler hem tehditler çok daha ciddi olur. O anlamda bir sıkıntısı var.” (Hicran)

Hicran’ın yaygın gazete ve yerel gazete arasındaki farklılıklarla ilgili vurguladığı temel mesele kentteki ilişkiler ve özel yaşam ile ilgilidir. Yerel gazetecilik alanında kent insanlarıyla ilişkilerin yakın olması gazetecilerin özel yaşantılarına da dikkat etmeleri gerekliliğini doğurmuştur. Bu durum haber üretme pratiklerini doğrudan etkilemektedir. Bunun yanı sıra gündelik hayatında yerel gazete aktörleri özgür davranmamaktadır. Çünkü kent içerisinde pek çok kişi tarafından tanınıyor olmak yapılan eleştirel haberler sonucunda mobbing vakalarını artırabilmektedir. Öte yandan, şahıslarına yönelik yıkıcı eleştirilere maruz kalabilmektedirler.

Sonuç olarak yaygın gazete ve yerel gazete arasında pek çok açıdan farklılıklar gözlemlenmektedir. Denizli özelindeki yerel gazeteciler bu farklılıklar doğrultusunda oluşan avantajların ve dezavantajların farkındadırlar. Mesleki deneyimlerini gerçekleştirirken bu farklılıkların bilincinde olarak gerçekleştirmektedirler. Her şeyden önce yaygın gazetelerin kurumsal bir yapıya sahip olması kendi içinde pek çok farklılığı barındırmaktadır. Kişiler arası rekabet yoğundur. Kurallar zinciri vardır ve bu kurallara uyulması gerekir. Habercilik anlamında profesyonellik beklenir ve hata yapma payınız oldukça düşük olmak zorundadır. Herhangi bir haberden dolayı kişisel münakaşa yerine gazeteye tekzip avukat aracılığıyla gönderilir. Haberde eleştirilen kişilerle yüz yüze gelme ihtimali oldukça düşüktür. Bu durumun haberciliğin ve habercinin özgürlüğünü beslediği söylenebilir. Kullanılan ekipmanlar daha kalitelidir ve bu durum haberlerin kalitesini de etkilemektedir. Uzmanlaşılan birimde haber yapmanız beklenir. Yerel gazetelerde ise çalışma ortamında ilişkiler ön plandadır. Rekabet yerine karşılıklı yardımlaşma oldukça fazladır. Yapılan herhangi bir hatayı gün içerisinde düzeltme imkânınız vardır ve bu işinizi kolaylaştırır. Yapılan eleştirel haber sonrasında haberi yapan kişinin kendisine çok çabuk ulaşılır ve çeşitli tehditler, hakaretler ya da mobbingler vakit kaybetmeden gerçekleştirilir. Gündelik hayatta eleştirilen kişilerle yüz yüze gelme ihtimali oldukça yüksektir. Bu durum yerel haberin ya da haberciliğin özgürlüğünü kısıtlayan önemli faktörlerden biridir. Bunun dışında kent insanıyla sürekli irtibat halinde olmak (tanıdık, akraba, arkadaş vb. ile) aynı zamanda haber üretme pratiklerini pozitif yönde etkileyen bir faktördür. Zira haber için malzeme toplamanız daha kolay olabilmektedir. Tek bir telefonla valiliğe, belediyelere ve diğer kurumlara ulaşma imkânınız vardır. Tek bir alanda uzmanlaşma imkânı yoktur. Dolayısıyla her birimden haber yapmanız beklenir. Bu durum her ne kadar zor ve yorucu görünse de mesleki deneyimi artıran bir faktördür.

4.1.8. Denizli’de Yerel Gazetecilik Alanının Özgün Özellikleri

Her kentin kendi kültürel dokusu o kenti diğerlerinden farklı kılmaktadır. Bu kültürel doku kent özelindeki pek çok oluşumu etkileyebilmektedir. Denizli özelinde yerel gazetecilik alanı da bu oluşumlardan biridir. Bu bölümde yerel gazetecilik alanı bağlamında Denizli’nin özgünlüklerinden bahsedilecektir. Yapılan görüşmelerde Denizli’deki yerel gazetecilik alanında her ne kadar eksiklikler bulunsa da Türkiye’deki pek çok yerel kentin gazeteciliğinden daha başarılı bir alana sahip olduğu bildirilmiştir.

“Denizli’de kötü habercilik yapılıyor, başarısız bir kent diyemeyiz. Denizli sektörel anlamda ülke genelinde bakıldığında belki biz haberi anlamak, algılamak, toplamak, yazmak ve yansıtmak konusunda diğer illere göre bence ilk 10’a gireriz. Ön plana çıkmış İstanbul’un dışında Ankara, İzmir, Bursa, Antep gibi kentlerden hemen sonra hemen biz gelebiliriz.

Araştırmacı: Bu başarının sebebi nedir sizce?

Ekonomik yapı çok önemli anladığım kadarıyla ve bu illerin ekonomik yapısı ihracat gibi uluslararası bir para kazanma yöntemiyle gerçekleştiriyorlar. Belki ihracat tabanlı çalışma ufuk açıyo olabilir. Bu kentlerde hafif ufuk açma konusunda medyada diğer illere göre daha fazla gelişmiş. Özellikle ihracata bağlıyorum. Uluslararası ekonomik tabanlı bir ilişki yerel medyanın gelişimi konusunda da fayda sağlıyo. Bir anlamda popülerite gibi. İhracat kentlerinin diğer illere göre çok daha başarılı yerel medyalara sahip olduğunu görebiliyoruz. Anadolu sanayiciliğinin gelişimi ile ilgili olabilir.” (Anıl)

Anıl Denizli’de iyi bir yerel gazetecilik profilinin varlığından bahsetmektedir. Bu durumun sebepleri arasında Denizli’nin ekonomik yapısını göstermektedir. Zira Denizli’nin ihracat anlamında Türkiye genelinde önemli kentlerden biridir. Fakat temelde dikkat edilmesi gereken şöyle bir nokta vardır; Denizli her ne kadar iyi bir ihracat kenti olsa da yerel medyaya yeterince destek sağlamamaktadır. Fakat Anıl’ın da bahsettiği gibi popülerite anlamında gelişen bir kentin yerel medyasına yönelik merakın artışı Denizli’de yerel medyayı geliştiren faktörlerden biri olmaktadır. Nihat da Denizli’de ekonomik yapı ile ilgili düşüncelerini dile getirmektedir:

“Denizli’de zamanında iyi gazetecilerin yetiştiğini inanıyorum. Yani birileri burada yetişmiş zamanında ve burada yerel gazeteler açmışlar. Gazeteler çok eski yeni gazete yok. Gazeteler çok köklü. Mesela Afyon’da 21 tane yerel gazete var ama ne kadar ses getirir. Burada sayı bilerek azaltıldı ve kalite arttı. Burada yerel basın ulusalı çok beslemiştir. Ulusala çok malzeme vermiştir. Çok eskiden beri gazetecilik kültürü var Denizli’de. Mesela Denizli Aydın’daki pek çok müdürlüğe hala bağlıdır. DSİ olsun, Kültür Varlıklarını Koruma Müdürlüğü gibi Denizli Aydın’a bağlı. Aydın’ın Denizli’ye bağlı olduğu hiçbir müdürlük yok. Ama gazete Denizli’de Aydın’a göre daha güçlü. Kültür olarak çok eski ve gazeteciler yetişmiş burada. Ben ona bağlıyorum. Denizli bugün ülkede ithalat ihracatta ilk 8 kent içerisine ama bunun etkisi gazetelere sıfır. Bugün burada ihracat yapan bin firma var. Bana bir kişi gelsin desinki ben ihracat yapan firmadan on kuruluşluk reklam ilanı aldım desin. Yoktur. İş dünyasıyla bizim hiçbir bağımız yok. Olması gereken bağımız bile yok.” (Nihat)

Denizli’nin ekonomik dokusu kenti diğer illerden farklı kılmaktadır. Zira Denizli ekonomik yatırımlar anlamında Türkiye’deki önemli iller arasındadır. Fakat Denizli’nin

ekonomik dokusu yerel gazeteciliği pozitif anlamda etkilememektedir. Görüşülen gazetecilerin büyük bir çoğunluğu bu durumdan bahsetmekte ve yerel gazetelere destek verilmemesini eleştirmektedir. Nihat ifadelerinde Denizli'deki yerel gazetelerin diğer pek çok ile göre daha başarılı olduğunu belirtmektedir. Bu durumun nedeni olarak Denizli'de köklü bir gazetecilik geleneğinin varlığını göstermektedir. Gerçekten de Denizli'de kurulan en yeni gazete 1997 yılında kurulmuştur. Gazetelerin kuruluşunda ve devamında gazete yöneticilerinin büyük çoğunluğunun yetmişmiş gazetecilerden olması, gazetecilik kültürünün sağlam temellerle inşasında büyük bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla oturmuş bir gazetecilik kültürünün varlığı Denizli'yi diğer illerden ayıran özelliklerindedir. Öte yandan Emin'in söyledikleri de bu bağlamda Nihat ile örtüşmektedir:

“Şimdi ben birçok sıkıntıyı anlattım ama Denizli birçok ilden karşılaştırdığımızda tabii gazetecilik anlamında öne geçer. Afyon'a bakarsınız iyidir. Burdur'a, Isparta'ya bakarsanız iyidir ama benim iyi derken ki kastettiğim ekonomik kategoride neredeyse gazetecilikte de orada olmalı. Denizli Türkiye'nin ekonomi kategorisinde birinci ligde. Ama gazetecilikte aynı yerde mi değil. Bu da işte beni üzüyor.

Araştırmacı: Söylediğiniz illerden daha başarılı olmasının sebepleri nelerdir?

Burada bir gazetecilik geçmişi var gazetecilik daha eski. Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar uzanan bir gazetecilik geçmişi var kentte. Yani yerel gazetecilik o yıllarda varmış Denizli'de. Dolayısıyla Denizli'nin geçmişten gelen bir gazetecilik kültürü var. Bu nedenle daha başarılı olduğunu düşünüyorum.” (Emin)

Denizli'de yerel gazetecilik alanını diğer illerden ayıran özgün özellikleri arasında kentin köklü gazetecilik geçmişinin sıkça vurgulandığı görülmektedir. Elbette ki sadece bu özgünlük kenti farklı kılmak adına yeterli değildir.

“Eskilerden bize büyüklerimiz şunu söylerlerdi: İki Denizlili Mars'ta bile bir araya gelse mutlaka birlikte bir şirket kurar. Denizli insanı gerçekten girişimcidir. Ben bu girişimci ruhun yerel gazeteleri de etkilediğini bu nedenle başarılı olduğunu düşünüyorum.” (Rıza)

Rıza'nın Denizli'ye özgü söyledikleri ilginçtir. Zira kentin kültürel dokusundaki özgünlükler ile ilgili ipuçları vermektedir. Rıza'nın ifadeleri doğrultusunda Denizli kent insanının girişimci ruha sahip olduğu öğrenilmektedir. Etnografik anlamda dışarıdan gelerek kentte uzun bir süre yaşam idame edildiğinde, bu özellik gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla Denizli yöre insanının girişimci kültürü yerel

gazetelerin işleyişini de pozitif anlamda etkilemektedir. Kenan da benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Kendi gözlemlediğim kadardı Denizli bu konuda çok iyi noktada. Haber anlamında çok iyi bir noktada yani, gazetelere girip baktığınız zaman, ya bundan bir şey olmaz dediğiniz şey bile haber haline dönüşüp ulusal düzeye çıkabiliyor hemen. Atıyorum bir milletvekilinin üzerinden ulusala çıkabiliyorsun. Sanırım birazda Denizli'nin kültürüyle ilgili. Yani bir şeyi her şey yapmayı iyi biliyor Denizli'de insanlar.” (Kenan)

Kendisi de Denizlili olan Kenan da kent insanının girişimci kültürünü vurgulamaktadır. Haber değeri taşımadığı düşünülebilecek bir olayı haber haline getirerek yaygın düzeye taşıyabilmenin de bu anlamda özgün bir özellik olduğundan bahsetmektedir. Dolayısıyla kent insanının girişimci kültürünün Denizli'de yerel gazetecilik alanını etkilediğinin düşünüldüğü görülmüştür. Bunun dışında kentteki gazetelerin kent yönetimini eleştiren habercilik anlayışından ziyade yönetimle iyi ilişkiler kurmayı tercih eden bir yapısının varlığı belirtilmiştir. Bu rasyonel ilişkinin gazeteciliğe yapılan destekleri artırdığı ve dolayısıyla gazeteciliğin rahat bir şekilde yapıldığı ifade edilmektedir. Tabi buradaki rahatlıktan kastedilenin ekonomik anlamda bir rahatlık olduğunu söylemek gerekir.

“Denizli'deki gazeteciler Denizli'ye zarar verecek haber ve yorumlardan sakınırlar. Şehrin aleyhine olacak şeyleri çok fazla haber yapmayız. Kendimizi frenleriz bu şehrin geleceği için. Ya bu şehre saygı. Birçok ilde mesela mahalli gazeteler ve belediyeler böyle çatışma halinde ya da valiliklerle gazeteler çatışma halinde. Biz de öyle değil. Biz de üç merkez var belediye anlamında. Üçüyle de çok böyle saygı sevgi çerçevesinde çalışıyoruz. Bu konularda belediyemiz hakikaten gazetelere destek veriyor, kendilerinin kamuoyuna yansıtılmasında bizim gösterdiğimiz hassasiyetlere ciddi destek veriyorlar.” (Sadık)

Murat'ın ifadeleri de Sadık'ın ifadeleriyle benzerlik göstermektedir:

“Denizli'de belli bir üslup var en azından. Başka şehirlerde üslup olarak da şantaj, tehdit, şu, bu, suçlayıcı, tehditkâr gazetecilik örneklerine rastlayabiliyoruz. Ama Denizli'de en azından böyle bir onaylanmayan kişilik haklarına hakaret edici bir yayıncılık yok. Yönetimle ilişkiler yakındır. O anlamda iyi. 4 tane uydu televizyonu var. Ege'de bu kadar televizyonu olan tek şehir Denizli. Uydudan yayın yapıyor. O anlamda da farklı.” (Murat)

Denizli'de yerel gazetecilik alanı, işleyişini karşılıklı sağlam ilişkiler üzerinden yürütmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki; kentte eleştirel gazetecilik yerine salt

bilgilendirmeye yönelik gazetecilik yapmak tercih edilmektedir. Zira yönetimle, kurumlarla ya da üst düzey kişilerle kurulan iyi ilişkiler, bu kurumlarla ilgili yapılan herhangi bir eleştirel haberde sektöre uğrayabilecektir. Bu durum gazetelerin ekonomik anlamda olumsuz etkilenmesine sebep olabilecektir. Dolayısıyla Denizli’de karşılıklı iyi ilişkiler kurularak yapılan bir strateji izlenmektedir. Öte yandan söz konusu durum Denizli’de yerel gazetecilik alanının hem siyaset alanına hem de ekonomi alanına ne kadar bağımlı olduğunun görülmesini sağlamaktadır.

Denizli’yi diğer illerden ayıran özgün özelliklerinden biri de Denizli’de bir tane gazeteciler cemiyetinin bulunmasıdır. Kentlerdeki gazeteci cemiyetleri sendikal faaliyet eksikliklerini belli bir miktar kapatma ve aynı zamanda eğitim ile ilgili eksiklikleri giderme görevi görmektedir.

“Bizim Denizli’deki artılarımızdan bir tanesi de tek cemiyet olmamız yani başka illere gittiğimizde üç tane, dört tane cemiyet olan yerler var. Denizli’de tek. Bunu korumaya çalışıyoruz. Denizli Gazeteciler Cemiyet’i 1970’de kuruldu 50 yıllık bir dernek ama 90lı yıllarda burada başka bir dernek daha kuruldu. Pamukkale Gazeteciler Derneği diye. Sonra epey bir sıkıntı yaşandı burada. Sonra ikisini birleştirdik biz. İki başlılık yaşandı. Şimdi şehri yönetenler meslektaşlar hangi cemiyeti dikkate alacaklar. Şimdi bi tanesi gitse öbürü de gidiyor olmuyor. Birisi oraya üye oldu mu öbürü sadırıyor. Oraya olsa öbürü saldırıyor. Olmuyo. Ege Basın Birliği de vardı burda mesela. Biraz unvan amaçlıydı ama olmadı.”(Alpay)

Alpay’ın ifade ettiği gibi Denizli’de tek cemiyetin bulunması kent içerisindeki gazeteciler ve yönetimin daha sağlıklı iletişim kurmasını sağlamaktadır. Zira birden fazla cemiyetin bulunması geçmişte çeşitli sıkıntıların yaşanmasına sebep olmuştur. Her cemiyetin farklı taleplerinin olması, kent yönetiminin meseleleri ciddiye almamaları durumunu getirmiştir. Dolayısıyla tüm cemiyetler *Denizli Gazeteciler Cemiyeti*’nin bünyesinde birleştirilmiştir.

Denizli’yi diğer illerden farklı kılan özelliklerden biri de kentte basın ilan kurumunun şubesinin bulunmasıdır. Basın ilan kurumunun şubesi bulunmayan kentlerde resmi ilanları Valilik düzenlemektedir. Valilik konu ile ilgili denetimini yeterince yapamamaktadır. Dolayısıyla bu durum çeşitli haksızlıklara ya da kural dışı oluşumlara zemin hazırlamaktadır. Denizli yerel gazetecilik alanında da geçmişte bu tür problemler yaşanmıştır. Fakat kente basın ilan kurumunun şubesinin açılmasıyla birlikte

kurumsal bir şekilde resmi ilanların işlerlik kazanması sağlanmıştır. Bu durum Denizli'deki yerel gazeteciliği özgün kılmakta ve gelişimini pozitif yönde etkilemektedir.

4.1.9.Yerel Gazetecilik Alanında Görev Dağılımı ve Alandaki Konular

Bu bölümde yerel gazetecilik alanındaki görev dağılımı ve aktörlerin alandaki konumlarından bahsedilecektir. Denizli'deki yerel gazetecilik alanında bulunan beş günlük basılı gazetenin alandaki görev dağılımı birbirine oldukça benzemektedir. Genel çalışan sayısı, görev dağılımı, günlük haber üretim süreçleri, yönetici kademesi, çalışanlara sağladığı ekonomik kazanımlar, mesleki beklentiler vb. gibi pek çok etkende birbirlerine yakın mekanizmalara sahip oldukları görülmektedir. Basın birimlerinin resmi ilan verebilmeleri için belirledikleri koşullardan birinin en az 7 kişi çalıştırma zorunluluğu, birimlerde çalışan sayısının standartize olmasını sağlamıştır. Daha az sayıda çalışan olması resmi ilan geliri getirmeyecektir. Öte yandan daha fazla kişi çalıştırmak ekonomik anlamda külfet olacaktır. Dolayısıyla gazeteci kimliğiyle çalıştırılan 7 kişi bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışanların fikir işçisi statüsünde sigortalı olma zorunluluğu da mevcuttur. Yine basın ilan kurumunun resmi ilan şartlarından biri de en az bir yazar çalıştırma şartıdır. Dolayısıyla her yerel gazetede bir kadrolu yazar bulunmaktadır. Tüm yerel gazetede muhabir, yazar, grafiker, reklam birimi elemanının mutlaka mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Görüldüğü gibi yerel gazetecilik alanında bulunan aktörlerin iş dağılımları birbirine benzemektedir. Fakat yerel gazetecilik alanındaki görev dağılımı yaygındaki görev dağılımından farklılık arz etmektedir. Öyle ki yaygın medyada olduğu gibi ekonomi, siyaset, asayiş gibi ayrı ayrı birbirinden farklı birden fazla editörlükler ya da birimler bulunmamaktadır. Bu nedenle ekonomi muhabiri, siyaset muhabiri, asayiş muhabiri gibi ayrımlar da yoktur. Denizli'de yerel gazetecilik alanında salt spor birimi özelinde bir ayrımın varlığı gözlemlenmiştir. Bu ayrım oldukça ilginçtir. Zira ekonomi, siyaset, asayiş gibi birden fazla birim varken neden spor birimine özel bir ayrım gösterildiği oldukça merak uyandırıcıdır.

“O eski bir gelenek. Yani o nedenle onu kullanıyorlar. Aslında diğerlerinden çok daha derin bir alan değil. Açıkçası alanımız biraz daha dar. Oraya hükmetmek daha kolay. Mesela biz asayiş muhabiri olarak başladık. Orası çok geniş bir alandı. Ama yani spor size skalasını bir sürü spor branşının olduğunu varsayarak geniş geliyor olabilir, Ama yerelde zaten dört tane şeyi

takip edersiniz. Birkaç salon sporu, kentin büyük takımı yani. Başka da bir şeyi takip etmezsiniz. O yüzden yerelde zaptı kolay bir alandır.” (Nihat)

Nihat Denizli’de yerel gazetecilik alanında spor biriminin ayrı bir birim olarak işlevselliğini kolay bir alan olmasına bağlamaktadır. Ayrıca ekonomi, siyaset vb. gibi editörlüklerin kapsadığı gibi geniş konu dağılımına sahip olmaması spor biriminin takibini de kolaylaştırmaktadır. Zira her tür spor dalından bahsetmekten ziyade kent özelindeki çeşitli spor müsabakalarından bahsedilmesinin yeterli olduğu bir birim özelliği taşıdığı belirtilmektedir.

“Bu aslında olanaklarla ilgili bir şeydir. Her branş için bir editörlük oluşturmanız gerekiyor normal şartlarda. Ama bir editörlüğün altında bir de haberci kadrosunun olması gerekiyor. Biz sağlıklı bir yapılanma ortaya koysak da, reklam gelirleri o insanların ücretlerini ödemeye yetmez. O yüzden yerelde şöyle bakarlar olaya. Bir adam bir işi yapmasın “her işi yapsın” öyle bakarlar. Fix. Spor ondan istisnadır. Onun da ayrı gerekçesi şudur; bilmeniz açısından söylüyorum. Spor bir meslek olabilir, Ama Denizli gibi orta ölçekli küçük kentlerde iş adamlarının hobisidir. Orda değerli bir kaynak da vardır. Onu almak daha kolay olur. Spor da kaynak almak daha kolay olur. Şehrin daha tanınmış insanları oradadır. Çünkü adam Denizlispor’un hastasıdır mesela. Normalde sizinle oturacak kalkacak bir adam değildir. İş başvurusuna gitseniz sizi kabul edecek bir adam değildir, onun hobisi olduğundan o kontaktan çok rahat ofisine girer-çıkarsınız talebinizi de iletirsiniz.” (Çağlar)

Çağlar’ın ifade ettiği gibi yerel gazetecilik alanında spor biriminin ayrı olmasının ardındaki gizil sebep ekonomik sermaye ile ilintilidir. Yerel gazetelerin yeteri kadar ekonomik sermayeye sahip olmaması, kentin önemli iş adamları da dâhil olmak üzere sermayedar kanattan yeterince destek alamaması alanı ekonomik alana bağımlı hale getirmektedir. Dolayısıyla spor biriminin ayrı tutulması gelir kaynağı olma açısından önem arz etmektedir. Meselenin kentte en çok okunan haberlerin profiliyle ve kent insanının haber okuma alışkanlıkları ve haber okuma pratikleriyle de ilintili olduğu söylenebilir. Zira görüşülenlerin belirttiklerine göre spor haberleri kentte en fazla okunan haberler arasındadır. Çağlar’ın “*aynı gün Denizli ile ilgili alınan önemli bir siyasi kararın haberi ile Denizlispor’un gol haberi karşılaştırıldığında, gol haberinin daha fazla okunduğunu görürsünüz*” ifadesi durumu özetler niteliktedir.

Denizli’deki yerel gazetecilik alanında spor birimi dışında muhabirlerin tümü, her konuda haber yapma yetkisine sahiplerdir. Dolayısıyla bu durum onların her konuda kendilerini geliştirmelerini gerektirmektedir. Yukarıdaki tabloda görüşülen her bir yerel

gazetecilik aktörü için belirtilen tabloda tek görev yazılmış olsa dahi, bu görev norm kadrosunun⁹ bulunduğu birimi göstermek amaçlıdır. Zira bu alanda çalışanların neredeyse tamamının birden fazla görevi vardır. Çünkü yerel gazetecilik alanında en fazla problem yaşanan konulardan biri de eleman eksikliğidir. Yeterli ekonomik sermayenin bulunmayışı, eleman maaşlarının ödenmesinde yaşanan problemler dolayısıyla az eleman çalıştırmayı gerektirmektedir. Hal böyle olunca alandaki aktörlerin birden fazla görevi olabilmektedir. Bu durum alanda normal karşılanmaktadır.

“İlk kameraman olarak başladım. Şu anda haber şefiyim. Birçok 7 tane görev var şu an bende. Şu anda kurumda şoförüm aynı zamanda kameramanım aynı zamanda muhabirim aynı zamanda haber şefiyim. Haftada bir gün gazete sayfalarının nizamı bende, onları düzenliyorum. Bir gün nöbetçi amirliğim var. Yani geniş kapsamlı bir iş yapıyorum.”
(Süleyman)

Süleyman’ın ifade ettiği gibi yerel gazetecilik alanındaki aktörlerin iş dağılımında birden fazla görevleri bulunmaktadır. Söz konusu durum alandaki mesleki anlamda temel zorluklardan birini oluşturmaktadır. Öte yandan pek çok birimde deneyim sahibi olunmasını da beraberinde getirmektedir. Deniz’in çalıştığı yerel gazetede görevi de duruma örnek olarak verilebilir.

“Ben burada yazar olarak görünüyorum. Grafikerlik yapıyorum esasında; ama haftada bi gün de köşe yazıyorum. Aslında muhabir olarak başlamıştım. Sonra grafiker arkadaş istifa etti. Olur musun dediler. Biraz bilgisayardan anlıyordum tamam dedim öyle oldu.” (Deniz)

Deniz’in ifadeleri de Süleyman’ınkilerle paralellik göstermektedir. Ayrıca Deniz’in “*grafiker arkadaş istifa etti*” ifadesi yerel gazetecilik alanında oldukça önemli bir meseleyi belirtmektedir. Zira yerel gazetecilik alanında uzun süre çalışan eleman sıkıntısı bulunmaktadır. Aynı gazetede çok uzun yıllar görev yapan elemanlar oldukça sınırlı sayıdadır. Alandaki pek çok aktörün mesleki deneyiminde kent içerisinde farklı gazetelerde çalıştığı görülebilmektedir. Zira çalışma esnasında 7 gazetecinin henüz çalışma bitmeden farklı gazetelere transfer oldukları gözlemlenmiştir. Necati konu ile ilgili durumunu şu şekilde anlatmaktadır:

⁹ Norm Kadro: Bir işletme, kurum veya kuruluşlar ya da mesleki bir birimin belirlenen amacına ulaşabilmesi ve yapması gereken görevlerini yerine getirebilmesi amacıyla istidamı gerekli olan personel sayısının belirlenmesidir (Timur, 2004: 203).

“20 gazetesi vardı onda spor muhabiri olarak başladım. Daha sonra ordan ayrıldım Yeni Haber vardı orda çalıştım. 14, 15 sene DEHA TV serüvenim var. Yine bu kanal ilk açılmıştı. Bir sene Denizli TV serüvenim var. 4 Sene ART serüvenim var. 3 yıl hizmet gazetesi serüvenim var gibi gibi.” (Necati)

Görüldüğü gibi Necati'nin birden fazla yerel medya deneyimi bulunmaktadır. Aynı mesleki deneyimlere Çağlar'ın da sahip olduğu görülebilmektedir:

“99 yılında Vizyon TV'de kameraman olarak başladım. Sonra oradan ayrıldım iki yıl falan boş gezdim. Sonra ART'de başladım. Orda yaklaşık 7 yıl çalıştım. Sonra askere gittim geldim. Askere gitmeden önce 600 lira maaş alıyordum ve sigortamda yatıyordu. Askerden geldim tekrar girdim ART'ye. Fakat bu defa 500 lira verdiler ve sigortaya devam etmediler. Ayrılmaya karar verdim. Ama şöyle ayrılmaya karar verdim. Hani ayrılmak istemedim. Blöf yaptım patrona ama işimi de hazırlamıştım NTV'de. Patrona gittim abi dedim işte maaşa zam istiyorum ben askere giderken bunu alıyordum böyle oldu falan. Baba o zaman yolun açık olsun güle güle dedi. Böyle diyince ben ayrıldım. NTV'ye girdim. İşte 6 yılda NTV de çalıştım. Ekonomi diye bi gazete çıkarıyoduk. Sonra oradan da ayrıldım buraya geldim. 6 yıldır da burda çalışıyorum.” (Çağlar)

İfadelerinden anlaşıldığı gibi Süleyman da pek çok farklı yerel medya alanında mesleki deneyim yaşamıştır. Yerel gazetecilik aktörlerinin gazetelerden ayrılmalarının ekseriyetle ekonomik nedenli olduğu görülebilmektedir. Ücretini zamanında alamayan, sigortası yatırılmayan yerel gazetecilik aktörlerinin çalıştıkları yeri değiştirme eğiliminde oldukları fark edilmiştir. Bunun dışında özellikle genç yerel gazeteci aktörlerin internet gazetesine yönelimlerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Üniversitelerin iletişim fakültelerinden mezun olan; fakat yerel gazetelerde istediği başarıyı elde edemeyeceğini düşünen ya da kendi işini kurmak isteyen genç gazetecilerin sayısının oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir. Yusuf da bu gazetecilerden biridir:

“2010 mezunuyum. 2011'de mesleğe başladım. Çeşitli yerel gazetelerde çalıştım. Meydan, Horoz, Hizmet gazetesinde çalıştım. Şimdi 4 yıldan beri de internet haberciliğinde çalışıyorum. Şu anki internet gazetesinin İmtiyaz sahibiyim ben kendim. 1.5 yıldan beri kendime ait. Benim gibi genç iletişim mezunu pek çok arkadaşım ulusala kapak atamayınca yerelde uğraşmak istemiyor. Bu nedenle kendilerine ait internet gazetesi kuruyorlar. Gazete ve internet haberciliği biraz farklı. İnternet haberciliğini haberi okutmak için yapıyorsunuz. Ama gazetede biraz daha doldurmak için yapıyorsunuz desem daha doğru. Öyle olunca tabi bide internet haberciliği daha etkin olduğu için ona geçtim. Bugün kaçımız gazete alıp okuyoruz. Hemen internette öğreniyoruz her şeyi. O yüzden yazdığın haber gazetede kaybolup gidiyo. Ama internette kalıcı olduğu için o yüzden daha faydalı olduğunu düşünüyorum.” (Yusuf)

Yusuf'un da ifade ettiği gibi İletişim Fakóltesi mezunu genç gazetecilerin internet gazeteciliğine yönelimi artmaktadır. Zira basılı gazetelerle internet gazeteleri karşılaştırıldığında, internet gazetelerinin daha çok okunduğu, okuyucuya daha fazla ulaştığı düşünölmektedir. Bunun dışında alan içinde özellikle genç gazetecilerin eleştirdiği ast-üst ilişkisi, onların kendi işlerine yönelmelerine sebep olmaktadır. Öte yandan Selim'in ifadelerinden genç gazetecilerin öncelikli hedefinin yaygın medyaya geçiş yapmak olduğu anlaşılmaktadır.

Yerel gazetecilik alanındaki konular meselesinde gazete sahibinin konumu oldukça kıymetlidir. Zira gazete sahibinin gazeteci kökenli olması ya da gazeteci kökenli olmaması alanın işleyişine etki edebilmektedir. Denizli'deki günlük çıkan beş basılı gazeteden sadece bir tanesinin sahibi gazeteci kökenli olup diğerleri farklı sektörlerde çalışırken aynı zamanda gazete sahibi olan kişilerdir. Bu gazetelerden sadece bir tanesi holdinge bağlıdır. Holdinge bağlı olan gazete ekonomik sermayeye kolay ulaşabilmektedir. Fakat diğer gazeteler reklamlar yoluyla ekonomik sermaye sağlamaya çalışmaktadır. Görüşölen gazetecilerin ifadelere göre; gazetenin sahibinin de gazeteci kökenli olması alan içerisinde çok önemli bir etkidir. Denizli'nin yerel gazetecilik tarihindeki başarılı gazetecilik örneklerinin yaşandığı dönemlerde gazete sahibinin gazeteci kökenli olmasının o dönem için etkili olduğu belirtilmiştir. Fakat günümüzde gazete sahibinin gazeteci kökenli olmayışı alandaki işleyişini olumsuz etkileyebilmekte ve gazetecilik kimliğinin gerektirdiği çeşitli etik duruştan ziyade ekonomik eksenli duruşun ön plana çıkmasına sebep olabilmektedir.

“Şu anda Denizli'de dönün bakın çok basit bir örnek vereyim Denizli'deki yayın yapan gazetelerin hiçbirini sahibi gazeteci kökenli değildir, yalan söylüyor. Böyle olunca orası bir gazete gibi değil yerel bir işletme gibi oluyor. Örnek veriyorum mesela HOROZ'un geçmişteki başarısı. Biz orada 5 kişiydik, beşimizde gazeteciydik. Tartışarak, konuşarak haberin üzerinde ne yapacağımıza karar verirdik. Böyle olunca da haber ses getirirdi ve gündeme otururdu.” (Ömer)

Gazete sahibinin gazeteci kökenli olması deneyimli gazeteci Ömer'e göre oldukça önemlidir. Gazetenin başarılı işler yapmasının önemli koşullarından birinin sahibinin gazeteci olması olduğunu belirtmektedir. Aksi takdirde, başarılı bir gazetecilik amaçlamaktan ziyade ekonomik amaçların ön plana geçtiğini belirtmektedir.

“Bir gazetenin sahibinin patron olmasıyla olmaması arasında dağlar kadar fark var. Bence bir medya kurumunun mutlak surette sahibi gazeteci olması lazım yani olmasa bile, sahibi o zaman hiç karışmayacak kendi profesyonel ekibinin kuracak ama profesyonel gazeteciler çalışması lazım. Örnek verecek olursak; isim vermeyeceğim Denizli’de bir iki yer var hüsrana uğradılar. Sahibi gazetecilikle hiç alakası yok sonuçta açtılar kapattılar şimdi bir tanesi hala devam ediyor ama o da Allah'a emanet yani. Çoook, %100 fark eder.” (Mahmut)

Mahmut’un düşünceleri Ömer’in düşünceleriyle örtüşmektedir. Başarılı bir gazete için alanda patronaj konumundaki kişinin gazeteci kökenli olması gerekmektedir. Elbette tek ölçüt bu değildir fakat önemli ölçütlerden biri olduğu söylenebilir. Günümüzde Denizli yerel gazetecilik alanında gazete sahibinin gazetecilik kökenli olmayışının olumsuz etkileri alanda kendini göstermektedir.

Alandaki haber üretme ve görev dağılımıyla ilgili başka bir mesele de gazetelerdeki günlük rutin işleyiştir. Denizli’deki yerel gazetecilik alanında görev dağılımındaki benzerlik gibi oluşturulacak haberlerin mekanizmasının günlük işleyişi de birbirine çok benzemektedir. Kenan gazetede günlük işleyişi şu şekilde aktarmaktadır:

“Sabah 9’da toplantı yapar. Biz muhabirler deriz ki işte biz bugün atıyorum Kaleiçi’nden haber çıkartacağız ya da işte şu konuda ben haber yapacağım. Toplantı bittikten sonra muhabirler ayrılır. Eğer ekstra atıyorum şu haberi de bahsedelim derse artık o gün hangimiz uygunsu onun üzerinde çalışılır ve o haber yapılır. Habere gideriz, haberden gelince oturur yazarız. Yazdıktan sonra haber şefi tekrar bir kontrolden geçirir. Haberi tekrar gözden geçirir. Sonuçta yapmış olduğunuz bir hata birçok şeye mal olabiliyor. Basının şeysi o bir hatayla sizi alaşağı da olabilirsiniz, her şeyi mahvedebilirsiniz. Çünkü kitleye hitap ediyorsunuz. Sonra Gazetede mizanpaja geçer gazete sayfasının düzenlenmesiyle geçer. Ondan sonra gazete sayfa düzenlendikten sonra bir çıktı alınır son kontrolü yapılır, işte yazım yanlışı, tarih son bir düzenleme yapılır. Ondan sonra baskıya geçilir. Biz bunu her gün yaparız.”

Araştırmacı: hazır haber gelince nasıl oluyor?

“Onda da işte mail yoluyla geliyor bize. Onunda da artısını eksisini şey yaparız gerekirse başlığını değiştiririz gerekirse spotta bazı değişiklikler yaparız. Hepsi havuzda toplanıyor sonra dağılıyor.” (Kenan)

İhsan da gazetede günlük işleyişlerini şu şekilde aktarmaktadır;

“Sabah genelde 9-10 gibi arkadaşlar gelir biz Önce gündeme bakarız. Mesela Pamukkale Üniversitesi’nde basın toplantı var. Bize mail ile geliyor. Mesela şurada şu etkinlik var burada bu etkinlik var. Biz daha etkinlikleri Gündem yapıp işte siz oraya gideceksiniz Ben oraya gideyim Sen şuraya git şeklinde paylaşımlarla saat üçe dörde kadar sahada olan etkinlikler. Ha etkinlik yoksa da bire bir haber mesela esnaf ve görüşüyorsun Esnaf Odası

ile görüşüyorsun ya da bir siyasi partinin başkanı ile görüşüyorsun ya da bi sivil toplum kuruluşunun başkanına gidersin. O sürece öyle tamamlarsınız. Daha sonra 3'te 4'te havuzda paketimiz var bizim haber paketimiz ağlarla birbirine bağlı. Grafikçiye tek tek düşmeye başlar. Bu haberler işte. Senin haberin, arkadaşın haberi, benim haberim. Sonra işte bu hengâme saat 7'ye kadar böyle devam eder. 7'de de manşet. İşte bugünün en önemli haberi ne? Ne yapabiliriz onu ele alırız.”

Araştırmacı: hep birlikte mi karar verirsiniz haber?

“Tabii Çünkü çalıştığımız arkadaşlar da bu işte tecrübeli arkadaşlar yılların tecrübesi. Onlarla fikir alışveriş yapmak çok daha iyi. Hatta bu işi yapmamış olsa da fikir alışverişi yapmak sağlıklıdır diye düşünüyorum. Sonra saat 8 gibi CHP ile baskıya gönderiyoruz sabaha gazetemiz hazır oluyor. Süreç böyle işliyor.” (İhsan)

Başka bir yerel gazetede muhabir olarak çalışan İhsan'ın ifadeleri Kenan'ın ifadelerine benzemektedir. Diğer tüm görüşülen gazetecilerde benzer ifadeler kullanmışlardır. Dolayısıyla Denizli yerel gazetelerde günlük haber pratiklerinde ortak bir dilin varlığı gözlemlenmiştir. Ancak internet gazetelerinde durum daha farklıdır. Zira internet gazetelerinin haber üretim mekanizmaları ve günlük rutin işleyişleri basılı gazetelerden farklılık göstermektedir. Orada çalışan sayısı basılı gazetelere göre oldukça sınırlıdır. Ayrıca yazılan haberler bilgisayar üzerinde düzenlemekte, kâğıda çıkarmak gibi bir işle uğraşılmamaktadır. Görev dağılımı noktasında ise internet gazeteleri sadece birkaç kişi birlikte gazetesi işini yürütebilmektedir.

4.2. Alanın İçyapısı (Nesnel İlişkiler, Yazarlar, Muhabirler, Çalışanlar)

Bu bölümde yerel gazetecilik alanının iç dinamiklerinden bahsedilecektir. Bourdieücü perspektifle her alan bir mücadele alanı olduğundan yerel gazetecilik alanına özgü mücadele pratikleri, aktörlerin stratejileri ve yaşantı deneyimleri alanı inşa etmek adına kıymetlidir. Zira aktörlerin alan içerisindeki konum almaları bu stratejilere bağlıdır. Aynı zamanda alan içerisinde aktörlerin birbirleriyle olan ilişkiselliği de belirleyicidir. Dolayısıyla bu bölümde Denizli'de yerel gazetecilik alanının inşası ve aynı zamanda anlamlandırması adına alanın içyapısı irdelenecektir.

4.2.1. Yerel Gazetecilik Alanında Uyulması Gereken Özgün Kurallar

Gündelik yaşam içerisinde müdahil olduğumuz her alanın kendine özgü çeşitli kuralları vardır. Bu kurallar çerçevesinde alan içerisindeki aktörler birbirleriyle ya da

alan dışındakilerle iletişim kurarlar. Alanı anlamak, anlamlandırmak ve alandan dışlanmamak için bu kuralları bilmek ve kurallar çerçevesinde davranışlar sergilemek gerekmektedir. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanının da kendine özgü bazı kuralları vardır ve alanın içyapısına dâhil olan bireylerin bu kurallara göre davranması beklenir.

Yerel gazetecilerle söz konusu kuralların neler olabileceğine yönelik görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde yaygın gazeteler ile yerel gazetelerin kurallarının birbiriyle aynı olduğunu belirtmişlerdir. Temelde gazetecilik kurallarının belirli standartlar taşıdığı ve her gazetecinin etik olarak bu kuralları uygulaması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Yusuf konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Özgün içerik, düzgün Türkçe kullanımı, güvenilir haber yapmak gibi şeyler bunların hepsi nicelik değil; ama nitelik açısından size çok ciddi bir bağlamda farklılık katıyor. Esasen tüm gazetecilerin yerel gazetelerde dâhil bunlara dikkat etmesi gerekiyor” (*Yusuf*)

Yusuf’un ifade ettiği gibi hem haber üretim sürecinde hem de gazetecilik etiği çerçevesinde uyulması gereken standart bazı kurallar vardır. Bunlardan biri olan “güvenilir olma” gazeteciler için en önemli kuraldır. Hem haberin güvenilir olması hem de haber kaynağının size güvenmesi gerekir. Haberin güvenilir olması okuyucunun güvenmesini ve o gazeteyi daha fazla okumasını sağlarken, haber kaynağının gazeteciye güvenmesi ileride başka haberler verme olasılığını yükseltir. Bu nedenle “güvenilir olma” oldukça önemlidir. Elbette “güvenilir olma” –özellikle haber kaynağı konusunda– alanda kolay olmamaktadır. Görüşülen gazeteciler yaptıkları haberin kaynağını çeşitli kişi ya da kurumların ulaşmak istemeleri; fakat gazetecilerin haber kaynağını vermedikleri için pek çok baskı vakasıyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Fakat gazetecilerin vakıf olduğu gibi gazetecilik alanında haber kaynağını vermemek uyulması gereken kurallardan biridir.

Yerel gazetecilik alanında uyulması gereken en önemli kurallardan birinin de kent halkıyla olan ilişkiler olduğu öğrenilmiştir. Yaygın gazete çalışanları kent özelinde herkes tanımayabilir fakat yerel gazetecilik alanında hem çalışan sayısının görece az olması hem de yerel kentin daha küçük olması gazetecilerin ilişkilerine özen göstermelerini gerektirmektedir.

“Bilgiyi dinleyip bu bizde gitmez diyebilirim yani. Ama siz dinleyip ona net cevaplar vermediğiniz zaman o akış size bir daha olmaz. Çünkü bundan bir

şey çıkmıyor denir. Güven meselesi. Bide bizim bu mesleğe başladığımızda bize şey söylerlerdi. Yani tanıdığınız 100 kişiden size merhaba diyecek ve size bilgi akışı sağlayacak. Onun için siz birçok alanda herkese merhaba diyacaksınız. İnsan ilişkileriniz çok iyi olacak. Tanıdığımızın ve sizin onlarla diyalogunuzun nasıl olduğuna bağlı. Ben bu mesleğe ilk başladığımda 1982 de bana şu denilmişti. Herkesle oturup kalkacaksın, konuşacaksın. Ama yemeğe ve belirli yerlere herkesle birlikte gitmeyeceksin. Herkesle konuşabilirsiniz, fahişeyle de konuşabilirsiniz ama ileriye gitmeyeceksiniz. Sizin çizdiğiniz grafik çizgi doğrultusunda size birçok bilgiler akar. Gazeteci bilgiyi nereden aldığını söylemez, doğruluğuna kendisi inandığı zaman.” (Alpay)

Alpay’ın ifadeleri de yerel gazetecilikte bilgi akışı için haber kaynağı olan kişilerin gazeteciye güvenmesinin çok önemli olduğunun altını çizmektedir. Öte yandan kent içerisinde kişisel ilişkilerin çok iyi olmasının gerekliliğine de değinmektedir. Bu konu ile ilgili Levent’in ifadeleri de genel konsensüs ile örtüşmektedir.

“Siz Bayramyerinden Çınar’a yürüyene kadar kaç dakika da yürüye bilirsiniz? Normalde 15 dk. Ama ben 1 saatte yürüyorum. Niye? Rastladığımda bir kişiyle en az 5 dk. sohbet ediyorum, 6 dk. sohbet ediyorsun. Benim kızım o nedenle benimle yürümek istemez Bayramyerinden Çınara. Siz ona selam vermezseniz, nolucak? Tamam kardeşim bu mesleği de bırakmış “burnu büyümüş” tabiri yerindeyse öyle diyecek. Artık yüzü aşağılarda değil hep yukarılarda. Tarzında düşüneceği için size istihbarat vermez, telefon etmez. Bilgi vermez, şurda şöyle bir olay var demez yani.” (Levent)

Levent’in de konu ile ilgili ifadeleri yerel gazetecilerin kent içerisinde ilişkilerine ne kadar dikkat etmeleri gerektiğini ve bu durumun mesleki kazanımlar için ne kadar zaruri olduğunu özetler niteliktedir. Rıza aksi takdirde habere ve bilgiye ulaşmanın zorlaşacağını ifade etmektedir. Mustafa’nın ifadeleri de Rıza’nın ifadelerine benzemektedir:

“Masa başı haberciliği yaptığımız sürece bu işte hiçbir yere gelemezsiniz. Sahada olacaksınız. İnsanlarla iç içe olacaksınız. Bu ulusalda da önemlidir ama yerelde daha önemlidir. Bayramyerinden buraya kadar sizi 10 kişi selamlamıyorsa bu işi boşuna yapmayacaksınız. Sahada olmak çok önemli haber için. Bu işin olmazsa olmazlarından bir tanesi sahada olmak. Yani her türlü insanla karşılaşmak. Yani başsavcısından milletvekiline, sokakları süpüren çöpçü kardeşimizden simitçisine kadar hepsi senin tanımalı, bu adam haber gidiyor demeli yani bu çok önemli.” (Mustafa)

Görüldüğü gibi yerel gazetecilik alanında kent insanıyla kurulan yüz yüze, sıcak ilişkiler oldukça önemlidir.

Öte yandan yerel gazetelerin kurumsallaşmalarının yetersizliği, alan içerisindeki çeşitli uygulamaları göz ardı etmeyi gerektirmektedir. Söz konusu durumu meşru kabul etmek ve ilişkileri bu meşruiyet üzerinden düzenlemek gerekebilmektedir. Konu ile ilgili düşüncelerini Anıl şu şekilde ifade etmektedir:

“İlk 3-5 yılı tamamen yok sayacaksınız. Yani deli gibi hiçbir beklentiniz olmayacak. Tamam, hani maaşınız olacak; ama o beş kuruş etmeyecek. Ezileceksiniz haksızlığa uğrayacaksınız; ama öğreneceksiniz. İstedığınız kadar akademik eğitim alın teoride çok farklı pratikteki eğitim çok farklı. Bulduğunuz koşullar, medyanın yapısı, kent yapısı, siyasi durumu, ekonomik durumu kadar çok çarpan var ki. Orda iyi bir yere gelmek için 7-8 yerden mücadele vermeniz lazım. Kendinizle ilgili yakınlarınızla ilgili meslektaşlarınızla ilgili kurumunuzla ilgili sektörünüzün diğer aynı alanda ya farklı alanda faaliyet gösterenlerle sürekli mücadele veriyorsunuz. Çalıştığımız kurumlar kurumsal yapıya sahip değilse direnmeye çalışıyorsunuz üç ay orda çalışıyorsunuz, beş ay orda çalışıyorsunuz. Her şeyin birbiriyle domino etkisi var. Her şeyin temelinde büyük kurum yoksa orda bunların hepsi istikrarsızlık dâhil hepsi yaşanıyor. Çünkü kurumlar küçüldükçe eleğin delikleri genişliyor ve oradan herkes geçiyor yani; ama bunlara sabretmek gerekiyor” (Anıl)

Yerel gazetecilik alanlarının genellikle küçük işletmeler oldukları düşünüldüğünde bu tür problemlerin yaşanmasının kaçınılmazlığı görülebilmektedir. Anıl’ın da ifade ettiği gibi mesleğin ilk yıllarında yaşanan çeşitli haksızlıklara sabretmek gerekiyor. Çünkü mesleği pratikte öğrenmenin yolu buradan geçiyor. Anıl ayrıca medya sektöründe bulunmanın kendisinin başlı başına bir mücadele sebebi olduğundan bahsetmektedir. Mücadeleyi kabul edip ona göre davranışlar sergilemek gerektiğini belirtmektedir. Zira kurumsal olmayan küçük yerel işletmelerde patronların da küçük olması rasyonel ilişkilerin alanda işlerliğini engellemektedir. Dolayısıyla alan içerisinde tabiri caizse ahbap-çavuş ilişkisine benzer ilişki yapılarının daha yoğun olduğu ve söz konusu durumun alan içi kurallardan biri olarak kabulünün gerektiği görülebilmektedir.

4.2.2. Yerel Gazetecilik Alanında “Rekabet” Tanımlaması ve Mücadele Alanı Yerel Gazeteler

Mücadele alanı olan her alanda rekabet kaçınılmazdır. Bourdieu konular arasındaki rekabetin ve mücadelenin hem alanı oluşturan hem de alanın değişimini belirleyen faktörlerden biri olduğunu belirtir (Bourdieu, 1995: 72). Alanın yapısında meydana gelen değişim ve dönüşümler aktörlerin “rekabet”i ve tanımlama ve

anlamlandırma yöntemlerini değiştirebilmektedir. Dolayısıyla bu bölümde Denizli yerel gazetecilik alanında “rekabet” nasıl tanımlanmaktadır, işlerliği nasıldır, herhangi bir değişim ve dönüşüm geçirdiyse günümüzde nasıl işlemektedir, gibi konuları analiz etmek amaçlanmaktadır.

Görüşülen yerel gazeteciler arasında “rekabet”in mesleki anlamda; özgün haber yapma, haberi önce yapma, çalışma arkadaşlarından gizli bir şekilde haber yapma doğrultusunda tanımlandığı görülmektedir. Gazetecilik alanında “rekabet” konusundan bahsedildiğinde akla ilk gelen mekanizmanın “atlatma haber” olduğu görülmüştür. “Atlatma haber”, gazetecilik mesleğinde geçmişte kıymetli olan; fakat günümüzde işlerliği neredeyse kalmamış olan bir mekanizmadır. Bu mekanizmanın işlerliğinde gazeteciler birbirlerini atlatırlar ve birbirlerinden habersiz ve hatta kendi çalıştıkları gazetede arkadaşlarının dahi bilgisi dışında haber üretirler. Bu mekanizma gazeteciler arasında tatlı bir rekabete sebep olmaktadır. Fakat günümüzde “atlatma haber” mekanizmasının işlerliğini yitirdiği görülmektedir.

“Eskiden rekabet vardı. Biz buna birbirlerini atlatma haberi diyoruz. Atlatma haber vardı. Atlatma haberde de siz bir haber yaparsınız ve o haberi hiçkimse bilmez. Taki haber olarak yayınlanana kadar. Saklarsınız o haber sizin olur. Tabi kalmadı artık.” (*Samet*)

Görüldüğü gibi Samet yerel gazetecilik alanında rekabeti “atlatma haber” kavramıyla tanımlamaktadır. Fakat günümüzde yerel gazeteciliğin icra edilmesinde “atlatma haber” mekanizmasının işlerliğinin kalmadığını serzenişte bulunarak dile getirmektedir. Necati’de “atlatma haber” kavramından bahsetmektedir:

“Bundan 7 sene 8 sene öncesine gidiyorum en yakın arkadaşlarımla beraber habere koştururken haber için birbirimize atlatırdık. Şimdi hiç öyle bir kaygı yok. Ya bu sadece Denizli’nin değil Türkiye’nin kanayan yarası bu yani. Ama bundan Yedi sekiz sene önce öyle değildi yani. Bizim zamanımızda öyle bir şey yoktu mümkün değildi yani. Biz otururduk Akşamları. Tuvalete gidiyoruz bahanesiyle birbirimizi atlatarak haber yapardık. Böyle güzellikler vardı ama şimdi hiç biri yok.” (*Necati*)

Gazetecilik alanında mesleki donanımlar arasında rekabetin geçmişte yoğun bir şekilde yaşandığı fakat son 5 yıldır bu rekabet hissinin azaldığı anlaşılmaktadır. Görüşülen yerel gazeteciler rekabetin alanda var olduğunu fakat eskisi kadar etkili olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun pek çok sebebi olmakla birlikte özellikle teknolojinin gelişimi ve yeni medya araçlarının artan etkisi yerel gazetecilik alanında

rekabetin işlerliğinin azalmasına sebep olmuştur. Fakat yerel gazetecilik alanında rekabetin azalmasından gazetecilerin memnun olmadığı görülmektedir.

“Rekabet bizde var. Eskisi gibi olmasa da var. Rekabet teknolojinin gelişmesiyle sosyal medyanın çıkmasıyla beraber rekabet şansımızda azaldı. Eskiden cinayeti duyardık giderdik, başka bir gazeteci ertesi gün duyardı cinayeti her şey geçmiş olurdu. Ama öyle değil şimdi. Şimdi bi trafik kazasında yüz yerden fotoğraf geliyo. Çekenlerin hepsi fotoğraf atıyo.”
(Hakan)

Hakan'ın da ifade ettiği gibi haber kaynaklarına ulaşmanın kolaylaşması gazeteciler arasındaki rekabetin azalmasına sebep olmuştur. Hakan'ın belirttikleri çerçevesinde rekabetin azalmasına sebep olarak “yurttaş gazeteciliği¹⁰”ni de göstermek mümkündür. Zira akıllı telefon vb. son teknoloji araçların kapsamlı istilası sonucu herkesin fotoğraf veya video çekebilme ve bunu paylaşabilme imkânına sahip olması gazetecilerin işini kolaylaştırıyor gibi görünse de reelde mesleki anlamda bir tehdit olarak düşünülebilir. Çünkü bu durum hem meslek olarak gazeteciliğin değerini düşürürken hem de gazetecilik kimliğinin gereklerinin yerine getirilememesine sebep olabilmektedir. Yerel gazeteler de dâhil pek çok medya aracında whatsapp ihbar hatları bulunmaktadır. Bu durum yurttaş gazeteciliğini geliştirirken esas gazeteciler arasındaki rekabetin azalmasına ve gazetecilik belleğinin zarar görmesine neden olmaktadır.

Yerel gazetecilik alanında azalan rekabetten gazetecilerin rahatsızlık duyduğu görülmektedir.

“Rekabet vardı eskiden. Şimdi keyif almadığım yerlerden bir tanesi o. İnternet medyacılığında haberi gizleyemiyorsunuz. Haberi yaptınız an haber sizin olmaktan çıkıyor. Özel haber ise giderek yok oluyor Neden yok oluyor? Mesleğe saygı duyulmuyor. Yani eğer gerçek bir gazeteci ise sizin yaptığınız haberi kullanarak kendi haber yaparak saygısızlık yapmaz ama olan o. Meslek etiği diye bir şey kalmadığı için o habercilikte ki rekabet denilen şey de yok artık zaten rekabet edilecek bir şey de yok.” (Kübra)

Kübra alandaki genel kabulle örtüşür bir şekilde alan içinde özel haber yapma heyecanına yönelik rekabet olgusunun gün geçtikçe azaldığını belirtmektedir. Bu

¹⁰ Yurttaş Gazeteciliği: Başlangıçta 1990'lı yıllarda ABD'de başkanlık seçimlerinde seçime katılım oranının düşük olması üzerine Amerikan demokrasisinin iyi işlemediği yönünde oluşan düşünceler üzerine halkla güven e dayalı ilişkiler kurmak amacıyla katılımcı yurttaşlar oluşturmanın bir yöntemi idi. Araştırmacı gazeteciliğe alternatif olarak düşünülmüştü. Yani gazeteciler ile halkın bir tür ortak çalışması şeklinde belirtmek doğru olacaktır. Fakat 2000'li yıllar ve sonrasında teknolojik gelişmelerle birlikte haber örgütlerinin de teşvik etmesiyle birlikte halk kendi haberlerini yapmaya ve kendileri gazetecilik yapmaya başladı (Alemdar-Uzun; 2013: 224-225).

duruma en büyük sebep olarak önlenemez bir yükselişe geçen internet haberciliğini göstermektedir. Zira internet gazetelerinde aynı kurumda çalışmayan bir gazetecinin yaptığı özel haber, diğer yerel gazeteler ve yerel gazeteciler tarafından kullanılarak kendi gazetelerinde haber haline dönüştürülebilmektedir. Fikret söz konusu durumu gazetecilik etiğine aykırı ve mesleğe saygısızlık olarak yorumlamaktadır. Öte yandan internet haberciliğinin önlenemez ve bazı etik problemlerin beraberinde yükselişinin temel yasalar yoluyla henüz denetiminin yapılmamasıdır. Dolayısıyla yerel gazeteciler arasında alan içi “rekabet”in azalması ile birlikte “atlatma haber” yerini “aktarma haber”e bıraktığı görülmektedir.

Mesleğe yeni başlayan genç gazeteciler için “rekabet” olgusunun deneyimli gazetecilere oranla farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Şöyle ki; deneyimli gazeteciler alan içi “rekabet”in eski değerini yitirmesinden rahatsızlık duyarken, mesleğe yeni başlayan gazetecilerin hâlihazırdaki durumu daha az önemsedikleri ve daha az rahatsızlık hissettikleri gözlemlenmiştir. Mesleğe iki yıldır devam eden ve henüz üniversite eğitimine devam eden Ali’nin belirttikleri, söz konusu durumu açıklamaktadır:

“Mesleğe yeni başlayanlar, biz biraz daha samimiyiz herhalde ya. Herhâlde şu var; hiçbirimiz piyasayı da işi de çok iyi bilmediğimizden tecrübeli olmadığımızdan birbirimize sarılma gereği duyuyoruz herhalde. Birimiz birimizden bir şey istediğinde hemen veriyoruz çünkü şunu biliyoruz ki içten içe; bir gün bizimde ona işimiz düşecek yani muhakkak diye düşünüyorum. Ama tecrübeliler böyle değil. Birbirlerine çok pas vermezler mesela. Bizde öyle yok. Bizde hemen kaynaşma oluyor.

Mesela, ilk iş günümde bir arkadaşla tanıştım. Onunda daha çok yeniymiş. İlk iş günümde muhabir olarak gitmiştim. Basın toplantısı vardı. Hemen kaynaştık. Birbirimize fotoğraflar attık. Hangimizinki iyiye onu vermek için. Aynı şirkette çalışıyormuşuz gibi oldu. Birbirimize haberlerimizi attık. Birbirimizin eksiklerini tamamladık gazetelerimize öyle verdik.

Araştırmacı: başka bir gazetede mi çalışıyor o arkadaş?

Ali: Tamamen başka bir gazetede çalışıyor. Kesinlikle tamamen bende eksiklik var mı onda fazlalık var mı gibisinden destek olduk birbirimize.

Ya da mesela başka bir yere gittiğimizde yine ilk haftalarımı. Başka bir arkadaş yine. Başka bir gazeteden. Anlaştık. Ben video çekecektim. O fotoğraf çekecekti. Daha sonra birbirimize atacaktık. Aynen de o şekilde oldu. Hem fotoğraf hem videoyu kesintisiz çekmek imkânsız zaten. Yerel gazetesiniz tek kişisiniz. Yardımlaşıyorsunuz o yüzden.

Araştırmacı: Şöyle düşünmüyor musunuz hiç? İşte benim haberim olsun gazetede çıksın ses getirsin gibi bir düşünce oluşmuyor mu?

Ali: Bende oluşmamıştı. Diğer arkadaşlarda da yoktu. Tamamen birbirimize yardım etme düşüncesi vardı. Ama tecrübelilerde o yok. Mesela haber onunsa kesinlikle ister kendi isminin geçmesini. Haberin altına ismini yazdırır. Ben şu ana kadar çok haber yazdım ama hiçbirinde kendi ismimi yazdırmadım. (gülüyor). Bir tane bile yok. Diğer genç arkadaşlarda da pek olduğunu zannetmiyorum” (Ali)

Mesleğe yeni başlayan gazetecilerden Seda da Ali'nin düşüncelerine yakın görüşlere sahiptir. Zira Seda, geçmişteki haber yapımında yaşanan rekabetin günümüzde yaşanmadığını aslında gerekte kalmadığını belirtmektedir.

“O heyecan eskiden varmış. Bazen eski gazeteciler hayat hikâyelerini anlattıklarında dinliyoruz, duyuyoruz ya da o heyecanı hissediyoruz. Ama artık o heyecan kalmadı. Eskiden haber için kavga edilirmiş; ama biz haber için yardımlaşıyoruz. Zaten gerek yok rekabete. Çünkü bütün haberlere internette ulaşılıyor. Gazetelerin kazancı malum. Kimse özel haber yaptın diye madalya takmıyor. Zaten basın birimlerinden de haberler geliyor. Orda biraz rekabet var. Ama haber için gitmemize gerek kalmıyor. O yüzden haber için koşturmamıza rekabete girmemize gerek yok” (Seda)

Seda yerel gazetecilik alanında haber yapma anlamında alanda rekabetin olmadığını belirtmektedir. Bu durumun temel sebebi olarak; hem internet aracılığıyla haber değeri taşıdığı düşünülen verilere rahat ulaşılıyor olmayı hem de haberlerin basın birimleri tarafından gönderiliyor olmasını göstermektedir. Burada Seda'nın basın birimlerinde biraz rekabet var şeklindeki söylemi Denizli'de yerel gazetecilik alanının değişmesi ve dönüşmesi adına kurumlarının basın birimlerinin işlevselliğini anlamlandırmamız adına kıymetlidir. Zira kurumların basın birimleri yerel gazete görevini üstlenmekte, dolayısıyla esas yerel gazeteler mesleki enerjilerini olması gerektiğince harcayamamaktadır. Suat da tıpkı Seda gibi basın birimlerinin bu dönüşüme yönelik olan etkisinden bahsetmektedir:

“Eskisi gibi değil. Muhabirlik anlamında önceden yarışçıydı herkes. En iyi haberi ben getireceğim, en güzel haberi ben getireceğim. Benim haberim manşette olacak ya da benim haberim sürmanşette yer alacak. Biz böyle bir çekişme içerisindeydik. Tatlı bir rekabetti. Kendi grubun içerisinde. Başkalarının haricinde başkalarını düşünmeden. Böyle bir yer. Şimdi dedim ya kurumlar bizi tamamıyla asalaklaştırdı, aptallaştırdı. Muhabir gönderiyorsun. Gidip muhabir onu merak etti bunu merak etti şunu merak etti. Geliyorsun haberi yaz biraz sonra basın geçecek. Şimdi öyle bir şey kalmadı yani. Hazır. Zaten gazeteler açın beş tane gazete getireyim şuraya koyayım açın hepsi aynıdır. Sebebi de o basındır. Basın birimleri. Şimdi öyle bir rekabet kalmadı. 2006'dan beridir böyle ilerliyor” (Suat)

Suat'ın da belirttiği gibi basın birimlerinin haberleri servislemesi yerel gazetelerin hazır haberciliğe alışmasına ve habituslarını hazır habercilik doğrultusunda yapılandırmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla geçmişte mesleki habitusun oluşmasında alan içi “rekabet”in büyük bir önemi varken, günümüzde bu etken ortadan kalkmaktadır. Basın birimlerinin haber servislemesinin söz konusu değişimin gerçekleşmesinde ve alanın dönüşümü noktasında ciddi yaptırımları olduğunu söylemek mümkündür.

Kurum içi rekabetin az olma sebeplerinden biri de, yerel gazetecilik alanlarının küçük işletmeler olmaları gösterilmektedir. Zira ekonomik sermaye anlamında kazanç sağlamadığı düşünülen yerel gazetecilik alanı bu nedenle rekabetin de yoğun yaşanmadığı yerler olarak düşünülmektedir. Bu durumu deneyimli gazeteci Ahmet şöyle açıklamaktadır:

“Bizim gibi küçük işletmelerde rekabet olmaz. Arkasında holding olan işletmelerde korkunçtur rekabet. Patrona yakın olmak kârdır. Hem sizin yükselmenizi hızlandırır hem de kalmanızı garantiler. Ama bu iş öyle bir iştir ki yapanla yapamayanı çok iyi ayırt eder. Ama buralarda pek olmaz. Bizde en fazla o daha çok tatile çıktık ben az çıktım kavgası olur (güldü). Biz hepimiz birlikte çalışıyoruz iş ayrımı yok. İster istemez birlik olmak zorundasınız. İş paylaşımı net değil çünkü ve sayı az.” (Ahmet)

Ahmet'in de belirttiği gibi yerel gazetelerin küçük işletmeler olması “rekabet” olgusunu etkilemektedir. Alanda ekonomik sermayenin alanın içyapısını şekillendirme kabiliyetini görmek mümkündür. Ekonomik sermayelerin güçlü olduğu mesleki yapılanmalarda rekabet yoğunluklu olarak yaşanırken, küçük işletmelerde stratejik anlamda rekabetin yaşanmasını gerektirecek motivasyon eksikliği rekabet yoğunluğunu azaltmaktadır. Salt mesleki anlamda değil alan içi ilişkiler bağlamında da rekabet ekonomik sermaye paralelinde işlemekte ya da işlememektedir.

Her şeyden ziyade Denizli’de yerel gazetecilik alanında “rekabet” olgusunun evrim geçirmesine ön ayak olan bir kırılma noktasından bahsedilmektedir. Bu kırılma noktasının hem siyasi hem de ekonomik belirleyenleri mevcuttur. Söz konusu kırılma noktasının mevcut siyasi yapılanmanın 2004-2005 yıllarında basına yönelik gerçekleştirdikleri çeşitli politikalar olduğundan gazetecilerin ekseriyetle bahsettikleri gözlemlenmiştir. Öte yandan rekabeti etkileyen kurumlardan biri olarak kentteki gazetelerin sınırlı olmakla birlikte sendikal yapılanma yerine geçen ve hâlihazırda alanda yönlendirici olan Denizli Gazeteciler Cemiyeti gösterilmektedir. Söz konusu

durumu 18 yıldır yerel gazetecilik yapan Süleyman uzunca yaptığımız rekabet üzerine görüşmede şu şekilde ifade etmektedir:

“Rekabet tabiki oluyor yani eskiden daha çok oluyordu. Hani arkadaşların hepsi görevlerini bildiği için bizde biliyoruz görevimizin ne olduğunu. Sonuçta özel haber yaptığımız zaman arkadaşlarımızdan saklıyoruz. Yarın gazetede ne çıkacak veya mesela buraya akşama doğru geldiği zaman arkadaşımız birinci sayfayı göstermiyoruz. Görmesini istemiyoruz. Hani rakip bir gazetedeysen falan veya işte hepimiz birbirimizin huyunu da bildiğimiz için bu haberi kim uçurabilir veya benden önce alır yayınlar mı falan diye herkes birbirinin huyunu biliyor. Kendi içimizde yeri geldiği zaman oluyor bazı konuları saklamak zorunda kalıyorsun arkadaşlarından veya haber yapcaksan bilgi sana bir yerden gelmiş söylemiyorsun. Mesela soruyor nerden geldi diye söylemiyorsun. Hani diyosun ki özel.

Eskiden muhabirler birbirinin mikrofonunu tutmazlardı. Hani o kadar rekabet var. İşte o onun mikrofonun üzerine çıkartırdı falan filan böyle bir röportaj yapılacağı zaman. Birbirlerine hayatta görüntü vermezler haber vermezler. İşte o kurumun arabasına binip bir yere gidemezsin öyle bir şey vardı. Kimse birbiriyle konuşmaz alışveriş yapmazdı.

Ben askerdeyken Denizli gazeteciler cemiyeti yeni yapılmış. Cemiyet düzene oturmuş falan bir geldim. 2005-2006 işte o dönemde cemiyet yerini yaptı bütün gazeteciler orda toplanıyor falan filan. İşte önceden bir de şey vardı ulusallar yerelde çalışan arkadaşlarını biraz daha böyle aşağılardı. Hani biz ulusal gazetede çalışıyoz falan filan gibi bir durum vardı. Askerden bir geldim. Herkes birbiriyle oturuyor, sohbet ediyor, haber alışverişi yapıyor. O ona fotoğraf atıyor, görüntü atıyor bilmem ne şey bitmiş hani basın arasındaki kavga bitmiş. Mesela şimdi bir habere gideceğimiz zaman veya mesela örnek veriyorum bir arkadaşımızın mesela dün ben habere gittim başka gazeteden arkadaş aradı ya böyle bir şey vardı siz gittiniz mi? Yok dedim ben unuttum şimdi gidicem. Siz de araç var mı? Var. Dedim gel birlikte gidelim. Yani gidiyoz birlikte bazen onlar işte arıyorlar hadi birlikte gidelim falan filan. İşte önceden başka gazetede arkadaşlarla birbirimizin kurumuna gidemezdik. 2008–2010 yıllarında falan gördüm Anadolu ajansının bürosunu ilk defa. O da büro şefini araba çarpmıştı hastane de yatıyordu. Arkadaşım sözü o davet etti öyle gittim. Yani birbirimizin şeylerine de gidemezdik kurumlarına daha sonra şimdi mesela öyle değil işte her yere gidebiliyoruz patronla oturabiliyoruz diğer gazeteye gidip oturuyoruz. Onlar sıkıntılarını anlatıyor bizde onlara.

Araştırmacı: Bu şeyin kırılmasının sebebi ne? Bu rekabetin?

Süleyman: Bence bir Denizli Gazeteciler Cemiyeti

Araştırmacı: Cemiyet nasıl bir şey yaptı da böyle oldu?

Süleyman: Cemiyet şöyle gazetecileri birleştirdi. Önceden bir sürü gazetecilikle ilgili şeyler vardı. Herkes Cemiyet kurmuştu. Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti, Ege Basın Birliği gibi böyle bir sürü saçma sapan herkes böyle kızmış kendine bir dernek kurmuş. Birden fazla Cemiyet vardı.

Bir tane oldu. Herkes oraya bağlandı. Onların hepsi birleşti. Herkes oraya bağlandı. Bülent abi vardı, ondan sonra Önder abi başkanlık yaptı sonra Ümit abi başkanlık yaptı. O dönemde rekabet kırıldı. Bide medya artık birbirine destek vermeye başladı sonra işte bir taraftan teknoloji geliyor bir taraftan maliyetler artıyor falan. Medya birbirine destek vermek zorunda kaldığını anladı. Bir dönem bütün gazeteler aynı matbaada gazetelerini bastılar. Orda da ayrı bir alışveriş.

Hani birazda şey artık insanlar birbirine olumlu bakıyordu. Hani kimse birbirinin ayağına mermi sıkıyor. Birde şundan kaynaklanıyor. Eski jenerasyon gitti onun altındaki jenerasyon geldi. Yenilerin fikriydi yani. Onlarda gidecek ondan sonra başka bir yani bizim jenerasyon gelecek. Böyle böyle yavaş yavaş değişir yani herkesin fikri herkes birbirine destek sağlıyor. Mesela askere gitmeden önce gazeteciler birbirinin arkasından köşesinde o onu yazıyor o onu eleştiriyor. Birde şöyle bir şey var hepimiz birbirimizle çalışacağımızı anladık. Yani bir elin parmaklarının geçemeyeceği kadar gazete var Denizli'de. Buradan çıktığın zaman oraya gideceksin oradan çıktığın zaman yine buraya geleceksin. Başka gidebileceğimiz bir yer yok yani. Herkes birbirini tanımaya başladı böyle bir durum. Diğer illerde bu yok mesela bir Aydın'a gidin. Orada kimse birbiriyle konuşmaz. Sürekli kavga. Diğer illerde aynı şekilde yani. Denizli bu konuda çok şey. Burada abi kardeş gibi bir ilişkimiz var. Ben buradan nereye gitsem şimdi hangi gazeteye gitsem giderim otururum çayımı içerim muhabbetimi yaparım. Bu patronundan tut en alttaki elemanına kadar. Onlarda aynı şekilde buraya gelebilirler istediği gibi oturup konuşabiliriz muhabbet edebiliriz. Birbirimize yardım edebiliriz. Şey kalmadı yani ama diğer illerde bu hala devam ediyor aşırı derecede bir kavga var. İşte o ona haber atlatıyor o onu sıkıntıya sokuyor o işten çıksın gitsin falan gibi bir didişmeleri var. Ama İstanbul'da da yok mesela bu. İstanbul'da aynı Denizli gibi herkes birbiriyle paslaşıyor. İzmir de aynı şekildedir. İzmir'de sıkıntı orada da var muhabirler birbirleriyle konuşmazlar. Haber atlatırlar falan böyle bir durum. Sadece Ege'de Denizli'de yok yani bu.” (Süleyman)

Süleyman'ın açıklamalarından Denizli'de yerel gazetecilik alanında “rekabet” olgusunun, rakip düşüncesinin azalmasının birden çok nedeni olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar arasında 2005-2006 yılları arasında artış gösterdiği görüşmelerden anlaşılan basın birimleri başı çekmektedir. Pek çok kurumun kendine ait basın birimi oluşturması ve yerel gazetecilerin haber yapma özgürlüklerine dolaylı olarak kısıtlama getirilmesi gazetecilerin haber yapma konusundaki karşılıklı rekabetlerini alaşağı etmiştir. Öte yandan internet ve sosyal medya mecrasının hızına yetişilemeyecek derecede gelişmesi ve sonrasında internet üzerinden haber yapımı işleyişinin kapsamlı istilasına rekabet olgusunu geriletmiştir. Zira sosyal medyada her an herkes gazeteci olabilmektedir. Haber değeri taşıyan bilgiler her an paylaşılmaktadır. Yurттаş gazeteciliği olgusu gazetecilerin kendileri tarafından da desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Zira mesleki habitusları bu yönde yeniden yapılanmaktadır. Görüşmeler esnasında

yaptığımız bir gözlemede şahit olduğumuz bir olay durumu açıklamaktadır. Görüşme için gazetecilerin yanında bekleme esnasında bir gazetecinin vatandaştan haber değeri taşıyan bir olayın bilgisini telefon aracılığıyla aldığına şahit olduk. Telefon konuşmasında anlaşıldığı üzere, vatandaş gazeteciye olay yerine çağırıştır. Fakat gazeteci “*siz fotoğraf ve videoya çekip bana whatsapptan gönderin. Bizim burada başka işlerimizde var. Oraya kadar gelmeyelim. Siz görüntüleri bize gönderin*” demiştir. Vatandaş da bunu kabul etmiştir. Yaşanan bu gözlem dahi, yerel gazetelerde haber yapma mekanizmasını gözler önüne sermektedir. Tokgöz’ün yerinde haber yapmaya yönelik ifadelerinin işlevselliğini yitirmeye başladığı görülmektedir¹¹. Hal böyle olunca, haber için gazetecilerin enerji sarf etmesi gerekli görülmemeye başlanmakta bu durum da rekabeti azaltmaktadır. Ayrıca yerel gazetecilik alanlarının küçük işletmeler oluşu, gazetelerin ekonomik kazancının güç sağlayacak kadar yüksek olmayışı, kurum içi rekabetin az olmasının sebeplerinden biri olarak düşünülmektedir.

Kurum içi rekabet olgusunu salt haber arayışı ve özel haber yapma olarak ele almak konuyu eksik bırakacaktır. Bunun dışında yine ekonomik sermaye ile bağlantılı olarak gazetelerin ayakta kalabilmek için uyguladıkları reklam stratejileri vardır. Bourdieücü bakış açısında da firmalar arasında devlet teşviklerinden, özel çeşitli vergilendirmelerden ve ihalelerden yararlanmak amacıyla rekabetin var olduğundan bahsedilir (Özatalay, 2012: 69). Paralel bir şekilde alanda hem basın ilandan pay alma hem de kamu ve özel kurumlardan reklam alma stratejileri konusunda rekabet yaşandığı görüşmelerden anlaşılmaktadır. Özellikle yerel internet gazetelerinin basın ilan kurumundan pay almayı ve tek gelir kaynaklarının internet üzerinden reklam alma olduğu düşünüldüğünde bu konuda bir rekabet yaşandığı görülebilmektedir. Yani, yerel gazetecilik alanında yaşanan “rekabet” olgusu mesleki gerekçelerle değil, ekonomik sermaye ve siyaset alanı ile ilintili olarak değişmiş ve dönüşmüştür.

4.2.3. Yerel Gazetelerde “Torpil” Mekanizmasının İşlerliği

“Torpil” meselesini alan içindeki aktörlerin sahip oldukları sosyal sermayenin haksız rekabete yol açması sonucunda oluşan haksız üstünlük olarak tanımlamak mümkündür. “Torpil” meselesinin toplumumuzun pek çok bürokratik ve üst-yapısal

¹¹ “Önemli haberler çoğu kez yerinden toplanır. Örneğin; gazeteci bir konuşmayı, toplantıyı, futbol maçını, bir duruşmayı, bir seçimi izler. İzlemesi sırasında izlediği olayları yerinde gözlem yaparak, katılarak tanımlar. Gazeteci olayı yerinde izlerken, olayın neden oluştuğunu da anlaması, değerlendirmesi gereklidir” (Tokgöz, 1987: 74).

mekanizmalarında varlığıyla kanayan bir yara olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira üst düzey yöneticiden en alttaki esnafa kadar pek çok kişi “torpil” meselesini ya kendisi işletmekte ya da işlemesine maruz kalmaktadır. Dolayısıyla “torpil”in yerel gazetelerde alanı dönüştürme yeteneğine sahip bir mekanizma olarak işlerliğinin ne durumda olduğunun incelenmesi önemli görülmüştür.

Bu konuda görüşülen gazetecilerin ekseriyetle ortak kanıya sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu kanı; yerel gazetecilik alanında işe giriş esnasında torpil mekanizmasının işlerliğinin çok etkin olmadığı yönündedir. Alana dâhil oluştta torpil mekanizmasının işlerliğinin olmamasının temel sebebinin; gazetecilik mesleğinin ekonomik getirisinin az oluşu ve mesleki zorlukların yoğunluğu olduğu belirtilmektedir. Ahmet konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

“Bazen torpil istenir. Arkadaşımızın oğlu gelir; ama zaten devam edemez. Çok istenen bir alan olmadığı için torpil olmuyor. E canım burada 4’er 5’er bin maaş olsaydı ayda siz ne torpillere görürdünüz.” (Ömer)

Ömer’in ifadelerinden anlaşılmaktadır ki; mesleki bir alanda “torpil” olgusunun işlevselleşmesi için mesleğin ekonomik getirisinin fazla olması gerekmektedir. Fakat yerel gazetecilik alanının sağladığı ekonomik sermaye beklentiyi karşılamadığı için “torpil” mekanizmasının aktif işlerliğinden söz etmek zordur. Fakat yine de sıklıkla işe alımlarda torpil uygulandığı ama işe torpille alınan kişilerin mesleğe devam etmekte zorlandıkları ve genellikle mesleği kendi istekleriyle bıraktıkları görüşmelerden anlaşılmaktadır. Zeynep konu hakkında şunları belirtmektedir:

“Yok aslında. Olsa bile eğer onun altyapısı yoksa olmuyo. Bırakıp gidiyo. Çünkü gazetecilik sürekli rekabeti gerektiren ve her gün rekabeti yenilenen bir meslektir. Zaman zaman oldu. İlin ileri gelenlerinden biri göndermiştir. Bir bakalım çocuk iletişim mezunudur; hatta alır gelirsin iletişim mezunu adamı. Sana müracaat eden bir sürü adam vardır; ama o gönderdiği için onu tercih ederim. Hergün rekabetin içinde olma ve varolma savaşı göstermesi lazım. Üç gün beş gün on gün idare et bir ay. Sonra bakıyosun adam yürüyemiyorsa tapu müdürünün kızı vardı öyle bir örnek geldi aklıma. Olmadı kızcağız. Ev kızı oldu sonra yani”. (Zeynep)

Zeynep’in belirttiği gibi mesleğin zorlu süreçlerine direnemeyenler kendi istekleriyle gazeteciliği bırakabilmektedirler. Çünkü gazetecilik mesleği her gün reaksiyoner olmayı gerektiren yorucu bir meslektir. Öte yandan ekonomik sermayenin

gerekli motivasyonu sağlayamayacak durumda olması da etkindir. Rıza'nın söyledikleri de Zeynep'in ifadeleriyle paralellik göstermektedir:

“Yani torpil olsa da ben size Yeni Haber gazetesinde yönetici idim. İşte genel yayın yönetmeniydim. Torpille illa bu adamı alacaksın dediler. Aldım adamı. Ben dedim ki saat 08.30 da geliyorum işe. Bu meslekte de şey var. Erken gelirsene erken yol alırsın. Ne kadar çok o kadar bilgi akar. Adam öğleyin saat 11.00 de geliyordu. Ben sizin uykulu yüzünüzü görmek zorunda değilim diyordu. Ve ben onu 1 ay sonra çıkarttım. Telefon ettim torpil isteyen kişiye. Abi dedim kusura bakma böyle böyle. Saat 11.00 de geliyor. Bunu söylüyor. O zaman benim yapacak bir şeyim yok zaten. Hiçbir şey demedi ondan sonra. Bi daha olmadı. Biraz şey zannedersen. Gazetecilik mesleği torpile çok uygun değil. Çünkü emek vermeyi gerektiriyor. Herkes çok fazla kaldıramıyor.” (*Osman*)

Rıza'nın da belirttiği gibi gazetecilik mesleğinin özgün yapısı torpille çalışmaya uygun görülmemektedir. Zira torpille gazetecilik alanına dâhil olanlar eğer mesleği severek ve isteyerek başlamadıysa devamını getirememektedirler. Mesleği sevmek ve istekli olmak alanda oldukça önemlidir. Anıl da Denizli'de yerel gazetecilik alanında çalışmak isteyenlerin sayısının az olması sebebiyle torpil mekanizmasının işlemediğini düşünenlerdendir.

“Ulusal ve bölgeselde oluyo. Adamın mezuniyeti var dört dili var; ama almıyorlar. Ulusal ve bölgeselde işe girmek için torpil gerekiyor. Ekranın görünen yüzleri dâhil herkes koltuk yarışındadır. Köşe kapmaca oynanır. Onlarında bir yerlerde işe girmesi için torpil gerekir ama Denizli'de yoktur. Zaten haberci yok ortada. Sokaktan eleman topluyor. Belki medya patronu torpille eleman arıyordur. Gelsin haberci yapalım filan. (gülerek)” (*Anıl*)

Anıl'ın da belirttiği gibi; yerel gazetecilik alanında çalışmak isteyen kişi sayısı oldukça azdır. Hatta çalışma esnasında görülmüştür ki, gazeteciler aynı ildeki farklı yerel gazetelerde farklı zamanlarda çalışmaktadırlar. Yani, alan içerisinde gazetecilerin sürekli olarak transfer halinde oldukları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla çalışılmanın arzu edilmediği bir alan olması yerel gazetecilikte torpil mekanizmasının işlevselliğini kırmaktadır. Murat yerel gazetecilik alanında “torpil” meselesi hakkında farklı bir bakış açısı ve bilgi paylaşanlardan biridir:

“Yaşanıyor tabi. Bide şöyle bir şey norm kadroda bu basın ilan kurumunun mevzuatı nedeniyle gazete patronu karısını, kızını, oğlunu sigortalar. Gazeteci gösterir. İki kişi çalışır geri kalan akrabalarıdır.” (*Murat*)

Murat'ın ifade ettiği norm kadro meselesi Denizli'de yerel gazetecilik alanında “torpil” mekanizmasının esas işlevselleştirildiği yeri göstermektedir. Basın ilan kurumunun mevzuatı gereğince buradan belirli bir miktar pay almak için gereken şartlardan biri de: sigortalı olarak 7 gazeteci çalıştırma şartıdır. Bunu fırsat bilen gazete sahipleri sigortalı olması amacıyla kendi akrabalarını ve yakınlarını çalışan gazeteciler olarak göstermektedir. Zira çalışma esnasında Denizli'deki hem basılı hem de internet yerel gazetelerinin künyeleri incelendiğinde aynı soy isme sahip birden fazla kişinin isminin künyede yer aldığı görülmüştür. Dahası, bu kişilerle görüşmek istenildiğinde ve bu istek telefon numaralarını almak adına görüşülen gazetecilere dile getirildiğinde, o kişilerin gazeteci olmadığı ve çalışmaya herhangi bir fayda sağlayamayacağı düşüncesiyle karşılaşılmıştır. Bu durumu Bourdieu'nün sosyal sermaye kavramıyla açıklamak mümkündür. Aile fertleri gazete sahibi olan kişiler bu durumda sahip oldukları sermaye sayesinde gazete içerisinde kâğıt üzerinde dahi olsa bir konuma sahip olabilmektedirler. Söz konusu durum öte yandan torpil mekanizmasının işlerliğinde sosyal sermayenin etkisinin ne şekilde görülebileceğini açıklamaktadır.

4.2.4. Yerel Gazetecilik Alanında Kişisel Baskı ve Mobbing Öyküleri

Yerel gazetecilik alanında gazeteci olmanın temel özelliklerinden biri: kentte pek çok kişi tarafından tanınıyor olmaktır. Bu nedenle alan içerisinde muktedir çevreler tarafından gerçekleştirilen çeşitli kişisel baskı vakaları ile karşı karşıya kalmak olasılığı oldukça yüksektir. Yapılan görüşmelerde alana yeni başlayan gazetecilerde dâhil olmak üzere tüm gazetecilerin mesleki deneyimlerinde baskıya maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bu bölümde yaşanan baskılardan, mobbing ve aktörlerin yaşanan tahakkümlerle baş etme stratejilerinden bahsedilecektir. Kadir yaşadığı vakalarından birini şu şekilde ifade etmektedir:

“Bir yangın haberine gittik. Belediye başkanı da orda. Başkan arabada camı açık. Oradan benimle birlikte habere çıkan arkadaş başkana sordu. Sabotaj olma ihtimali var mı? Başkan da dedi ki olma ihtimali var üzerinde çalışıyoruz. Ertesi gün haber geçtik. Sabotaj olma ihtimali var diye. Sonra telefon çaldı. Biz görüntülerde başkanın sabotaj kelimesini görmüyoruz. Nerde bu kasette nerde diye bize sordular. Ya diyoruz soruda geçiyordu. Başkanın ağzından çıkan kelime yok ki diyorlar. Bu yüzden haberi servise vermemiştik o zaman. Sırf başkan başkalarıyla yüz göz olmasın diye bize haberi kaldırttılar” (*Kadir*)

Hakan'ın yaşadığı olay gazetecilerin haber yazımında kullandıkları kelimeler üzerinden baskıya maruz kalabildiklerini göstermektedir. Kadir'in yaşadıklarının

ardından haberin kaldırılmasıyla sorun çözülmüştür. Ne var ki, Mahmut'un yaşadığı vakalardan biri baskıların gazetecilerin canına kast edecek kadar ileri düzeyde yaşanabilirliğini örneklemektedir. Öte yandan alan içi tahakküm mekanizmalarında ne tür entrikaların dışı vurduğunun görülmesi mümkündür. Mahmut yaşadığı vakayı şu şekilde aktarmaktadır:

“Çoook defalarca yaşadım. Telefon tehditleri birebir bir tehditler, arabamın 4-5 ayrı zamanlarda lastiklerinin indirilmesi, dördünün birden içine notlar bırakılması, çok şeyler yaşadık. Mesela amigolar özellikle sporda. İşte seni öldürürüz, seni keseriz dedikçe ben üstlerine gitmişimdir. Hatta hiç unutmuyorum. Bir çocuk vardı ismini vermeyeyim öldürdüler onu sonra. O dönemde Denizlispor amigosu ama sevdiğim tanıdığım bi çocuğu tanıyodu beni bana telefon açtı. “Sen neredesin” dedi. “Hayırdır dedim noluyo?” “Neredesin abi” dedi. Dedim Ben televizyondayım. Geldi bu hap içmiş hap atmış tabi. Gözler kayık. Noldu oğlum dedim ben. Bugün üç şey yapacağım dedi. Ne yapacaksın dedim ben. Sana hiçbir şey yapamam çünkü sen benim abimsin sen bana bakıyorsun. Eee başka ne yapacaksın. Ya sana sıkacağım ya arabana sıkacam ya da işyerine. Dedim üçünü de yapamazsın. Çünkü üçü de benim. Biri ekmeğim, biri alın terimle aldığım arabam gel dedim bana yap yapabiliyorsan. Sonra kim gönderdi seni dedim söyle bakayım oğlum. Şu an Denizli’de önemli bir isim o zaman parasıyla 1000 Mark vermiş. Mahmut’u korkut. “Tamam” dedim “bekle” dedim sana hak ettirecem o parayı. Aradım adamı dedim. Abi böyle böyle. Ya dedi ne alakası var ya dedi. Bunun gibi çok şeyler yaşadım.” (*Mahmut*)

Alpay gazetesinde yaşadığı baskı vakasını şu şekilde aktarmaktadır;

“Bu durum sürekli var. Aranarak tehdit var. Doğru düzgün habercilik yapıyorsanız ve yapmak istiyorsanız bunları göze alıyorsunuz. Özellikle siyaseten farklı toplum katmanları tarafından rahatsız edildiğimiz oldu, olacaktaki yani. Bazen baskılar, hukuki baskı girişimleri, illegal tehditler, uyarılar oluyor. Ya da ekonomik yöntemlerle kısıtlanmaya çalışılıyor. Biz bunu çok net yaşayan kurumlardan biriyiz. 2007’den sonra Türkiye siyasetin temel değerlerinden medyayla çok fazla uğraştığı 2007-2011 sürecinde çok ciddi anlamda baskı gördüm. Reklam veren müşterilerimiz tehdit edildi abonelerimiz tehdit edildi. Önce bir düzeltme talebi noterden ama düzeltmezsiniz çünkü yazdığınız şey doğrudur sonra mahkemeden tekzip gelir onu da yayınlamazsınız mahkemeye başvurur. Takipsizlik aldık. Yargılandığımız konularda enteresan konular. Mesela biz bir veterinerine “veteriner” dedik diye yargılandık. PAÜ’de bir akademisyen veteriner hekimdir. İlk atandığı dönemde üniversitede binlerce akademisyen var. Ve üniversitede “veterinerlik” bölümü yok. Buna rağmen ithal bir şekilde bir veterinerin getirilmesini niye diye yazdık. Yani genel sekreterlik idari bir görev. Bizi o akademisyen aradı. Hakaret etmişiz. “Veteriner” hayvan demekmiş. Adamın bu talebi üzerine durumu değerlendiren cumhuriyet savcısı bir ihtarname hazırlamış ve bu belgeyi yerel mahkeme kabul etmiş

yargılanıyoruz şu an. Aslında adamın amacı bizim orda veteriner derken hayvan demediğimizi biliyo. Ama üniversiteyle ilgili onun döneminde onları rahatsız eden haberler yaptığımız için onlardan rahatsız olduklarından açık aradılar. Reklam müşterilerimizi kesmeler yollarımızı çevirmeler yaşadık. Elemanlarımızı çaldılar. İyi bir reklamcımız vardı. Hayatında bir daha hiç göremeyeceği uygulamayacakları bir teklifle çaldılar. Siyasetin yerel aktörleri tarafından yapıldı. Biraz inatçı olursanız kriz aşamasını atlatınca geri çekiliyorlar.” (Alpay)

Legal yollardan yapılan baskılar dışında illegal yollardan da alanda baskı yaşandığı görülebilmektedir. Görüşmelerde dikkat çeken bir husus; yerel gazetelere yapılacak olan baskı mekanizmalarında en can alıcı uygulamanın reklam gelirlerine yönelik yapılan baskılar olduğudur. Zira yetersiz ekonomik sermayeye sahip yerel gazetelere gelir sağlayan tek alan olan reklamlara yönelik yapılan baskılar, gazetelere tahakkümü kolaylaştıracağı düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle baskı uygulanacak gazeteye reklam veren kuruluşların reklam vermesini engellemeye yönelik uygulamaların alan içi baskı mekanizmalarında sıkça rastlandığı anlaşılmaktadır.

Alpay baskı ile mücadele etmek gerektiğini belirtmektedir. Alpay’ın söylediklerinin sonunda belirttiği cümle baskı ile mücadele etme stratejileri hususunda dikkatli okunmalıdır: “*Biraz inatçı olursanız kriz aşamasını atlatınca geri çekiliyorlar*”. Yerel gazetecilik alanında baskı meselesinde bu ifadenin kıymetli olduğu söylenebilir. Çünkü alanda ne kadar dik durursanız, baskı ve tahakkümü yaşama fakat aynı zamanda tahakküm sonrası alanda yeniden ve yeniden güçlenme durumunuz artmaktadır. Anıl’ın belirttiği durumu pek çok gazetecinin cümlelerinde gözlemlemek mümkündür. Hicran da yaşadığı baskıları dik duruş sergilemenin ne kadar önemli olduğunun altını çizerek aktarmaktadır:

“Bekilli kaymakamı 97’de Vali Ziya Göksu döneminde. 97’den 2004’e kadar buradaydı. Babacan çok medyatik her gün medyada olmak istiyio. Bekilli kaymakamı köylere hizmet götürme parasından kendine araç alıyor. Ben de manşeti çakıyorum. Çünkü bir yolsuzluk var. Haber çıktı telefonum çaldı. Sen dedi ne yaptığımı zannediyorsun. Vali arıyor. Sen ne yaptığımı zannediyorsun dedi bağırdı bana. Efendim ben görevimi yapıyorum. Çat dedi kapattı telefonu yüzüme. Aradan bir iki dakika geçti geçmedi bu sefer direk kendi aradı. Bir kahve içebilir miyiz? Yani gazetecinin ne iş yaptığını bilmesi gerekiyor. O benim görevim diyebilmeli.

O: Aynı vali. Yine ilçelerden bir şey. Bilgiyi vermesi lazım haberi girmem gerekiyo. Vermiyio. Makamında oturuyoruz. Ayakta dikiliyorum. Dosyaları koydum önüne. Gene yöneticilerle ilgili. Efendim dedim dosyayı getirdim. Sizde bi incelerseniz fikrinizi almak istiyorum. “Sen dedi kaymakamlardan

ne istiyorsun? Ne yapmak istiyorsun sen?” dedi. Bu benim görevim dedim. Hiçbir şey diyemedi.” (Hicran)

Hicran da tıpkı Alpay gibi gazetecinin yaşadığı baskı vakaları karşısında dik bir duruş sergilemesi gerektiğini düşünmekte ve bunu bizzat uyguladığını dile getirmektedir. “Gazetecinin ne iş yaptığını bilmesi gerekir” ve “Bu benim görevim” ifadeleri bir gazeteciye öğüt niteliğindedir. Fakat yaşanan baskı vakalarında pek çok gazetecinin aynı kararlı ve dik duruşu sergileyemediği görüşmelerden anlaşılmaktadır. Tüm yerel gazeteciler yaşanan baskılardan rahatsız olduklarını dile getirseler de alandaki konumları itibariyle durumu değiştiremeyeceklerini kabul ettiklerini belirtmektedirler.

Denizli’de yerel gazetecilik alanında ekseriyetle kurum içi mobbingin ciddi boyutlarda yaşanmadığı görülmektedir. Gazetelerin kurumsal şirket olma özelliğine topyekün sahip olmaması, alan içi rekabetin azlığı, alan içi mesleki yardımlaşma habitusunun genel yükselişi gibi süreçler mobbing vakalarının yaşanmasını sınırlamaktadır. Elbette ki münferit bazı vakaların yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Öte yandan alanda yaşanan esas mobbing vakalarının otosansürle ilintili olduğunu söylemek mümkündür. Zira Ahmet’in mobbinge ilgili sorulara kesin ve net bir şekilde “başkasının mobbing uygulamasına gerek yok. Biz zaten kendi kendimize mobbing uyguluyoruz” cevabı durumu özetlemektedir. Olgun’da (2015: 107) çalışmasında medya sektöründeki otosansürden bahsetmekte ve gazetecilerin korku kültürü neticesinde, baskı ya da mobbinge maruz kalmamak amacıyla kendilerine uyguladıkları otosansürün haberci refleksinin yitirilişini getirdiğini belirtmektedir. Zira gazeteciler alanındaki konumları itibariyle çeşitli stratejiler uygulamakta ve Bourdieu’nün söylemiyle alandaki oyunun kurallarına uymak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla alan içinde başkalarından gelecek mobbing vakalarıyla karşılaşmamak için kendi kendilerine mobbing uygulayarak alan içi uyuma tabii olmaktadır. Bu durumu Kenan verdiği cevapla şu şekilde açıklamaktadır:

“Zaten çalıştığım kurumda bir çerçeve var. O çerçevenin dışına hiçbir zaman çıkmadım. Çıkmayı da düşünmüyorum. Birkaç defa çıkmak için mücadele ettim. Baktım benim hep başım ağrıyacak. Sadece benim başım ağrıyor. Ondan sonra hiç o çizginin dışına çıkmadım.” (Kenan)

Kenan’ın ifadelerinin yerel gazetecilik alanındaki mobbing öykülerini analiz etmek için oldukça kıymetli veriler sunduğu düşünülebilir. Bir yerel gazetede hâkim konumdaki düşünce yapısının gazetecilerin haberlerini ya da haberleri yorumlama

tekniklerini etkilediği anlaşılmaktadır. Gazetecilerin çalıştıkları kurumun düşünce menziline dışına çıkmalarına izin verilmediği ve çıkmak istediklerinde mobbinge maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. “*Sadece benim başım ağrıyor*” ifadesini alandaki diğer aktörler de bu çerçevenin dışına çıkmıyor ve bende aynı şekilde hâkim düşünce yapısının dışında haberler yapmamam gerektiğini öğrendim şeklinde yorumlamak mümkündür. Bourdieu'nün alana giren herkesten alanın kurallarını öğrenmesi ve bu kurallara göre davranması beklenir çıkarımının yerel gazetecilik alanındaki mobbing öykülerinin analizinde kullanımının doğru olacağı görülmektedir. Zira Suat'ın belirttiklerinden söz konusu kurumdaki gazetecilerin alanın düşünce yapısının dışında haber yapmayı denedikleri; fakat daha sonra mobbinge maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalacaklarını öğrendiklerini dolayısıyla artık bu kurala alan içinde riayet ettiklerini anlamak mümkündür. Alan içinden ziyade alan dışından baskı vakalarının daha fazla yaşandığı görülmektedir. Her durumda da gazetecilerin ekseriyetle tahakkümü kabullenmelerinin beklendiği ve kabullendikleri, aksi halde zor durumda kaldıkları anlaşılmaktadır.

4.2.5. Yerel Gazetecilik Alanında ‘Cinsiyet Ayrımcılığı’nın İşleyişi Üzerine

06.03.2018 haber bülteninde yayımlanan TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusunda 15 yaş üstü kadınların yüzde %28’i iş hayatında aktif olarak yer almaktadır (TÜİK, 2018). Çalışan kadınların birer aktör olarak alanda konumlanmalarının kolay olmadığı bilinmektedir. Zira kadınlara yönelik uygulanan çeşitli eşitsiz davranışların varlığı durumu resmetmektedir. Türkiye’de çalışan kadınların büyük bir çoğunluğu çalıştıkları alanlarda ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bir alanda üst düzey yöneticilerin genellikle erkekler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ataerkil toplum yapısının zihinlerdeki tezahürü, erkeklerin işlerinde kadınlara göre daha başarılı oldukları ya da daha iyi yönetici oldukları yönünde görünmektedir. İş hayatındaki cinsiyet ayrımcılığına yönelik yapılan bir çalışmada kadınların söz konusu ayrımcılığın sebebi olarak erkeklerin genellikle yönetimi ellerinde tutmak istemeleri, toplumumuzda kadın meslekleri, erkek meslekleri şeklinde bir ayrım olması, kadın ve erkeğin aynı eğitimi aldığı bir alanda erkeklerin daha fazla tercih ediliyor olması vb. algıların olduğunu söylediklerini belirtmektedir (Tatlı& Koç, 2017: 154). Dolayısıyla kadınlar iş hayatında yoğunlukla düşük ücretli ya da Bourdie’cü anlamda sembolik sermaye sağlayan iktidar alanları dışındaki alanlarda istihdam edilmektedir. Benzer durum medya sektörü için de geçerlidir. Öyle ki, Stratford çalışmasında (2011; 161) gazeteleri eski erkek kulüplerine

benzetmektedir. Dolayısıyla medya ve özelde basın sektöründe erkek egemenliğinin varlığını görmek mümkündür. Söz konusu durum yerel gazeteler için de geçerlidir.

Yerel gazetecilik alanının işleyişinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının mevcudiyetine yönelik görüşmelerde Denizli özelinde erkek gazetecilerin herhangi bir ayrımcılık yok, ayrımcılık yapılmıyor şeklinde cevaplar verirken, kadın gazetecilerin ise tam tersi evet kadına ayrımcılık yapılıyor şeklinde cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Burada konu ile ilgili yapılan çıkarım; kadın gazetecilerin ve erkek gazetecilerin “cinsiyet ayrımcılığı” kavramına yükledikleri anlamların birbirlerinden farklı olması durumudur. Görüşmelerde gazetecilik alanındaki görev dağılımında cinsiyete yönelik farklılıklar yaşandığı görülmüştür. Söz konusu görev dağılımının erkek gazetecilerin perspektifinde çok normal olarak algılandığı; fakat kadın gazetecilerin sırf cinsiyetlerinden dolayı böyle bir dağılıma maruz kalmalarından pek hoşnut olmadıkları anlaşılmıştır. Ahmet konu ile ilgili fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Cinsiyetçilik yoktur bizde. Biz gazeteciyiz. Bizde de cinsiyetçilik olursa dışardakiler ölsün o zaman. Yani ama mesela asayiş haberlerine göndermezdik kadınları. Genelde sen kadınsın sen gelme falan olurdu. Ama bu onları korumak için yapılan bir şeydir yani cinsiyetçi olmak için değil.”
(Nihat)

Görüldüğü gibi Nihat iş paylaşımında kadınların özellikle asayiş haberlerine görevlendirilmemesinin herhangi bir cinsiyet ayrımcılığı anlamına gelmediğine yönelik düşüncelerini dile getirmektedir. Ayrıca biz gazeteciyiz vurgusu da farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Gazetecilerin perspektifinde kendilerinin eşitlikçi oldukları ve hatta eşitlikçi olmaları gerektiğine yönelik bir düşünce olduğu anlaşılmaktadır. Bu düşünce yerel gazetecilik alanının işleyişindeki kurumsal zihniyet adına sağlıklı bir veri sunmakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinin okunmasındaki eksikliği gözler önüne sermektedir. Diğer bir yerel gazeteci Çağlar görev dağılımına ve cinsiyetçi yapılanmaya yönelik fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Yok, aslında ayrımcılık olmuyor; ama medya sektörü Denizli yerelinde şöyle bir şey var; bayanlara pek yer vermiyorlar medyada. Neden o da son yıllarda öyle eskiden öyle değildi. Hani çalışan çok bayanlar vardı. Şimdi öyle değil çünkü şimdi artık bayanlar biraz daha nazik oldukları için işte akşam bir yere gönderemezsin, işte habere gönderemezsin, başka bir yere gönderemezsin onun için pek bayanları tercih etmiyorlar. Yani televizyon ve gazeteler tercih etmiyorlar. Onun içinde erkekleri genelde bunlarda kullanıyorlar.” (Çağlar)

Görüldüğü gibi Çağlar kadınların akşam saatlerinde haber için veri toplamak amacıyla dışarı çıkmalarının mümkün olmadığı düşüncesinden dolayı, yerel gazetelerde erkeklerin daha fazla tercih edildiğini bildirmektedir. Öte yandan bu durumun “cinsiyet eşitsizliği” şeklinde okunmasının doğru olmadığını “ayrımcılık yok” sözleriyle dile getirmektedir. Hâlbuki pek çok yaygın televizyon kanalında kadın muhabirlerin habere veri toplamak amacıyla savaş alanlarına gittikleri ana haber bültenlerinde görülebilmektedir. Ayrıca Süleyman’ın konuşması esnasında eskiden çalışan çok fazla kadın gazeteci olduğu; fakat günümüzde bu sayısının azaldığına yönelik söyledikleri de manidardır. Zira geçmişte yerel gazetelerde çalışan kadın gazetecilerin sayısı fazla iken, bu sayının azalmasına sebep olan olgunun ne olduğu üzerine düşünmemizi sağlamıştır. Başka bir gazeteci Sadık da cinsiyet ayrımcılığının olmadığını dile getiren gazetecilerdendir:

“Hayır, bizde öyle yok, bizde bayan arkadaşlarımız da var, bayağı ciddi sayıda var, yani bizim gazetede de iki tane var. Görevleri biri muhasebeci biri de internetteki düzeltmeleri yapıyor. Biz de öyle bayan erkek ayrı mı söz konusu değildir.” (*Sadık*)

Sadık da her ne kadar yerel gazetecilik alanında cinsiyet ayrımcılığının söz konusu olmadığını belirtse de, kendi çalıştığı kurumdaki kadınların masa başı işlerde görevlendirildiklerini dile getirmektedir. Denizli’deki yerel gazetecilik alanında cinsiyet ayrımcılığı yapılmadığını belirten erkek gazeteciler var olsada, yapılan mesleki görevlendirmelerin kadınlara yönelik pozitif bir ayrımcılık sağladığını ve meselenin bu şekilde okunması gerektiğini söyleyen erkek gazetecilerde vardır. Anıl bu perspektife sahip erkek gazetecilerden biridir. Anıl düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Bizim sektör başlı başına cinsiyetçi bir yapılanma. Sektörün odak noktası habercilik olduğu için sabahın erken saatlerinde ve gece yarısına kadar süren bir tempo ve çalışma koşullarına sahipsinizdir. Zaman zaman çok saçma sapan yerlerde bulunmanız gerekir. Bu nedenle bayan arkadaşlarımız gazeteci olmayı çok tercih etmezler. Çalışanların gazeteciler cemiyetinin üye sayısının % 95 erkekler oluşturur. Kadınlara yönelik pozitif bir ayrımcılık vardır. Az oldukları için. Bu durum biraz bayanların kişisel kendi tercihinden kaynaklı. Yoksa biz daha erkek olsun diye düşünmüyoruz. Kadın gazetecilere daha fazla ihtiyaç duyarız aslında birçok farklı kapıyı açmak adına. Erkeklerin o dam dum yapısından ziyade kadın tercih edilir. Ama medya reklamcılarda kadın sayısı daha fazladır. Biraz daha masa başı işlerde çalışılır kadınlarla. Kadın yazı işleri müdürümüz var, kadın finans müdürümüz var, kadın reklam yöneticimiz var; ama tabii bir genel yaygın

yönetmenimiz bir patronumuz genel müdürümüz olmadı yerel sektör olarak.” (Anıl)

Anıl, kadın gazetecilere yönelik ayrımın görev dağılımında yaşanmasının pozitif bir ayrımcılık olarak okunması gerektiğinden bahsetmektedir. Sadece görev dağılımında yaşanan bir ayrım olduğunu söylemektedir. Ayrıca kadınların kendilerinin mesleki zorluklardan dolayı gazeteciliği tercih etmediklerini bu nedenle az sayıda kadın gazeteci olduğunu belirtmektedir. Kadınlara özelde yerel gazetelerde genelde medya mecrasında reklamcılıkta daha fazla ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Öte yandan kadınların erkeklere oranla daha zarif bir yapıya sahip olduğunu ve bu durumun aslında gazetecilikte farklı kapıları açacağını belirtmektedir. Fakat bununla birlikte yerel gazetelerin üst düzey yönetici kadrolarında bir kadının çalıştırılmadığını belirtmektedir. Nitekim görüşmelerde görülmüştür ki, bazı internet yerel gazeteleri dışında (internet gazetelerinin işleyişinde kurumsallaşma bulunmayışı etkilidir denilebilir) yerel gazetelerin sahipleri, yerel gazetelerin genel yayın yönetmenleri topyekûn erkeklerdir. Kadınların sektörde çalışmasına yönelik gazete sahibi Mehmet’in anlattığı olayda oldukça ilginçtir:

“Benim bi elemanım vardı burada Honaz’dan mezun oldu, iki yıllık. Kız çok güzeldi. 1,85 boyundaydı. Ulusaldan bir müdür beğenmiş diksiyonu güzel, duruşu güzel, kendi güzel. Sormuş kaç para alıyosun burda. Oda yalandan iki bin lira demiş. Hâlbuki 200 lira para veriyordum. Tamam demiş 5000 lira vericem İstanbul’a gidiyosun demiş. Seni harcarlar burda demiş. Kız gitti.” (Mehmet)

Mehmet’in anlattığı durumun, kadınların dış görünüşlerindeki dişil özelliklerinin gazetecilik alanında simgesel sermaye sağladığının en açık örneklerinden biri olduğu söylenebilir. Zira söz konusu kadının aldığı eğitimin kalitesi, bilgi dağarcığı, mesleği gerçekleştirebilme kabiliyetine bakılmaksızın salt dış görünüşü nedeniyle yüksek maaşlarla çalıştırılması durumunun söz konusu olduğu görülebilmektedir. Ayrıca güzel kadınların yerel medya mecralarında harcanacağına dair bulunan bakış açısı, yerel medya mecralarına verilen önemi de gözler önüne sermektedir.

Yerel gazetecilik alanında çalışan erkeklerin genellikle kadınlara yönelik herhangi bir ayrımcılık yapılmadığını düşündükleri görülmüştür. Aynı alanda çalışan kadınların ise daha farklı düşündükleri ve sadece kadın olmalarından dolayı çeşitli ayrımcılıklar ve mobbinglere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu durumu

deneyimli gazeteci Sevim Say anılarını yazmış olduğu “Ben Haberdeyken” isimli kitabında trajikomik bir olayla şu şekilde aktarmaktadır:

“Telsizden geçen anonsla eski cezaevinde mahkûmların isyan ettiğini duyduk ve doğru cezaevinin yolunu tuttuk. Kalabalık bir gazeteci grubuyduk. Mahkûmlar içerde tencere tava çalıp bağıyorlar, arada ateşe verdikleri çarşaf ve battaniyeleri avluya atıyorlardı. Basının varlığını da görüyorlardı. Biz iki bayan muhabir aşağıdan çekim yapıyorduk. Erkek muhabirler ise cezaevinin tam karşısına düşen ahşap bir evin çatısından görüntü alıyorlardı. Yanımdaki bayan gazeteci arkadaşına dönüp “Bizde oraya çıkalım, oradan görüntü daha iyi alınıyor tam karşılardan daha rahat çekim yaparız” dedim. O da kabul edince bizde erkek arkadaşların yanına çıktık ve görüntü çekmeye başladık. Çatının tepesinde polislerde vardı. Biz çatıya çıkar çıkmaz af için bağırarak mahkûmlar bizi görünce “karı isteriz, karı isteriz” diye bağırmağa başladılar. Tezahürat değişince polisin birisi bize dönüp “İnin kız çatıdan! Ne işiniz var sizin burada? Bir de siz çıktınız buraya, çabuk inin” diye bağırınca soluğu aşağıda aldık” (Say, 2017: 11-12).

Görüldüğü gibi erkek gazetecilerin bazı durumlarda habere ulaşmaları daha kolay iken, kadın gazeteciler için zor olabilmektedir. Toplumdaki ataerkil bakış açısı kadın gazetecilerin mesleki denetimlerini de etkilemektedir. Deneyimli gazeteci Zeynep yaşadığı ayrımcılıklardan birini şu şekilde anlatmaktadır:

“Çalıştığım kurumlardan biri okul gibiydi orda sıkıntı yaşamadım; ama çalıştığım diğer kurumda çok sıkıntı yaşadım. Orada kurum içi rekabet çoktu. Orada cinsiyetçilik vardı. Tüm gazetecilikte var aslında cinsiyetçilik. Yönetici olamazsın mesela izin vermiyor eziyor. Sokakta da eziliyorsun. Meslektaşlarımla birlikteyken yaşadım bir olay. Yerlerde süründüm mesela. Başbakanın fotoğrafını çekiyorsun. Bir kare fotoğraf almak istiyorsun. Adam sana bi dirsek atıyo yere düşürüyoki o kare fotoğrafı sen alma kendisi alsın. Farklı gazetede. Onun gazetesi başarılı olsun Zeynep başarısız olsun. O çekemedi ben çektim olsun. Hatta bir tanesi erkek meslektaşlarımdan git sen evde bulaşık yıka dedi bana. Ağlaya ağlaya geldim eve çok sinir oldum. Başka bir gazetedeydi.” (Zeynep)

Zeynep’in ifadelerinden anlaşıldığı gibi Denizli yerel gazetede çalışan erkek gazeteciler sadece iş bölümünde kadın- erkek ayrımının varlığından bahsetselerde, kadın gazeteciler aynı şekilde düşünmemektedir. Kadın gazeteciler “*Sen git evde bulaşık yıka*” vb. söylemlere maruz kalmaktadırlar. Hicran’ın ifadeleri de durumu doğrulamaktadır:

“Genel yayın yönetmeni tarafından bizzat yaşadım. Yeni bir genel yayın yönetmeni geldi ve o bir kadınla çalışmayı hazmedemedi. İyi bir gazeteci;

ama benimle çalışmayı bir türlü sindiremedi içine. Biraz kişiselde problemi. Çok yoğun bir mobbinge maruz kaldım. Yani rahatsızlık derecesinde artık vücudumda alerji çıkmaya başladı şişiyordu. Haberlerimi yayınlamıyo, yaptıklarımı reddediyor ya da benim yaptığım işi kendi yapmış gibi gösteriyor her yaptığımı sahipleniyo işte benimle konuşmuyor, muhatap olmuyo. Yani bütün amacı yıldırımak. Artık yüzüm gözüm şişmeye başlamıştı benim. Ama tüm bunların hepsine başarılı bir kadın gazeteci olduğum için maruz kaldığımı farkettim. En sonunda gittim istifa dilekçemi verdim.” (*Hicran*)

Hicran’ın yaşadıkları da yerel gazetecilik alanında kadınların yaşadıkları çeşitli cinsiyet ayrımcılıklarının varlığını gözler önüne sermektedir. Sırf kadın olduğu için başarılı işler yapmasının engellendiğini belirtmektedir. Yaşadığı bu ayrımcılıktan salt mesleki ya da psikolojik değil aynı zamanda fizyolojik olarak da etkilendiği görülmektedir. Yaşadıklarının sonunda ise daha fazla dayanamayıp istifa etmesi kadın gazetecilerin alan içinde konumlanamamalarının temel sebeplerini ortaya koymaktadır. Yine kadın gazeteci Esra, yerel gazetecilik alanındaki cinsiyet ayrımcılığına yönelik düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Sen bayansın çalışamazsın gibi bir ayrım yok. Ama ulusal gazetelerin bölge temsilcileri hiçbirinde bayan eleman göremezsiniz. Onlar asayiş olaylarına çok fazla gidiyorlar. Biz onlara abone olduğumuz için gitmiyoruz. Abone olmasak belki gideriz. Kadınlar gece yarısı bu habere gidemez deniyor; ama bu yaşanıpta görülmüş bişey değil. Hiç öyle gidipte sıkıntı yaşayan kadın gazeteci Denizli’de yıllardır ben görmedim. Bu biraz algı gibi geliyor bana. Bugüne kadar böyle gelmiş. Kadın muhabir nereye gider işte kadın haberleri yapar kadın derneklerine gider ya da masa başı iş yapar. Yok, aslında her habere gidebiliriz ama gitmek istediğimizde engelleniyoruz.” (*Esra*)

Esra, Denizli’de yerel gazetecilik alanında kadınların gece belirli saatlerde habere gidemeyeceği söyleminin gerçekte yaşanmış bir örnek üzerine belirlenmediğini, bu durumun sadece bir algı olduğunu belirtmektedir. Yani kadınların gece belirli saatlerde dışarı çıkmasının uygun olmadığına yönelik ataerkil bakış açısının Denizli’de yerel gazetecilik alanında da işlev kazandığı görülebilmektedir. Öte yandan alan içi iş bölümünde kadınların masa başı işlerde çalıştırılması, kadın dernekleri vb. ile ilgili haberleri yapması gerektiğine yönelik bir algının varlığı gözlemlenmiştir. Fakat Esra bu durumun doğru olmadığını, kadın gazetecilerin her saatte ve her türlü habere gidebileceğini düşündüğünü belirtmektedir. Ayrıca masa başı işler dışında haberlere gitmek istedikleri zaman engellendiklerini belirtmektedir. Bu durumda Denizli yerel gazetecilik alanında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden bahsedilebilmektedir. Fakat konu ile ilgili bir durumdan da bahsetmek önemlidir; gazeteler içi rekabetten bahsedilen

bölümde 2005-2006 yıllarından sonra gazetelerin birbirini rakip olarak görmeyi bıraktığı ve farklı gazetelerdeki gazetecilerin bile birlikte çalışmaya başladıkları bir döneme girildiğinden bahsedilmişti. Bu yıllardan sonra teknolojik gelişmelerin artması ve yurttaş gazeteciliği gibi etkenlerle birlikte gazetecilerin sürekli haber peşinde koşmayı terk edip, hazır habere alıştıklarından bahsedilmişti. Bu durumun yerel gazetede “cinsiyet ayrımcılığı”nı da etkilediği gözlemlenmiştir. Zira görüştüğümüz gazeteciler yaşanan ayrımcılıkları aktarırken geçmişten örnekler vermişlerdir fakat günümüzde ayrımcılığa yönelik örnek istediğimizde cevap verememişlerdir. Günümüzde zaten kadın olsun ya da erkek olsun tüm yerel gazetecilerin genellikle masa başında çalışıyor olması, çalışanlar arası mesleki rekabetin olmayışı, “cinsiyet ayrımcılığı” olgusunu da değişen ve dönüşen etkenler aracılığıyla kendiliğinden azalması olarak okumak mümkündür.

4.2.6. Yerel Gazetecilerin ‘Sosyal Kontrol’ Meselesi

Bu bölümde Denizli’deki yerel gazetecilerin gündelik sosyal hayatlarını idame ettirirken yerelde gazeteci olmaları nedeniyle yaşadıkları sosyal kontrol mekanizmaları irdelenmiştir. Yerel gazeteciler kentin adeta ünlüleri gibidirler. Dolayısıyla sahip oldukları bu sosyal sermaye onlara gündelik hayatlarında (statü, geniş çevre, saygınlık vb.) neler kazandırmakta ya da neler kaybettirmektedir soruları cevaplanmıştır. Konu ile ilgili yapılan görüşmelerde yerel gazeteciliği yıllardır devam ettiren gazetecilerin tüm hayatlarını mesleklerinin belirlediği rotaya göre dizayn ettikleri anlaşılmıştır. Hakan durumunu şu şekilde aktarmaktadır:

“Ben ihlas gazeteye kuma geldim der eşim. Çocuklarımla istediğim gibi ilgilenemedim. Yakınlarımla düşünlerine ölümüne gidemedim. Biz sokakta yetişen gazeteci olduğumuz için oturmak zor geliyo.” (Hakan)

Hakan sosyal hayatını keza aile hayatını mesleğine göre tasarımıldığını belirtmektedir. Fakat görüşme esnasında her ne kadar mesleğini çok sevse de bu durumdan zaman zaman pişmanlık hissettiği anlaşılmaktadır. Alpay da konu ile ilgili benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Ortalama günlük 17-18 saat çalışma, yılları bulan çalışma temposu, ekonomik olarak ciddi sıkıntılar, özel hayatla ilgili ciddi sıkıntılar, aile kurmak vs. çok bencil bir meslektir gazetecilik. Sürekli kendisiyle ilgilenilmesini ister. O yüzden gazeteciyseniz çok fazla özel hayatınız olamaz. Herkesin ortasında yaşarsınız. Sıradan bir hayat yaşayamazsınız.” (Alpay)

Alpay'ın ifadelerinden anlaşılmaktadır ki, gazetecilik mesleği sosyal hayatın baskılanmasını gerektirmektedir. Mesleğin özgün özelliklerinden biri de sosyal hayatı kendine göre düzenlenmesini gerektiren bir meslek olmasıdır. Neredeyse tüm yerel gazetelerde durumun aynı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Süleyman'da konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Yani tabii ki hani mesela örnek veriyim hepimizin normal insanlar gibi facebook hesaplarımız var kendi şeylerimiz. Özel hayatımıza dikkat etmemiz gerekiyor örnek veriyim Sosyal medyada bir şey yazamıyorsun pek fazla kendimiz. Yani siyasi düşünce yani görüyorsun yanlış olduğunu görüyorsun veya adamın yaptığı şeyin yanlış olduğunu görüyorsun veya beğendiğin hepimizin sonuçta bir siyasi görüşü var. Bir şey paylaşmak istiyorsun paylaşamıyorsun neden çünkü orda seni CHP'li birisi de tanıyor, AK Partili birisi de tanıyor. Yani herkes senin arkadaşın veya dışarıda seni tanıyor veya onların toplantısına haberine gidiyorsun. Direkt onlar sana o gözle bakar o zaman yani. Hani Sosyal medya da fazla bir şey paylaşmıyorum da. Yani beğeniler bazen yapıyorum kendimle ilgili fazla bir şey yayınlamıyorum yani kendi düşüncelerimle ilgili. Paylaşırsam bu defa haber alamam düşünmek zorundayım.” (Süleyman)

Günümüzde sosyal hayatın en yoğun yaşandığı mecralar şüphesiz sosyal medya mecralarıdır. Dolayısıyla gazeteciler için sosyal hayatın içerisinde sosyal medyanın varlığından bahsetmek önemlidir. Söz konusu mesele hakkında Süleyman özgür olmadıklarını ifade etmektedir. Sosyal medyada her tür düşünce yapısından takipçisinin bulunması onu kendi düşüncelerini açıkça ifade etmesini engellediğini bildirmektedir. Gerekli özen ve dikkati göstermediği takdirde yaftalanma korkusu taşımaktadır. Zira bu durum onun gazetecilik kariyeri için olumsuz sonuçlara sebep olabilir. En azından onun gibi düşünmeyen kişilerden haber yazmak için bilgi alması güçleşecektir. Bu nedenle sosyal medyada yaptığı paylaşımlara, takiplerine, beğenilerine dikkat etmesi gerekmektedir. Mesleği sosyal hayatını etkilemektedir.

“Siz Bayramyerinden Çınar'a yürüyene kadar kaç dakika da yürüye bilirsiniz? Normalde 15 dk. Ama ben 1 saatte yürüyorum. Niye? Rastladığımda bir kişiyle en az 5 dk. Sohbet ediyorum, 6 dk. Sohbet ediyorsun. Benim kızım o nedenle benimle yürümek istemez Bayramyerinden Çınar'a. Siz ona selam vermezseniz, nolucak? Tamam, kardeşim bunun “burnu büyümüş” tabiri yerindeyse öyle diyecek. Artık yüzü aşağılarda değil hep yukarılarda. Tarzında düşünceği için size istihbarat vermez, telefon etmez. Bilgi vermez, şurada şöyle bir olay var demez yani.” (Levent)

Levent yerelde gazeteci olmanın geniş bir çevreye sahip olmayı sağladığından bahsetmektedir. Geniş çevreye sahip olmanın mesleki bir gereklilik olduğunu ve bu

durumun sosyal hayatı etkilediğini dile getirmektedir. Görüldüğü gibi yerel gazeteciliği meslek edinen aktörler sosyal hayatlarını mesleklerine göre düzenlemek zorundadır. Bu durumun en temel nedeni, kentteki pek çok kişinin onları şahsen tanıyor olmasıdır. Yaygın gazete ve yerel gazetelerin farklarıyla ilgili bölümde bahsedildiği gibi yaygında sosyal hayat bu kadar etkilenmemektedir denilebilir. Çünkü yaygında hem gazete sayısı hem de çalışan sayısındaki yoğunluk, herkes tarafından tanınmayı engelleyebilmektedir.

4.2.7. Kurum İçi Eğitim Çalışmaları

Bu bölümde yerel gazetecilik alanında, gazetecilerin mesleki bilgi donanımlarını artırmaya yönelik hâlihazırda var olan pedagojik çalışmalardan ve uygulamalardan bahsedilmiştir. Alanın ve alandaki aktörlerin mesleki bilgi ve becerilerinin artırılması alanın gelişmesi adına önemlidir. Dolayısıyla kurum içi eğitim çalışmalarını, alanı değiştiren ve dönüştüren mekanizmalardan biri olarak düşünmek mümkündür. Öte yandan, söz konusu eğitim çalışmaları hakkında gazetecilerin kişisel görüşleri, katkıları ve eleştirileri yapılan çalışmaların kalitesini artırmaya destek sağlayabilir. Bu nedenle alanın içyapısı ile ilgili olduğu düşünülen eğitim çalışmaları hakkında aktörlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Konu ile ilgili olarak Denizli’de yerel gazetecilik alanında, gazetelerin kendi bünyelerinde herhangi bir eğitim çalışması yapılmadığı saptanmıştır. Kentteki gazetecilik mesleği ile ilgili eğitim çalışmalarının Denizli Gazeteciler Cemiyeti bünyesinde gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. Zira görüşülen gazetecilerin tamamı eğitimlerin cemiyet bünyesinde yapıldığını belirtmişlerdir.

“Valla biz cemiyette yapıyoruz eğitim işlerini. Başkanımızın yönetime geçtiği ilk dönemlerde projelerimizden biri oydu. Bir de fotoğraf fotoshop gibi eğitimler düzenleyeceğiz. İnşallah bir de baksana tanımlanan gazetecinin el kitabı bir de yazım kılavuzu hazırlandı onları üyelerimize vereceğiz. (Kamil)

“Cemiyette Eğitim çalışmaları yapıyoruz. İşte anılarını dinlediğimiz insanlar oldu. Meslekte işte 35. veya 40. Yılı olan mesleği bırakmış arkadaşlarımız için yararlı oldu. Katılım yüksek oluyor. Şimdi “Gazetecilerin El kitabı” diye bir kitap hazırladık. Onu dağıtacağız. Bide yazım imla kılavuzu onu dağıtacağız arkadaşlara. (Mahmut)

“Biz cemiyette mümkün olduğunca yapmaya çalışıyoruz. Katılım iyi daha iyi olabilir. İşte GEKA’ya başvurumuz var. Entertipten dijitalle adı altında eski meslektaşlarımızı gazeteci arkadaşlarla buluşturduk. Bir kitap hazırlıyoruz gazetecinin el kitabı diye. Türk Dil Kurumu’ndan istedik buda

imla kılavuzu. Eğer bu projelere ödenek alamasak da kendimiz yapmaya çalışacağız. Fotoğrafçılık kamera eğitimleri yapcaz yani.” (Murat)

Görüştüğümüz gazeteciler eğitim çalışmalarına yönelik yapılan ve yapılması planlanan etkinliklerden bahsetmişlerdir. Kentte tek gazetecilik cemiyetinin bulunmasının eğitim çalışmalarına bakış açısını etkilediği görülebilmektedir. Zira görüşülen gazeteciler cemiyeti sahiplenen bir söylem tarzı kullanarak yapılan çalışmalardan bahsetmişlerdir. İhsan ise konuya farklı bir bakış açısı getirmektedir:

“Eğitim çalışmalarını cemiyet olarak yapıyoruz. Senede iki kere. Üniversiteyle bi kopukluk olduğu için iki senedir yapamıyoruz. Orayla bi iletişim kuramadık, kopuk. İletişim Fakültesi olmadığı için ordan da sağlayamadık.” (İhsan)¹²

Cemiyette yapılan çalışmalardan ziyade eğitim çalışmalarında kentteki üniversite ile irtibatlı bir şekilde çalışmanın faydalı olacağından fakat gereken irtibatın kurulamamasından yakınmaktadır. Özellikle üniversite bünyesinde aktif bir şekilde çalışan Gazetecilik Bölümü’nün bulunmayışının eğitim çalışmalarını olumsuz etkilediğinden bahsetmektedir.

Anıl ise salt “Denizli Gazeteciler Cemiyeti” değil onunla birlikte internet medyası özelindeki bir dernek olan “Yeni Medya Der” bünyesinde yapılan eğitim çalışmalarından bahsetmektedir:

“Gazeteciler Cemiyeti dışında, aynı zamanda Denizli’de yeni kurduğumuz Denizli Yeni Medya Yayıncılığı Derneği yani sadece internet medyasında yayın yapan arkadaşlardan on ikisi içinde bulunduğu “Yeni Medya Der” gazeteciler derneği bulunmaktadır. İlkokul mezunuysanız sabıka kaydınız yoksa gazeteci olabiliyorsunuz. Lise mezunu değilseniz yazı işleri müdürü olamıyorsunuz ama patron olabiliyorsunuz. Ama hiçbir zaman mesleki bir sınamadan geçmeyiz. Bu ciddi anlamda bir eğitim eksikliği yaratıyor. Bizde elimizden geldiğinde sektörel örgütler kanalıyla çeşitli kurumlardan da destek alarak bu konuda bu tarz eğitimleri gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Dernek üyeleri kapsamında gerçekleşiyor. Zaten dernek Denizli’de aktif olarak çalışan gazetelerin %99’unu barındırdığı için sıkıntı olmuyor.” (Anıl)

Anıl, sektör olarak mesleki herhangi bir sınamadan geçilmemesini eleştirmekte ve en azından pedagojik eksiklikleri giderebilmek adına cemiyet ve dernek bünyesinde eğitim çalışmalarının gerçekleştirilmeye çalışıldığından bahsetmektedir. Gerçekten de

¹² Denizli Pamukkale Üniversitesi’nde İletişim Fakültesi bulunmaktadır; fakat sadece Halkla İlişkiler Bölümü aktif olarak öğrenci almaktadır. Burada İletişim Fakültesi yok derken, fakülte içerisinde özellikle Gazetecilik Bölümü’nün aktif olmayışı kastedilmektedir.

çalışmanın gazetecilerin eğitim durumuna yönelik bölümünde de belirtildiği gibi, gazeteci olmak oldukça kolay görülmektedir. Bu durum alanın pozitif anlamda değişim ve dönüşümünü kısıtlayan bir meseledir. Zira eğitim yoksunluğu alandaki aktörlerin kendilerini yenilemelerini engellemektedir. Nitekim alanda bu konuda bir eksiklik yaşandığı gözlemlenebilmektedir. Zeynep ise konu ile ilgili farklı bir projesinden bahsetmektedir:

“Cemiyete gazetecilik akademisi teklifi götürdüm. Cemiyet başkanı kabul etti. Şöyle düşünüyorum; bugün emlakçılık ofisi bile üyelerine sertifika veriyö. Bizde herkes kalemi defteri eline alan gazeteci olabiliyor. Ben istiyorum ki dedim sarı basın kartını genel müdürlükten değil kendi cemiyetimizden alabilelim. Eğitim çalışmamız cemiyet içinde olsun. Üçer aylık kurslar halinde sektöre gazeteci yetiştirilsin. Bu kurumlar içinde iyi bişey. Zaten kurumlar eğitim veremiyö buna vakti olmuyo direkt yetişmiş elemanı alacak. Ama para gerekiyor bunun için. Bir proje yazdık. Dernekler masası bir fon açmış İç İşleri Bakanlığından. Oraya bir müracaat ettik. Bekliyorum şu an onun cevabının gelmesini. Ders verecek hocalarla irtibata geçtim. Özellikle etik dersini çok istedim. Medya etiği dersini. Mutlaka olmalı çünkü kaybettik onu biliyor musun? Denizli’de hoca olmayınca Ankara’dan Ruhdan Uzun hocayla görüştüm kabul etti. Nalan Ovalı, Selçuk Üniversitesi’nden Ege’den de var. Birde kurumlarda çalışan alanda yetişmiş editörler var Kanal D’nin editörü filan gibi. 6-7 ders belirledik 3 aylık dönem içerisinde. Bağlantıları kurdum projeyi de yazdım evet. Bekliyoruz cevap gelmedi henüz.” (Zeynep)

Görüldüğü gibi kentteki yerel gazeteler için Zeynep’in hayata geçirmek için planladığı ve planlamakla kalmayıp çeşitli bağlantılar vasıtasıyla hayata geçirmeye çalıştığı bir projesi bulunmaktadır. Projeye göre gazeteciler belirli süre eğitim gördükten sonra kendi kentlerindeki cemiyetlerden sarı basın kartını alacaklardır. Bu düşünce oldukça kıymetlidir. Zira söz konusu proje ile kentteki gazetecilerin hem mesleki bilgileri artacak hem de dolaylı olarak gazetecilerin alanın dönüşümüne yönelik etkinliklerinin artması sağlanacaktır. Ayrıca mesleki bir kazanım olan sarı basın kartı yine mesleki bir kurumdan temin edilerek alan içi özerkliğinin artması sağlanacaktır. Öte yandan, Zeynep de tıpkı İhsan gibi Denizli özelinde İletişim Fakültesinin olmayışının eksikliğini yaşadığından bahsetmektedir. Bu nedenle diğer üniversitelerden öğretim üyeleriyle irtibata geçmek durumunda olduğunu bildirmektedir. Ayrıca Zeynep’in söz konusu eğitim çalışmaları için ekonomik sermayenin gerektiğini belirtmesi Bourdieücü anlamda alanların birbiriyle olan ilişkiselliğini örneklendirmektedir. Zira eğitim alanına yönelik bir çalışma için ekonomi alanıyla irtibata geçilmektedir.

Kent dışında yapılan çeşitli seminerle kentteki gazetecilerden katılanların olduğu gözlemlenmiştir. Ahmet de bu gazetecilerden biridir ve bahsi geçen seminere yönelik düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Yapılan eğitimlere seminerlere Türkiye gazeteciler cemiyetinin seminerlerine hala katılırım. Bir ara Almanlarla birlikte düzenledikleri seminerler vardı. Yerel gazetecilikle ilgili (Konrad Adenauer Vakfı)¹³ Onların çok güzel bir tanımı var. Onlar derler ki; bizim dışımızda olanlar yaygın medya, ulusal medya ifade ettiğimiz için yaygın medya bizim için yerel medya tanımı yapılır. Değerli olanın burası olduğunu bize anlatıyo. Ama bizim işi değersizleştirdiğimizi her seminerde görüyoruz biz.”
(Ahmet)

Görüldüğü gibi Ahmet yapılan seminerlerden yerel gazeteciliğin bir alan olarak kıymetli olduğunun belirtildiğini; fakat bu yereldeki gazetecilerin kendi mesleklerinin değerinin yitirilmesine dolaylı olarak sebep olduklarını düşündüğünü belirtmektedir.

4.2.8. Üniversitede İletişim Fakültesi Eksikliği ve Yerel Gazete İlişkisi

Çalışma çerçevesinde alanda görüşmelere başlamadan önce kentteki üniversitede Var olan iletişim fakültesinde gazetecilik bölümünün hâlihazırda mevcudiyeti ya da tam tersi yoksunluğunun o kentteki yerel gazetecilik alanını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyeceği düşünülmemiştir. Fakat görüşmeler esnasında bu durumun alan için önemli bir etken olduğunu anlaşılmıştır. Zira görüşülen gazeteciler çalışmanın farklı konularında dahi olsa üniversitede gazetecilik alanı ile irtibatlı bölümlerin varlığı ya da yokluğunun etkilerinden bahsetmişlerdir. Bu nedenle sonraki görüşmelere kentteki üniversitede İletişim Fakültesi eksikliği ile ilgili soru da yerleştirilmiştir. Denizli özelinde düşünüldüğünde, kentin tek üniversitesinde İletişim Fakültesi bulunmasına rağmen gazetecilik bölümü aktif olarak işlev görmemektedir. Bölümde öğretim üyesi bulunmadığından henüz öğrenci alımına başlanmamıştır. Dolayısıyla yerel gazetelerle üniversite bünyesinin mesleki konularda çeşitli irtibatların kurulması neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Bunun dışında yerel gazetecilik alanında staj yapılmaması, alanın kendini yenilemesini de etkilemektedir. Kent genelinde gazetecilik alanında farklı çalışanlardan ziyade gazeteler arası gazeteci transferinin sıklıkla yaşanmasının bir sebebinin de söz konusu durum olduğu söylenebilir. Yani; üniversitede bölüm olmayışı

¹³ Konrad Adenauer Vakfı: KAS, Almanya Hıristiyan Demokrat Birliği'ne(CDU) yakın olan siyasi bir dernektir. KAS, Türkiye'deki yerel gazetecilere yönelik eğitim faaliyetleri desteklemekte ve yılda iki kez Türk-Alman Gazetecilik Semineri'ni düzenlemektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: www.kas.de/tuerkei/tr/about/

ve staj için gelen öğrencilerin sayıca az olması eleman eksikliğini de ortaya çıkarmaktadır. Elbette ki tek etken bu değildir, zira İletişim Fakültesinden mezun olanlarının çok azının gazetecilik yaptığı görüşmeciler tarafından belirtilmiştir. Fakat yine de kentteki üniversitede gazetecilik bölümünün bulunmayışı alanın içyapısının değişimi ve dönüşümünü bir şekilde etkileyen etkenlerden biri olarak düşünülebilir. Konu ile ilgili görüşlerini Mustafa şu şekilde aktarmaktadır:

“Olsaydı olumlu olarak etkilerdi. Neden? Şimdi ben bunu zaman zaman yaşadım. Mesela bazı arkadaşlarımız geliyor. Eline fotoğraf makinesi almış. Sen ne zaman başladın? Bugün başladım. Nerede başladın? Şu gazetede başladım. Daha önce ne iş yaptın? E ben işte matematik bölümü mezunuyum. KPSS’ye hazırlanıyorum. Boş zamanımı değerlendirmek için gazeteciliğe başladım. Çok üzücü bir durum. Mesela bugün bir berber dükkânı açıyorsunuz. Ne yapıyorsunuz? Çıraklık eğitiminden belge alıyorsunuz. Bir bakkal açıyorsunuz. Bakkallar odasından belge alıyorsunuz. Ama bizim meslekte maalesef böyle bir şey yok. Fotoğraf makinesini alıp bugün yola çıkıp gazetecilik yapılabilir. Ama şimdi o İletişim Fakültesi geldiğinde tabi oradan çıkacak eleman daha donanımlı bu işi bilmesi eğitimi alması bu durumun önünü kesebilir diye düşünüyorum.” (Mustafa)

Mustafa kentteki üniversitede İletişim Fakültesi gazetecilik bölümünden mezun olanların varlığının kaliteli eleman yetişmesi adına faydalı olacağını düşünmektedir. Meslekle uzaktan yakından ilişkisi olmayan bölümlerden mezun olanların gazeteci olmasını içermektedir. Çünkü söz konusu personelin habitusu gazetecilik mesleğinin teorik alt yapısına yönelik herhangi bir donanım barındırmamaktadır. Kendisi de İletişim Fakültesi mezunu olan Suat konu hakkında görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

“Pamukkale İletişim Fakültesi yoktu, yeni açıldı. Oradaki mezunlarla bir hareketlenme olurdu. Tabi ki etkilenme olmaz mı. Sonuçta bir üniversite aynı zamanda o bulunmuş olduğu şehre büyük katkılar sağlar. İlla ki sağlar. Çöpçüsünden tut aşçısına kadar. Gerek yeni gelişmeleri biz onlardan öğreniriz, gerekse tecrübe konusunda biz onlara veririz. Aktarma yoluyla. Böyle şeyler çok güzel olur tabi ki. Hatta ve hatta benim savunmuş olduğum bir şey var; o öğrencilerin eksiklikleri olacak ki ben o eksikliği yaşadım, üniversitede yaşadım, bu kurum mesela benim olsa doğrudan dekanlıkla bağlantıya geçerim. Ben stüdyomuda öğrencilere açarım. Bunu yapabilecek kapasitede bir kuruluş yok yani. Gerek öğrenciler gelsin hocalarıyla birlikte gelsin hatta atıyorum bir gün 3 program 5 program 1 program neyse öğrenciler stüdyoda görsün, pratik elde etsin dersi orada işlesin. Atıyorum ben stüdyoya indiğimde, o hocalardan bu öğrencilerden ekstra bir bilgi kapayım onlara ekstra bir bilgi olsun. Bu illaki yaşanacak bir sıkıntı şu an.

İletişim Fakültesinin belki 10 yıl belki 15 yıl sonrası sınıflarının birçoğunun eksikleri bu olacak. Öğrencileri okutmak değil kaliteli okutmak yani. Bir şekilde mezun olursunuz. Mezun olduktan sonra siz kaçınıcı mezun oldunuz ya da nereden mezun oldunuz tarzı bir soru olmuyor. Kardeşim sen bu işi yapabilir misin? Yaparım ya da yapamam bitti. Sen kuruma ne kazandırabilirsin kurum senden ne kazanabilir. Sadece bakman gereken bu aslında. Eğer ki bu şehre bir üniversite geldiyse ki basın alanında bana kalırsa benim okullu olmam onlardan yararlanmam lazım. Bir profesörün Denizli’ye gelip bir konu hakkında profesyonelce iş çıkarması benim hoşuma gider. Belki benim için bir dezavantaj. Ben muhabirim. Benim için belki rakiplerim ortaya çıkacak. Bu benim dezavantajıma. Bu savunduğum şey benim dezavantajıma; ama ben yine de olsun isterim. İletişim içerisinde olalım, sık sık görüşelim. Gerekirse programda gerekirse haberde ne gerekirse iletişim halinde olursak bence çok güzel bir şey olur. Hem öğrenciler açısından hem basın açısından çok güzel bir şey olur.” (Suat)

Görüldüğü gibi Suat hem İletişim Fakülteleri’nde yaşanan sıkıntıların yerel gazetelerle irtibatlı bir şekilde ders yapılması halinde nasıl çözüleceğine yönelik fikirlerinden hem de bu irtibatın kentte yerel gazetesine sağlayacağı faydalardan bahsetmektedir. Esasen belirtilen karşılıklı ilişki sonucunda verimli çalışmaların olacağına yöneliktir. Bundan ziyade Suat’ın belirtmiş olduğu “*aslında bu benim dezavantajım*” söylemi de önemlidir. Çünkü kentte İletişim Fakültesi ve gazetecilik bölümü mezunlarının artması sonucunda yerelde çalışan gazeteciler için bu durum her an işten çıkarılma tehdidiyle karşı karşıya kalmalarına sebep olabilecektir. Görüşülen gazetecilerden Anıl söz konusu durumun farklı kentlerde birer mobbing ögesi olarak kullanıldığından bahsetmiştir. Aslında bu durum Denizli özelindeki yerel gazetecilik alanının işleyişine yönelik özerk bir veri sunmaktadır. Şöyle ki; kentte yeni eleman yetiştiren eğitim kurumunun bulunmayışı, alandaki gazetecilerin mesleklerini sürdürme konusunda kendilerini rahat hissetmelerine sebep olmaktadır. Gazeteciler arasında mesleki anlamda “rekabet”in neredeyse hiç olmamasından sebeplerinden birinin de işten çıkarılma korkusunun bulunmamasına bağlamak mümkündür. Zira kentte eleman eksikliği bulunmasından dolayı aynı kent içinde bir yerel gazeteden çıkan gazeteci, yine aynı kentteki başka bir yerel gazetede kolaylıkla iş bulabilmektedir. Gazeteler arası transfer sıklıkla yaşanmaktadır. Fakat tersi bir durumun yaşandığı bir alanda, yani her yıl onlarca gazeteci mezun veren bir bölümün kentte aktif olarak varlığını sürdürdüğü, gazetelerin her yıl staj için onlarca öğrenciyle irtibat halinde olduğu bir alanda, gazeteciler arasında işten çıkarılmamak için yoğun bir “rekabet” ve mücadele alanının oluşacağı aşikârdır. Bu nedenle Suat’ın yeni mezunlar veren bir bölümün olmasını kendisi için bir dezavantaj olarak görmesi haklı bir gerekçeyi barındırmaktadır. Suat’ın

söylediklerine benzer düşüncelere sahip Çağlar da personel açısından etkisinden bahsetmektedir. Fakat konuya farklı bir bakış açısı getirmektedir:

“İletişim Fakültesi’nin bölümlerinin içinde radyo televizyon ve gazetecilik olmaması da etkiliyor bizi. Olsa da farklı açılardan etkiler. Yani şöyle personal açısından etkiler. Mesela bir yerde eleman çıktığı zaman mezunlardan alınır ama şöyle bir şey var giren kişi tatmin olamaz kendisi ayrılır. Hem maddi açıdan hem de bir gazeteye giriyorsun onun temposu açısından. Yani bakacak dicesen ki ya ben bu kadar çalışıyorum gece gündüz çalışıyorum aldığım para bu kadar az çokta yoruluyorum ben niye bunu başka bir sektörde değerlendirmiyim. Mesela bir iki tane stajyerimiz var böyle tanıdığımız hepsi şu an farklı sektörelere.” (Çağlar)

Çağlar yeni mezun gazetecilerin olmasının alana personel sağlama konusunda Suat ile paralel düşünceye sahiptir. Fakat gazetecilik vb. bölümlerden mezun olan kişilerin gazetecilik sektörünün çalışma koşullarından tatmin olmadığını belirtmektedir. Görüşmeler esnasında pek çok gazeteci aynı durumdan bahsetmiş ve hatta mezun olduktan sonra gazetecilik mesleğini icra eden pek az kişi olduğunu belirtmişlerdir. Kentteki üniversitede gazetecilik bölümünün varlığının alana farklı konularda pozitif kazancının olması nedeniyle gazetecilerin kendi çabalarıyla üniversite ile irtibata geçerek bölüm açılması için uğraştıkları; fakat başarılı bir sonuç elde edemedikleri de görüşmelerde anlaşılmıştır. Zira durumu Levent şu şekilde aktarmaktadır:

“Önce zaten oraya atanan dekanla ilgili bir sıkıntımız yaşandı, şu oldu bu oldu. Zaten atanan dekan hukukçuydu. İletişimle alakası yoktu. Biz cemiyet olarak da epey uğraştık. İletişim Fakültesi kuralım, gazetecilik bölümü kuralım falan diye. Orda bir doğru düzgün bölüm açılmadı. İletişim fakültesi kurulalı 7 yıl oldu ama hala bölümler açılmadı yani bu da bir eksiklik.” (Levent)

Levent’in bahsettiği bölüm açma çabasından İhsan da bahsetmektedir:

“İletişim Fakültesi’ni açtırmak için bayağı uğraştık. Ama dedim bu televizyon ve gazetecilik yok, eksik. Bu bizim için bi eksik. Bizi bu tatmin etmiyo. Bu bölümleri açın burada yetişecek olan arkadaşlarla yerel gazete ve televizyonlarımız koordineli çalışalım. Biz arkadaşlara staj yaptıralım bizzat çalışsınlar. Sonra gitsinler Türkiye’nin neresinde istiyorlarsa oraya gitsinler. Yok, teknik sıkıntı, yok öğretim görevlisi yokmuş, yok o yokmuş, yok bu yokmuş. Olmadı öyle 3 sene geçti. Aslında açılrsa gazeteleri olumlu etkileyecek. Mesela ben İzmir’de çalışırken Ege’de okuyan arkadaşlar bize staja geliyorlardı. Ama Denizli’de yok, eksiklik. Eleman yetiştiremiyoruz. Ama burada PAÜ’de radyo televizyon ve gazetecilik olmadığı için topal kaldı o proje. O yüzden bize faydası olmadı.” (İhsan)

Sadık konu hakkında kentte İletişim Fakültesi olmasının fayda sağlayacağı yönünde düşünceye sahip olsa da söz konusu faydanın sağlanması için çeşitli şartların olması gerektiğinden bahsetmektedir:

“Gazetecilik bölümünün şu anda Türkiye’de her üniversitede bulunmasını yanlış buluyorum yani. Tamam, ben insanların yükseköğretim okuması gerekliliğine inanıyorum; ama işsiz yetiştiriyorsun yani. Oradaki arkadaşları bilinçlendirmek ya da uzmanlaştırmak lazım. Kapalı devre televizyon kanalı olması lazım, radyosu, matbaası olması lazım. Bunlara sahip olan illerin yerel gazeteciliğe olumlu etkisi oluyordur. Okullardan mezun olan arkadaşlar gelip yavaş yavaş sektörde çalışıyorlar. Sektör ekonomik anlamda ya da başka koşullar anlamında tamam belki beklentilerini karşılayamıyor. Ama en azından tamamen niteliksiz insanların eline kalmıyor bu sektör. O anlamda bir tane bir arkadaş bile olsa faydalı görüyorum; ama oradaki arkadaşlarda çıkar çıkmaz haber müdürü falan olacaklarını zannetmesinler. İşte sektörün egosu çok yüksek olduğu için. İşte geliyorsun ama teorik eğitim alıyorsun ama bu yeterli değil. Sahada farklı.” (Sadık)

Sadık her ne kadar her ildeki üniversitelerde gazetecilik bölümünün olmasının doğru olmadığını düşündüğünü belirtse de, gazetecilik mesleğinin geleceği adına çalışanların mesleki bilgi açısından niteliksiz insanlar olmasından ziyade yükseköğretim mezunları olmasının kaliteli haberciliğin artmasını sağlayacağını düşünmektedir.

Denizli özelinde üniversitede gazetecilik bölümünün olmayışı alan içi yapılanma konusunda önemli veriler sunmaktadır. Rekabet, iş gücü, mesleki deneyim süresinin uzunluğu, gazetecilerin habitusları gibi pek çok konu üzerinde etkisi olduğu saptanmıştır. Daha önceki bölümlerde yeni gazeteciler ile eski gazeteciler arasında gizli bir rekabetin varlığından bahsetmiştik. Kentte yeni mezunların olması rekabet meselesinin farklı bir kulvarda değişim ve dönüşümünü sağlayacak etkenlerden biridir. Bunun dışında yerel gazeteler arasındaki gazeteci transferlerinin sıklıkla yaşanması ve çalışan sayısının azlığı nedeniyle aynı kişilerin sürekli yer değiştirmesi durumu da kentte yeni mezun gazetecilerin olmasıyla mutlaka dönüşüm geçirecektir. Yeni mezun gazetecilerin alanda sayısının artması, alaylılardan farklı habitusa sahip olmaları nedeniyle alandaki teorik bilgi kapasitesinin artmasını sağlayacaktır. Fakat deneyimli gazetecilerin belirttikleri yeni mezunların gazetecilik pratiklerini uygulama konusundaki isteksiz olmaları alanda gazetecilik etiğine riayet edilmemesine sebep olacaktır. Zira deneyimli gazetecilere göre yeni mezun gazeteciler gazetecilik etiğine uygun bir şekilde mesleki deneyim kazanmamaktadır. Çünkü sokağa inmek yerine internetten aktarma

haber yapılan bir dönemde gazeteciliğe başlamışlardır. Bu durumu normal kabul eden bir habitusa sahip olmalarından dolayı mesleğin gerektirdiği hareketli yaşam tarzına erişememektedirler. Benzer sebeplerden dolayı şüphesiz kentteki üniversitede gazetecilik bölümü olması ve bu bölümden mezun gazetecilerin alana girişi, yerel gazetecilik alanında değişim ve dönüşümü beraberinde getirecektir.

4.2.9. Yerel Gazetelerin Baskı ve Yayınlanma Mekanizmaları

Gazeteciliğin mutfak bölümü olarak tarif edilebilecek olan kısım; haberlerin okuyucuya ulaşması için gazetelerin bedenselleştiği matbaalardır. Dolayısıyla Denizli’de yerel gazetecilik alanında matbaaların ya da matbaalaşmanın ne şekilde işlediği önemlidir. Tarihsel süreçte yerel gazetelerin basım tekniklerinin değiştiği görülmüştür. Fakat hala yaygın gazetelerin sahip olduğu basım tekniklerinin kullanılmadığı görülmüştür. Denizli’de yerel gazetelerin 80’li yıllarda ‘hurufat’ olarak isimlendirilen bir baskı sistemini kullandığı 90’lı yıllarda ise ‘entertip’ olarak isimlendirilen yeni bir sisteme geçildiği görülmüştür. 2000’li yıllara gelindiğinde ise günümüzde kullanımına devam edilen dijital baskı tekniğinin uygulanmaya başlandığı görülmüştür.

“Benim mesleğe başladığım yıllarda hurufat diye bir şey vardı. Duydunuz mu hiç hurufat yani bu nedir gazetenin başlıklarını metal bir harfler var onlarla yazıyorsunuz. Tek Tek kumpas diye bir şey var. Bu alınır diziliyor klişe üzerine hazırladığınız. O’da Denizli’de yok. İstanbul Ankara’da var sadece. Böyle yıllarda başladım ben gazeteciliğe. Hatta entertip diye bir dizi makinası geldiğinde biz çıldırıyorduk. Ya ne büyük yenilik diye. O da bir şey var. Makina yine. Böyle aynen yazı klavyesi var. Bir potası var. Orada kurşun eriyor sıcak. Siz yazıyorsunuz o kurşun üzerine haberi satır satır düşün. O satırlar daha sonra alınır, gazetenin sayfasına yerleştiriliyor öyle bir sistem. O kaç yılındaydı anlattığım yıllar 1980’li yılların başları. (Fikret)

Görüşmelerden anlaşılmıştır ki; matbaaların işlevselliği Denizli’de yerel gazeteler arası ilişkisellikleri ve çeşitli stratejileri içinde barındırmaktadır. Öncelikli olarak baskılama kendi içerisinde ekonomik bir oluşum olması itibariyle alanda önemli bir yere sahip. Yani, ekonomik sermayenin varlığı matbaalar aracılığıyla alanda görülmektedir. Bunun dışında matbaaya sahip olmak yerel gazetelere alan içerisinde

gizil bir iktidar sağlamaktadır. Denizli’de yerel gazetecilik alanında matbaanın sunmuş olduğu iktidar oluşumunu Ömer şu şekilde anlatmaktadır:

“2008’de bu gazeteyi aldım ben. Kanun açık ve net ya parası olan gazete sahibi oluyo memlekette. Satın aldım baktım matbaa var; ama herkesin matbaası var. Bütün gün makine yatıyo. İki saat basıyo 500 tane 1000 tane neyse sonra duruyo. Biz İstanbul’da çalıştığımızdan matbaa sektörünü de biliyorum. Gittim arkadaşlara söyledim yani bi bardak süt içmek için inek besliyoruz. Amacımız birer bardak süt içmekse hepimiz ayrı ayrı inek besleyeceğimize gelin bi tane inek olsun hepimiz süt içelim. Birlik beraberlik olsun. Hiç kimse kabul etmedi. 2009-2010 da oldu. Gazeteciler çok egosu yüksek insanlardır. Gerçekten korkunç ego vardır. Bi tane dört renk makine aldım. Önce öyle konuşan bi gazetenin matbaasını satın aldım onu bitirdim. Sonra öbürkünü aldım. Parayla ikna ettim. Benim ineğe mahkûm ettim onları. 5 tane günlük gazeteyi 5.5 sene falan biz bastık. Kırım makinesi de vardı bizde tek. *Gazeteler düz ofsette basılır. Web ofset değildir.* Web ofsette bobinden kırılır çıkar. Yerel gazeteler düz ofsetle basılır. Türkiye’deki yerel gazeteleri 1132 tane günlük gazete vardır ve 10 tanesi hariç düz ofsetle basılır. Eğer kırım makinanız yoksa başlarsınız elle gazete kırmaya. O makinayı aldım. Gazeteleri ben basmaya başladım. Sonra birkaç genç çocuk vardı onlara verdim. Onlar devam ediyö. DEHA Horoz İzmir’e gitti Haber Türk’te basılıyo. Olay,Hizmet,Denizli o çocuklar basıyo.” (Ömer)

Görüldüğü gibi Ömer bir dönem matbaa sahibi olarak alanda elde etmiş olduğu konumu aktarmaktadır. Başlangıçta matbaaları birleştirmeyi gazeteler kabul etmesede, ekonomik sermayenin alana etkisiyle matbaaları satın aldığını ve diğer gazeteleri kendisine mahkûm ettiğini belirtmektedir. Dolayısıyla bir dönem matbaa sahibi olmanın alanda sermaye sağladığı görülmektedir. Sonrasında gazetelerin şehir dışında da basılabilmesine yönelik uygulamanın gelmesiyle söz konusu sermayenin eski etkisini yitirdiği görülebilmektedir. Söz konusu simgesel sermayeden Murat da bahsetmektedir:

“Bunlar ofset baskı ile basılıyor. Hepsi İzmir’de basılıyor. DEHA ve horoz İzmir’de basılıyor. Denizli, hizmet ve yeni olay burada aynı matbaada basılıyor. Daha önce ayırdı da şimdi matbaada ek maliyet getirdiği için resmi ilanların oranı da giderek düşüyo. Hizmet gazetesinin kendi matbaası vardı gazetelerin birçoğunu hizmet gazetesi kendi matbaasında basıyordu. Böyle süreçler değişiyö işte yani. Eskiden mesela şey vardı resmi ilan almak için bulunduğun ilde basılma şartı vardı. O nedenle burda basıyorlardı. Basın ilan kurumu bu kuralı değiştirdi. Başka yerde basılabilir diye düzenleme yapınca ekonomik olarak daha uygun neresiyse orada basılmaya başlandı. Çünkü mesela DEHA gazetesi İzmir’e gönderiyorlar. Şimdi mesela teknolojiye geliştii.”(Murat)

Günümüzde dijital baskı ile basılan gazetelerin baskılama mekanizmalarında da çeşitli stratejiler uyguladıkları görülmüştür. Zira ekonomik kazancı artırmaya yönelik bir dönem tüm matbaaların birleştirildiği öğrenilmektedir. Öte yandan, o dönemde resmi ilan alabilme şartının gazetenin çıkarıldığı ilde basılması şartının da etkili olduğu, fakat söz konusu şartın kaldırılmasıyla birlikte uygulamanın eski gücünü yitirdiği gözlemlenmiştir. Fakat günümüzde hala üç günlük basılan gazete aynı matbaayı kullanmaktadır. Gazetelerin aynı matbaayı kullanması meselesini gazetelerin ve gazetecilerin ortak çalışma habitusunu besleyen bir olgu olarak okumak da mümkündür.

4.2.10. Yeni Nesil Gazeteciler

Medya alanı sürekli değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Çalışmanın bu yöndeki analiz noktasında sunduğu en önemli verilerden birinin “yeni nesil gazeteciler” ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Zira yeni nesil gazetecilerin alana yönelik yeni habitusları alanı değiştirme ve dönüştürme kabiliyetini bünyesinde barındırmaktadır. Öte yandan deneyimli gazetecilerde mevcut işleyişin devamını savunmaktadır. Bourdieu konu ile ilgili olarak: “*Alana için çıkarların yüceleştirilmesi, alana her yeni girenden açıkça talep edilir*” (Bourdieu, 2015: 71-72) şeklinde ifadesiyle gazetecilik alanı içinde beklentilerin meşru olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla yeni nesil gazetecilerin ne yönde nasıl değiştiği, gazetecilik etiğinin bu değişimin neresine oturduğu, haber üretme pratiklerinin ne yönde şekillenmeye başladığına yönelik veriler alanı etkileyen hem de etkilenen ilişkisel veriler olarak analiz ve bulgulara eklenmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse; gazetecilerin habituslarındaki değişim, alanı değiştirmekte öte yandan alandaki değişim gazetecilerin habitusunu yeniden yapılandırmaktadır. Bu nedenle görüşülen gazetecilere “yeni nesil gazeteciler” hakkında neler düşündüklerini deneyimledikleri örnekler aracılığıyla bildirmeleri istenmiştir. Konu ile ilgili düşüncelerini Kadir şu şekilde aktarmaktadır:

“Eskiden evime gitmeksizin 3 yıl büroda yattım. Denizli’de artık yasak. Yıllık izin hakkımızın olduğunu bilmiyorduk. Bu işte başarılı olmak için parayı izni değil, çok çalışmayı bilmemiz gerektiğini biliyorduk. Gazeteci de yetişmiyo artık. Artık kopyala yapıştır devri var. Bi gün on gazeteci basın toplantısı var gidiyoruz. Şunu görüyorum ben, çok üzülüyorum mesleğim açısından: “Ayşe ya ben bi yere gidicem sen yazınca bana atıver ya” başka gazeteden birisi. Beraberler ya nasılsa aynı şeyi yazmıcaz mı canım vali konuşuyo işte. Yazmamak için yazamadığı için bakıyorsunuz haberler hep aynı. Sen bana atıver, sen bana atıver, ben bi daha niye yazayım ki, aslında

bilmiyor ki her yazmadığı haberin kendisine büyük zararı olduğunu. Her yazdığı haberin kendisine tecrübe kattığını. Bundan sonraki arkadaşlardan hiçbir ümidim yok. Genç meslektaşlarımızın, yerel medyanın işi çok zor. (Kadir)

Kadir'in ifadelerini yeni nesil gazetecilerin habitusunu habere koşmak ya da haber yazmak için emek sarf etmek yerine hazır haber almaya meyilli olacak şekilde dönüştüğü şeklinde okumak mümkündür. İhsan'da Kadir'in ifadelerine benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Zengin bi ailenin bi baltaya sap olamamış çocuğu noluyo televizyon sahibi oluyo. Ama güçleri var mı sıfır. Çünkü Denizli’de çekirdekten yetişmiş alaylı gazeteci çok. Bunları siz parayla satın alamazsınız. Bizim kemik yapımız sağlam. Alaylı aşağıdan yetişmiş bir kadro var. Burda çalışmazsak bizi kovarlarsa hiç sıkıntı değil biz tükenmez kalemi elimize alırız fotokopi çektirir gene gazete basarız. Çünkü biz böyle yetiştik. Ama mesela adam geliyo. İki yıllık iletişim mezunu ya da dört yıllık. Staj yapcam ben diyo. Dedim burası yerel gazete böyle böyle sıkıntı çok tamam diyo. Sonra bi gün geçiyo iki gün geçiyo diyo ben gelmesem olur mu ben gelmeden imzalasınız. Ben almıyorum artık. Staj için kimseyi almıyorum. Neden hazırcılık var çünkü. Geliyo diyo ki ben nerde oturucam. Bak bilgisayar var kullan diyorum. Arkadaşlara diyorum götürün bunu cinayete oraya buraya. İkinci gün kayış. (İhsan)

İhsan yeni nesil gazetecilerin alanın mesleki gerekliliklerinden olan habere koşma ya da belli bir dönem mesleki zorluklar yaşama yönünde istekli olmadıklarını belirtmektedir. Kentte mesleki zorlukları yaşayan, gazetecilik eğitimi almasa dahi, geleneksel tedrisattan geçerek kendini donanımlı bir gazeteci olarak yetiştiren insanlar olduğunu; fakat yeni nesil gazetecilerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeye yönelik arzularının bulunmadığını belirtmektedir. Deneyimli gazetecilerden Esra da benzer ifadeleri kullanmaktadır:

“Eskiden bi haber duyunca koşup gidiyoduk. Ama şimdi öyle değil. Şimdi insanlar ben bu haberi yaparsam ne olacak farklı bir tepkiyle karşılaşacak mıyım, diye düşündüğü için kimse cesaret edemiyo. Bide şey var artık sosyal medya var. Oda bizi çok etkiledi. Eskiden elinde çanta habere gidiyoduk. Şimdi artık habere gitme yerine iki kare fotoğraf gönderin haberi yapayım. Bu hale geldik. Bu durum istihdamı da etkiliyo. 5 kişi çalıştırmak gerekirken işi iki muhabirle götürüyorsun artık. O kadar çok mezun var ki. Ama çalışmıyorlar maalesef. Zor geliyo bide ekonomik yönden beklentileri çok olduğu için. Gazete gerçekten ekonomik bi getirisi yok. Eskiden daha iyiymiş. Hatta 96’larda filan konuşurduk ya öğretmen olup napacaksın biz öğretmenlerden fazla alıyoruz diye konuşurduk. Yeni mezunlar kendilerinin çok iyi haber yazdıklarını düşünüyorlar çok fazla beklentileri var ve onlara hiçbir şey anlatamıyorsun. Dinlemiyorlar. (Esra)

Esra’da yeni nesil gazetecilerin habere gitme konusunda çok istekli olmadıklarını belirtmektedir. Öte yandan Esra’nın belirttiği 96 yıllarında gazetecilerin öğretmenlerden çok maaş almaları iddiası, ekonomik sermayenin alana etkisini yeniden ve yeniden okumamızı sağlamaktadır. Zira günümüzde İletişim Fakülteleri’nden mezun gençlerin gazeteci olarak çalışmak istememelerinde gazetecilerin düşük maaşla çalışmaları da etkili bir faktördür. Hele ki, söz konusu düşük maaşın, çeşitli mesleki etik edinimlerinden feragat ederek, zar zor ayakta durmaya çalışan yerel gazetelerde daha fazla olduğu yadsınamaz. Dolayısıyla yeni nesil gazetecilerin ekseriyetle ekonomik kaygılar nedeniyle donanımlı bir gazeteci olmak taraftarı olmadıkları söylenebilir. Yeni nesil gazetecilerden Mahir’in ifadeleri Esra’yı doğrular niteliktedir:

“Yeni nesil gazeteciler arasında ya bu gerçekten gazeteci denilen ve saygı gösterilen kişi sayısı o kadar az ki gençlerin eleştirilere bakışı yüzde doksani öğrenmek istemiyor. Bu mesleği sadece mezun olmuşsun iş bulamamış kişiler yöneliyor. Bu kafayla gelen çok sayıda insan var Yani ben şunu biliyorum. Bir gazetede çalışırken aynı zamanda başka bir iş bakalım çok fazla arkadaş var. Çünkü bir yerden sonra artık herkes ekonomik geçimini düşünmeye başlıyor Dolayısıyla bu meslek onlar için bir önem arz etmiyor. Çünkü para yönünden tatmin olamıyor. Para yönünden tatmin olamadıkları için bırakıyorlar, iletişimin farklı dallarına kaymaya çalışıyorlar. Ne yapıyorlar bu işi öğrenmek ve devam etmek isteyenler kurumların belediyelerin basın birimlerine giriyorlar hem ekonomik anlamda iyi oluyor oralar hemde orada daha çok pişme imkanınız var bir denetleyen oluyor oralarda. Başınızda birisi oluyor maddi kaygılar da olmadığı için işini daha keyifli yapıyor. Maalesef çok büyük bir kısmı bu işi severek yapmıyor. İnternet medya yanını daha fazla yapan kesim genç kesimi. Dükkan açarım kendi gazetemi kendim açarım oradan yolumu bulurum diyen çok fazla kişi var.” (Mahir)

Öte yandan yeni nesil gazetecilerin mesleki edinimleri sokakta almak yerine okuldan kazandıkları teorik bilgileri uygulamaya yönelik bir habitus geliştirdikleri de anlaşılmaktadır. Ayrıca eğitim alan her yeni nesil gazetecinin mesleği devam ettirmeye istekli olmadığı görülmektedir. Zira yeni nesil gazetecilerden Ayşe’nin belirttikleri de Mahirle paralellik göstermektedir ve söz konusu durumu açıklar niteliktedir:

“Ya şöyle biz 140 kişiydik sınıfta. 140 kişiden sadece 10 kişi bu mesleği yapıyor şu anda. Geri kalanı yapmıyor. Hep yolun başında pes edenlerden oluşuyor. Ben bu mesleğe başladığımda stajda çok eziyorlar bizi de. Bazıları orada bırakıp gidiyorlar yani. Çok karşılaşıyorduk o durumla da. Buraya da stajyerler geldi. Bir heves yok yani. Bir gazetecilik hevesi yok.” (Ayşe)

Ayşe'nin ifadelerinden gençlerin, özellikle üniversitede İletişim Fakültesi'nden mezun olan gençlerin salt Denizli özelinde değil, tüm ülke genelinde gazetecilik mesleğini icra etmeye istekli olmadıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu genel eğilim gazetecilik alanını dönüştürme gücüne sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Alpay da konu ile ilgili benzer ifadeler kullanmaktadır:

“Uzun soluklu çalışan sayısı %10'u geçmez. Sürekli bir değişim vardır. Bir sirkülasyon vardır kurumlarda. Tabii bu yine 1-2 yılı bulur. Yeni nesil özellikle daha böyle girer girmez işim gücüm belli olsun. İşte çalışacağım daha uzun soluklu olsun; ama kazancım ekonomik olsun. Yükselmeyeyim ne uzayayım ne kısalayım gibi bir beklentisi olunca. Biz mesela 90'ın ikinci kuşak jenerasyonuyuz. Bizden önceki jenerasyon çok daha hani ödün vererek çok daha ağır şartlarda mesleki tecrübeler kazanmışlar. Biz daha onlara göre daha rahattık. Teknoloji biraz daha gelişmişti bilmem ne. Ama bizde birçok şeyi göze aldık. Yeni nesil risk almak istemiyö, yükselmek istemiyö, sorumlu olmak istemiyö, masa başında oturayım, asgari ücret alayım, yıllarca böyle devam edeyim. Çıkacağım saat belli olsun falan.”
(Alpay)

Alpay'ın hem eski gazetecilerin deneyimlerini görme, hem kendi dönemindeki gazetecileri görme hem de yeni nesil gazetecilerin mevcut deneyimlerini gözlemlene şansına sahip olması, ona üç jenerasyonu karşılaştırabilme olanağını sunmaktadır. Dolayısıyla Alpay'ın ifadeleri yerel gazetecilik alanındaki değişim ve dönüşümleri karşılaştırabilmek adına kıymetlidir. Alpay üç farklı jenerasyon arasındaki değişim ve dönüşümün başat faktörünü teknolojinin gelişimine paralel olarak yorumlamaktadır. Zira teknolojinin gelişimi haber yapım ve yazım tekniklerini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle gazetecilerin mesleki habitusunun rahat haber yapma ve yazma doğrultusunda evrimleştiğini söylemek mümkündür. Söz konusu rahatlık salt haber yapma ve yazmayı değil, mesleki heyecan ve hırsı da etkilemekte ve bu durum yeni neslin heyecan ve hırsının alacağı olması yönünde değişmektedir. Nitekim yeni nesil gazetecilerle yapılan görüşmeler durumu doğrular niteliktedir:

“Ben şimdi madalyonun bir tarafında oluyorum. Bana karşı nasıl baktıklarını bilmiyorum; ama şu sözü duymuştum: Ya bana karışmayın ben bilirim havasında bir arkadaş olmuştü. Ben hiç bir şey bilmediğimi düşünerek geldim. Cumhuriyet'te bir hocamız derdi; burada öğrendiklerinizin hiçbiri günlük hayatta olmayacak. Bende ona göre gelmiştim. Gerçekten de öyleydi. Muhabirlerde bana karşı hep bir öğretilme isteği, hep bi yardımcı olma isteği gördüm tecrübelilerde. Yani ama şöyle bir şey var aslında tamamen teknolojiyle alakalı. Şöyle bir durum var; ankesörlü telefonla günümüzde ne kadar konuşulabilir? Şimdi cep telefonu var. Çok rahat. Söyleşi, özel haberi çok rahat burdan yaparken neden sokağa

gidip orda yapılısın ki? Bu tamamen teknolojiyle alakalı. Şimdi şöyle bir şey var; akşam oturduğunuzda televizyon var, hayır ben radyo dinleyecem diyor musunuz? Bu da onun gibi bir şey. Gidip özel haberi orda yapmanıza gerek yok. Siz özel haber yapmak istiyorsunuz. Şahıs size haber için bilgi ve fotoğraf vermek istiyoy. Elinizde telefon var whatsapp var. Bir sürü iletişim aracı var. Bu şekilde haberinizi yapabiliyorsunuz. Siz soru soruyorsunuz telefonda o cevaplıyo özel haberinizi yapıyorsunuz. Ama şöyle bakıyor eskiler; gidip yapılmıyor yanlış diye düşünülüyoy ama yok. Yani teknoloji geliştiği için artık habercilik böyle yapılıyor. (Ali)

Ali, alandaki değişimin argümanının merkezini teknolojinin oluşturduğunu belirtmektedir. Teknolojinin gelişimi nasıl ki gündelik hayat pratiklerimizdeki pek çok etkileşimi değiştirmiştir; aynı şekilde gazetecilik alanını da değiştirmektedir. Ali, nasıl ki insanlar akşam televizyon varken ben radyo dinleyerek vakit geçireceğim şeklinde bir eylemde ve söylemde bulunmuyorlarsa, gazetecilerin de haber yazımında teknolojik gelişmeler varken ben bunları kullanmayacağım şeklinde eleştirel yaklaşması ve eski yöntemleri devam ettirmesinin doğru olmayacağını belirterek yaşanan değişimleri meşrulaştırmaktadır. Deneyimli gazetecilerin nostaljik düşünerek yeni nesil gazeteciliği eleştirdiklerini fakat haklı olmadıklarını düşünmektedir. Zira Ali'ye göre gazetecilik artık bu şekilde yapılmaktadır. Görünen odur ki, gazetecilik alanıyla ilintili olarak içinde yaşadığımız dönem teknolojik bir geçiş dönemidir. Eski yöntemleri devam ettirmenin gerekliliğini düşünen deneyimli gazeteciler, teknolojinin yerinde kullanılması gerekliliğini düşünen ikinci bir kuşak ve artık haberciliğinin sokakta değil teknoloji aracılığıyla yapıldığını düşünen yeni nesil gazeteciler bir arada bulunmaktadır.

4.2.11. Yerel Gazeteciliğin Geleceği Hakkında Birkaç Kelam

Bu bölümde alanın gidişatının gelecekte ne şekilde cereyan edeceğine dair faillerin perspektiflerinin analizine yer verilmiştir. Alanda faillerin deneyimlerin aracılığıyla gelecek düşüncesinin dışı vurumu faillerin amaçları, beklentileri ve endişeleri konusunda veri sunmaktadır. Bu konuda bazı gazetecilerin yerel gazeteciliğin kentteki geleceği konusunda negatif düşüncelere sahip iken, bazılarının ise pozitif düşüncelere sahip olduğu gözlemlenmektedir. Negatif düşüncelere sahip olanlar basılı gazetelerin son 5-10 yılını yaşadığı ve her şeyin dijitalleşeceği yönünde ortak düşünceye sahip iken, pozitif düşünceye sahip olanlar her şeyin dijitalleşmesinin bir son olmasından ziyade yerel gazetecilik alanı için yeni bir başlangıç sayılacağı yönünde düşüncelerini dile getirmektedirler. Sonuçta, tüm failler yerel gazetecilik alanında

mutlak manada değişim ve dönüşüm yaşandığı ve devam edeceği noktasında hem fikirdirler.

“Geleceğini ben hiç görmüyorum. Ya bakın bu internet haberciliği bi gün patlayacak. İnternet haberciliği öyle bir patlayacak ki insanlar hiç güvenmeyecek onlara. O kadar kötü durumdadır. İşini doğru yapanları tenzih ediyorum. Hukuki bir düzenleme olmadığı için benim haberimi çalıyo diyerek şikâyetçi olamıyorsun. Biz yine devletin güdümü altındayız. Her gün savcı okuyor senede bir geliniyor denetim yapılıyor. Her şeyimiz kayıtlı. Ama internet öyle değil. Ama gazeteler basılı olarak devam eder, etmek zorunda. Resmi ilan olmasa bile başka bir şeyden devam etmek zorunda. Yerel basın çok önemli aslında. Denizli'nin sorunlarını biz ortaya koyabiliriz. Yerel basında bugün 8 bin çalışan var. 1100 resmi ilan alan yerel gazete var. İyileştirmeler yapılabilir, düzeltmeler yapılabilir. Gazete açmak zorlaştırılabilir. Ama şu aralar çok karışıklık var. Bu da internetten kaynaklanıyor. Bunlar denetim altına alınabilirse yerel basın daha güçlü olabilir. Ama yazılı basın sürekli olacak. Çünkü basılı gazete devlet için, toplum için, millet için bir hazinedir, arşivdir.” (Hakan)

Hakan yerel gazeteciliğin geleceğini hiç iyi görmediğini belirtse de çeşitli düzenlemeler yoluyla iyileştirilebileceği yönünde görüş ortaya koymaktadır. Öte yandan, yerel gazetecilik alanının kötü gidişatının internet gazeteciliği ile doğrudan ilintili olduğunu düşünmektedir. Zira internet gazetelerinin denetimsizliği, şikâyet edilebilecek herhangi bir birimin olmayışı, çalıntı ve yalan haber yapmanın internet üzerinden kolaylaşması ve artması gibi etkenlerden basılı gazetelerdeki çalışanların da etkilendiğine dikkat çekmektedir. Anlaşılmaktadır ki, her şeyin dijitalleşmesinden ziyade denetimsiz dijitalleşmenin yerel gazeteciliği zayıflattığını düşünmekte ve bu nedenle yerel gazetecilik alanının yeni düzenlemeler yapılmazsa kötüye gideceğini düşünmektedir. Fakat basılı gazeteciliğin kesinlikle devam edeceğini düşünmektedir. Zira basılı yerel gazetelerin toplumsal ve tarihsel süreçte belge niteliğinde ve bu anlamda bir hazine hükmünde olduğunu, dolayısıyla basılı yerel gazeteciliğin zayıflasa dahi devam edeceğini düşündüğünü belirtmektedir:

“Türkiye’de yerel gazetelerin baskısı da bitmez kendi de bitmez. Bu internet furyası aktivitesini yitirir. İnanırlılığını temelli kaybeder. Herkesin kendine göre reklam yaptığı oyuncak yaptığı medya oyuncağı olarak kalır; ama basılı yerel gazetecilik Türkiye’de gelecekte daha iyi prim yapar. Bitmez çünkü. Türkiye’de insanlar somut bir şey görmedikten sonra inanmıyorlar. Bunun kokusu varya bunun kokusunu ailemle değişmem. Bu böyle mesleki açıdan bi hastalık.” (İhsan)

İhsan’da Hakan’ın perspektifine paralel olarak internet gazeteciliği hakkında negatif düşüncelere sahiptir. Zira dijital ortamı herkesin kendini gösterme ve reklam

yapmak için çabaladığı bir oyuncak alanı olarak betimlemektedir. İçinde bulunduğumuz dönem itibariyle internet gazeteciliği ve internetten bilgi alma artmış olsa da, zamanla inanılabilirliğinin temelli yitimi doğrultusunda dijitalin zayıflayacağı yönünde düşüncelere sahiptir. Bu duruma delil olarak da, mesleki deneyimlerine dayanarak Türkiye’de insanların bir şeye inanmak için somutu aradıkları varsayımını göstermektedir. Bu varsayımdan yola çıkarak internetin güvensiz ortam oluşu nedeniyle zayıflayacağını düşünmektedir. Fakat insanların bir şeye inanmak için somutu aradıklarına yönelik düşüncesini bir sanrı olarak nitelendirmek de mümkündür. Zira sosyal medya mecralarında kişilerin gördükleri herhangi bir habere anında sorgulamadan inanma eğilimlerinin yüksek olduğu bilinmektedir.

“Bence artık bu kâğıt işi uzun süre gitmeyecek her şey dijitalle dönüşecek. Dijital internet benim tahmini görüşümü soracak olursanız, ben 10 yıl filan anca gider diye düşünüyorum basılı gazetelerin. Yerel gazetecilik bitecek mi? Hayır kesinlikle bitmeyecek. Ama dediğim gibi dijital gazetecilik. Kim önce haber verdi, o yönde gidecek iş zaten gidişatta o yönde. Valla ben kâğıt baskınının 10 yıl daha devam edeceğini ondan sonra bu işlerin tamamen dijitali dönüşeceğini düşünüyorum. (Mustafa)

Mustafa, basılı yerel gazeteciliğin en fazla on yıl içerisinde evrilerek, tamamen internet gazeteciliğine dönüşeceğini düşünmektedir. Fakat Hakan ve İhsan’dan farklı bir şekilde, internet gazeteciliğini günah keçisi ilan etmek yerine, gidişatın o yönde olmasından mütevellit, haberciliğin internet gazeteciliğinde yapılacağını tahayyül etmektedir. Yerel gazeteciliğin kesinlikle bitmeyeceğini, devam edeceğini; fakat basılı gazetelerin geleceğinin karanlık görüldüğünü düşündüğünü belirtmektedir:

“Yerel gazeteciliğin geleceği şöyle ulusal medya bitmek üzere yani illerde artık yavaş yavaş çekiliyor. Bide internet çıktı artık herkes kendisi muhabir. Yazılı basın ben biz şu anda gazeteye çıkıyoruz hala kâğıdın üzerine basılıyor. Tahminimce bir beş yıl sonra gazeteler artık kâğıdın üzerinde olmayacaklar. Çünkü buraya hürriyet milliyet de geliyor Denizli’ye onların bile tirajları düşük. Satılmıyor, yani gidip insanlar bayiden gazete almıyor. Cep Telefonunu açıyor bütün haberleri oradan okuyor. İnternet gazeteciliği üzerinden ilerleyecek. Tamamen internet sitesine dönebilir beş yıl sonra. Bu kanunlar işler bir denetleme olur ama internet üzerinden. Yani gazete kâğıtlara çıkmazsa %80 internet yasası çıkmış olacak. Artık internet denetlenmiş olacak. Ama şuanda internet güvensiz bir şeyde yani güvensiz bir mecradır. (Süleyman)

Süleyman da Mustafa’nın düşüncelerine benzer bir şekilde, yerel gazeteciliğin gelecekte tamamen internet üzerinden yapılacağını düşünmektedir. Öyle ki, salt yerel

gazeteciliğin değil, yaygın gazeteciliğinde dijital yönde dönüşeceğini ifade etmektedir. Zira Denizli’de satılan gazete oranlarının azaldığını, Hürriyet, Milliyet gibi en fazla tanınan yaygın gazetelerin bile tirajlarının çok düşük olduğunu belirtmektedir. İnsanların haberleri akıllı telefonlar aracılığıyla internetten takip ettiği bir dönemin içerisinde olduğumuzu, dolayısıyla en fazla beş yıl sonra basılı gazetelerin ortadan kalkacağını düşündüğünü söylemektedir. Öte yandan, Süleyman tamamen dijitalleşmenin esasında internet ortamının denetimiyle başlayacağını düşünmektedir. Günümüzde internetin güvensiz bir mecra oluşu nedeniyle mutlak üstünlüğe sahip olmadığını bu nedenle basılı gazetelerin devam ettiğini belirtmektedir. Fakat her ne zaman internetin denetimi sağlanırsa ve güvenilir bir ortam haline dönüştürülürse, tam da o zaman basılı gazetelerin ortadan kalkmış olacağını düşünmektedir. Süleyman’ın belirttiği bu düşünce, ‘güven’ unsurunun gizil kalmış olsa da, habercilikte çok ciddi bir belirleyen olduğu yönünde veri sunmaktadır. Zira Süleyman dışında görüşülen yerel gazetecilerin neredeyse tamamı internet mecrasının güvenilir olmadığı düşüncesinde hemfikirdir. İnternet gazeteciliği ‘güven’ olgusunu kazanmaya başladıkça basılı gazeteler alandan çekilmeye başlayacak ve belki de tamamen yok olmaya yüz tutacaktır.

“Yazılı basın olarak çok geleceğini iyimser görmüyorum yani ama internet gazeteciliğinin önü açık yol oraya gidiyor artık. Ama orda da yasal düzenleme yok. O alan çok kontrolsüz bir alan. O alanla ilgili yasal düzenleme en kısa sürede yapılması lazım.” (Murat)

Murat da basılı gazetelerin gelecekte ortadan kalkacağı yönünde görüş bildirmektedir. Gazetecilik mesleğinin dijitalleşeceğini ve internet gazeteleri aracılığıyla mesleğin devamının sağlanacağını düşünmektedir. Fakat bunun için internet ile ilgili yasal düzenlemelerin gerekli olduğunu, tüm diğer gazeteciler gibi internet ortamının ‘güven’siz olduğunu ifade etmektedir.

Yerel gazeteciliğin gelişimi hakkında görüşlerini bildiren alan aktörlerinin bir kısmı yerel gazeteciliğin zayıflayacağını bu durumun sebebinin de internet mecrasının kapsamlı istilasının olduğunu belirtmekte ve internetin çalıntı ve yalan habere müsait bir ortam olduğunu söylemektedir. Ayrıca internet mecrasının denetiminin sağlanmadığı takdirde yerel gazeteciliğe git gide daha fazla zarar vereceğini düşünmektedir. Öte yandan, gazetecilerin diğer bir kısmı, yerel gazeteciliğin gelecekte önem kazanacağı, zamanla kıymetleneceğini fakat en nihayetinde dijitalleşeceğini belirtmekte ve olumlu yönde görüş bildirmektedir. Anıl bu yönde görüş bildiren gazetecilerden biridir:

“İnternet yayıncılığı artacak. Nitelik beklenenin aksine git gide artacak. Yerel haberciliğin önümüzdeki on yıllarda çok daha önem kazanacağını düşünüyorum. Çünkü niye? Biz hep AB ya da ABD’nin arkasından toplumsal gelişim sağlıyoruz. Orda şimdi yerel yayıncılık inanılmaz önemli. Medya da yerelde daha güçlü bir medya bekliyorum. Ama teknik olarak günlük basılı gazeteler kalmayacak kalmasında. Çünkü şu anda 5 günlük gazete var. En iyi satan 1000-1500 satıyo. 1 milyon nüfusluk kentte yaşıyoruz. Ne kadar etkili olabilirsiniz ne kadar yönlendirebilirsiniz. Önemli olan kitleye ulaşabilmekse bunu günümüzde internet gazeteciliği sağlayacaktır. Sayısal yayıncılık: trigonometri falan manyak bir matematik vardır. O yüzden sayısal yayıncılık diye tanımlanır. Ama biz dijital yayıncılık diyoruz. Artık televizyonda olmayacak televizyonu internette izleyeceğiz. Bunu görebilen insanlar yerelde marka olacak diye düşünüyorum. Yerelde gazetecilere ulaşamayan ama internete ulaşan bir yığın kitle var. Uydu yerel televizyonlarından faydalanan sadece siyasilerdir. Sayısal medyada tutunursanız yerel ulusalla yarışır hale gelecektir. Almanya da aynı Denizli kadar bir kentte yerel bir gazete 50.000 tirajla satıyor. Biz de bunu yaşayabiliriz.” (Anıl)

Anıl yerel gazetecilik alanının gelecekte güçleneceğini düşünmektedir. Ona göre, toplumsal gelişim süreçlerimiz AB ülkeleri ya da ABD’nin geçirdiği gelişim süreçlerine benzer ve fakat daha geriden gelen bir süreç şeklinde işlemektedir. Bu ülkelerde yerel gazetecilik yaygın gazetecilikten çok daha önemli bir konumdadır. Öyle ki, Denizli kadar nüfusu olan Almanya’nın bir kentinde 50.000 tirajlı yerel gazete bulunmaktadır. Denizli’de ise günlük 1500 tiraja ulaşmak bile oldukça zordur. Anıl, gelecekte bu sayının artacağını düşünmektedir. Fakat farklı olan nokta, bu sayının internet gazeteciliği aracılığıyla olacağını düşünmektedir. Yani, yerel gazeteciliğin hükümranlılığının gelecekte artış göstereceğini; fakat bunun internetteki yerel gazeteler aracılığıyla gerçekleşeceğini ifade etmektedir. Zira günümüzde ortalama bir milyon nüfusa sahip Denizli’de amaç haberi okutmaksa, gelişen teknoloji ve medya araçları aracılıyla söz konusu amacı internet gazetelerinin gerçekleştireceğini belirtmektedir. Emin’in belirttikleri de Anıl’ın düşünceleriyle örtüşmektedir:

“Dünyaya baktığınızda aslında Türkiye’de her şey tersine gidiyor, tersine işliyor. Dünya’da yerel gazetecilik güçlüdür, öndedir. Ben Almanlarla ortak düzenlenen bir seminere katılmışım. Oradaki yerel gazetecilerden Frankfurt’ta yayın yapan bir gazeteci: “Benim 50 bin abonem var” dedi. Bakın düşünün bu her gün gazeteyi satın alan abone olan kişi sayısı. Türkiye’de bugün 50 bin satan gazete var mı, ulusal gazete buna Hürriyet, Milliyet de dâhil. Düşünebiliyor musunuz? 50 bin yerel gazete. Dolayısıyla yerel gazeteciliği güçlü kılarırsanız yerel anlamda her şeyiniz güçlü olur. Siyasette yerel anlamda güçlü olursunuz, il olarak güçlü olursunuz ama yereli güçlendirmedığınız sürece, Denizli’de tekstil marka olduysan, yani

bunu güçlü kılmanın daha çok alana yaymanın yolu yerelleşmekten geçiyor. Ne yaparsanız yapın yerel yaşamıyorsanız belli şeylerde tıkanır kalırsınız. Yerelleşirseniz ancak geniş alanlara yayılabilirsiniz. Her sektörümüz o zaman güçlü olur. Ama ben yerelleşmenin ve yerel gazetelerin zamanla güçleneceğini düşünüyorum.” (Emin)

Emin görüldüğü gibi düşüncelerini ortaya koyarken, ekseriyetle bahsedilen internet gazeteciliğinden bahsetmemektedir. Öte yandan yerel gazeteciliğin gelişeceği düşüncesini de paylaşmaktadır. Emin konuyu farklı bir perspektiften okuyarak, yerelleşmenin ve dolayısıyla yerel gazetelerin gelişiminin neden gerekli olduğuna değinmektedir. Ona göre, kentlerin marka değerine sahip olmasının, kendini siyasal, sosyal, ekonomik pek çok alanda geliştirmesinin yolu yerelleşmeden geçmektedir. Yerelleşmeyi sağlama kabiliyetine sahip birincil alanın da yerel gazetecilik olduğunu dolayısıyla kentin gelişimi adına yerel gazetelerin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Yerel gazetecilik alanının gelişimini sağlayacak başat faktörün ise; mesleği yalnızca gazetecilerin yapması olduğunu belirtmektedir.

“2009-2010 döneminde çalıştığımda Denizli’deki yerel gazeteleri sadece Denizli biliyordu. Şu anda 85 ülke biliyor. O dönemde benim yakın çevrem ulusal medyada Denizli’yi arıyordu. Şimdi internette Denizli. Adamlar istediği zaman Denizli’ye ulaşabiliyor. Denizli hakkındaki her şeye istediği zaman ulaşabiliyor. Yereller daha da güçlendi ve güçlenecek. Denizli içinde çok fazla hissedilmiyor gidin bir Avrupa’ya adamlar sırf seni takip ediyor. Onlar bile ne biçim takipte. Nerden yurtdışından daha çok yurtdışından. Yani her insan kendi memleketini kendi kültürünü kendi yakınına medyada görmek istiyor ve buna en yakın şey de yereller. Yereller daha önde ulusaldan ve önemi giderek artıyor, artacaktır. İnsanlar kendi bulunduğu kentten bilgi almak için daha çok yerelleri tercih ediyor. Zamanla daha da artacağını düşünüyorum. Bunu sağlayacak olanlarda internet gazeteleridir.” (Kenan)

Kenan da yerel gazetecilik alanının dijitalleşmesiyle birlikte daha güçlü bir yapıya sahip olacağını düşünmektedir. Kenan fikirlerini beyan ederken, temelde yerel gazetelerin işlevselliğinden bahsetmektedir. Girgin’in deyimiyle (2009; 236) kişilerin aidiyet ihtiyacını karşılayan en önemli alanlar yerel gazetelerdir. Dolayısıyla yerel gazetelerin dijitalleşmesi, salt kent özelinde değil uluslararası platformda okur kazanmasını sağlamıştır. Yurt dışında yaşayan ve kente aidiyet hissini pekiştirmek isteyen kişilerin böylelikle kentleri özelinde haberlere ulaşımının kolaylaştığını ve bu durumun yerel gazetelere güç kazandırdığını belirtmektedir. Pavlik de çalışmasında (2013: 185) internet gazetelerinin ilişkilerinin yeniden tanımlandığından ve haberlerini yaygın sınırların ötesinde yaşayan yerel halklarına iletildiğinden bahsetmektedir.

Dolayısıyla Yerel gazetelerin gelecekte güçleneceği; fakat söz konusu gücü sağlama yönteminin dijitalleşme yoluyla olacağı düşünülmektedir. Hicran'ın düşünceleri de Kenan'ın düşünceleriyle paralellik göstermektedir:

“Yerelin genelleştiğini düşünüyorum. İnternetle birlikte. Artık gazete dar alana sıkışan değil, çok geniş alana yayılan bir duruma geldi. Artık internet haberciliği ile birlikte. Denizli’de çıkan haber Fransa’da Japonya’da okunuyo. Çünkü yerel haber ağırlıkla veren okunuyor. Ama okuyucu yerel değil artık. Alanı çok geniş, alanının geniş olduğunu düşünüyorum. Ulusaldan bile açık önü var. Bunun nedeni de haberi dar alanda alıp onu çok daha iyi yoğurabilecek şekillendirebilecek geneldeki insanın yerel özlemine yerel ihtiyacını giderebilecek bir şeyi var. Şansı var aslında. İkisini harmanlayabilirse başarılı gazetecilik örneği çıkarabilecek diye düşünüyorum. Kurumların, bankaların bile yerele doğru bir yönelişi var. Yalnızlaşan insana daha küçük bir alanda “seni tanıyorum” demek. Sana dokunan, seni hissettirebilen bir şey. Siyasette de yerel çok önemli. Eskiden genelde esen rüzgâr yereli kimildatırdı. Şimdi yerelde esen rüzgâr parlayacak kıvılcımlar geneli etkilemeye başlıyo. (Hicran)

Hicran yerel gazetecilik alanının gelişeceği ve hatta yaygın gazetelerden daha fazla önemsenen bir alan olacağını düşünmektedir. Bu gelişimin dijitalleşme aracılığıyla gerçekleşeceği yönünde diğer gazetecilerle hemfikirdir. İnternet gazeteciliği aracılığıyla Denizli’deki yerel bir internet gazetesinin ulusaşırı ülkelerde okunabilirliğinin sağlandığını ifade etmektedir. Bu durumu yerel gazetelerin güçlenmesini sağlayacak temel faktör olarak görmektedir. Kişilerin çeşitli toplumsal değişim ve dönüşümler aracılığıyla yerelleşmeye başladığını ifade etmektedir. Öyle ki, çeşitli kurumların ve bankaların dahi yerele doğru yöneldiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla basılı gazeteler kaybolmaya yüz tutsa da internet gazeteleri aracılığıyla yerel gazetelerin güçlenerek devam edeceğini vurgulamaktadır.

Yerel gazetecilik alanının geleceği ile ilgili bir kısım gazeteciler de her ne kadar dijitalleşme yaşansa da mesleki etik konusundaki çıkmazlardan kaynaklanan gerilemenin varlığından ve bu gerilemenin gazeteciliğin geleceğinin karanlık görünmesine sebep olduğundan bahsetmektedir.

“Yerel gazeteciliğin geleceği yok açıkçası. Çünkü eskidendi. Gazeteci belirlerdi her şeyi. Yani yerel gazetecinin yaptığı bir haber Türkiye’yi sarsabilirdi. Şimdi öyle bir şey yok. Her şey paraya endeksli. Yani sana para aktarırsa birisi sen onunla ilgili olumsuz şeyler yazamazsın. Şimdi hepimiz ekme parası peşindeyiz. Artık internet haberciliğine daha çok önem vermeye başlandı. Çünkü artık kimse eline alıp da gazete okumuyor.

Sadece kahvehanelerde falan belirli yerlerde gazete oluyor. Müşteri gelsin okusun diye.” (Samet)

Samet, gazetecilik mesleğinin gerektirdiği bir takım özelliklerin yitirilmesi hakkında serzenişte bulunmaktadır. Yaşadığımız dönemde yerel gazetelerin ayakta kalabilmek için iş etiği doğrultusunda düşünmekten ziyade, ekonomi eksenli düşündüğüne dikkat çekmektedir. Ekonomik alanın hükümlerliği neticesinde gazetelerin tarafsız davranmayı bıraktıklarını belirtmektedir. Öte yandan, Samet de habercilik alanının dijital dönüşüğünü ve gelecekte de dijital aracılığıyla gazeteciliğin devam edeceğini düşünmektedir. Nihat da tıpkı Samet gibi meseleyi mesleki etik çerçevesinde okumaktadır.

“Okur gazeteciyi şöyle görür; gitmiş, görmüş, analiz etmiş ve yazmış. Hangi haber olursa olsun. Gidip gördüğünüzü varsayar. Kendisinin de ikinci ağız olduğunu düşünür. Ben gazetede okudum der. Ama siz görmeyi bıraktınız. Biz gidip görmeyi bıraktık. İnternet medyasına evrildi zaten bence yazılı medya son demlerini yaşıyo. Resmi ilanlar olduğu müddetçe çıkmaya devam eder ama şimdi yeni alan internet medyasıdır.” (Nihat)

Nihat yeni medya aracılığıyla habere çabuk ulaşmanın gazetecilerin haber değeri taşıyan olayları gidip yerinde görme, analiz etme ve yazma gibi çeşitli mesleki donanımlarını yitirmelerine sebep olduğunu ve bu nedenle basılı yerel gazetecilik alanının güçsüzleştiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, gelecekte basılı gazetelerin ortadan kalkacağını ve haberciliğin internet üzerinden yapılacağını düşünmektedir.

4.3. Alanın Dış Yapısı (Sermaye Egemenliği, Gazete Sahipliği, Ekonomik İlişkiler, İktidar Konumu)

Bu bölümde yerel gazetecilik alanını oluşturan dış dinamiklerden bahsedilecektir. Dış dinamiklerden kastedilen sosyolojide üst yapı olarak nitelenen ekonomik, siyasi, sosyal vb. çeşitli faktörlerdir. İlişkisel sosyoloji perspektifle bakıldığında alandaki değişim ve dönüşümleri etkilemede iç dinamikler tek başına yeterli değildir. Alanı dıştan etkileme kabiliyetine sahip dış dinamikler ile iç dinamiklerin karşılıklı ilişkileri doğrultusunda alanda değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Ekseriyetle, dış dinamiklerin belirleme etkisinin iç dinamiklerden daha yoğun olduğu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira görüşmelerden de üst yapının yani dış dinamiklerin alanın rotasını belirleme noktasında daha etkin olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu etkilenim basın sektörü için de geçerlidir. Girgin de çalışmasında (2014, 239)

basın üzerinde hem siyasi hem de ekonomik tabanlı çeşitli baskıların varlığından ve bu baskıların basının ahlaki sapmalar yaşamasına ve özgürlüğünün sekteye uğramasına sebep olduğundan bahsetmektedir. Söz konusu durum yerel gazeteler için de geçerlidir ve hatta baskının çeşitli etkenlerden dolayı yerel gazeteler üzerinde uygulanmasının daha kolay olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla bu bölümde yerel gazetecilik alanını dıştan etkileyen, değiştiren ve dönüştüren dinamiklerin gazetecilerle yapılan görüşmeler aracılığıyla analizi yapılacaktır. Bourdieücü perspektifte tek başına yeterince anlamlı olmayan dış dinamiklerin, iç dinamiklerle paralel olarak yorumlanması yapılacaktır.

4.3.1.Yerel Gazetecilik Alanı ile Siyaset Alanının İlişkiseliliği

Sosyolojik olay ve olguları dış yapısal olarak etkileyebilecek farklı etkenlerden bahsedilebilir. Siyaset alanının bu dış yapısal olgular arasında en önemli ve en etkililerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim bu etkileme gücü medya ve özelde gazetecilik alanı için de geçerlidir. Siyaset alanı gazeteleri dikotomik olarak ya desteklemekte ya da çeşitli baskı teknikleri ile set çekebilmektedir. Bu durum tamamen alanın çıkarları ile ilgilidir. Ne var ki, siyaset alanının Bourdieu'nün belirttiği gibi erdemlilikte çıkarının olmasını sağlamanın çok uzağındayız (Bourdieu, 2015: 419). Siyaset alanı kendi düşünce yapısına zıt fikirleri baskılama ya da bilinmesini istediği haber değeri taşıyan düşüncelerin yayılımını sağlama şeklinde etkilenimlerde bulunabilmektedir (Gilbert, 2011: 183-184). Ülkenin genel siyaseti ve gazetecilere yönelik tutumu yerel gazeteleri de etkilemektedir. Zaten genel siyaset başlı başına yerel siyasete etkileme gücüne sahip yegâne alandır. Yerel gazetecilik alanı ülkenin genel siyasetinden etkilenmekle birlikte kendi işleyişinde kent in yerel siyasetiyle daha fazla ilişki halinde olmasından dolayı yerel siyasetten etkilenmeye her zaman açıktır. Siyaset alanı ile yerel gazetecilik alanının birbiriyle girift bir ilişki içinde olması nedeniyle çalışma içerisinde pek çok farklı bölümde siyaset alanının etkinliğinden bahsedildi. Bu konuda elbette çok farklı etkileme türleri, düzeyleri ve stratejileri vardır. Örneğin; siyasilerin yapılan haberlere sansür uygulaması, kendi haberinin yapılmasını isteyerek yerel gazeteleri reklam aracı olarak kullanması, çeşitli mobbing vakaları ile gazetecilerin baskı altında tutulması vb. türler vardır. Öte yandan, salt siyasilerin değil, gazetelerin yerel siyasete yönelik davranışları da karşılıklı etkiyi belirlemede önemli faktörlerden biridir. Gazeteler de siyasilere onların istekleri yönünde davranarak;, örneğin, yerel siyasetteki güçlü isimlerin haberlerine daha çok yer vererek ya da

siyasilerle anlaşarak bundan ekonomik fayda sağlamak isteyebilirler ya da dönemin siyasi gücü kimlerse ya da hangi parti ise onlara yönelik olumsuz haberler yapmayarak, aksine olumlu haberler yaparak ilişkileri iyi tutmayı ve bundan çeşitli faydalar sağlamayı isteyebilirler. Dolayısıyla siyaset alanı ve yerel gazetecilik alanı ilişkisel olarak birbirini etkileyen iki farklı alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu etkileşimin içerisinde pek çok stratejiyi barındırdığını söylemek mümkündür.

Bu bölümde Denizli kentinde siyaset ve yerel gazetelerin ilişkiselliği nasıl ilerlemektedir, ne tür stratejiler bulunmaktadır, gazetecilerin rahatsızlık hissettikleri durumlar nelerdir ve karşılıklı ilişkiye yönelik neler düşünmektedirler, çözüm önerileri var mıdır gibi sorular cevaplanarak siyaset ve yerel gazetecilik alanının işleyişinden bahsedilmiştir.

Mustafa, siyaset ve gazete ilişkiselliğine yönelik görüşlerinden şu şekilde bahsetmektedir:

“Siyasetçiler benim haberim daha çok çıksın istiyebiliyorlar. Bu doğrultuda kendini satan gazeteciler de var. Biz kendimizi sattıktan sonra bizi satın almak isteyen çok olur. Bir gazetecilik etiği vardır ama bu etik yok oluyo Türkiye’de.” (Mustafa)

Mustafa, ekseriyetle siyasilerin gazetelerde kendi haberlerinin yoğunluklu olarak çıkmasını istediklerini belirtmektedir. Bu durumu siyasilerin kentteki yerel gazeteleri bir reklam aracı olarak kullanma eğiliminde oldukları şeklinde okumak mümkündür. Öyle ki, Mustafa’nın belirttiklerine göre bazı gazetecilerde siyasilerin arzularına karşılık vermekte ve ekonomik kazanç amacıyla gazete haberlerinde isimlerinin daha fazla geçmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda karşılıklı çıkar odaklı ilişkiselliğin varlığı görülebilmektedir. Ama Mustafa yerel gazetelerin siyasilerin hizmetinde olma durumundan rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir. Ona göre; söz konusu tahakküme kapı aralamak gazetecilik etiğinin başlı başına reddiyesine ve yok olmasına sebep olmaktadır. Öte yandan; yereldeki ilişkiselliğin temelde ülke genelinde de var olduğundan bahsetmektedir. Başta da ifade edildiği gibi, genel siyasi yaklaşımın yereli etkilemesi kaçınılmazdır. Rıza da siyasilerin gazetelerle ilişki halinde olmalarından rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir:

“Siyasetçi gazeteyi desteklemesin, istemem yani orada bir sakat ilişki olur, siyasetçi gazeteye destekliyorsa ilişki sakat olur. Yani yarın sizden o da

verdiğinin bedelini ister. İşte o bedeli ödemek istemeyenler siyasetçilerle aralarına hep bir mesafe koyar. O mesafede onun gelecekteki garantisidir. Yani işte bakın Özallı yıllardaki gazeteleri hatırlayın var mı şimdi? O gazeteler yok. Demirelli yıllardaki gazeteleri hatırlayan var mı? O gazeteler şimdi yok. Yani siyasetçiyle gazetecilik yaparsanız ömrünüz kısa olur ömrünüz onlarla birlikte olur.” (Rıza)

Rıza siyasetçilerle gazetelerin ilişkiselliğinin sakat bir ilişki yarattığını düşünmektedir. Çünkü siyasetçilerin gazetelerle irtibatlı olmalarının sonucunu ve ceremesini yine gazetelerin ödeyeceğini düşünmektedir. Buradan dışsal yapılardan olan siyaset alanının yerel gazetecilik alanını şekillendirme, değiştirme ve dönüştürme yüksek kabiliyetine sahip olduğu görülebilmektedir. Ayrıca Rıza siyaset alanıyla ilişkiselliği olan gazetelerin kısa süreli olacağını düşünmektedir. Zira siyaset alanı başlı başına bir hükümlan olmakta ve hegemonik ilişki sürdürülmektedir. Ne zaman ki, söz konusu siyasilerin hegemonik gücü devrilmeye ve başka bir güce devredilmeye başladığında, ilişkide olduğu gazetelerin de tarihten silineceğini düşünmektedir. Bu durumu salt genel basın için değil, özellikle yerel basın için söylemek mümkündür. Zira yerel bir gazetenin siyasi güç değişiminden etkilenip kapanmasının çok daha kolay olduğu söylenebilir. Fikret böyle bir sonla karşılaşmak istemeyen gazetecilerin siyasilerle aralarına mesafe koyduklarını bu mesafenin onları geleceğe taşıdığı düşüncesindedir.

Erdem ise yerel gazetecilik alanının siyaset ile ilişkiselliğinin her ne kadar bedeli olsa dahi, zaruri olduğunu düşünmektedir:

“Şimdi bakıyorsunuz belediye haber geçiyor. Hiç değiştirmiyorlar haberleri, belediye geçiyor geliyor giriyor. Mesela gelen haberde bir yanlışlık vardır, bir yanlışlık yapılmıştır onu söylemiyorum. Niye oradan gelecek olan para benim için çok kıymetli. Duymayayım, görmeyeyim, gözümü kapatayım. Böyle olduğunu bildiği için de siyasetçiler medyayı bu yönden kullanıyorlar. Yani destek çıkıyor, işte arka çıkıyor. Bir şey olduğunda gazeteye yol açıyor. Sonra siyasetçi yarın bir gün bir hata yaptığında, hadi bakalım ben size zamanında sahip çıktım şimdi de siz o haberi yazmayın ve susmak zorunda kalıyoruz ve bu durumda dolayısıyla halkta gazetecilere şimdi güven yok.” (Erdem)

Görüldüğü gibi kentte güçlü olan siyasilerin, partilerin ya da belediyelerin haberlerindeki hatalar görmezlikten gelinebilmektedir. Çünkü eleştirel olarak yapılan her hareketin gazeteye bir bedelinin olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle stratejik

olarak gazeteler eleştirmeme ya da susma eğiliminde olmaktadırlar. İlginç olan ise, bu suskunluktan siyasetçilerinde farkında olmasıdır. Buradan siyasilerin yerel gazeteler üzerindeki bir anlamda simgesel şiddetinden bahsetmek yerinde olacaktır. Bourdieu'nün ifade ettiği gibi; şiddete maruz kalan tarafın karşı tarafın gücünün, tahakkümünün kabulüne, rızasına dayanan simgesel şiddetin yerel gazetecilik alanı ve siyasilerin ilişkiselliğinde görmenin mümkün olduğu görülmektedir. Zira Erdem'in ifade ettiği gibi suskunluklarının, gazetecilerin susacağı bilgisine siyasilerin vakıf olması siyaset alanının simgesel şiddetini dışa vurmaktadır. Erdem siyasilerin gazetecilere susmaları şartıyla destek olduklarını belirtmektedir. Söz konusu desteğin ekonomik destek olduğu okunmaktadır.

Erdem'in ve diğer gazetecilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır ki; temelde yerel gazetecilik alanı ile siyaset alanının ilişkiselliğini sağlayan, aracılık eden temel faktör ekonomi alanıdır. Zira yerel gazetelerin ekserisi güçlü bir gazeteye sahip olmak, tirajı en yüksek gazete olmak, kent yönetiminde söz sahibi olmak gibi arzulara sahip değildir. Siyaset alanının hegemonyası yerel gazeteler için ekonomik merkezlidir. Bu durumu Samet'in verdiği örnekte oldukça iyi özetlemektedir:

“En önemli şey ekonomik baskı yani oluyor yani. Mesela: yerel gazetelere seçim dönemlerinde mesela diyor ki; partiler benim yaptığım haberler 15 gün benim haberimi vereceksin diyo yani. Burayı ticari bir şeymiş gibi görüyo. Öyle bir şey yok yani olmaz öyle bir şey yani. 15 gün birinci sayfadan benim gönderdiğin haberi kullanacaksın. Sana para vericem şu kadar. Ya da şu rakibimin haberini yayınlamayacaksın tarzında gibi şeyler ekonomik anlamda oluyo. Bu bariz olarak var yani.” (Samet)

Görüldüğü gibi siyasi partiler özellikle seçim dönemlerinde yerel gazeteleri bir reklam aracı olarak görme eğiliminde olabiliyorlar. İlginç olan ise şudur ki; kendi reklamlarının yapılması arzusuna sahip olmak dışında rakibinin reklamının ya da haberinin yapılmaması arzusu da yerel gazeteleri etkilemektedir. Zira bu şart ile gazetelere reklam verilmekte ve yerel gazeteler de ticari kazanç elde etmektedir. Dolayısıyla açık bir şekilde yerel gazetecilik alanı, siyaset alanı ve ekonomi alanının ilişkiselliği gözlemlenmektedir.

Gazete dışında gazetecilerin şahsiliğinde farklı motivasyonların varlığından bahsetmek de mümkündür:

“Şöyle bir şey çok yakın yani hani şey olarak şöyle sürekli onların haberlerini yaptığımız için ve onlarla görüştüğümüz için hani siyasilerle

medyanın ilişkisi iyi yani gidip milletvekilleriyle görüşebiliyoruz. Mesela ekonomi bakanımız var onunla görüşebiliyoruz ve bir sıkıntımız sorunumuz olduğunda onlara anlatıp çözüme imkânımız oluyor. Bazen şahsi işimiz olduğunda bile arayabiliyoruz yani.” (Necati)

Necati yerel gazeteler ile siyasilerin ilişkiselliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Ne var ki, söz konusu iyi ilişkilerin temel sebebinin kentteki güçlü siyasilerin haberlerinin sürekli yapılıyor olmasında aranması gerektiğini belirtmektedir. Süleyman’ın ifadelerinden siyasilerle kurulan yakın ilişkilerin salt gazete yararına değil gazetecilerin şahıslarına da yarar sağladığı anlaşılmaktadır. Zira Necati’nin “bazen şahsi işimiz olduğunda bile arayabiliyoruz” ifadesi bu durumun dışı vurumudur.

Kadir ise yerel gazetelerde bazı siyasilerin haberlerine diğerlerinden daha fazla yer vermenin meşru ve normal olduğunu belirtmektedir. Siyaset ve yerel gazete ilişkiselliğinde haber içeriklerine yönelik görüşlerinden şu şekilde bahsetmektedir:

“Her 3 partisinde mümkün olduğunca haberini vermeye çalışıyoruz. Eşit bir şekilde mi veriyoruz? Hayır. Çünkü mümkün değil. Bu ülkenin iktidar partisi Ak Parti. Ak Parti olunca Ak Partiden gelen haber sayısı daha fazla olduğu için onun haberini daha çok yapıyoruz. Yapmak zorunda kalıyoruz. Örneğin belediye şurda yol yaptı diye haber yaparız. Biz bunu belediye haberi olarak görürüz ama okuyucu onu öyle görmez. Onu Ak Parti haberi olarak görür.” Örneğin bi yerde köprü yapılıyo açılışa başbakan katılıyo. Gelenler kimler Ak parti Ak parti Ak parti. Ama o köprünün yapımında imzası olan CHP’lisi MHP’lisi de var. Ama onlar protokolde görünmüyo. Bu seferde Ak Parti haberi gibi oluyor. Siyasiler de öyle algılıyo. (Kadir)

Kadir’e göre bir kentte hangi parti iktidarda ise onunla ilgili haberlerin diğer partilerin haberlerinden daha yoğun olması gayet doğaldır. Çünkü o kentteki pek çok çalışmayı o partinin siyasileri yürütmektedir. Yol yapım çalışmaları, alt yapı çalışmaları, park bahçe çalışmaları vb. haber değeri taşıyan çalışmaları kentteki iktidar parti gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla gazeteciler yapılan ve haber değeri taşıyan işlerin haberlerini yapmayı hedefleseler bile, hem yöre halkı hem de diğer siyasiler tarafından taraflı haber yapılıyormuş gibi algılandığından bahsetmektedir. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanı siyaset alanıyla ilişkisinde taraflı haber yapma çabasında olmasa bile, taraflı olarak anlaşılma tehdidiyle her zaman karşı karşıyadır. Öte yandan, bu durum gazetecilik alanında çeşitli ekonomik vb. kazanımlar amacıyla taraflı haber yapılmadığı anlamına da gelmemektedir.

Görülmektedir ki, yerel gazetecilik alanı ile siyaset alanı girift bir şekilde sürekli olarak ilişki içerisinde. Söz konusu ilişkiselliğin merkezini esasen ekonomi alanı oluşturmaktadır. Zira Denizli’de yerel gazetelerin mesleki anlamda başat derdinin ticari gerekçeler olduğu diğer pek çok bölümde bahsedildiği üzere anlaşılmaktadır. Bunun için siyasilerin yerel medyaları reklam aracı olarak kullandığı yerel gazetelerin ise tıpkı özel bir kurumdan reklam alınması gibi, siyasilerden, belediyelerden reklam alabilmek amacıyla ilişkilerini sağlamlaştırdıkları görülmektedir. Denizli özelinde siyasilerle hemen hemen tüm yerel gazetelerin iyi ilişkiler kurdukları anlaşılmaktadır. Günlük gazetelerin hiçbirinde muhalefete yakın gazete gözlemlenmemiştir. Muhalif fikirlere sahip gazeteciler olmasına rağmen kentteki siyasi yapının tutumları nedeniyle, kendi fikirleri yönünde haber yapmak yerine genel işleyişe angaje bir biçimde haber yapımının gerçekleştirildiği görülmektedir. Öte yandan, siyasilerin de bu durumundan haberdar oldukları belirtilmektedir. Zaten, yerel gazetelere belediyelerin, siyasi partilerin vb. siyasi kurumların basın birimlerinden haberler gelmektedir. Dolayısıyla günlük gazetelerde gelen haberlere kendi gazetelerinde yer vermektedir. Ayrıca daha önce belirtildiği gibi Denizli’deki yerel gazetelerin rekabetten ziyade ortak çalışma habitusunu gerçekleştirmeleri nedeniyle de haberlerin birbirine benzer olduğu ve dolayısıyla siyaset alanıyla ilişkiselliklerinin de birbirine yakın çerçevede ilerlediği gözlemlenmiştir.

4.3.2.Yerel Gazetecilik Alanının Ekonomik İlişkiler Mekanizması

Basın sektörünü en az siyaset alanı kadar etkileme kabiliyetine sahip bir diğer alan da ekonomi alanıdır. Zira ekonomi alanının gazetecilik alanına etkisi siyaset alanının etkisinden biçimsel olarak farklı olsa da özü itibarıyla oldukça benzerdir. Ayrıca öte yandan siyaset alanının etkileniminde muhalefet olma tercihi bulunmakla birlikte ekonomi alanının etkilenimine karşı böyle bir duruş sergilemek imkânı yoktur (Mutlu, 2005: 257). Bourdieu’nün ekonomik sermayeyi “hiyerarşinin hâkim ilkesi” şeklinde isimlendirmesi (Swartz, 2013: 192) de ekonomi alanının gücünü göstermektedir. Dolayısıyla gazetecilik alanı çeşitli stratejiler aracılığıyla ekonomi alanıyla ilişkiselliğini düzenlemek durumundadır.

Denizli gazetecilik alanında hem basılı gazetelerin hem de internet gazetelerinin kendilerine özgü, ekonomik sermaye ekseninde yapısal çeşitli ilişkileri mevcuttur. Zira bu ilişkiler alandaki çeşitli stratejileri ve alanda konumlanmayı sağlayan, reelde uygulanan ilişkilerdir. En fazla bahsi geçen ekonomik alan ilişkileri; gazetenin sahibinin sermayedarlığı meselesi ve kentteki güçlü kurumların gazetelerle olan ekonomi eksenli ilişkileridir. Söz konusu ilişkilerin içeriği hakkında faillerin birbirinden farklı fakat en nihayetinde ortak düzlemde buluşan düşünceleri mevcuttur. Alanın güçsüzleşen konumunun ekonomik ilişkiler ağıyla doğrudan ilintili olduğu anlaşılmaktadır. Zira alanın varlığını idame ettirebilmesi ve devamlılık sağlayabilmesi için başat belirleyici? ekonomik sermaye haline gelmiştir. Öyle ki, gazeteler mütemediyen bağımlı oldukları ekonomik ilişkiler nedeniyle haber üretme sürecinde tarafsızlıklarını koruyamadıklarını belirtmektedirler. Denizli özelinde sadece bir gazetenin doğrudan bir holdingle ortaklığı vardır. DRT yerel medyasının işlerliğine katkı sağlayan Akça Holding bulunmaktadır. Diğer tüm gazeteler ise, farklı stratejiler izleyerek ya da patronlarının ek ücret sağladıkları farklı sektörlerde çalışmalarını doğrultusunda varlıklarını idame ettirmektedirler. Holdingle ortaklığın dışında gazete sahiplerinin meslekleri çokça çeşitlilik arz etmektedir:

“Gazetecilik dışında işleri var. Otokiralama yapıyorlar” (*Çağlar*)

“Gazetenin sahibi gazeteci değil. İşte bu esnafmış daha sonra bu işe merak salmış devam ediyor. Eskiden uğraşıyordu. Mesela toptan çorapçılık gibi Petrol Ofisi işletti, en son gazetecilik. Yani mesela bizim haberlerimize filan karışmaz. O sadece gazetenin gelir gider işte ödeme alacak verecek o tür işleyişe bakar. Yani haber işleyişine pek karışmaz.” (*Sadık*)

Sadık, gazete sahibinin gazeteci olmamasından mütevellit alanın işleyişine yönelik müdahalelerde bulunmadığından, salt ekonomik ilişkilerle ilgilendiğinden bahsetmektedir. Öte yandan, Denizli’de geçmişte başarılı gazetecilik yapıldığı dönemlerde gazete sahiplerinin gazetecilik kökenli kişiler olduğu ve dolayısıyla gazete sahibinin gazeteci kökenli olmasının yerel gazetecilik adına oldukça olumlu dönütler sağladığı düşünülmektedir. Konu ile ilgili düşüncelerini Alpay şu şekilde dile getirmektedir:

“Gazetenin sahibinin gazeteci olup olmaması arasında işleyiş çok farklı oluyor. Mesela Erol Özbal’dı benim patronum. Bu işin temelinden gelmiş basın şeref kartı sahibi 35 yıl TRT Denizli temsilciliğini yapmış Yassıada duruşmalarını takip eden Ender gazetecilerden bir tanesi. Tabii biz onun bilgi birikiminden faydalanmamış olsaydık zaten bu konumda olmazdık. O

çok farkediyo. Yüzde beşyüz. Şimdi sonradan gazeteci olan insanlar daha çok işin ticari boyutuna bakıyor, yani para kazanayım. Ama Erol Özbal dedim O da tabii ki para kazanmak istiyordu; ama birinci tercihi gazetecilik yapmaktı. Yani bu ilde gazetecilik yapmaktı birinci tercihi. Tabii ki bi iş yerinin dönmesi için bi takım argümanlar gerekiyo. Ama onun için o ikinci plandaydı. Ama sonradan gazeteci olanlar için bu pek öyle olmuyo.”
(Alpay)

Görüldüğü gibi yerel gazetecilik alanında gazete sahibinin gazetecilik kökenli olup olmamasının kaliteli gazetecilik yapma anlamında etkili olduğu belirtilmektedir. Ne var ki, ekseriyetle faillerin belirttikleri doğrultusunda; günümüzde Denizli’de yerel gazetelerin sahiplerinin gazetecilik kökeninden gelen kişiler olmadıkları anlaşılmıştır. Söz konusu durum işleyişin ekonomik alanla ilişkili yönünün gittikçe daha fazla ağır basmasına sebep olmaktadır. Tam da burada iç yapı ile dış yapının ne şekilde birbiriyle ilişki halinde olduğu ve alanı etkilediği görülmektedir. Nitekim bu ilişkiden faillerin ciddi manada rahatsız oldukları fakat kabullenmek zorunda kaldıklarını düşündükleri görülmektedir.

“Haber doğruysa veriyoruz ama yeri geldiği zaman tabii gazetenin sonuçta burası ticari kuruluş yeri geldiği zaman gazetenin menfaatini de düşünmek zorundasın. Şimdi sana bir kurum aşırı derecede destek sağlıyorsa yeri geldiği zaman ayırmak zorunda kalıyoz. Yani göremeyebiliyorsun yani o haberi olumsuzsa ya da mesela bazen de görmediğimiz haberler oluyor. Bizim sektörün ekonomik sıkıntılarında en büyüğü de şey yerelde ve ulusalda şeyde olan insanların maddi olarak yaşadığı sıkıntılarının sebebi basının sermayenin elinde olması. NTV grubuna bakıyorsun Doğu grubuna Garanti Bankası, ondan sonra ne diyim işte. Batı Otomotiv Volkswagen ondan sonra turizm, inşaat, Doğan Grubu’na bakıyorsun petrol ofisi ondan sonra araç, turizm bilmem ne bütün sektörler bunların elinde. işte haber 24 ün böyle Ethem Sancaklı’ydı bir dönem Star grubunun Ata Sancak tesisleri bilmem ne falan filan. Hepsi sermayenin eline geçmiş eskiden gazetecilerin elindeymiş bütün medya. Denizli’de de aynı şekilde holdingin elinde bir tane kurumumuz var. DRT Akça var arkasında Akça Holding’i var. Diğer yerlerde yok, diğer yerlerin hepsi kendi yağında kavruluyor. Arkasında bir destekçileri yok. İstanbul basını bu hale getirdi yani orda ki sermayenin elinde olması basının tüm diğer illeri ve yerel gazeteleri etkiledi. Destekçin yoksa zordasın. (Süleyman)

Görüldüğü gibi Süleyman yerel gazetecilik alanında ekonomik ilişkilerin alandaki hükümlerini kabul etmektedir. Ne var ki, bu hükümler yerel gazetelerin mesleki etik noktasında doğru ve tarafsız haber yapma edimlerini olumsuz etkilemektedir. Zira gazeteye maddi destek sağlayan kuruluşların eleştirilmesi, haklarında negatif düşünceye sebebiyet verici haberlerin yapılması, söz konusu

kuruluşların gazetelerden desteğini çekmesi anlamına gelecektir. Ziyadesiyle anlaşılmaktadır ki, ekonomik sermaye gazetecilik alanını, alana sahip olduğu ölçüde etkileyebilmektedir.

“DRT Akça’nın şu anda. Akça’nın otomotivi var, inşaat sektörü var. DRT medya sektörü olarak onların elinde. 2005’ten beri Akça’nın DRT. Bir grup iş adamı tarafından 2005’te kuruldu. Sonra Akça bütün hisseleri topladı. Tabiki parasal açıdan destekleniyö. Şirketin siyasi görüşleri, şirketin ticari ilişkileri ön planda oluyo. Ama 2005 sonrasında ilgili olarak bütün gazeteler aynı durumda. Şu anda parayı veren düdüğü çalıyor burda.” (Ahmet)

Ahmet’in ifadeleri de Süleyman’ın düşünceleriyle paralellik göstermektedir. Yerel gazeteye sahip olan bir yapının varlığı gazetecilik alanının özerkliğini yitirmesine sebep olmaktadır. Öte yandan, günümüzde neredeyse tüm gazetelerin belirli kurum ya da kuruluşlara bağlı olduklarını belirtmektedir. Fakat ilginç olan şudur ki, Ahmet söz konusu bağımlılıkların 2005’ten sonra olduğunu belirtmektedir. Anlaşılmaktadır ki, 2005’te yaşanan tarihsel bir dönüm noktası yerel gazeteleri ekonomik ilişkiler kurarak ayakta kalmak zorunda bırakmıştır.

Denizli’de yerel gazetecilik alanına dâhil olan tek holding Akça Holding olmamıştır. Tarihi süreçte döneminin güçlü medya gruplarından DEHA Grubunun da Funika Holding ortaklığında olduğu görüşmelerde anlaşılmaktadır. Fakat ekonomik sermaye bireyin hayatına öylesine müdahil olan bir alandır ki, kişilerin hayatını sonlandırmasına sebep olabilmektedir. Öyle ki, 2009 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucunda DEHA medya grubu ortağının söz konusu krize dayanamayıp intihar ettiği öğrenilmektedir. İntihar etmeden önce, medya grubunu genel yayın yönetmenine ve reklam müdürüne sattığı öğrenilmektedir. Günümüzde ise, kanal gazete ve televizyon olarak ikiye ayrılmış ve herhangi bir holding ortaklığı olmadan ekonomik ilişkilerini yürütmeye ve varlığını devam ettirmeye çalışmaktadır. Konu ile ilgili Hicran şunları belirtmektedir:

“DEHA 1992’de kuruldu. 1998’de tekstil patronu Nuri Sözkeseñ Funika Holdingin patronu ortak oldu. Sonra devrettiler gazeteci arkadaşlar devretti. Tamamen Nuri Sözkeseñ’e ait oldu. 98’den itibaren devrettiler, sattılar. Şeyden sattılar bu kanal referans ihaleler filan gündeme gelmişti o zaman. Biz bunu karşılayamayız gücümüz yok dediler ve sattılar. Nuri Bey 2009’da intihar etti. Nuri Bey 2009 krizi vardı biliyorsun. Denizli’de Türkiye’de dünya çapında bir krizdi aslında. Nuri Bey kaldıramadı ve 2008’de çalışanlarına sattı DEHA’yı. Genel yayın yönetmenine ve reklam müdürüne sattı.” (Hicran)

Hicran'ın ifadelerinden DEHA'nın esas sahibi gazeteci kökenli kişilerin, çeşitli giderleri karşılayamamaları sonucunda gazetecilik kökeninden gelmeyen; fakat ekonomik sermaye bağlamında gücü elinde bulunduran bir holding patronuna tamamen sattıkları anlaşılmaktadır. Ekonomik ilişkiler ve ekonomik sermaye sahipliği yerel gazetecilik alanının çok uzun yıllardır etkilemektedir. Ne var ki, söz konusu durum gazetelerin mesleki özerkliklerini baltalamaktadır. Günümüzde özerkliğin gazeteler tarafından mecburen, bile isteğe bırakıldığı ve ekonomik sermaye gruplarına bağlanıldığı öğrenilmektedir. Fakat bu durumdan failerin rahatsızlık duydukları anlaşılmaktadır. Herhangi bir holding ile ortaklığı bulunmayan yerel gazetelerin ekonomik ilişkilerini kentteki çeşitli siyasi kurumlar aracılığıyla da yürüttükleri görülmektedir. Hal böyle olunca salt ekonomi alanı değil, aynı zamanda siyaset alanı da gazetecilik alanına müdahilliğini gerçekleştirmektedir. Konu ile ilgili görüşlerini Ömer şu şekilde dile getirmektedir:

“Medya sektörü şu an sermayenin elinde. Yok, elektrik işi, yok otomotiv, yok inşaat işi yapanın elinde. Patron elemanlara diyor ki; onu ellemeyin. İhale alacağı zaman iş oraya gelmiş yani. Bizim zamanımızda böyle bir şey yoktu. Son 5 yılda ayyuka çıktı. Yukardaki tantana aşağıya düşmüş oldu. Yerel gazete sahibi başka sektörle meşgul. Büyükşehir belediyeyle elleme benim onunla işim var, Merkezefendi'yi elleme onunla işim var. Onu yazma bunu yazma. Bugün gelinen noktaya bakar mısınız? Bırakın yerel gazeteyi hiçbir medyanın özgür olduğunu düşünmüyorum. Hiçbir haberi yazamıyorlar. Ak Parti'den banane CHP'den banane MHP'den banane. Ben gazeteciyim. İşimi yaparım ama yapamıyorum o hale gelmiş. Yukardaki oluşum yerele yansımış.” (Ömer)

Ömer de alanda yaşanan ekonomik hükümlerden rahatsızlığını dile getirmektedir. Anlaşma yapılan kurumla ilgili tarafsız haber yapılamadığından bahsetmektedir. Öte yandan salt yerel gazetecilik alanında değil, yaygın gazetecilik alanında da durumun vahametinden bahsetmektedir. Yaygındaki durumun yereli de etkilediğini vurgulamaktadır. Özellikle siyasi partilerle girilen ekonomik ilişkilere dikkat çekmektedir. Gazetecinin herhangi ilişkisel düzleme bakmaksızın işini yapmasının gerektiğinin bilincinde olmasına rağmen, alandaki hükümler bu duruma izin vermediğini belirtmektedir. Ayrıca söz konusu hükümlerin son beş yıldır artış gösterdiğini dile getirmektedir. Necati'nin düşünceleri de Ömer ile paralellik göstermektedir:

“Editorial adı altında ilişki kuruluyor. Gidiliyor belediye başkanlarıyla görüşülüyor. Sizin haberlerinizi yapalım bunun karşılığında siz belli miktarda para ödeyin bize. Sadece belediyeler değil odalardan, kurumlardan

alınıyor. Ben bunu açıkça söylüyorum. Ne oldu biz ne yazacaz şimdi. Kurum ne isterse o yazılıyor. Normalde düşüncemiz haber meta değildi alınıp satılamaz. Benim medyadan istediğim bu. Kör medya, sağır medya, dilsiz medya olduk çıktık ama mecburuz bunu yapmaya.” (Necati)

Görüldüğü gibi Necati çeşitli kuruluşlarla ekonomik ilişkiler kurduklarını kabul etmekle birlikte, bu duruma mecbur kaldıklarını ifade etmektedir. Öte yandan, ekonomik sermayenin kapsamlı istilasından duyduğu rahatsızlığı da dile getirmektedir. Nihat da konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Gazetecilikte sermaye gruplarına yakınlığınız ne kadar azalırsa dürüstlüğünüz, samimiyetiniz o kadar artıyo. Ekonomi bu işin içine ne kadar girerse sizi komuta etme olasılığı o kadar yükseliyo. Her ölçekte böyle. Ama bizde artık bağımlılık had safhada.” (Nihat)

Nihat da diğer faillerin perspektifine paralel fikirlere sahiptir. Ekonomik ilişkiler ekseninde sermaye gruplarına bağlılığının alanda habercilik etiğini etkilediğinden bahsetmektedir. Ona göre; yakınlığın artışı dürüst haberciliği azaltırken, uzaklık dürüst haberciliği artırmaktadır. Fakat Necati'nin de belirttiğine paralel olarak alanda günümüzde ekonomi alanına bağımlılığın arttığını belirtmektedir. Gazete sahibi Mehmet de her ne kadar kendisi gazeteci kökenli olmasa da gazetesinin ekonomik ilişkilerden ne şekilde etkilediğinden bahsetmektedir:

“Yerel medya o hale geldi ki benim kaybettiğim para 12 bin lira. Sadece siyasi partinin istediklerini yazmadığım için yanlışlarını söylediğim için. Bana dediler ki sen kimsin bizim yanlışlarımızı söylüyorsun. Ama öldürmüyolarda. Damardan biraz kan veriyorlar, serum veriyorlar öyle gidiyo. Çoğu arkadaşımızın borcu var. Borcu olmayan hiçbir gazete yok.” (Mehmet)

Mehmet de esasında ekonomik alan ile siyasi alanın gazetecilik alanına yönelik etkisinden bahsetmektedir. Öyle ki, yaptığı haberden dolayı desteğinin kesildiğini ve borçlandığını belirtmektedir. Öte yandan, yerel gazetelerin ekseriyetle borcu olduğunu söylemektedir. Alanın tamamen ortadan kaldırılmadığını; fakat sağlıklı ve tarafsız haberciliği ve mesleki etiği geliştirici desteklerin sağlanmadığından yakınmaktadır.

“Sonuçta ne kadar bağımsız ne kadar tarafsız dersiniz deyin basın sektörü de özelin önüne atıldığı zaman bağımsızlık diye bir şey kalmaz. Basının tek gelir kaynağı reklam. Devletten hiçbir şey yok. Destek yok. Artı uydu parasıdır zart parası zurt parası gideri devletin girdisi çok. Şimdi böyle bir pozisyonda kurumu ya da kurumların kaçının tarafsız olmasını beklersiniz? Devletten hiçbir gelir yok. Artı gider çok. Mutlaka o kurum, o kişi o kişiler belli bir yerlere bağlıdır. Onların açığını çıkaramazsınız. O kurumun perspektifinden bakmak zorundasınız. Çünkü o kurumdan ekmek

alıyorsunuz, o kurumdan maaş alıyorsunuz, o kurumda çalışıyorsunuz. Atıyorum sizin üniversite hakkında kötü bir şey yapmanız gibi. Ya da sizin kendi hocanıza karşı tavır almanız gibi.” (Suat)

Suat da devlet tarafından yerel gazetelerin gelişmesini sağlamaya yönelik desteklerin verilmemesi neticesinde gazetelerin özel şirketlere ya da bazı siyasi yapılanmalara bağımlı olduğunu ve bu durumun bir zorunluluk haline geldiğini belirtmektedir. Bu zorunluluk neticesinde kurumlara ekonomik bağımlılığın arttığını belirtmektedir. Aynı zamanda gazetelerin bağımlı oldukları kurumların perspektifine sahip olmalarının beklendiğini ve dolayısıyla o gazetede çalışan gazetecilerin de hâkim perspektifi zıt fikirler içeren haberler yapmamalarının beklendiğine dikkat çekmektedir.

Yerel gazetelerdeki failler her ne kadar ekonomik alana bağımlılığın mesleki etiği zedelediğini belirtse de, öte yandan, gazetecilik için gerekli olan fiziksel koşulların ekonomik ilişkiler ile iyileştirilebildiğini düşünmektedir. Gerçekten de, yapılan gözlemler doğrultusunda desteklenen ve kurumsallaşmış gazeteler ile “kendi yağında kavrulmaya çalışan” şeklinde tabir edilebilecek yerel gazetelerin çalışma koşulları arasındaki farklar görülebilmektedir. Konu ile ilgili görüşlerini Mustafa şu şekilde dile getirmektedir:

“İhtiyaç oluyor aslında. Neden oluyor maddi anlamda en azından sıkıntınız olmuyor, daha kurumsal oluyorsunuz. Mesela biz de Akça Holding var. Ondan başka yok. Onlar daha kurumsal çalışıyorlar. Mesela işçiye ücretini zamanında ödüyorlar. Ama ondan da bir şeyler istiyorlar tabii orası da var. Ama daha kurumsal. Yani biz de tabii bulursan yersin bulamazsan aç kalırsın. Böyle bir şey. Kaliteyi de etkiliyor Tabii yani yayınlarını, gazetesi etkiliyor yani.” (Mustafa)

Rıza da Mustafa’ya paralel olarak gazetelerin büyük sermaye grupları tarafından desteklenmesinin kurumsallaşmayı sağlaması itibariyle çalışma disiplininin ve alan içerisinde düzenin devamını sağladığını sözleriyle şu şekilde belirtmektedir:

“O sektörün getirisinin olmadığı düşünüyorlardı. Şimdi sanayiciler bu işin başında. Bizim mesela kurumumuzun medyanın Akça Şirketler Topluluğu var. Tamam, biz kazanıyoruz. Ekip olduğu için kazanıyoruz ama kazanmadığı zaman öbür şirketten aktarım çok zor olur. Yani ben size sürekli destek çıkıyorum siz şey yapmıyorsunuz der adam. Onun için biz işimizi iyi yapalım deriz, düzenli bi şekilde.” (Rıza)

Öte yandan internet gazeteciliği alanında da ekonomi alanının etkileri görülebilmektedir. Zira ekonomik sermayesi olan herkes kolaylıkla internet gazetesi

sahibi olabilmektedir. Bu durum alanda kirliliğin artışına sebep olmaktadır. İnternet gazeteciliği ve ekonomik sermayenin ilişkiselliğini Çağlar şu şekilde ifade etmektedir:

“İnternet şöyle, yasası olmadığı için hala bir havada. Yani şu anda Denizli’de mesela 45 tane internet sitesi var. Kotçu bile internet sitesi açmış haber sitesi, ajansa abone oluyorsun 250 TL ye aylık. Doğan haber ajansına abone oluyorsun 150 lira, 500 liraya Anadolu Ajansı’na abone oluyorsun ondan sonra 1milyalık bir internet sitesi alıyorsun hazır ondan sonra haberlere giriyorsun, sonra Google’dan reklam alıyorsun. Bu kadar”
(Çağlar)

4.3.3. Reklam Gelirleri ve Resmi İlan Stratejileri

Medya sektöründeki işleyişe etki edebilecek en büyük dışsal yapıların reklamlar olduğunu söylemek mümkündür. Yerel gazetelerin günlük olarak basılmalarını ve varlıklarını devam ettirebilmeleri için ekonomik alana bağımlı olduğu görülmektedir. Bu bağımlılık doğrultusunda gazeteler çeşitli stratejiler uygulayarak alandaki konumlarını sağlamlaştırmaya ve ekonomik kazanç elde etmeye çalışmaktadırlar. Gazetecilik alanının ekonomik sermaye elde etmesinin yegâne yolu reklamlardır. Reklamlar bir malın ve herhangi bir hizmetin belirli ücretler karşılığında kitle iletişim araçları aracılığıyla geniş kitlelere duyurulması işini kapsar. Özel şirketlerin, firmaların veya kurumların çeşitli rekabet koşulları içerisinde rakiplerinin gerisinde kalmamak arzusuyla reklam faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir (Serttaş-Ertika, 2009: 21-22). Reklam faaliyetleri kitle iletişim araçları aracılığıyla yürütüldüğünden gazeteler de işleyişte payına düşeni yapmaktadır. Reklam sektörünün sürekliliği gazetelerin ekonomik fayda sağlamaları açısından kıymetlidir. Dolayısıyla reklamlar, yerel gazetecilik alanı içinde önemli hale gelmektedir. Reklam olgusunun olmayışı, gazetelerin neredeyse tamamen tükenmesi anlamına gelecektir. Dolayısıyla Denizli yerel gazetelerinde de ekseriyetle ekonomik motivasyonu sağlayan araçlar reklamlardır.

Yerel gazetelerin ekonomik motivasyonlarından biri de devlet aracılığıyla gazetelerin çeşitli şartları yerine getirmeleri kaydıyla verilen resmi ilanlardır. Resmi ilan gazetelerde çeşitli malların, hizmetlerin reklamı, taziye mesajları vb. ilanları içeren ve devlet kontrolünde yapılan duyurulardır.¹⁴ Resmi ilanlar bir dönem ücretsiz olarak

¹⁴ Gazetelerde ilk ilan yayımına 1840 yılında Ceride-i Havadis’in “ilanat” başlığıyla verdiği duyurularla başlamıştır. Vefata ilişkin bilgiler taşıyan ve ilgi gören ilanlar, zamanla diğer gazetelerde de yayımlandı. Daha sonra satılık, gayrimenkul, yeni çıkan kitap, araba ilanları gazetelerde yer bulmaya başladı. Bu dönemde gazeteler, hükümetten gelen talepler doğrultusunda resmi ilan olarak isimlendirilen yazıları ve duyuruları okuyuculara ulaştırdı. (İlan.gov.tr/kurumsal/resmiilanlartarihçe)

yayımlanırken¹⁵ daha sonra ücretliye dönüştürülerek gazetelere gelir elde edilmesi sağlanmıştır. Resmi ilanları denetleyip düzenlemesi aynı zamanda basın sektörünün iyileştirilmesi amacıyla 2 Ocak 1961’de 195 sayılı yasa ile Basın İlan Kurumu¹⁶ kurulmuştur. Söz konusu yasa 1979, 1984, 1988 ve 1990 yılında çeşitli şekillerde değiştirilmiştir (Girgin, 2014: 261).

Bu bölümde bahsedilen mevzu; Denizli yerel gazetelerinde ekonomik motivasyon stratejilerinin ne şekilde işlediğidir. Bunun için öncelikle reklam gelirlerinin alanda ne şekilde işlediğinden ve etkin olduğundan bahsedilmiş, sonrasında da resmi ilan stratejilerinin neler olduğu ve alanı nasıl etkilediğinden bahsedilmiştir. Necati konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Gelirlerimizin büyük bir kısmı reklamlar. Gözde sektörlerin ve daha çok rekabet edebilen sektörlerden reklam almaya çalışıyoruz. Çalıştığımız reklamcı arkadaşlar var. Talep müşteriden de gelebiliyor biz de bu konuda ikna etmeye çalışabiliyoruz.” (Necati)

Necati gazetenin ekonomik gelirinin büyük bir kısmının reklamlardan elde edildiğini söylemektedir. Söz konusu kazanç için özellikle gözde sektörlerden ve rekabet yeteneği ya da gücü yüksek olan sektörlerden reklam almaya çalıştıklarını ve bu yönde bir strateji izlediklerini belirtmektedir. Bu konuda gerekli yardımı ise reklam ajanslarından almaktadırlar.

Alanda reklam gelirlerine bağımlılık basılı gazetelere oranla internet gazetelerinde daha yoğundur. Zira internet gazeteleri henüz resmi ilandan pay alamadıkları için, sadece reklam gelirlerine bağımlıdırlar.

“İnternet gazetecilerinin tek derdi tık almak ve o tıktan gelecek paradır. Tıktan para alma meselesi nasıl oluyor dersiniz? Mesela bir haber sitesi açtınız. Siz haberleri giriyorsunuz. Tekil kullanıcı diye bir şey var. Günde size sizin bilgisayarınız için bir ip sayılıyor. Günde 5000 kişi giriyorsa, gidip diyoruz ki özel sektördeki adama: “Benim siteme her gün 5000 kişi giriyor onun üzerinden reklam istiyorum”. İnternet gazetelerinin tek derdi var çok sık tık alayım, bana reklam gelsin. İnternet gazeteciliğinin tek geliri reklamlardır. “ (Mahir)

¹⁵ Resmi ilanlar 1864 ile 1909 yılları arasında ücretsiz yayınlanmıştır. (<http://www.ilan.gov.tr/kurumsal/resmiilanlartarihçe>)

¹⁶ Basın ilan kurumu, resmi ilanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarının reklamlarının gazetelerde yayınlanmasına aracılık etmektedir. Şubelerin bulunmadığı yerlerde bu görevi valilikler yürütmektedir. (<https://www.ilan.gov.tr/kurumsal-resmi-ilanlar-hakkinda>)

Mahir de internet gazetelerinin tek ekonomik kazanç kaynağının reklamlar olduğunu; zira internet gazetelerinin resmi ilandan pay almadıklarını belirtmektedir. Öte yandan, internet aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmanın kolay olması nedeniyle, internet reklamlarının arttığı ve dolayısıyla yerel basılı gazetelerinin reklam gelirlerinin düştüğü de belirtilmektedir. Konu ile ilgili düşüncelerini İhsan şu şekilde aktarmaktadır:

“Resmi ilan dışında özel ilanlar da alıyoruz. Çok düştü ama özel ilanlar. Artık internet üzerinden reklam yapan yerler var. Sosyal medya sponsorlu reklam veriyolar artık firmalar. Instagram var, facebook var bu bizi etkiledi. Dijital gazetelere reklam veriyorlar. Bizim gelirimizi kesti neredeyse.”
(İhsan)

Görüldüğü gibi İhsan internet reklamcılığının temelde basılı gazetelerin gelir kaynağında azalmaya sebep olduğunu belirtmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki, yeni medya araçlarının gelişimi her ne kadar reklam sektörünü etkilemiş gibi görünse de dolaylı olarak gazetelerin ekonomik alanla olan ilişkiselliğini de etkilemektedir. Zira reklam ilanlarının internet üzerinden artışı yerel basılı gazetelerin yeterince reklam alamamasına ve ekonomik kesintiler yaşamalarına neden olmaktadır. Buradan Bourdieu'nün bahsettiği gibi her alanın özerk olmakla birlikte farklı alanların birbirini nasıl etkilediğini görmek mümkündür.

Alandaki bir diğer ekonomik kazanç, resmi ilanlardan elde edilmektedir. Basın İlan Kurumu'nun Ocak 2018 itibariyle verilerine göre kurum 1121 gazetenin şubeleri olan illerdeki toplam yaklaşık 615 gazeteye resmi ilan yayınlamaktadır. Ayrıca kurumun kamu desteğinin 2002'de 53.5 milyon iken, 2017'de 445 milyona çıktığı belirtilmektedir.¹⁷ Dolayısıyla kurumun sağladığı maddi destek yerel gazetecilik alanı için paha biçilmez değerdedir. Denizli'yi bu konuda diğer pek çok ilden farklı kılan durum; resmi ilanların dağıtılmasını sağlayan basın ilan kurumunun Denizli'de şubesinin var olmasıdır. Şube olmadan önce konu ile ilgili alanda çeşitli paradokslar yaşanırken, basın ilan kurumunun şubesi açıldıktan sonra alandaki işlerliğin düzenlilik kazandığı görülmektedir.

Söz konusu paradokslar hakkında gazetecilerden edindiğimiz bilgiler temelde alandaki stratejilerden birini teşkil etmesi bakımından önemlidir. Levent bu paradoksları ve sonucunda çözümün ne şekilde işlediğini şu şekilde aktarmaktadır:

¹⁷ <https://www.ilan.gov.tr/kurumsal-resmi-ilanlar-hakkinda> (12.05.2018)

“10 tane yerel gazete vardı burada. 5 gazete birleşip o dört gazeteyi satın aldı. O gazetelerin yayınlarına son verdiler. 5’e düştü gazete sayısı.

Araştırmacı: Ne zaman oldu?

Önder başkan zamanında 2013 yılında oldu bu uygulama. Meydan, Gündem, Kulvar, Yeni Gazete. 5 gazete birlik oldu ve bunlara belli bir rakam biçildi. Piyasa koşullarına göre ücret verilerek kapatıldı bu gazeteler. Bunlar resmi ilan almıyorlar ama Kulvar gazetesi hala ara sıra haftalık olarak çıkıyor. Meydanda öyle bir iki hafta çıktı.

Araştırmacı: Bunu yapmalarının sebebi neydi?

Resmi ilan payının artması. Resmi ilanda yıllık 5 trilyonluk pasta var. Bu pastayı 8 kişi paylaşıyordu şimdi 5 kişi paylaşıyor.

Araştırmacı: Neden bu gazeteler?

Bunlar satmak istedi. Zaten gündemin sahibi yeni olayın sahibiydi. Adam 3 tane gazete çıkarıyordu Denizli’de. Bir dönemde öyle bir şey vardı. Basın İlan Kurumu’nun burada şubesi yokken bu resmi ilan dağıtım işini Valilik yapıyordu. 2000li yıllarda. Valilik yaparken şimdi orda tabi gelen ilanlar belli bir sıraya göre dağıtılıyordu. O kadar Basın İlan Kurumu’nun tüm koşulları birebir çok uygulanmıyordu o zaman. Daha esnekti ve daha gevşekti. Yeni Olay’ın sahibinin 3 tane gazetesi vardı. 60 tane basıyordu 100 tane basıyordu 2-3 kişi çalıştırıyordu. Diğer gazeteler de bir dönem 13 gazete vardı resmi ilan alan mesela.” (Levent)

Kentte Basın İlan Kurumu gelmeden önce resmi ilanları Valiliğin dağıttığı; fakat Valiliğin Basın İlan Kurumu kadar disiplinli bir şekilde mevzuza eğilmediği, resmi ilan şartlarının oldukça esnek olduğu ve bu durumun çeşitli düzensizlikleri doğurduğu anlaşılmaktadır. Basın İlan Kurumu’nun şubesinin kentte ikameti öncesinde resmi ilan gelirleri ile ilgili çeşitli adaletsiz dağılımlar, düzensiz uygulamalar deneyimlendiği; fakat basın ilan kurumunun gelmesi sonrasında yeni düzenlemeler getirilerek çapraşık stratejilerin önüne geçildiği görülmektedir. Örneğin; tek kişinin üç gazetesinin olması, sadece üç kişiyi çalıştırarak bu çalışanları farklı gazetelerde de çalıştırmış gibi göstermesi, çeşitli torpil vakaları ile aile üyelerinin çalışıyor gösterilmesi, resmi ilan pastasından alınan payda adaletsizliklerin yaşanması gibi durumların basın ilan kurumunun gelmesiyle düzene girdiği anlaşılmaktadır. Sadık konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Basın İlan Kurumu diyo ki ben sana resmi ilan vermek için önce 7 tane gazeteci çağıracaksın diyo 7’sine de sigorta primleri basından olacak diyo. Basın ilan kurumunun olmadığı yerlerde resmi ilanları Valilikler dağıtıyor. Valiliklerde çok fazla değil. Üç tane gazeteci mecburiyet 3 muhabir bir yazı

işleri müdürü. O da zaten ya eşi oluyo ya kızı oluyo ya oğlu oluyo. Çünkü sonuçta basın primi de ödüyor ya. Basın İlan Kurumu kadar etkin değil. Basın İlan Kurumu olan ve olmayan iller ayrımı yapabiliriz.” (Sadık)

Öte yandan, kentteki tüm günlük gazetelerin karşılıklı anlaşma yoluna giderek resmi ilandan daha fazla pay almak için uyguladıkları stratejinin de oldukça kıymetli olduğunu belirtmek gerekir. Zira daha önceki bölümlerde yereldeki gazetelerin son dönemlerde birbirlerine rakip olmak yerine ortaklaşa çalışma eğiliminde oldukları analizinden bahsedilmişti. Dolayısıyla söz konusu anlaşmayı bir vites değişikliği şeklinde okumak ve kent gazetelerinin birleşme yoluna gitmelerini birbiriyle rakip olmak yerine birlikte çalışmaya başlamalarının tohumu olarak anlamlandırmak doğru olacaktır. Nitekim yerel gazeteciler de geçmişte gazetelerin danışıklı dövüş halinde olduklarını fakat artık son zamanlarda ortaklaşa çalışma eğiliminde olduklarını bildirmektedirler. Elbette salt söz konusu anlaşma etkili olmamıştır; fakat gazetelerin resmi ilandan daha fazla pay almak için birbiriyle anlaşma yoluna gitmeleri gazetecilerdeki birlikte çalışma habitusunu oluşturmada oldukça etkili bir süreci başlatmıştır.

Söz konusu anlaşmadan Deniz de bahsetmektedir:

“Gönüllü birleşme oldu. Basın İlan Kurumu'nun Denizli'ye gelmesiyle birlikte tabi bir takım yükümlülükler arttı. Eskiden üç tane gazeteyi bir kişi çıkarıyordu birer kişiyle çıkarıyordu. Tabi Basın İlan Kurumu buna müsaade etmedi. Etmeyince mesela benim çalıştığım gazetede 3 gazete vardı Olay, Gündem, Yeni Gazete. Üçü de aynı kişiye aitti. İşte yükümlülükler ağır olunca birleşme kararı aldılar bu gazete patronları. İşte yeni gazete, gündem, meydan ve kulvar gazetesi kapandı. Yani gönüllü el çektirilmiş oldu paralarını alarak. İki Yeni Olaydaydı. Kulvar Hakan Altınsır diye bi abimiz vardı bide İsmail Aydın öldü. Meydan gazetesinin sahibi de oydu. İsmail Aydın gazeteciydi yaşı ilerlemişti biraz ondan dolayı.” (Deniz)

Deniz de gazetelerin resmi ilandan daha fazla pay alabilmek amacıyla bazı gazeteleri birleştirme ve kimisini kapatma stratejisi uyguladığından, bu konuda gazetelerin birlik olduğundan bahsetmektedir. Elbette, birlikte çalışma habitusunu olumlu perspektifle okumak yerine mesleki etiğin yitirilmesine katkı sağlayan bir dönüşüm olarak okumak mümkündür. Esra da konu ile ilgili bilgilerini paylaşmaktadır:

“Basın İlan Kurumu buraya geldiği zaman çok fazla gazete vardı. Onlara belirli ağır şartlar getirildi. Onların kimisi birleşti. Aynı eleman birden fazla

gazetenin elemanı gibi gösteriliyordu. Bunun önüne geçilmek istendi. Gazeteler kapanmadı başka gazetenin eline geçti.” (Esra)

Esra da konu ile ilgili gerçekleştirilen işlemin Basın İlan Kurumu’nun resmi ilan vermek için getirdiği ağır şartlarla ilintili olduğundan bahsetmektedir. Öte yandan bu birleşmenin çeşitli hukuksuzlukların da önüne geçtiğini vurgulamaktadır. Samet de konuyu şu şekilde açıklamaktadır:

“Yerel gazetecilik Türkiye’nin neresine giderseniz gidin basın resmi ilanlarına odaklanmış yapıda. Gelir kaynağı resmi ilanlar. Tüm mevzuat ona göre hazırlanmış. Bu beş gazetenin haber profiline baktığımızda %80 aynıdır. Özgün bir şey bulamazsınız. Ayrıca aboneleri de %60 aynıdır. Şirketlere kamu kurumlarına hastaneler muayenehaneler fabrikalara gider. Adam kıramaz yani. Abonelik ilişkisi daha çok ahbab çavuş ilişkisine dayalıdır.” (Samet)

Yerel gazetelerin ekseriyetle resmi ilan almaya yönelik uygulamalarda bulduklarından, dolayısıyla gazetelerin çeşitli mesleki donanımlarını yitirdiklerinden bahsetmektedir. Örneğin; Denizli’de basın ilan kurumunun gelişiyi beraber gazetelerin içeriklerini özgün haberlerle doldurmak yerine, her gazetenin birbirine benzer haberler yapmalarının arttığı anlaşılmaktadır. Samet de Denizli’deki yerel gazetelerin neredeyse tamamına yakınının aynı içeriklere sahip olduğundan bahsetmektedir. Öte yandan, gazetelere abone olanların dahi aynı kişiler, kurum ya da kuruluşlar olduğunu belirtmektedir. Tüm bu durumlar mesleki motivasyonun dış yapıların etkisiyle nasıl dönüştüğünü göstermektedir. Zira salt resmi ilan almaya odaklanan gazetelerin farklılık yaratma, başarılı gazetecilik yapma, en fazla tiraja sahip olma gibi çeşitli mesleki motivasyonların çatırdamasına göz yumulduğu anlaşılmaktadır.

Denizli’de yerel gazetelerde söz konusu ortaklığın yapılmasını doğuran etmenlerden birinin de basın ilan kurumunun resmi ilan vermek için koyduğu şartların ağırlaşması olduğundan da bahsetmek gerekir. Zira resmi ilan işini valilik yürütürken şartlar esnek iken, basın ilan kurumunun ikameti neticesinde şartların zorlaştırıldığı ve dolayısıyla gazetelerin böyle bir çözüm yoluna gittikleri anlaşılmaktadır. Resmi ilandan pay alabilmek için çeşitli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartlardan Murat didaktik olarak şu şekilde bahsetmektedir:

“Denizli’de günlük 5 gazete resmi ilandan faydalandıkları için belirli kriterleri yerine getirmeleri gerekiyor.

- Yılda en fazla 3 kez mazeretsiz çıkmama hakkı var. Onun dışında 4 gün mazeretsiz çıkmazsa resmi ilan birden kesiliyor.
- Günlük gazetelerden resmi ilan için kadrolarda 7 norm kadroda eleman çalıştırmanız gerekiyor. Bir tane kadromuzda yazar olması lazım.
- Vergi borcunuzun, sigorta borcunun olmaması gerekiyor. Çünkü resmi ilanlardan pay alıyorsunuz.
- Mesela yüz ölçümüne gören resmi ilandan aldığınız pay değişiyor.
- Tirajınıza göre değişiyor. En az 500 tirajınızın olması gerekiyor. Daha önce 250 sini bayiden satmamız gerekiyordu onu biraz yumuşattılar.
- İnternet sitenizin olup olmadığına göre değişiyor.
- Denizli'deki gazetelerin ebatlarına göre en az 12 sayfa olması lazım. Bizim yerel gazetelerin yüz ölçümleri küçük ulusal gazetelere göre.

Şu anda değişen yayıncılık anlayışında yerel gazeteleri ayakta tutan en önemli faktör, bu resmi ilanlar bir resmi ilanlar olmazsa gazetelerin sayısı giderek düşer. Tüm Türkiye genelinde de bu böyledir devlet bir anlamda kamu yoluyla destekliyor.” (Murat)

Resmi ilanlar, devletin gazetelerin yayımlanabilmesi ve ayakta durabilmesi için sağladıkları destekler olarak görülüyor. Bu destekler elbette yerel gazeteleri ayakta tutuyor; fakat mesleki etiğin gerekliliklerinin yerine getirilmesi noktasında bazı açmazları da beraberinde getiriyor. Bu durumu Fikret şu şekilde açıklamaktadır:

“Mesela o resmi ilanı ne kadar alıyorsunuz diye o seminer¹⁸ ‘deki Alman gazeteciye sordum. Yıllık resmi ilan geliriniz ne kadar? Böyle aptallaşmış gibi baktı bana. Resmi ilanın ne olduğunu anlatabilmek için bir saat dil döktük adama. Adam şunu diyor; “resmi ilan alıyorsam ben devlete bağımlıyım, devlet beni her zaman dizayn eder. Her zaman kontrol eder. Onların yönetiminde bir gazete olurum. Böyle bir şey yok” diyor. Yerel gazeteciliğin yapılmamasına nedenlerinden biri de ayda 30 bin lira ya da 40 bin lira, neyse bir geliri var. Ben diyor ya sonunda en az diyor bir milyona yakın parayı Denizli'deki gazeteleri ayırdım aşağı yukarı 300 400 lira para düşüyor gazete başına. Ya birileri ile gidip kavga etmişsiniz adliyeye gidip hakkını aramasını bir gereği yok. Ama gazetecilik yaparsanız adliyeye gitmek zorundasınız. Mutlaka yolunuz adliyedeki mahkemelerden birinden geçer ama şimdi adamla öyle bir derdi yok resmi ilanın böyle bir kolaycılık var.” (Fikret)

Fikret'in Alman yerel gazeteci ile arasında geçen diyalogdan anlaşıldığı gibi, gazeteler devlet ya da başka bir kurum tarafından ne kadar desteklenirse, o kuruma bağımlılığın artacağı ve tarafsız gazetecilik nosyonunun sekteye uğrayacağı söylenebilir. Dolayısıyla resmi ilan olgusu her ne kadar gazetelerin ayakta durmasını sağlasa da, tarafsız ve bağımsız gazeteciliğin reddiyesine sebep olmaktadır. Öyle ki,

¹⁸ Adenour Vakfı'nın 2009'da Türk-Alman yerel gazetecilerinin ortaklığında yapılan eğitim semineri.

gazetecilerle yapılan görüşmelerde resmi ilan alma ile ilgili çeşitli tehdit vakalarının yaşandığı anlaşılmıştır.

“Yerel gazeteler üzerinde baskı yapabilme gücüne sahip olan tek yer Basın İlan Kurumu’dur. Oda dediğim gibi şöyle yapıyo; ben sana iyi bir denetim getiririm, denetim iyi çıksın yoksa resmi ilan vermem haa diyo. Aylık gelir 25-30 lira. Bu yüzden gazeteler kaybetmek istemezler ne söylerse tamam derler.” (Emin)

Görüşmelerden anlaşılmaktadır ki, gazeteciler ekseriyetle Basın İlan Kurumu’nun şubesinin kentteki varlığından memnun durumdadır. Özellikle son dönemlerdeki işleyişten memnun olduklarını en azından haklarını arayabilecekleri bir kurum olarak gördüklerini belirtmektedirler. Konu ile ilgili görüşlerini Çağlar şu şekilde ifade etmektedir:

“Mesela örnek vereyim tazminatımızda sıkıntı olsa maaşımızda sıkıntı olsa şikâyet edip paramızı alabileceğimiz bir kurum var. Ama televizyonlarda internet sitelerinde bunlar yok. Biz biraz daha şanslıyız bu konuda. Şartlarımız var, işte ikramiyesini vermek zorundasın adam iznini kullanmak zorunda. Birçok özel sektörde ben yıllık iznimi kullanmayım bu parayı bana verin şeyi var bu gazetede yok. Mecbur kullanmak zorundasın.” (Çağlar)

Esra’da düşüncelerini Çağlar’ın düşüncelerine paralel ekseninde dile getirmektedir:

“Televizyonların da denetlemesi yok. Sadece RTÜK var, programlara o da. Şöyle bir şey de var Basın İlan Kurumu Denizli’ye geldi. Gazeteler açısından çok iyi oldu. Çalışanlar açısından iyi oldu hem bizler açısından iyi. Sıkıntı yok. Mesela televizyonların sıkıntı ajansların sıkıntı internetlerin sıkıntı. Bizim başımızda basın ilan kurumu gibi bir kurum var. Bizlerin maaşlarını denetliyor. Sigortamız yatıyor mu yatmıyor mu onu denetliyor kontrol ediyor.” (Esra)

Görüldüğü gibi basın ilan kurumunun eski yönetim kadrosundaki çeşitli baskılar gazetecileri zor durumda bırakmıştır. Fakat yönetimin değişmesi sonrasında uygulamaların doyuruculuğunun arttığı görülmektedir. Yerel gazetecilerde bu uygulamalardan memnun olduklarını belirtmektedirler. Burada dikkat çeken husus şudur ki; alan içindeki bazı çapraşık uygulamalara karşı koyabilecek dıştan bir gücün varlığı alandaki aktörler tarafından arzulanan bir durumdur. Zira gazeteciler basın ilan kurumunu bir “hak arama yeri” olarak anlamlandırmakta ve işlevselleştirmektedir.

Resmi ilanlarla ilgili olarak internet gazetelerinin deneyimleri basılı gazetelerden farklılık göstermektedir. İnternet gazeteleri resmi ilan alamamaktadır. Basın ilan

kurumu dönemin şartlarına göre görev alanlarının güncellendiğini, özellikle basılı gazeteler ile internet gazetelerinin arasındaki açmazları da göz önüne aldıklarını ve değişiklik yapılmasını öngören çalışmalar yaptıklarını belirtmektedir. Ayrıca yeni düzenlemeler ile kurum basılı gazetelerin internet yayınlarında resmi ilanların yayınlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle Denizli'deki bulunan 5 günlük basılı gazetenin zorunlu olarak internet gazetesi de bulunmaktadır. Bu durumu gazeteciler şu şekilde aktarmaktadır:

“İnternet bizim de var. Hizmet gazetesi var. Resmi ilan internet gazetesine de geliyo. Öyle bir zorunluluk var mecbursunuz.

Araştırmacı: ne zaman geldi bu internete koyma mecburiyeti?

Son bir iki yıldır.” (Hakan)

“Araştırmacı: Gazetenin kendine ait internet gazetesi var mı?

Var. Tabii olmak zorunda zaten resmi ilan almak için kanunen olmak zorunda.” (Mustafa)

İnternet gazetelerine yönelik henüz herhangi bir yasanın olmayışı, resmi makamlar tarafından gazete vasfına sahip görülmeişleri, dolayısıyla basın ilan kurumundan herhangi bir resmi ilan alamamalarına sebep olmaktadır. Söz konusu durum internet gazeteciliği işini disiplinli ve profesyonel şekilde yürüten gazeteciler için ekonomik kayıp anlamına gelirken, aynı zamanda çokça internet gazetesi türemesine ve bilgi kirliliğine sebep olmaktadır. Gazeteciler internet gazetelerine yönelik resmi ilan çalışmalarının devam ettiği fakat henüz herhangi bir yasanın çıkarılmadığına yönelik görüşleri dile getirmişlerdir. Onlara göre; internet gazetelerini denetleyici ve düzenleyici bir yasanın gelmesi ve resmi ilan alınabilmesi adına düzenlemelerin getirilmesi internet gazeteciliğinin güvenilirliğini artıracaktır. Öte yandan, basılı gazetelerin alandaki konumunu kaybetme riskini de beraberinde getirecektir. Konu ile ilgili Fikret görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Bürokratların işgüzarlığı internete resmi ilan verme. Şimdi resmi ilanların gazetelerde yayınlanması için zaten kanun var. İnternet için bir girişim oldu; ancak Türkiye'de 500 bin insan buradan ekmek yiyor. Hadi ben kestim hadi güle güle diyemezsiniz. Ha şunu diyebilirler; İşte biz gazete değil de sizin internet gazetenize resmi ilan verelim ama önüne gelen internet sitesi açana değil. Onunda mesela şimdi gazetelerde resmi ilan almanın şartı ne? Onun gibi internet sitesine der ki; üç tane sarı basın kartlı eleman istiyorum.

Şurada iki kişi istiyorum gibi gibi. Bu şartları taşıyan gelsin benden resmi ilan alsın. Gazetelere nasıl yükümlülükler getirmişlerse, aynı şekilde internet sitelerine de getirirler zaten internet yasası çıkmak üzere referandumdur, darbedir, seçimlerdir falan derken öyle bekleniyor. İnşallah önümüzdeki süreçte bu yasada çıkar.” (Fikret)

Fikret’in de belirttiği gibi internet gazetelerine resmi ilan verilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir; fakat söz konusu çalışmalar internet gazetesi açmanın zorlaştırılmasını da beraberinde getirmek mecburiyetindedir. Bunun için çeşitli şartlar belirtilerek uygulamalar gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda basılı gazetelere resmi ilan verilmesinin kaldırılması ancak onların internet gazetelerine resmi ilan verilmesinin başlanmasıyla sağlanabilecektir. Aksi takdirde, basılı gazetelerin alandan ani ayrılışı dış yapının alana ciddi tahakkümü anlamına gelecektir. Emin ise şu şekilde düşünmektedir:

“Yani bu hep konuşuluyor; ama yani şu anda yasası olmayan bir mecraya nasıl resmi ilan vereceksiniz, yani şimdi önce beni ekleyebilmeniz için mesela yerel gazetede diyor ki en az bir yazı işleri 7 norm kadro çalıştıracaksınız. Bunların öğrenim durumu en az lise mezunu olacak. 2 yıl sürekli çalışan kesintisiz çalışanlar olacak kadronuzda. Şimdi Sıfırdan aldığınız yetmiyor eğer ben bir gazete olacaksam geçmişten bu işe en az iki yıl yapmış insanlarla kadro oluşturmaM gerekiyor yani birçok şartları var. Şimdi bu şartları internet medyasına kurarsanız Tabii birçoğu yapamayacak bunu.” (Emin)

Emin de internet gazetesine resmi ilan verilebilmesi için öncelikle denetleyici yasaların koyulması gerektiğinden bahsetmektedir. Ona göre; basılı gazetelere verilen şartlar gibi internet gazetelerine de belirli şartlar getirildiğinde, pek çok internet gazetesi kapanacaktır. Zira şu an internet gazetesi açmanın kolaylığı, sektörel kirliliğe neden olmaktadır. Dolayısıyla internet gazetelerine resmi ilan vermenin yolu, denetleyici yasaların işlevselleştirilmesinden geçmektedir.

İnternet gazetecisi Ulaş da internet gazetelerine resmi ilan verilmesine yönelik düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“İnternet gazetesi çok çoğaldı. Herkes internet gazetesi açabiliyor. Vergi verdiği sürece internet gazetesi açabiliyor. Öyle yani. İnternet sitesini açmak için hiçbir şey gerekmiyor. İnternet sitenizi yaptırıyorsunuz. Zaten hazır siteler var. Onlardan birini alıyorsunuz yapabiliyorsunuz. Yani herhangi bir şey lazım değil. Bir mezuniyet gerekmiyor. Sadece vergilendirme gerekiyor. Vergilendirme bu işten reklam almak istiyorsanız fatura kesmeniz gerekiyor. Bu yüzdende vergi dairesine kaydolmanız gerekiyor. Resmi ilanı gazeteler alıyo. Şu an herkes söz veriyö internet gazeteleri için. Bakanlar yapçezz yapçezz diyo ama yıllar geçiyö hiçbir şey yapıldığı yok. Reklamdan

başka bir gelirimiz yok. Resmi ilanda olmadığı için sadece reklamlarla döndürüyoruz işimiz. Oda şöyle bir şey anlaştığımız yerlere göre mesela. Mesela belediyeye anlaşırırsanız belediye size aylık para aktarıyo.” (Ulaş)

4.3.4. Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği Üzerine

Yeni medya araçlarının gelişimi gazeteciliği de oldukça ciddi bir şekilde etkilemiştir. Haberlere bireylerin kolaylıkla ulaşabilme kabiliyetine sahip olması öte yandan her gün artan bir sayıda ortaya çıkan internet gazeteleri gazetecilik alanını en fazla etkileyen dışsal yapılardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat internet gazetelerinin denetiminin yeterince yapılması çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Dijital medya döneminde her ne kadar şeffaflık ve hesap verilebilirlik artmış gibi görünsede örneğin doğru bilgi vermek, doğru habercilik gibi görevlerde çeşitli problemler yaşanabilmektedir (Craig, 2015: 15). Bu bölümde, yerel gazetecilik alanının ciddi manada dönüşümünü gerektiren yeni medya ve internet haberciliği hakkında yerel gazetecilerin fikirleri üzerine analiz yapılmıştır. Görüşülen yerel gazetecilerin yeni medya ve internet gazeteciliği ile ilgili ekseriyetle benzer konulara değindikleri görülmüştür. Yerel gazeteciler basılı gazetelerin gücünün azaldığının ve internet gazeteciliğinin kitselleştiğinin farkındadırlar. Öte yandan bazı gazeteciler bu durumun çok normal olduğunu ve internet gazeteciliğinin günden güne alanda güçleneceğini düşünürken, bazıları da bu durumun geçici olduğunu ve zamanla internet gazetelerinin kan kaybedeceğini düşünmektedir. Konu ile ilgili dikkat çeken nokta şudur ki, mesleğe yeni başlayan gazeteciler internet gazeteciliği ile ilgili yapıcı fikirler öne sürerken, deneyimli gazetecilerin perspektifleri negatif ekselidir. Yerel gazetecilerin internet gazeteleri hakkındaki en büyük serzenişleri herhangi bir yasa ile korunmuyor ve denetlenmiyor olmaları ile ilgilidir. Bu sebeple internette bilgi kirliliği ve yalan haberlerin sıklıkla kol gezdiğinden bahsetmektedirler. Fakat bu durumun mütemadiyen devam etmeyeceği ve okuyucuların ‘güven’ unsuruna dikkat ederek, tıpkı televizyon kanalı ya da gazetelerde seçici davrandıkları gibi internet gazetelerinde de seçici davranacaklarını düşünmektedirler. Dolayısıyla internet gazetelerinin süzgeçten geçerek azalacağı yönünde konsensüse sahip oldukları görülmüştür.

“Ben internet gazeteciliğini şöyle görüyorum. Şimdi biz antik dönemde mermerin üzerine kayaların üzerine yazılan yazıları okumaya çalışıyoruz. Oralardan geçişe dönük şeyler çıkarmaya çalışıyoruz. Web internette bu uçup gidecek belli bir süre sonra. Ama bizim kağıda yaptığımız baskılar, mesela bizim gazetenin 1952 yılındaki baskısı arşivimiz burada, merkezde. Açıp bakabiliyorsun. Herkesin eline bakabiliyorlar. O dönemde neler

yaşanmış neler yaşanmamış, size fikir veriyor. Ama siz o fikri arşiv olmasaydı nerde öğrenecektiniz. Şimdi Google'ye yazıyorsunuz. Seni seviyorum diyorsunuz. Seni seviyorum diye yüzlerce kelime çıkıyor. Ben onun sağlıklı veri olduğuna inanmıyorum. Çağımızda şey var artık. Anlık bilgiye ulaşmak. Yani şimdi bilgiyarlar bitecek yakında masaüstü, cep telefonlarıyla bilgiye hızlıca ulaşılacak. Ama nereye kadar. Biz yine de yazıyoruz. Ama yazdığımız zaman o uçup gidecek belki de, uçup gidiyor da. Ama buraya yazdığımız zaman kalıyor.” (Rıza)

Deneyimli gazetecilerden Rıza, görüldüğü gibi internet gazetelerine karşı oldukça negatif perspektife sahiptir. İnternet gazetelerinin basılı gazetelerin yerine asla geçemeyeceğini vurgulamaktadır. Öyle ki, hızlı bilgiye ulaşma durumunun elbet son bulacağını düşünmektedir. Görüşlerini desteklemek amacıyla da, kâğıda yazılan haberlerin üzerinden on yıllar geçmesine rağmen hala saklandığını, açıp bakılabildiğini fakat internet gazetelerindeki bilgilerin silindiğini ya da elbet silineceğini belirtmektedir. Ayrıca basılı gazete arşivlerinin toplumsal vakaları anlamak adına dönemsel veri sunması haliyle de fazlasıyla kıymetli olduğundan bahsetmektedir.

“Sosyal medyanın internet haberciliğinin çıkmasıyla yerel gazetelerin gücü azalıyor. Eskiden facebook yok, instagram yok. İnsanlar sadece sizden haber alıyorlardı ve güveniyorlardı. Bizim 73'ten beri çıkan haberlerin hepsi kayıtlı. Ama sosyal medya öyle değil. Yazarsınız isterseniz silersiniz. Onlara güven yok. Eskiden gazeteler güvenilirildi şimdi değil. İnternet gazetesinde bugün okuduğunuz haberi yarın göremeyebiliyorsunuz. Ama yerel gazetelerde arşiv var silemezsiniz. ben hep söylerim artık parası olup hiçbir işe yaramayanlar müteahhit oluyo, parası olmayıp hiçbir işe yaramayanlar da gazeteci oluyo. Çünkü gazeteci olmak o kadar kolay. Bir berber açabilmek için okuluna gitmeniz lazım. Çıraklık ustalık kalfalık. Bizde öyle değil ki bugün karar verdim yarın gittim cumhuriyet savcılığına beyanda bulundum ertesi gün gazete açtım. Bu kadar kolaylaştı. Artık whatsapp hattından gelen haberlerden başka haber yok. Gün gelecek böyle devam ederse muhabir çalıştırmaya gerek kalmayacak.” (Hakan)

Deneyimli gazetecilerden Hakan internet gazeteciliğini eleştirmektedir. Her şeyden evvel internet gazeteciliğinin gelişimiyle basılı yerel gazetelerin gücünün azaldığını kabul etmektedir. Öte yandan yeni medya araçlarının çıkmasıyla haberciliğin yapısında oluşan değişimden söz etmektedir. Öyle ki, facebook, instagram gibi sosyal medya araçları aracılığıyla yurttaş gazeteciliği gelişmiş ve gazeteciler mesleki deneyimlerinde söküntülere maruz kalmışlardır. Nitekim internet gazeteciliğinin güvensiz bir ortam olduğundan, söz konusu durumun en somut delilinin de internet gazetelerinin arşivlenmeyişi olduğunu vurgu yapmaktadır. Hakan dönemsel karşılaştırma yaparken günümüzde gazetecilik mesleğinin basite indirgenen bir meslek

haline gelmiş olmasından dem vurmaktadır. Bu durumu açıklarken kullandığı “*parası olup hiçbir işe yaramayan müteahhit oluyor, parası olmayıp hiçbir işe yaramayan gazeteci oluyor*” sözleriyle belirtmektedir.

Yurttaş gazeteciliğinin gazetecilik alanını ne şekilde dönüştürdüğüne yönelik görüşlerini Alpay şu şekilde aktarmaktadır:

“Tabi artık popülarite herkes bir yüklenir, ondan sonra doğal seleksiyonla elenen elenir kalan kalır. Yani daha yenice insanların internet kullanımını sayısı arttıkça ister istemez bizim meslektaşlarımızın şeyi internet haber sitelerine yönelik beklentileri ve ilgileri de artıyor. Herkes kendince bir deneme yapıyor. Halkın haber verebiliyor olması aslında işimizi belli ölçüde kolaylaştırıyor. Ama ortada ciddi bir bilgi kirliliğine de neden oluyo. İşini tam profesyonel olarak yapmayan insanların sadece kendi gözlerinden aktardıkları zaman zaman böyle ucubik bilgiler de ortaya çıkıyo. Bazıları için avantaj, bazıları için dezavantaj aslında bu. Bizim gibi daha çok ekiple çalışan daha kurumsal daha hani ciddi bu işi yapan insanlar için bir done, veri. Yani bizim için iyi. Ama yani sadece ofiste olupta bu işi yapmaya çalışan tek kişilik iki kişilik ekipler için bir rakip. Yani adam facebooktan daha önce gördüğü bir bilgiyi bir kişinin iki kişinin yaptığı haber sitesinde daha sonraki zamanlarda gördüğünde doğal olarak güvenmeyecektir. (Alpay)

Alpay’a göre yurttaş gazeteciliği, gazetecilerin bazılarının işini kolaylaştırırken bazıları için rakip olmaktadır. Şöyle ki; internet gazeteciliğini mesleki ciddiyet içerisinde sürdüren ve güvenilir haber yapmayı şiar edinen gazetelere bir veri sunduğunu fakat bir ya da iki kişi ile kurulan ve mesleki ciddiyetten yoksun internet gazeteleri için yurttaş gazeteciliğinin bir rakip olduğunu düşünmektedir. Zira kişinin sosyal medya mecrasında gördüğü bir olayı birkaç gün sonra internet gazetesinde gördüğünde, o gazeteye güveninin kalmayacağını belirtmektedir. Elbette ki, mesleki ciddiyetin tek ölçütü çalışan gazetecilerin niceliksel çoğunluğu değildir. O gazetecilerin nitelikli olması, kurumsal bir alt yapıya sahip olunması belirleyicidir.

“Gazetecilik şüphesiz gelişti ama benim gözümde bakarsanız benim açımdan çok keyifli değil artık. Neden değil? Özellikle internet medyası aracılığıyla habercilik yapılmaz oldu. Teknoloji işi kolaylaştırdı; ama yapanlar bu işin kolaycılığına kaçınca gazetecilik yapılmaz oldu. Tabii bu mesleğin yapılış biçimi ile ilgili sıkıntılar var şu anda internet medyasının bir yasası yok, yasa olmayınca denetleyemiyorsunuz. Şu anda siz gidip kendinize bir domain alıp internet gazeteciliğine başlayabilirsiniz. Yani kimse size niye başladınız diye sormaz. Yani şöyle bir şey; burada yerel gazeteyi kurmak için izinler almanız, dilekçeler yazmanız, belli şartları yerine getirmeniz gerekiyor. Bu denetimin olmadığı bir yerde insanlar habercilik adına yapılan kötülükleri de yaşıyor. Yani kentte yarar

sağlamanın ötesinde kendisini daha fazla okutacak haber adı altında çirkin kötü haberler yapıyorlar. Doğru olmayan kaynağı belli olmayan haberler yapıyorlar. Sadece polisiye haberler, trafik kazası, cinayetle yapılan habercilik işte bir yere kadar sizi akşama kadar ilgili hale getiriyor; ama kentte olup bitenlere dair bir şey yapıyor musunuz? Hayır yapmıyorsunuz. O zaman da bence gazeteciliğin hakkını vermiyorsunuz İşte sorun da buradan başlıyor. Gazeteciliği yapmak isteyenler yapmıyor şu anda. Yani kendisine bir kimlik imtiyaz sağlayacağı düşüncesiyle kendisine farklı davranılacağını düşünen insanlar sürekli bu alana yöneldi. Televizyonculukta başlangıçta öyleydi yerelde. Televizyonlar biliyorsunuz bir dönem mantar gibi türemiştir; ama sonra tükendi, azaldı. Sadece yapmak isteyenler kaldı. İnternet medyası da bence öyle olacak. Denizli'nin sorunlarına dair bir şey yazıyorlar mı yazmıyorlar. Suya sabuna hiçbir şey dokunmuyorlar. Birçoğunda o yetkinlikte kimse yok köşe yazarı yok.”
(*Fikret*)

Deneyimli gazetecilerden Fikret, internet gazeteciliğinin artışıyla birlikte gazetecilik etiğinde yaşanan çözülmeye rahatsızlığını dile getirmektedir. Bu etik sorunun internet gazeteciliği ile ilgili herhangi bir yasa olmayışı ile ilintili olduğundan bahsetmektedir. Salt daha fazla tıklama almak ve okunmak amacıyla kötü haberciliğin türediğini belirtmektedir. Yerel gazetelerin kent özelinde yaşanan sorunlara değinmesi gerektiğinden fakat internet gazetelerinin büyük bir çoğunluğunun kent sorunlarına duyarsız habercilik yaptığından bahsetmektedir. Öte yandan Fikret söz konusu internet gazeteciliği oluşumunun zamanla kaybolacağı yönünde ümitlidir. Zira söylediğine göre geçmiş dönemlerde yerel televizyonlarda da benzer durum yaşanmıştır. Kimlik sahibi olmak adına pek çok televizyon kanalı ya da basılı gazete açılmış; fakat zamanla bu kalabalık oluşum dağılmıştır. Sadece gerçekten medya sektörünü seven kişiler kalmışlardır. Dolayısıyla Fikret'e göre internet medyasında da benzer durum vuku bulacak ve internet gazeteciliği işini ciddiye alan ve severek yapan internet gazeteleri kalacaklardır.

“Şimdi internet medyası var. O sizden hep önde. Haber bir saat sonra eskiyor. Bugün olan trafik kazasını ne zaman vereceksiniz yerel gazetede? Yarın vereceksiniz. Yarın verirken aynı benim verdiğim zaten internette. Niye okusun sizi insanlar? Yani orada farkımızı ortaya koymamız gerekiyor. Bugün Denizli'de yaşanan sıkıntı gazeteciliğin o araştırma tarafına gidilmiyor. Sosyal medyayı çok yaygın kullanılıyorlar. Gruplar var. İşte cinayet oldu, kaza oldu fotoğraflarıyla beraber paylaşıyor. Hatta canlı yayın yapıyor. Gazeteci değil, halk bu. Gazeteci de alıyor bunu halktan, haber yapıyor. Yani oraya gitmesine gerek kalmıyor. (*Kübra*)

Görüldüğü gibi Kübra bir taraftan internet gazetelerinin gelişmesinin haklı olduğunu düşünürken, diğer taraftan yurttaş gazeteciliğini eleştirmektedir. Yeni medya ile bilgi ve haberin hızlı dolaşımının gazetecilik alanını ciddi manada dönüştüren etkenlerden biri olduğu görülebilmektedir. Zira Kübra'nın da belirttiği gibi basılı gazetelerde ertesi gün çıkan haberler, internet gazetelerinde ve hatta yurttaş gazetelerinde anında verilmektedir. İnternet gazetelerinde dahi okuyucular haber sitesinin en son ne zaman güncellendiğine bakmakta eski ise yeni bir haber sitesine yönelmektedir (Pavlik, 2013: 7). Dolayısıyla hiç kimse basılı gazete okuma ihtiyacı hissetmemektedir. Günümüzdeki yerel gazetecilerin de söz konusu durumdan ziyadesiyle faydalandıklarını ve olay mahalline gitme gereksiniminin ortadan kalkmaya başladığından bahsetmektedir.

Deniz'de Kübra'nın ifadelerine paralel bir şekilde internet gazeteleri ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Ama şey de var doğruluğu yok. Mesela geçen sene çok yaşadık bunu. Bide facebook haberciliği ön plana çıkmaya başladı. Artık kaza haberlerine de pek gitmiyoruz, gitsek bile o kazayı araştırmak için, belki ilginç bir şey varsa gidiyoruz veya bir olay varsa. Hani bu haber ilginç altında başka bir şey vardır diye gidiyorsun. Çünkü gidiyorsun, olay yerini çekiyorsun, geliyorsun buraya bi bakıyorsun bütün internet sitelerinde yayınlanmış. Vatandaş çekmiş cep telefonuyla tak tak tak atmış. Gazetede şöyle bizim resmi sorumluluğumuz var. Bizi denetleyen kurumlar var. İşte şimdi basın savcılığı var her gün haberlerimizi kontrol ediyor. Orada yazdığımız yanlıştan dolayı bizi arıyor. Her sene de denetliyorlar. Ama internette bu yok.” (Deniz)

Görüldüğü gibi Deniz de yeni medya araçlarının gelişimiyle birlikte muhabirlerin habere gitmesine gerek kalmadığı yönündeki konsensüsü paylaşmaktadır. Alandaki şartların bu şekilde olduğunu belirtmektedir. Zira haber için gidildiğinde, geri dönene kadar geçen süre içerisinde zaten internet sitelerinde haberin çıktığını düşünmektedir. Bu nedenle çok ciddi bir durum olmadıkça habere çıkmanın gerekli olmadığını belirtmektedir. Görülmektedir ki, yeni medya araçları gazetecilik mesleğinin var olma sebebi olan habere gitme sürecini sekteye uğratmaktadır.

“İnternet bence daha iyi bir noktaya gelecek. Şu an internet gazeteciliği hızlı geliyor ama geleceğin sektörü. Kaçınız gazete okuyor? Hepimiz internette takip ediyoruz. Bu konuda kanuni boşluk var. Yani gazeteci olarak görünmüyor şu an onlar. Gazetecilik yapıyorlar ama gazeteci olarak görünmüyorlar. Yani devlet fatura keserken gazeteci olarak kesiyor, ama 212'den bir sigorta yatıramıyor onlara. Sigortası, normal sigorta yani şirket

adı altında bir sigorta. Yani, seni basın olarak görmüyor. Devlet faturayı keseceği zaman sizden para alacağı zaman basın gözüyle görüyor. Ama sizlere karşı yapacağı şeyde basın olarak görmüyor. Çok büyük bir boşluk var, orada yenilmez bir boşluk var şu an itibariyle. Bunlar düzene girdiği zaman bence televizyon ve internet gazeteciliği kalacak. Artık yayınlanan gazete kalmayacak. Yani, gazete çok zorda kalacak. Gazete belki satışları çok düşebilir. Çünkü herkesin elinde telefon var, herkesin elinde bilgisayar var. Belki 50 yaşından sonrakiler biraz bilgisayardan uzak bundan on yıl sonra onlarda doğal olarak internete bağımlı olmuş olacak. Bu yüzden geleceğin gazeteciliği bence internet gazeteciliği. Hatta canlı yayınlardan takip ediyorsunuzdur. Bence gazetecilik sektörü oraya kayacak yavaş yavaş. (Suat)

Genç gazetecilerden Suat'ın internet gazeteciliğinin gelişimi ile ilgili olumlu bir perspektife sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan Suat'ın Denizli'de internet gazeteciliğine yönelik bahsettiği uygulama, meselenin kendi içerisindeki tezatlığını açığa çıkarmaktadır. Şöyle ki, temelde bilginin ve haberin hızlı ulaşımını sağlayan ve halkın olaylar hakkında edinimlerini elde ettikleri alan internet gazeteleri iken, uygulanan devlet politikaları internet gazetecilerini basın çalışanı statüsünde görmemektedir. Ayrıca, internet gazetesi çalışanları 212 sayılı yasa gereği sigortalı olmaları gerekirken, sıradan bir şirket çalışanı şeklinde sigortalı olmaktadır. Bu bağlamda, Denizli'de yerel gazetecilik alanı içerisinde çeşitli kanuni boşlukların yaşandığı aşikârdır. Söz konusu durumdan mustarip olduklarını Ulaş şu şekilde açıklamaktadır:

“Bizim herhalde internet gazeteciliğinin hala bir kanunu yok. Gazetelerin gibi bir resmi ilan hakkımız yok. Biz sadece dediğim gibi herkes internet sitesi açabiliyor. Böyle olmasa keşke. Yani bizim diplomamız bi şekilde geçerli olsa bu da hala geçerli olmadığı için bizde böyle işte. Şimdi mesela çok kişi var internet sitesinde. Kendisi yazmaya çalışıyo başkaları da adamı gazeteci olarak görüyo biliyo musun en kötüsü de bu. Biz bunun okulunu okuyoz. Birçok gazetede çalışıyoz sonra geliyoz mesleğimizi yapıyoz; ama adam geliyor internet sitesi açıyo. Adamı gösterip örnek gösteriyolar gazeteci bunları yazmış diyolar. Ama adam benim gözümde gazeteci değil. Bu en kötü tarafı. Haber dili yazamıyor; ama çünkü okul öğretiyolar haber dilinde yazmayı. Adam haber dilinde yazmadığı için absürd bir şekilde yazdığı için ben onu haberci olarak görmüyorum. Kendini gazeteci olarak tanıtabilir her yerde. Ben gazeteciyim böyle bir sitem var falan. (Ulaş)

Görüldüğü gibi Ulaş, her ne kadar İletişim Fakültesi'nde gazetecilik okumuş bir internet gazetesi çalışanı olsa da alandaki kanuni boşluklardan dolayı gazetecilik mesleği hakkında donanımlı bilgiye sahip olmayan biriyle aynı kefeye konulmaktan duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir.

Yerel gazeteciler tarafından internet gazetelerinde ‘güven’ olgusunun işlevselliğinin sorgulaması da yapılmaktadır ve pek çoğu güvenilir habercilik yapılmadığından bahsetmektedir.

“Şu an bir bombardıman dönemi yaşıyoruz; ama zaman içerisinde insanların tercihlerini yine güven faktörü üzerine yayıncılıkta da güvendiği gazete, güvendiği internet sitesine doğru yöneleceğini tahmin ediyorum.”
(*Yusuf*)

Yusuf da pek çok diğer yerel gazeteci gibi günümüzde internet gazetelerinin sayısı fazla olsa da zamanla ‘güven’ olgusu ile birlikte okuyucuların seçiciliğinin artacağı ve internet gazetelerinin sayısının günden güne azalacağını düşünmektedir. Güvenilir haber yapılmamasına yönelik Sadık’ın vermiş olduğu örnek oldukça anlamlı bir veri sunmaktadır:

“Konuyla ilgili bir örnek vereyim; sosyal medya biliyorsunuz günümüzde çok popüler hale geldi. Zaman zaman yenileme yapıyor. İşte Ayşe ile Ahmet bundan bir yıl önce arkadaş oldu gibi yenileme yapıyor ya. Çivril’de bir şehidimiz vardı. O “Çivril’de Şehit” diye Facebook 1 yıl öncesini güncellemiş. Bazı arkadaşlarımız da bunu yeni bir habermiş gibi verdiler tamam mı. Ama ben hemen Kaymakam Bey’i aradım olayı düzelttim. Facebook güncelleme yaptığı için yeni bir olay gibi verilmiş bazı arkadaşlar da bunu yutmuş. Yani teyit, haberde teyit çok önemli. Ama internette bu yok. İnternet siteleri yaygınlaştıktan sonra biraz haberlerin ciddiyeti sorgulanmaya başladı. O biraz bize zarar verdi desem yeridir. Ama eskiden bir gazetede bir haber çıktıysa doğrudu yani. Ama ben şimdi bir haberi yazıp ertesi gün çıkana kadar internet sitesindeki arkadaş yazıyo kulaktan dolma, hiçbir şey yok. Mesela diyoki; Acıpayam’da kaza. Ne kazası, plaka yok, kaç kişi yaralı, ölü var mı, niye olmuş kaza, yok bunlar hiç yazılmıyor. İşte bunlar bize zarar veriyor.” (*Sadık*)

Sadık da yeni medya ve internet gazeteciliğine yönelik eleştirel bir perspektife sahiptir. Durumu vermiş olduğu örnekle açıklamaktadır. Haber niteliği taşıdığı düşünülen olayların art alanı araştırılmadan, olay teyit edilmeden haber yapılmaktadır. Bu durum habercilik etiğinin, mesleki ciddiyetin ve güvenilir haber anlayışının erozyona uğramasına sebep olmaktadır. Tıpkı Sadık gibi Süleyman da yalan haber yapılmasını eleştirmektedir. Haberin kendince sağlamasını yaptığını şu şekilde aktarmaktadır:

“Şey yok yani şu an da hala güvenilirlik yok yani internet sitelerine. Mesela bazen biz de yapıyoruz onu ne zaman bir sene önce yapmıştım. İtfaiyenin sitesi var. İtfaiyenin sitesinden 2000 yılında olan trafik kazasının fotoğraflarını indirdim. Radar grubu diye bir grup var yaklaşık 100.000

kadar üyesi var Denizli’de. İşte kazayı gören çekiyor oraya atıyor. İşte bir yangın oluyor, çekiyor oraya atıyor falan. Herkes orda paylaşıyor, gazetecilerde oradan alıp kullanıyor. Ben de aldım bir tane 2000 yılında olan gece kazanın fotoğrafını aldım, koydum. İşte Çameli’nde kaza 2 yaralı var diye yazdım. Lank beş dakika sonra bütün internet sitelerinde çıktı. Yayınladılar onu. Hâlbuki yalan haber, yok öyle bir şey. Sonra altına yazmış birkaç kişi yok böyle bir şey falan diye ama. Yani şu anda yalan haber yaptırmak da çok basit. Mesela üniversiteye gitmiştik. Gençler vardı, yaptırdıkları yalan haberlerin kupürlerini panoya asmışlardı. Yani şu anda ben bir mail yazayım. İçine de işte ne bileyim bir küfür yazayım. Göndereyim. Yarın bütün gazetelerde okuyabilirsin.” (Süleyman)

Görüldüğü gibi Süleyman’ın bahsettiği olay Denizli’de internet gazetelerinin durumunu en iyi şekilde özetlemektedir. Haber içeriklerinin, yanlışlanabilirliğine bakılmaksızın habere dönüştürüldüğü görülmektedir. İnternet gazetelerinin doğru haber vermekten ziyade haberi en önce vermek konusunda daha istekli olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira ne kadar çabuk haberi girerlerse reklam almaları ve dolayısıyla ekonomik sermaye konusunda kazançları artacaktır. Öte yandan Süleyman’ın sözünü ettiği ‘RADAR’ ve diğeri ‘Denizli Trafik Yaşam Grubu’ vb. facebook grupları da hayli ilginçtir. Zira Denizli kent özelinde tıpkı bir internet gazetesi gibi işlevselliğinin olduğu anlaşılmaktadır. Kentteki tanık olduğu haber değeri taşıyan olayların fotoğrafları ya da videoları gruba aktarılmaktadır. Gazeteciler ise gruptan edindikleri bilgileri de habere dönüştürmektedir. Söz konusu grup yeni medya ve internet gazeteciliği konusundaki sağlam bir veri sunmaktadır. Alan içerisinde yeni medya araçlarının işlerliğinin ne yönde ilerlediği gözlemlenebilmektedir. Öyleki grup kendine ait oluşturduğu logosu ile grup üyelerine sticker dağıtmakta ve grup üyeleri bu stickerları arabalarına yapıştırmaktadır. Grup yöneticisiyle yaptığımız görüşmelerde gruptan bir kişinin evlenirken kimsesi olmadığı için düğüne davet ettiğini ve grup üyelerinden ortalama 300 kişinin düğüne gittiğini belirtti. Bundan başka, hasta bir çocuğun ameliyatı için gerekli olan 8bin beş yüz liranın 11 dakika içerisinde toplandığını belirtmiştir. Dolayısıyla grup hem bir haber paylaşım sitesi hem de kentte sivil toplum kuruluşu şeklinde hizmet vermektedir. Bahsedilen grubun işleyişini yeni medya ve internet haberciliğinin olumlu dönütlerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür.

Resim: Denizli Trafik Yaşam Grubu Logosu

“48 tane internet sitesi var. Bu internet sitesini nasıl kuruyorsun soran yok. Ben çoğunu bilmiyorum gazeteci olduğum halde. Adam bi laptopla almış, kurmuş, kendince yazıyo. Ama ne yazıyo, noluyo, nasıl ayakta kalıyo bilmiyorum. Vergi algı hiçbir şey yok. Olsa da farketmiyo. Üç beş tanesinin var mesela. Ciddi internet siteleri var. Onlar vergi veriyo, ofisleri var çalışanları var, vergi veriyo onlar tamam.” (İhsan)

Görüldüğü gibi İhsan da internet gazeteciliğini eleştirenler tarafındadır. Özellikle internet gazeteciliğinin herhangi bir şekilde denetiminin yapılmıyor olması söz konusu negatif perspektifi tetiklemektedir. Yalnız görüşmelerden anlaşıldığı üzere, kentte bazı internet gazeteleri ayrı tutulmaktadır. Bazı internet gazetelerinin işini ciddiyetle yerine getirdiği, güvenilir haber yaptığı ve bu konuda alandaki basılı gazete çalışanlarını ikna ettiği ve hatta onların desteğini aldığı görülebilmektedir. İhsan'ın bazı internet gazetelerinin ofislerinin olduğuna, düzenli olarak vergilerini verdiklerine yönelik anlattıkları, o internet sitelerini negatif eleştirilerin odağı olmaktan ayrı tuttuğunu göstermektedir.

“Her işten ayrılan iş bulamayan adam kendi başına internet sitesi açtı. Bu da ne oluyor haliyle kötü. Senin internet siten var. Adam gidiyo bin lira veriyo alıyo. Ondan habercilik yapıyo bu olmuyo. Yani bunun kriterleri olmalı. Devlet bana göre bunun kriterlerini yapacak. Mesela diyecek ki bana 6 tane 5 tane sigortalı eleman var mı, yok. O zaman hadi bakalım güle güle. Bana göre böyle bir düzenleme olacak üç beş sene de sonra o mecra hak ettiği değeri bulacak. Ama şu anda çok fazla insanlar dikkate almıyor yani. Aldığı siteler var. Ama çoğunu almıyo yani. Denizli'de bana göre X internet gazetesi var yani mesele. Benim cenahımdır o da. Onların haber merkezi kadrosu var. Keşke bizim burada olsa o haber merkezi kadrosu. Tamamen

profesyonel onlarda ama hiç para kazanmadı uzun süre son 3 yıldır para kazanıyor.” (Necati)

Necati de internet gazetelerinin denetimsizliğinden bahsetmektedir. İnternet gazetesi açmak için tıpkı basılı yerel gazetelerde olduğu gibi çeşitli kriterler olması gerektiğinden, bu kriterleri sağlamayan gazetelerin devam etmemesi gerektiğinden bahsetmektedir. Öte yandan, görüldüğü gibi Necati de İhsan’ın görüşlerine paralel olarak bazı internet sitelerinin işini ciddiyetle yaptığını ve onları ayrı tuttuğunu vurgulamaktadır. Hatta örnek olarak gösterdiği internet sitesinin haber kadrosunun, kendi çalıştığı basılı yerel gazetede bulunmadığını belirtmektedir. Bu anlamda internet sitelerinin kendine alanda konum edinebilmelerinin, bir güç elde etmelerinin de mümkün olduğu görülebilmektedir.

4.3.5. Yerel Gazetelere Uygulanan Baskı, Sansür, Kundaklama ve Manipülasyon Öyküleri

Çalışma esnasında alanın iç yapısal etkilerden bahseden bölümündeki kişisel baskı öykülerinin dışında, bizzat yerel gazetelerin kurumlarına yapılan çeşitli baskı, sansür vb. vakaların yaşandığı görülmüştür. Yaşanan bu olayların kurumun tamamını gazetecilerin yaşadığı şahsi olaylardan daha fazla etkileyeceği düşüncesiyle çalışmanın alanla ilgili dış yapısal etkilerden bahseden bölümünde olması uygun görülmüştür. Söz konusu olayların yakın dönemde azaldığı, esas büyük ve alanı etkileyici olayların geçmişte yaşandığı öğrenilmiştir. Bu durum Denizli’de yerel gazetecilik alanında yakın dönemdeki uyumlu gazeteciliğin varlığını gösteren durumlardan biri olarak okunabilir.

Ahmet’in vermiş olduğu örnekler şu şekildedir:

“Mesela şöyle ismini de vereyim size. X gazetesi sürekli belediyeyle ilgili olumsuz haberler yaptığı için ama haberler de doğru ve şey haberler değil yani biz de baktığımızda bu haber böyle yazılmaz. Böyle bir haber olmaz. Yani belediye başkanını sözle vurmak için işte bel altından vurmak veya işte adamın söylemediği şeyleri yazarak haberler yapılmış işte o gazeteye bir baskı uygulandı. Yani matbaaya gidip basarsanız size ceza keseriz gibi. Duyumlarımız bunlar tabi. Bastıramadı gazetesini falan filan sıkıntılar çekti yani. Reklam alamadı. Böyle şeyleri Y haberde yaşadı. Bunu X askere gitmişti. İşte biz normal haberlere gidiyoruz. Belediyeye anlaşma yapcaktık. X geldi. Bir sürü firmayla da reklam anlaşması yaptık. X askerden geldi bir köşe yazdı ondan sonra belediye anlaşmasını iptal etti. Reklam firmaları anlaşmasını iptal etti. Adamlar arayıp hani biz sizden memnunuz ama veremicez reklamı çıkartın diye arayan oldu yani. Böyle baskılar oluyo.” (Ahmet)

Görüldüğü gibi birinci örnekte gazete belediye başkanı ile ilgili yaptığı haberdan dolayı baskıya maruz kalmıştır. Ne var ki, gazetecilere yönelik en büyük baskı mekanizmasının ekonomik alan aracılığıyla yaşatıldığı görülmektedir. Zira direkt yapılan ilk baskının yerel gazetelerin can damarı olan reklamları kesme şeklinde uygulandığı görülmektedir. Yazılan haberlerin doğru ya da yanlışlığı konumuz dışındadır; fakat yerel gazetelerin yaptıkları haberler neticesinde çeşitli baskılara maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan, Ahmet'in verdiği diğer örnek olayda da, benzer bir baskı örneği görülmektedir. Gazetecinin yazmış olduğu tek bir köşe yazısı sonucunda tüm reklam anlaşmaları fesih edilerek gazeteler bir anlamda cezalandırılmaktadır. Gazetelere yönelik en büyük baskıların dışı vurumu ekonomi alanı ile irtibatı çerçevesinde okunmaktadır.

Denizli yerel gazetecilik alanında tarihsel süreçte yaşanan en büyük olayın DEHA kurumunun kundaklanması olduğu pek çok gazeteci tarafından dile getirilmiştir. Zeynep olayı şu şekilde aktarmaktadır:

“Kurşunlanmış gazete var DEHA. 97 olabilir. Siyasi. Haber konusuydu. İki tane itirafçı vardı. İtirafçı bunu sakladı. Susurluk olayına benzer bir olay anlatıyorum aslında. Bunlar burda saklanmış. Ama bunları saklayanlarda sen ben değil. Devletin gene üst makamlarında saklamalar yapıldı. Ağırlayanlar emniyet müdürünün adı geçiyo, valinin adı geçiyo. Haberleri vardı. Saklayan ya da ağırlayan diyelim artık. DEHA bunlar tarafından tarandı. DEHA bi haber yaptı. DEHA'nın yaptığı haber Pamukkale Üniversitesi'nin yolsuzluk haberi idi. Taa ilk rektör dönemindeydi. Yolsuz cihaz alınma ve buna benzer bişilerdi. Uyarılıyo tabi DEHA çeşitli yöntemlerle. O dönemde DEHA'nın sahipleri hep gazeteciler. Uyarılıyorlar ama anlamıyorlar. İşlerini yaptıklarını düşünüyorlar. Bunun üzerine farklı kanallardan gelişiyo olay. DEHA kurşunlanıyo. Ateşler açılıyo. İşte bu davaya bakıldığında sonra kimlerin yaptığına mermiler devlete ait silahlar olduğu ortaya çıkıyo. (Zeynep)

Aynı olay Fikret tarafından şu şekilde aktarılmaktadır:

“Şu oldu. DEHA TV'den örnek vereyim kurşunlandı. Hem de devletin Emniyet Müdürlüğü demirbaşına kayıtlı bir kalaşnikofla. Yapılan habercilikle ilgili şimdi o emniyet müdürü öldü vefat etti onun döneminde terörle mücadele şubesinden çıkan bir kalaşnikof silahla DEHA TV'yi gece taradılar. Gece böyle bir olay yaşadık. O gazete de gazeteciler tarafından kurulmuştur, patron gazeteci idi. Üniversite ile ilgili bir haberdi. O dönem üniversite ile ilgili bayağı bir dizi haber yapılmıştı.” (Fikret)

Emin ise olay ile ilgili bilgilerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Daha önce doksanlı yıllarda DEHA TV kurşunlandı. Faili sonradan bulundu. Eski PKK itirafçısı çıktı. Ama iş emniyet yetkililerine kadar uzandı. Onlar da davalık oldular. Denizli’de gazete ve televizyon ilgili çok ciddi bir tek bu olay yaşanmıştır.” (Emin)

Görüldüğü gibi Denizli yerel gazetecilik alanında yapılan bir haberden dolayı yaşanan kundaklama olayı mevcuttur. Kundaklama olayının yaşandığı dönem özellikleri ile günümüzdeki özelliklerinin karşılaştırılmasının yapılması alandaki değişim ve dönüşüme yönelik sağlam veriler sunmaktadır. Zira gazetecilerin görüşlerinden söz konusu dönemde Denizli’de muhalif gazeteciliğin yapılabildiği ve tüm gazete sahiplerinin de gazeteci kökenli kişiler olduğu, özelde ise DEHA grubunun mesleki doyum bağlamında en verimli dönemini yaşadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan bu dönem, gazetelerin danışıklı dövüş halinde olduğu, birbiriyle rekabet halinde gazetecilik yaptığı, mesleki etik çerçevesinde haberler yazıldığı döneme rast gelmektedir. Fakat günümüzde bu kadar büyük baskı, tehdit, kundaklama gibi olayların yaşanmıyor olmasını muhalif gazeteciliğin yapılmadığı, hemen hemen tüm gazetelerde aynı haberlerin verildiği, rekabet halinde gazeteciliğin olmadığı bir dönemde yaşanıyor olması ile açıklamak mümkün olabilir. Zira yerel gazetelerin günden güne güç kaybettiği aşikârdır. Dolayısıyla kent içindeki çeşitli dış yapısal olgulara karşı çıkmak yerine kabullenme ve ortak olma eğiliminde oldukları görülmektedir. Elbette ara sıra eleştirel haberler ya da köşe yazıları görülmektedir; fakat bunlarda gazete kundaklamaya sebep olacak kadar büyük ve etkili haber ya da yazılar olarak görülmemektedir.

Çeşitli yapıların devletin sözcüsü gibi davranarak kendi çıkarları doğrultusunda koydukları kurallar aracılığıyla bir dönem yerel gazetelerin baskı gördükleri ve zorlandıkları da görülmektedir. Söz konusu durumu Ömer şu şekilde aktarmaktadır:

“Basın İlan Kurumu'nun onun da arkasından terör örgütü çıktı. Basın İlan Kurumu'ndan bir denetleme falan filan. Tüm gazetelere 2 ay resmi ilan yasağı gibi bir şey verdiler. Ondan sonra onu genel müdüre falan gidip görüştük.

Araştırmacı: Neden böyle bir ceza verilmişti?

Örgütün işte terör örgütünün yandaşı bir Basın İlan Kurum müdürü geldi buraya. O işte tüm şehirlerde böyle burda bi hegemonya kurmaya çalıştı. Basın kuruluşları üzerinden. İşte çalıştırdığı elemanlar, hangi ajanstan haber alacağımızı, mizanpajının örgütün gazetesi gibi olmasını istemesi falan gibi böyle şeyler yaptı. O dönem bu tür birkaç sıkıntı yaşandı. Sonra o dönemde

işte genel müdürle falan görüştük sonra Basın İlan Kurumu'nun müdürü değişince düzeldi. Bir sopa gibi işte korkutma amaçlı. Ama bayağı baskı yaşamıştık.” (Ömer)

Aynı Dönemde kurumdaki müdür tarafından yerel gazetelere yapılan baskılardan Çağlar da bahsetmektedir:

“Basın İlan Kurumu'na terör örgütünün kurduğu bir şeydi. Ekonomisi güçlü olan illerde yapıyordu. Baskı yapıyordu. İşte buraya bi tane müdür geldi Zaman gazetesindendi. İşte şu haberi yapın şu ajansa abone olun gibi yönlendirmeler olmaya başlamıştı. Bizim de artık midemiz bulanmaya başlamıştı. Gazetecilerden onu alıyor oraya katmaya çalışıyor. Toplantılar düzenliyor bizi o derneğin toplantılarına götürmeye çalışıyordu. Gitmesek patronumuzu arıyordu. Basın ilan kurumu denetleyen kurum korkuyor patronunda. Bizde gitmek zorunda kalıyorduk. Sonra müdür değişince düzeldi şimdi iyi yani.” (Çağlar)

Görüldüğü gibi dış yapıdan kaynaklı baskılar yerel gazeteleri etkileme gücüne sahip olmaktadır. Zira her ne kadar gazetecilerin eleştirdikleri, istemedikleri çeşitli uygulamalar olsa bile, dış yapısal olarak güçlü olan alanlar yerel gazetecilik alanı üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanındaki işleyişi etkileyebilme gücüne sahip olmaktadır. Örnekte görüldüğü gibi; gazetelere baskı kurabilecek en güçlü kurum olan Basın İlan Kurumu'nun bir dönem farklı amaçlarla kullanımı, kurumun mütehakim konumundan dolayı yerel gazetelerin çekindikleri ve yeterince karşı koyamadıkları anlaşılmaktadır. Fakat sonunda gazetelerin birlik olarak kurum yöneticisini daha yüksek bir mevkiye şikâyetleri sonucunda çapraşık durumu düzelttikleri görülmektedir.

Murat pek çok farklı dış yapısal alandan gelen baskılardan kaynaklanan serzenişlerini özetleyici bir şekilde dile getirmektedir:

“Hepsinde oluyo yani. Bi gazetenin 50 bin gideri var. Adamın 50 bin lirayı çıkarması lazım. Şimdi orda da yani o çok gazetecilik refleksleri ikinci planda kalıyo yani. Bu gazetecilik refleksini yapsanız o sorumluluğunuzu tam olarak yerine getirseniz bunun karşılığında bi geri dönüş alacak mısınız? Orda da ümitsizim yani. Orda da ümitsizim. Şimdi mesela ben bunu bi kaç yerde söyledim. Türkiye'nin geldiği nokta itibariyle son yirmi yıldaki o çekişmeler nedeniyle artık okuyucuda ,izleyicide, dinleyicide kendi tarafında yayın istiyö. Okuyucu zaten seni taraf haline getiriyö. Seni bir kategoriye sokmak istiyö. Sende o duruma o kalıplara giriyorsun yani. Özgür gazetecilik, bağımsız gazetecilik, aidiyet olmadan gazetecilik yapıyorum dediğinde onun karşılığını okuyucudan da göremiyorsunuzki.

Bide şöyle bir şey vardır: adamdan yıllık 150 lira alır abone yaparsın sonra adam hakkında olumsuz haber yaparsın getirme der. Ya da partisi hakkında olumsuz haber yaparsın getirme der. Aboneliği iptal eder. Her taraftan baskı var yani. Adı konmamış daraltılmış bir alan var yani. Kendinde bir açılım yapmıyosun. Sonra sen ben bizim oğlan olacak yani.” (Murat)

Murat’ın da ifade ettiği gibi yerel gazetecilik alanı, farklı dışsal yapılar tarafından kendini baskı altında hissetmektedir. Günümüzde yeni medya araçlarının gelişimiyle birlikte gazete okuma oranlarının gittikçe düştüğü bilinen bir realitedir. Söz konusu durumdan etkilenen yerel basılı gazetelerin belli miktardaki giderlerini ticari kazanç sağlayarak gidermeleri zorlaşmıştır. Dolayısıyla yerel gazeteler ticari kazanç sağlayabilmek amacıyla mesleki, gazetecilik etiği çerçevesinde habercilik yapma edinimlerini terk etmeye başlamıştır. Zira Murat’ın da ifade ettiği gibi; gazeteciler söz konusu etik çerçeveye bağımlı kaldıkları zaman ne okuyucudan ne de yerel yönetimlerden bunun karşılığını alamamaktadırlar. Hatta tam tersi tepkilerle karşılaşmaktadırlar. Bu durum yerel gazetecilik alanındaki sosyolojik açmazlardan birini temsil etmektedir. Zira yerel gazetecilik alanı hem tarafsız gazetecilik yapmamakla suçlanmakla hem de taraflı olmaya zorlanmaktadır. Okuyucular nezdinde de durumun vahameti görülebilmektedir.

4.3.6. Yerel Gazetelerin Tarihsel Süreçte El Değiştirmesinin İşleyişine Etkileri

Yerel gazetecilik alanında gazetelerin haberlere yönelik genel perspektiflerinin gazete patronlarının perspektiflerine göre rotasını belirlediği düşünülmektedir. Patronların değişimiyle gazetelerin perspektiflerinde de çeşitli değişimlerin yaşanması olasıdır. Bu durumda gazetelerin el değiştirmeleri onları dışsal yapısal olarak etkileyen, değiştiren ve dönüştüren ölçütlerden biri olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla bu bölümde Denizli’de yerel gazetecilik alanında yaşanan ve gazetelerin yayın politikalarında değişime sebep olan el değişimlerinden bahsedilmiştir.

Denizli yerel gazetecilik alanında bahsedilen konu özelinde el değişikliği yaşayarak politikasını değiştiren Denizli’nin en eski iki gazetesi Denizli Gazetesi (1956) ve Hizmet Gazetesi (1976) olduğu anlaşılmaktadır. Denizli Gazetesi bugünkü DRT’nin kurulduğu dönemde sol görüşlü bir gazete olduğu, Hizmet Gazetesi’nin ise o dönemde sol gazeteye muhalif olarak sağ milliyetçi düşünceyi temsil etmesi amacıyla kurulduğu fakat zamanla her iki gazetenin de el değiştirerek düşünce yapılarında değişiklikler

yaşadıkları görülmektedir. Günümüzdeki şartlar gereği ise söz konusu gazetelerin herhangi bir başat ideolojilerinin olmadığı gözlemlenmiştir.

“Mesela Denizli gazetesi sol görüşlülerin gazetesiydi. Şey DRT. Mesela o Denizli'nin en eski gazetelerinden bi tanesidir. Sonra mesela yaşlandı sahibi sattı. Satın alan muhafazakâr bir adamdı mesela yani. Erol Özbaldı sahibi sonra bunu muhafazakâr biri yurtdışından gelen Ekrem Zingal aldı. Sonra bunu bir süre devam ettirdi ama Çizgisini değiştirdi, yayın çizgisini değiştirdi sonra da oda yaşlandı. Zaten o da götüremeyince Denizli gazetesi Akça Grubu'na satıldı. Satışı 97-98 falandır yani. Hadi 2000 diyelim 2000 2005de Akça aldı. 65 yıllık gazete yani.” (*Mustafa*)

Görüldüğü gibi Denizli'nin en eski gazetelerinden biri olan Denizli gazetesi, başlangıçta sol düşünceye yakın bir gazete olarak kurulmuş ise de tarihsel süreçte muhafazakâr düşüncede birine satılınca Mustafa'nın belirttiği gibi yayın politikasında değişiklik yaşanmıştır. Dolayısıyla dışsal yapısal bir etken olarak patron değişikliği yerel gazetecilik alanının işleyişini etkilemiştir ve etkilemektedir. Benzer durum Hizmet gazetesi için de geçerlidir:

“Hizmet gazetesini 1976'da ülkücüler kurmuşlar. Toplanmışlar Denizli gazetesi solcularınmış o dönemde. Bunlarda toplanmışlar bide biz sağ gazete kuralım. Sonra zaman geçmiş biz alınca bizim sağımız solumuz yok zaten. Herkes biraz cebini doldurmaya çalışıyo mecburen.” (*Rıza*)

“Hizmet gazetesi 1970li yıllarda yaklaşık yüz kişi birlikte kurmuş. Milliyetçi camiaya hitap eden bir gazete olarak kurulmuş ama hisseler zaman içersinde bir kişide toplanmış sonra zaten o patrona devretti. Şimdi değişti denebilir. (*Samet*)

“Hizmet gazetesini 41 sene önce ülkücüler kurmuşlar. Arşive baktığınızda zaten görürsünüz. El değiştirince tabi sermaye yukardakine göre aşağısı değişiyö tabi. (*Levent*)

Görüldüğü gibi Denizli'de yerel gazetecilik alanında köklü bir gazete olarak varlığını devam ettiren Hizmet Gazetesi de kuruluş aşamasında belli bir ideolojiye hizmet ederken, çeşitli el değişimleri neticesinde ifa ettiği görevini bırakmıştır. Günün şartlarına uygun bir şekilde herhangi bir ideolojiye hizmet etmek yerine kentteki diğer yerel gazeteler gibi mevcut işleyişe uyum göstermektedir.

4.3.7. Yerel Gazetecilerin Sendikal Yapılanamama Sorunu

Gazetecilerin mesleki edinimleri doğrultusunda ve fikir işçileri olmaları hususunda en önemli konulardan biri de sendikalaşma meselesidir. Zira gazetecilere

yönelik yapılan çeşitli haksızlıklar ya da ilgilendiren konularda alınacak kararları etkileyebilme gücüne haiz olma konusunda ve mesleki motivasyon hususunda en başat faktör sendikalaşmadır. Yasal olarak da gazeteciler Sendika Yasası ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt yasalarıyla sendikal örgütlenme hakkına sahiptir. Ülke genelinde gazetecilik mesleği çerçevesinde sendikasızlaştırmanın yoğun olduğu bilinmektedir. Zira gazete patronlarının ekserisi gazetecilikte örgütlülüğü yok etme eğilimindedir ve basın çalışanlarını toplu sözleşme dışında bırakmaktadır. Nitekim gazetecilerin karşılaştığı pek çok sorunun çözümsüz kalmasındaki başat faktörlerin sendikasızlaşma olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Alemdar-Uzun, 2013: 261). Söz konusu durum salt genel gazeteler için değil yerel gazeteler için de geçerlidir.

Ne var ki, Denizli yerel gazetecilik özelinde fikir işçilerine yönelik herhangi bir sendikal yapılanmanın varlığından söz edilmemektedir. Hiçbir yerel gazetecinin sendika üyeliği bulunmamaktadır. Gazeteciler bu durumdan mustarip olduklarını ifade etseler de sendikal yapılanma kurmaya yönelik herhangi bir girişim yaşanmadığı görülmektedir. Hicran konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

“Denizli’de sendika yok ki. Bi tane üyesi yok. Hiç sendika olmadı. Çünkü Denizli sendikaya karşı çok mesafeli. Olanlarda sendikadan çıkarıldılar. Kapandı burada sendika kapandı. Gazete sayısı çok az. Cemiyet ve dernekler var. Onlarda zararsız patronajı rahatsız etmez. Terzi nasıl kendi söküğünü dikemez gazeteci de kendi hakkını arayamaz. Ulusalda da böyle. Git bak kaç tanesi sendikalı. Kaç para alıyorlar bi bak bakalım. (Hicran)

Hicran Denizli’de yerel gazeteler özelinde sendikacılık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğunu düşünmektedir. Zira kentin dokusunun sendika meselesine oldukça mesafeli yaklaştığını belirtmektedir. Gazetecilerin tarafsız, dürüst, doğru haber yapma gibi mesleki etik öğretiler itibariyle haklarını savunan bireyler olmalarının beklendiğini fakat bu durumun reelde gerçek olmadığını belirtmektedir. Salt yerel de değil genel basında da aynı reddiyenin geçerli olduğundan bahsetmektedir. Anıl’ın düşünceleri de Hicran ile örtüşmektedir:

“İmkânsız. 95ten önce ulusal medya kuruluşlarının Denizli’deki ofislerinde çalışan arkadaşlar için sendikal bir ifade süreci yaşanmış; ama yerelde asla olmamış olamazda zaten. Yerel gazetede çalışması gereken sektörde tecrübeli kişi sayısı belli, kurum sayısı belli, kurumsal olarak yayın yapan birkaç internet gazetesi var. Yerel gazetelerde eğer deneyimli gazeteciyseniz sizi maddi anlamda karşılayacak bir istihdam sağlayamazlar. Patronaj sınıfının kalitesi vb. mesleki zorluklar sorunlar neticesinde sendikalaşma imkânsız.”(Anıl)

Anıl'da her ne kadar bir dönem genel basın şubelerinde çalışan gazetecilere yönelik sendikal hareketler yaşanmış olsa da yerel de böyle bir durumun gerçekleşmediğini belirtmektedir. Söz konusu durumun bir sebebi olarak; alandaki aktörlerin sayı olarak az olmasını belirtmektedir. Öte yandan, patronaj sınıfının kalitesi - ki burada gazete sahiplerinin gazeteci kökenli olmayışı büyük bir etken olarak görülebilir- ve kent özelindeki çeşitli başka sorunlar da etkilidir.

“Hayır, sendika yok Denizli’de. Denizli’de böyle vergi rekortmeni olan iş adamlar var ama Denizli medyasına sahip çıkmıyorlar. Kesinlikle sahip çıkmıyorlar. Denizli’de o yok yani.” (*Kenan*)

“Sektörde sendika yok. Yok, yani sıfır. Sektörde yok. Denizli’de yok zaten. Denizli’de tekstil sektöründe bile düzgün bir sendika yok yani.” (*Seda*)

“Sendikaya bağlı çok şey değil; ama cemiyet üyeliği var. Ben hiçbir yere üye değilim. Gazetenin kendi cemiyeti varsa da ben hiç duymadım. Ne sendika ne cemiyet ben hiçbir yere bağlı olmak istemiyorum.” (*Mahmut*)

“Sendikal hareketlilik zaten yok.” (*Nihat*)

Görüşmeler esnasında gözlemlenmiştir ki; yerel gazetecilik aktörleri sendika meselesinin kentte hâlihazırdaki işleyişi hakkında konuşurken gayet kızgın ve serzenişçi bir üslup kullanmaktadırlar. Dolayısıyla kentteki sendikasızlaşma neredeyse tamamını rahatsız etmektedir. Fakat kentin genel dokusu itibariyle herhangi bir girişimde bulunamamaktadırlar. Sendikalar yerine çeşitli cemiyetler vasıtasıyla sesleri duyurmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Temelde söz konusu durumun Türkiye’deki sendikasızlaşma olgusuyla paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. Ülke genelindeki sendikal yapılanma sorunu Denizli’de yerel gazetecilik alanında da etkisini göstermektedir. Her ne kadar içsel yapıda yerel gazeteciler sendika taraftarı olsalar da dışsal yapısal etkenler sendikal yapılanmayı engellemekte ya da gazeteciler otokontrol sistemi ile herhangi bir girişimde bulunma yönünde kendilerini engellemektedirler.

Denizli yerel gazetecilik alanında sendikal yapılanma olmamasına karşın, kentte aktif olarak çalışan ve tek olma özelliğine sahip olan “Denizli Gazeteciler Cemiyeti” bulunmaktadır. Gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun cemiyete üye olduğu görülmektedir. Dolayısıyla cemiyetin bir anlamda sendikal yapılanmanın yerine geçtiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, elbette ki söz konusu cemiyetin ekseriyetle sendikalarda olduğunun aksine patronajla ve kent siyasetiyle ters düşmemesi nedeniyle alanda ve kentte kabul gördüğü görülmektedir.

4.3.8. Denizli Gazeteciler Cemiyeti

Denizli Gazeteciler Cemiyeti köklü bir geçmişe sahiptir. İlk olarak 1970’de kurulan Denizli Gazeteciler Cemiyeti’nin tüzüğü 1973’de yayınlanmıştır. Cemiyetin İlk Başkanı Erol Özbal’dır. Cemiyet 1995’lere kadar tek çatı altında faaliyet yürütmesine rağmen 1999 yılında Pamukkale Gazeteciler Cemiyeti Derneği de kurulmuştur. Dolayısıyla aynı kentte iki derneğin olması hem sektörde, hem de kurumsal temsil anlamında sorunlara sebep olmuş, bu nedenle 2000 yılında iki dernek birleştirilmiştir. Denizli Gazeteciler Cemiyeti, tüzel kişiliği fesih edilerek Pamukkale Gazeteciler Derneği’nin adı Denizli Gazeteciler Cemiyeti Derneği olarak değiştirilmiş ve iki dernek tek çatı adında toplanmıştır. Bu durumun hem alınacak kararlarda hem de kent yönetimiyle kurulacak irtibatlarda sağlıklı bir iletişim kurulması adına faydalı olduğu söylenmektedir. Denizli Gazeteciler Cemiyeti’nde sırasıyla 1970-1986/ 1993-1997 Erol Özbal, 1986-87 Hüsnü Okumuş, 1987-1990 M. Kemal Tartılacı, 1990-1993 A. Gaffar Nemutlu, 1997-2000 Sedat Acar, 2000-2002 O. Nuri Boyacı, 2002-2005 Ahmet Deda, 2005-2011 Bülent Öztürk, 2011-2014 Önder Varol, 2014-2017 Ümit Varol başkanlık yapmıştır. 4 Şubat 2017 yapılan genel kurulda cemiyet başkanlığına Osman Nuri Boyacı başkanlığa seçilmiştir.¹⁹

Gazetecilerle cemiyet ile ilgili yapılan görüşmelerde cemiyet hakkına olumlu dönütler verdikleri gözlemlenmiştir. Cemiyetin yönetim kademesinde olan Murat cemiyet ile ilgili bilgilerini şu şekilde anlatmaktadır:

“Cemiyet için seçimler 3 yılda bir yapılıyor üye sayımız değişiyor ama şu an yaklaşık 220 üyemiz var. Bu 220 sadece bir yerel basından üye değil. Toplam üyelerimiz. Hatta şöyle söyleyeyim; Bülent başkan zamanında tüzüğümüze ekledik. Tüzüğümüz gereği kamu kurumlarında basınla ilgili birimlerde çalışan arkadaşları da bizimle temas halinde oldukları için üye olarak kabul ediyoruz. Kamu kurumlarının basın birimlerinde çalışan arkadaşlar da üyemiz olabiliyor. İnternet gazetelerinden üyeliği de biz şöyle belirledik; vergi levhası varsa tüzel kişiliği varsa o zaman onları, sigortalı çalışanlarını ve kurumun sahiplerini biz cemiyette üye olarak kaydediyoruz. Ama vergi kaydı yoksa merdiven altı tabir ettiğimiz internet yayıncılığı yapıyorsa o zaman almıyoruz. Bizim Denizli’deki artılarımızdan bi tanesi de tek cemiyet olmamız. Yani başka illere gittiğimizde üç tane, dört tane cemiyet olan yerler var. Denizli’de tek. Bunu korumaya çalışıyoruz. Denizli gazeteciler cemiyeti 1970de kuruldu 50 yıllık bir dernek ama 90lı yıllarda burda başka bir dernek daha kuruldu. Pamukkale gazeteciler derneği diye. Sonra epey bir sıkıntı yaşandı burda. Sonra ikisini birleştirdik biz. İki başlılık yaşandı. Şimdi şehri yönetenler, meslektaşlar hangi cemiyeti dikkate alacaklar. Şimdi bi tanesi gitse öbürü de gidiyor olmuyor. Birisi oraya üye oldumu öbürü saldırıyo. Oraya olsa öbürü saldırıyo olmuyo. Ege Basın Birliği de vardı burda mesela biraz unvan amaçlıydı ama olmadı.” (Murat)

¹⁹ <http://denizligazetecilercemiyeti.org/hakkimizda/>

Denizli Gazeteciler Cemiyeti'nin alanda aktif bir şekilde çalıştığı gözlemlenmektedir. Fakat Cemiyet salt yerel gazetecilik alanına özgü bir cemiyet değildir. Denizli'de olup "gazetecilik" şemsiyesi altında toplanan tüm fikir işçilerine yönelik bir cemiyet olarak çalışmaktadır. Zira cemiyete kurumların basın birimlerinden, internet gazetelerinden, genel basının şubelerinden üyeler bulunmaktadır. Levent durumu şu şekilde açıklamaktadır:

"Şu anda Denizli'de 45 tane internet gazetesi mevcut. Bunlardan bazısını da hem internet sitesi hem de çalışanları üye. Gazetenin hepsini üye olmuyor kişiler şahsi olarak üye oluyor. Bizim üyelerimiz kurumsal değil kişisel oluyor. Herkes birey olarak üye oluyor bize." (Levent)

Denizli özelinde sadece yerel gazetelere özgü herhangi bir cemiyet veya yapılanma olmadığı gözlemlenmiştir. Murat'ın belirttiği konulardan biri alan için önemli bir veri sunmaktadır; Cemiyet Denizli'de cemiyetleşme konusunda tek olma özelliğine sahiptir. Tek bir cemiyetin varlığı gazetecilerle ilgili kentte verilecek kararlarda etkin rol oynamayı sağlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. Zira kentteki siyaset alanı böylelikle tek bir cemiyeti muhatap kabul etmekte ve gazetecilerle ilgili konularda anlaşma sağlama daha kolay olmaktadır. Bu anlamda cemiyetin biricikliği başlı başına bir simgesel sermayeye sahip olması anlamına gelmektedir. Zira cemiyet aracılığıyla alınan kararlar ya da cemiyetin uyguladığı çeşitli etkinlikler alanda kabul görmektedir. Geçmişte var olan ve aktif olarak çalışan cemiyetlerin birleşmeyi nasıl kabul ettikleri konusu içerisinde belirli bir stratejiyi barındırmaktadır. Söz konusu durumu sorduğumuzda Cemiyetin eski yönetimindeki gazetecilerden biri söz konusu stratejiyi şu şekilde aktarmaktadır:

"Biz o dönemde bir toplu konut projesi yaptık. TOKİ ile özel bir anlaşma imzalandı ve "Gazeteciler Sitesi" adı verilen konutlar ile ev sahibi yaptık. Şimdi bu projeye başvurmak için Denizli Gazeteciler Cemiyeti'ne üye olmayı şart koştuk. Bunun dışında başka hiçbir cemiyete üye olmamayı da şart koştuk. Bir anda üye sayımız arttı. Hatta diğer cemiyetlerin yöneticilerinden bile üye olanlar oldu." (Tuğrul)

Öte yandan, kentteki gazetecilik alanında tek bir cemiyetin varlığını, farklı perspektiflerin söz sahibi olmayışı şeklinde okumak da mümkündür. Çünkü tek bir cemiyet tek bir perspektif anlamına gelebilmektedir. Fakat Denizli'de yerel gazetecilik alanında aktörlerin alana özgü isteklerinin, arzularının, çalışma koşullarındaki eksikliklerin, eğitime yönelik yetersizliklerin ortak olduğunun gözlemlenmesi öte

yandan ideolojik ya da muhalif gazeteciliğin kentte yapılmıyor olması itibariyle, tek bir cemiyetin varlığı söz konusu okumaya mahal vermemektedir. Zira alanda az sayıda olan gazetecilerin bölünüp parçalanması demokrasi sağlamaktan ziyade alana zarar vermeye sebep olmaktadır. Denizli Gazeteciler Cemiyeti yönetim kademesinde olan Alpay ise bilgilerini ve cemiyete yönelik görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Şubat ayında uzun süredir bu işleri yapmayan mesleki beklentileri fazla ön planda olmayan bir iki yönetimden sonra cemiyeti bir seçimle alabildik. Başkanımız Doğan Haber Ajansı’nın Denizli temsilcisi Osman Nuri Bey, genç bir ekip var altında. Yaklaşık 9 kişilik bir yönetimiz. Bizimde önceliğimiz mesleki eğitimler konusunda katkı sağlamak. Mesleki eğitimler yapılıyor. Hakikaten hem teknik hem hukuki hem de etik açıdan sürekli kendimizi yenilememiz gerekiyor.” (Alpay)

Alpay’ın söylemlerinden cemiyetin alandaki çeşitli eğitim eksikliklerini gidermeye yönelik bir işleve sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle genç bir ekiple çalışmasının hem cemiyete hem de alana ayrıca katkıları olduğunu düşünmektedir. Ne var ki, cemiyetin alandaki aktörlerin çeşitli mesleki özlük haklarına yönelik herhangi bir temsiliyetinden bahsedilmediği gözlemlenmektedir. Bu yönüyle elbette ki sendikalaşmadan ayrılmaktadır. Söz konusu durum hakkında Yusuf düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Ben cemiyete üye değilim. Çünkü cemiyetin üye olmamamın sebebi; cemiyetin bana hiçbir katkısı olmadı, hiç hakkımı da savunmadı. O yüzden üye olmadım.” (Yusuf)

Cemiyete üye olmasına rağmen Ulaş da Yusuf’un düşüncelerine benzer ifadelerde bulunmaktadır:

“Sendika falan da yok zaten. Bizde bi cemiyet vardır Gazeteciler Cemiyeti. Böyle toplantı oldu mu orada toplanırız. Onun dışında herhangi bir şey yapmayız. Birinin hakkı aranmaz. O yüzden cemiyetin çok da önemi yok diye düşünüyorum Denizli’de. Diğer illerde nasıl bu olay bilmiyorum; ama Denizli’de bu böyle.” (Ulaş)

Ulaş da tıpkı Yusuf gibi Cemiyet’in gazetecilerin özlük haklarına yönelik aksaklıklarla ilgili herhangi bir yaptırımında bulunmadığını belirtmektedir. Her ne kadar Cemiyet özlük hakları bağlamında eleştirilse de ekseriyetle cemiyetin etkinliklerinden gazetecilerin memnun oldukları gözlemlenmiştir. Öte yandan, cemiyetin görev tanımında yerel medyadaki eğitim çalışmalarına yönelik etkinliklere yer verildiği de görülmektedir. Dolayısıyla bu yönüyle cemiyet bir sendika olma özelliğinden

ayrışmaktadır. Yine de sendikalaşmanın imkânsız olduğu düşünülen bir kentte gazeteciler cemiyetin varlığı alandaki büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Denizli Gazeteciler Cemiyeti'nin patronaj ya da kent siyasetine muhalif bir perspektiften ziyade ortak çalışma ve yapıcı çözümler üretmeye yönelik olması ve elbette köklü bir geçmişe sahip olması sebebiyle kentte kabul gördüğü gözlemlenmiştir.

4.3.9. Yerel Gazetecilerin Hukuki Hakları, Sarı Basın Kartı ve Sigortalı Çalışma Uygulamaları

Kentte sendika olmayışı ve hatta böyle bir girişimde bulunulmayışı, bizi çalışma içerisinde alandaki aktörlerin özlük haklarının bilgisine vakıf olup olmadıklarını sormaya yöneltmiştir. Zira söz konusu bilgiye sahip olmanın ya da olmamanın alanı dönüştürmeye yönelik bir bilgi olabileceği düşünülmüştür. Bunun dışında sarı basın kartına sahip olma ve sigortalı çalışma gibi uygulamaların kentteki alanda nasıl işlediği ve bu yönde ne tür mekanizmaların varlığının analizi önemli görülmüştür. Hukuki hakların bilgisine vakıf olma, sarı basın kartı sahipliği ve sigortalı çalışma gibi etkenlerin aktörlerin özlük haklarına yönelik uygulamaları etkileme konusunda birbirlerine paralel oldukları ve örtüşükleri düşünülmüştür. Bu konuda aktörlerin fikirlerine başvurulmuştur. Gazetecilerin haklarına yönelik yöneltilen soruya verdikleri cevaplar ekseriyetle şu şekildedir:

“Tabii ki gazeteci arkadaşlar kendi haklarından haberdarlar. Özellikle meslekte on onbeş yıldır artık gazeteci diyebileceğimiz arkadaşlarımızın hepsinin bilgisi var.” (*Mahmut*)

“Haklarımızı biliyoruz; ama hakkımızı arayamıyoruz. Sarı basın kartı belediye otobüslerine ücretsiz biniyoruz. Onun dışında bi faydası yok.” (*Esra*)

“Bir gazeteci olarak haklarımı biliyorum, farkındayım. Ama bilmek pek bir işe yaramıyor.” (*Rıza*)

“Derste gördüğümüz kadar biliyorum. Ama aslında hepsini bilmemiz lazım. Biz gazeteciyiz sonuçta.” (*Ayşe*)

Görüldüğü gibi gazeteciler özlük haklarını bildiklerine yönelik cevaplar vermişlerdir. Fakat alan içerisinde haklarını bilseler dahi, haklarını yeterince savunamadıklarına yönelik serzenişte bulunmaktadırlar. Buradan anlaşılmaktadır ki, alandaki aktörler çeşitli haksızlıklara maruz kalmaktadırlar. Fakat çeşitli açık ya da gizil baskılar haksızlıklara yönelik karşı davranışta bulunmalarına engel olmaktadır. Zira görüşülen hiçbir gazeteci haklarını savunduklarına ya da zaten alandaki işleyişin tabiri

caizse güllük gülistanlık olması nedeniyle böyle bir karşı davranışa ihtiyaç olmadığına yönelik bir görüş belirtmemiştir. Bu yönde alanda bir eksiklik olduğu ve her ne kadar aktörler yanlış uygulamaların farkında olsalar da, dışı vuramadıkları anlaşılmaktadır.

Sarı basın kartı meselesinde ise; kentteki gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun sarı basın kartına sahip oldukları; hatta sürekli basın kartı (basın şeref kartı)²⁰,na da sahip olan deneyimli gazetecilerin varlığı gözlemlenmiştir. Konu ile ilgili Sadık şunları belirtmektedir:

“Sürekli sarı basın kartı sahibiyim. İlkokul mezunu olup da sürekli sarı basın kartını alan ender insanlardan birisiyim. Sürekli sarı basın kartını almanın eğitimle ilgili bir şey yok. Sürekli sarı basın kartını almak aslında daha zor 20 yıl boyunca bu mesleği yapmak zorundasınız. bir de 20 yıl onların istediği prim olan basın primini yatırmak zorundasınız SSK'ya. Çalıştığımız yer yatırıyor. Şimdi de muhabirlik yapmaya gazetecilik yapmaya devam ediyorum.” (*Sadık*)

Görüldüğü gibi Sadık alandaki nadir sürekli basın kartı sahiplerinden biridir. Sürekli sarı basın kartı sahibi olmak için eğitim şartı aranmamaktadır. Salt alanda 20 yıl sürekli görev yapmış olmak ve basın primini yatırmış olmak yeterlidir.

Sarı basın kartı sahibi olmanın alan içerisinde herhangi bir sermaye sağlamadığı, en azından geçmiş dönemlerdeki kadar sermaye sağlamadığı görülmektedir. Hicran ise sarı basın kartı hakkında şunları söylemektedir:

“Sarı basın kartım var. Ben lise mezunuyum. Sarı basın kartı için 24 ay beklemem gerekiyordu şimdi 18'e indirildi. Ama dört yıllık lisans mezunuysam 6 ay sonra alabiliyorum. Otobüslere ücretsiz biniyorduk eskiden. Şimdi pek bir faydası kalmadı.” (*Hicran*)

Hicran'ın düşüncelerine paralel olarak Sarı basın kartı sahibi olmayan Süleyman da sarı basın kartının alanda sermaye sağlamadığını şu şekilde belirtmektedir:

“Sarı basın kartım yok. Ortaokuldan bıraktım ondan dolayı alamadım. Açık öğretime yazıldım, gitmedim. Daha doğrusu gidemedim. Yani savsakladım daha doğrusu. Bi benim yok. NTV'deyken alma imkânım oldu ama 212 sigortam yoktu. Tabi, şimdi. 212 sigortalı olman lazım, basın sigortası

²⁰ Sürekli sarı basın kartı: Türkiye'de Basın Kartları Yönetmeliği hükümleri gereğince, gazeteciliğe başladıktan sonra, mezun olduğu okula göre 1-3 yıl sonra alınan sarı basın kartını, aralıksız olarak 20 yıl fiilen gazetecilik yaparak taşıyan gazetecilere, bu tarihten sonra fiilen gazetecilik yapmasalar bile ömür boyu taşıma hakkı veren karttır. Bu kartın daha önceki ismi, "basın şeref kartı" idi. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Sürekli_sarı_basın_kartı)

olması lazım, fikir işçisi olman lazım. Faydası da şuanda sadece yıpranma payı önceden 1 yıldı. 5 yıla 1 yıl veriyodu yıpranma payı. Şimdi 6 aya düştü. Onun dışında hiçbir faydası yok yani. Sadece bi de meclise girebiliyorsun. Sarı basın kartı olan meclise girebiliyor tek faydası o. Yani normal muhabirde girebiliyor meclise bir sıkıntı yok yani. Milletvekilini arıyorsun. Önceden eskiden daha çok faydası varmış. İşte 5 yılda 1 yıl yıpranma payı veriyormuş. Yani emekliliğinde 5 yıl falan senden düşüyor. Böyle bir faydası varmış. İşte o dönemlerde telefonlara %50 indirim, ulaşımda %50 indirim falan filanlar varmış. Ama şimdi artık o yok. Yani onların çoğu kalktı. Yurtdışında da geçerliliği yok artık. Yurtdışında da cemiyetin kartı geçerli. Sarı basın kartı geçerli değil. Mesela şu anda burada Denizli Gazeteciler Cemiyeti'nin kartı yurtdışında geçerli. Başbakanlığın verdiği kart geçersiz.” (Süleyman)

Görüldüğü gibi Sarı Basın Kart'ının geçmişte alanda kıymetli ve işlevsel olduğu ve alandaki aktörlere belirli bir kültürel sermaye sağladığı fakat günümüzde söz konusu önemini yitirdiği ve alana etki edebilecek gücü sağlamadığı görülmektedir. Salt Denizli'de değil tüm Türkiye'de benzer durumun varlığı düşünülmektedir.

4.3.10. Basın Birimleri Meselesi

Basın birimleri kurumların içerisinde basın sözcülüğü, basın toplantısı yapmak ve kurumla ilgili basın bültenleri hazırlamak gibi görevleri yerine getirir (Başok-Yurdakul, Coşkun vd., 2007: 38). Fakat son dönemlerde bu kurumların gazetelere haber servislemeye başladığı bilinmektedir. Denizli yerel gazetecilik alanını dışsal yapı olarak en fazla etkileyen mekanizmalardan biri de kentteki kurumların basın birimleridir. Öyle ki görüşülen gazetecilerin ekseriyeti söz konusu birimler hakkında serzenişte bulunmaktadırlar. Şikâyet ettikleri temel konu; basın birimlerinin kurum ile ilgili haber servislemesi nedeniyle gazetecilerin mesleklerini yerine getiremedikleri yönündedir. Zira gazeteciler istediklerini değil, kurumun gönderdiklerini yazmak mecburiyetinde kaldıklarını belirtmektedirler. Bu durum da Denizli yerel gazetecilik alanındaki haberciliği derinden etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili Emin şunları söylemektedir:

“Basın birimleri eskiden de vardı. Hep vardı ama arttı, kamu kurumlarında basın birimleri hep vardı ama şu vardı; basın birimleri gazetelere haber servislemeydi. Mesela valilikte bir toplantı var çok basit bir örnek söyleyeyim ya da Valiliği birisi ziyaret ediyor. Oraya gazeteci gider izler gidemiyorsa haber olmaz o gidip oraya izlemediysen onun cezası o haberi yapmamaktır. Şimdi ne yapıyorsunuz? Belediyeler ve kamu kurumları kendilerinin içinde olanları göstermemek için bu tür yerlere gazetecileri çağırıyorlar artık. Basın birimlerini alıp oradan haber servisliyorlar. Gazeteciler de onları alıp sayfasına koymayı çok matah bir

şey sanıyor. Dolayısıyla siz orada olanları öğrenemiyorsunuz ya da gittiniz orada bir konuk var konuğa bir soru soracaksınız ve o soru başka bir şey getirecek. Öyle bir şansınız yok. Dolayısıyla bu gazeteciliği körelten bir mekanizma. 2005’li yılların sonrasında başladı artık öyle devam ediyor. Yani sizin izleyemediğimiz bir yeri haber yapıyorsunuz. Ne olacak, orada o haberi yapanın gördüğünü haber yaparsınız. O belediyenin göstermek istediğini ya da Denizli Valisi’nin göstermek istediğini haber yaparsınız. Peki gazetecilik nerede? Sıkıntı burada esas yani Denizli’deki gazetecilik yaşadığı sıkıntı geldiği nokta Türkiye’de de böyle. Denizli’de böyle maalesef zorlarsanız ya da tesadüfen görürseniz girersiniz izliyorsunuz görmezseniz izlemiyorsunuz. Tabii bir de gazetecilik yapmak canın nasıl isterse oraya gider izlersiniz. Yine bir örnek vereyim güncel olduğu için mesela kamu davaları var EGS de görülüyor. Fetö davaları. O davayı izleyen ben varım, bir arkadaş var. Bir de ulusal düzeyde habercilik yapan haber ajansları var. Yerel gazeteciler nerede yok. Düşünsenize bir daha böyle bir darbe gibi kötü bir olayın tabii ki yaşamayalım da ama burada bir deneyim var deneyimi elde edebilirsiniz yani Ama yok. Nasılsa ben arkadaştan alırım ya da basın birimi gönderir deniyor. Şimdi o zaman da gazetecilik olmuyor bana göre.” (Emin)

Emin, basın birimlerinin uzun yıllardır var olduğunu fakat 2005 yılı ve sonrasında yerel gazetelere haber servislemeye başlamalarıyla birlikte yerel gazetecilik alanını haber yapma konusunda olumsuz etkilediğini belirtmektedir. 2004-2005 yılının Denizli yerel gazetecilik alanı için kırılma noktası taşıdığı diğer bölümlerde olduğu gibi yeniden ve yeniden anlaşılmaktadır. Öyle ki, çalışmanın diğer bölümlerinde de 2004-2005 yıllarında özgün bir vakanın yaşandığı ve sonrasında gazetelerin yapısal köklü değişimler geçirdikleri ve söz konusu değişimlerin gazetecilerin habituslarını da dönüştürdüğünden bahsedilmişti. Dolayısıyla söz konusu kırılma noktalarından birinin Denizli basınının kurumlardan gelen haber servisleriyle tanışması olduğunu söylemek mümkündür. Konu ile ilgili bilgi ve görüşlerini Zeynep şu şekilde aktarmaktadır:

“AKP iktidarı geldi 2004’te. Zeybekçi’yle beraber İstanbul’dan buraya bir ekip geldi bunun bir kırılma olduğunu düşünüyorum. Zeybekçi’nin basın kampanyasını yürüttüler. O kampanya sırasında haber servisleriyle tanıştı Denizli. Yani şöyle; hazır haber servisleriyle tanıştı. Daha önce kendi hazırlıyordu haberi. Ama bu sefer kaset haber yazılmış görüntüler çekilmiş bir biçimde geliyor kampanyada. Hazır haber yayınlanıyo hiç dokunulmuyor. Daha önce yoktu. Ve bu farklı yeni bir şey oluşturdu. Arkasından o ekipten kalanlar oldu. Belediye başkan yardımcısı oldu bi tanesi. İstanbul’dan gelmiş medya sektörünü iyi bilen genelde de seçim kampanyalarını yürüten bir ekip bu. Anasının gözü bir ekip. Medyanın içine dâhil olmadılar; ama belediyeye dahil oldular. İşte milat derken bunu kastediyorum; belediyeye dâhil olan adam şunu yapmaya başladı; haberi belediyelerden servis gelmeye başladı. Haberi servisliyo gönderiyo sana. Kendi haber servislerini güçlendirdiler belediyeye kameramanlar aldılar muhabirler aldılar. Yerelde çalışan gazetecilerden seçerek koparıp aldılar.

Yeni bir tarz yarattılar. Bu yeni tarzda beleş artık her şey. Haber geliyor konuyo yayınlanıyo. Aynı yöntemi vilayet yapmaya başladı. Üniversite yapmaya başladı. Kendi haberlerini yazıyo oluşturuyor maille atıyo alıyo tak kullanıyo adam. Sanayi odasının basın biriminden bir arkadaş bir gün bana dedi ki; yemin ederim dedi hatalarımı bile başka gazetelerde görüyorum dedi. Düzeltmeye bazen fırsatım olmuyo dedi. Aynısını gazetelerde görüyorum dedi. Böyle bir şey olmaya başladı. Tüfek icat oldu mertlik bozuldu ya kırılma noktasının bu olduğunu düşünüyorum. Ondan sonra hazır haber yazmaya alışmış kitle haber. (Zeynep)

Zeynep'in ifadelerine göre Denizli 2004-2005 yıllarında Denizli basınına dışarıdan dâhil olan bir ekip Denizli yerel gazetelerinin basın birimlerinin haber servislemesiyle tanışmasına vesile olmuştur. Zira söz konusu ekip kentteki iktidarın haberlerini servisleyerek gazetelere göndermeye başlamıştır. Onların yaptıkları servisleme işi kentteki topyekûn kurumlara sirayet etmiş ve tüm kurumların basın birimleri yerel gazetelere haber servislemeye başlamıştır. Yaşanan bu gelişme Denizli yerel gazetecilik alanı için ciddi bir kırılma noktasını teşkil etmektedir. Zira bu tarihlerden sonra alandaki haber yazımı, habercilik anlayışı ciddi manada değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Gazeteciler servislenen haberleri gazetelere koymaya alışarak habituslarının bu yönde değişmesi sonrasında kolay habercilik alanda işlerlik kazanmaya başlamıştır. Çağlar da benzer ifadelerle basın birimleri hakkında bilgi ve görüşlerini aktarmaktadır:

“Basın birimleri ben bildim bileli var. Önceden valilik basın vardı; ama haber atmıyorlardı. Sadece biz şu haberi yapcaz gidiyorduk valilikle röportaj yapmak istiyoruz, izin istiyorduk. İşte emniyet müdürlüğünden şu bilgileri alcaz izin istiyorduk böyleydi. Fotoğraf haber atmıyordu bize sadece gelen davetiyeler veya bir etkinlik olcaksa onu söylüyordu.

Araştırmacı:Sonra ne zaman başladı?

Bu yaklaşık yani 2007lerde 2008lerde artık tamamen artmaya başladı. Yani bir gazeteyi bir televizyonu şu anda Denizli’de mesela örnek A gazetesini bir tek ben ve bir arkadaşım iki kişi çıkartabiliriz. Hiçbir şey yapmadan çünkü günlük o kadar mail geliyor ki. Sağlık müdürlüğünden geliyor, emniyetten geliyor, jandarmadan geliyor, valilikten geliyor, belediyelerden geliyor. Hepsinden haber geliyor. Çok rahat gazeteyi doldurursun. Birçok gazete öyle yapıyor zaten mailleri düzeltiyor geçiyor. Böyle bir durum.” (Çağlar)

Çağlar, geçmiş dönemlerde gazetecilik için kurumlara gazetecilerin bizzat gittiğini ve haberleri kendilerinin yaptığını belirtmektedir. Ne var ki, basın birimlerinin kentteki gazetelere haber servislemeye başlamasıyla birlikte gazete çıkarmanın oldukça

kolay bir iş olmaya başladığını vurgulamaktadır. Haber servisleme meselesinin 2007-2008'lerden sonra topyekûn kurumlar tarafından işlerlik kazandığını bildirmektedir. Dolayısıyla Zeynep'in ifade ettiği tarihlerle örtüştüğü görülmektedir.

Zeynep kurumların basın birimleri için yeni kamera yeni araç, son teknoloji teçhizatlar aldıklarını ve ayrıca yerel gazetede iyi elemanları işe aldıklarını belirtmektedir. Benzer ifadeleri pek çok yerel gazetecinin sarf ettiği görülmektedir. Zira kurumların basın birimlerinde çalışanlara sunduğu imkânlar kentte zar zor ayakta kalan yerel gazetelerin sundukları ile bir değildir. Dolayısıyla basın birimine geçmek isteyen gazeteciler olabilmektedir. Genç gazeteci Erdem yeni nesil gazetecilerin ekonomik kaygılar nedeniyle basın birimlerine geçtiklerinden bahsetmektedir:

“Bir gazetede çalışırken aynı zamanda başka bir iş bakalım diyen çok fazla arkadaş var. Çünkü bir yerden sonra artık herkes ekonomik geçimini düşünmeye başlıyor. Dolayısıyla bu meslek onlar için bir önem arz etmiyor. Çünkü para yönünden tatmin olamıyor. Para yönünden tatmin olamadıkları için bırakıyorlar. İletişimin farklı dallarına kaymaya çalışıyorlar. Ne yapıyorlar. Bu işi öğrenmek ve devam etmek isteyenler kurumların belediyelerin basın birimlerine giriyorlar. Hem ekonomik anlamda iyi oluyor oralar, hem orada daha çok pişme imkânınız var. bir denetleyen oluyor oralarda Başınızda birisi oluyor maddi kaygılar da olmadığı için işini daha keyifli yapıyor.”(Erdem)

Görüldüğü gibi yeni nesil gazeteciler mesleğe devam etmek adına kentteki yerel gazetelerden ziyade kurumların basın birimlerini tercih etmektedirler. Zira hem ekonomik kazanç bağlamında hem de mesleki motivasyon bağlamında yerel gazetelerde oranla daha üst seviyede oldukları düşünülmektedir. Salt yeni nesil gazeteciler değil yıllardır yerel gazetelerde çalışıp sonradan basın birimlerine geçen gazetecilerin de olduğu görüşmelerden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurumların basın birimlerinin kentteki konumu yerel gazetecilik alanının ciddi yaralar almasına sebep olmaktadır. Gazetecilerin basın birimleri hakkında ekseriyetle serzenişte buldukları ve sert bir üslup kullandıkları gözlemlenmiştir. Kenan konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Gazeteciliği bırakıp basın birimlerine geçen çok fazla isim var Denizli'de. İşte basın birimleri bizim en büyük düşmanımız. Atıyorum Osman Zolan'a gittiğiniz zaman ben şu konuda haber yapmak istiyorum dediğinizde önce size gidin basın birimiyle görüşün der. Basın birimi değerlendiriyor. Giydirme mi olacak diğeri mi olacak. Giydirme olacaksa kardeşim sen uzak dur. Reklam amaçlıysa tamam diyor ben sana gönderirim. Ben istediğim

bilgileri veririm sana. Siz istediğiniz bilgileri alamıyorsunuz. Ben istediğimi veririm. Ve bu her kurumda bir basın birimi var. Basına, basın çalışanlarına en büyük darbeyi vuran bu basın birimleri. Biz burada tembel iş yapıyoruz hazır iş yapıyoruz artık. Bizim muhabirler iş yapamaz oldu artık. Normalde basın 4. güç olması gerekiyor ama buralarda hiç öyle değil.

En basitinden Cumhurbaşkanının Denizli'ye gelişi... Biz sadece Valiliğin bir kenarında çizilmiş çizgi içerisinde görüntü alabildik kalanı yok. Bir yöneticinin konuşmasında bir yapım şirketi canlı yayın frekansı verdi. Herkes onu kullanmak durumunda. Kendimize özel hiçbir şey yok. Ben bu şekilde nasıl basında bir gazeteciyim diyebilirim ki. Ben bu ortamda kendimi gazeteci olarak görmüyorum, görmek istiyorum ama. En başında dediğim gibi adamlar vermek istediğini veriyor. Ben almak istediğimi değil. Bide işin içine basın birimleri girdiği zaman girdiği zaman tek, her şeyi yazar kelimesi kelimesine. Değişim işlem görmez. Hatalarda aynıdır dikkat edin. Yazım hataları da aynıdır. Anlatım bozuklukları da aynıdır. Hepsi aynıdır, adamlar gözden bile geçirmiyor. Böyle sıkıntı içerisindeyiz ki yani artık kendini yetiştirmeye çalışan muhabir kadrosu daha alamıyor piyasada.”
(Kenan)

Kenan verdiği örneklerle de yerel gazetecilik alanında haber yapmanın ne kadar zorlaştığını, haber yapma meslek haklarının basın birimlerine tanındığını belirtmektedir. Hal böyle olunca yereldeki gazetecilerin hazır haberciliği basın birimlerinden gelen haberlerin harfiyen haber haline dönüştürülmesi durumunu doğurmuştur. Nitekim yapılan haberlerdeki hatalı yazımların tüm gazetelerde aynı şekilde yazılması durumu ortaya çıkmaktadır. Kübra'nın serzenişli ifadeleri de Kenan'ın ifadeleriyle örtüşmektedir:

“Bence tek sıkıntı her kurumun basın birimi olması. Milli Eğitim'e gidin bir basın birimi var, Valiliğe gidin basın birimi var. Büyükşehir'e gidin basın var. Atıyorum Çameli'ne gidin Çameli'nde de basın birimi var. Ben gidip onlarla muhatap oluyorum. Onlar ne verirse bende onu alıyorum. Tam tersi olması lazım. Belediye açık olması lazım. Bana açık olması lazım. Ya da hastane bana açık olması lazım. Ben oradaki eksikliği görmem lazım. Sizin yaptığınız eksikliği ben ertesi gün gazetede sunmam lazım ki sen işini doğru dürüst yapasın. Bu seferde basın içerisindeki kişiler artık kendilerini daha garanti ortama attıklarını zannederek kendilerini basın birimlerine atıyorlar. Bu da kaliteli yetişmiş muhabir kadrosunun oralara kaymasına neden oldu. Basın şu anda Denizli basını çökmüş durumda yani bana göre.” (Kübra)

“Asayiş olayları yok yani veya olumsuz bir şey yok. Mesela Valilik bilmem ne tesisine girmiş incelemiş haberimiz yok. Kendisi atmış, işte X kişinin bütün haberlerini zaten belediye atıyor. Ancak böyle bir açılış yapılcaksa falan basını çağırıyor.” (Ömer)

“Ya artık aslında sadece onlardan da değil bizden de kaynaklanıyor. Yani bi haber geliyo mesela aman zaten onlar gönderiyo diye düşünüyoruz gitmek istemiyoruz. O heyecanda kalmadı yani. (Esra)

Görüşmelerden anlaşılmaktadır ki, basın birimlerinin yerel gazetelere haber servisleme alanındaki haberciliğin işleyişini önemli ölçüde değiştirip dönüştürmüştür. Yerel gazetecilik aktörlerinin bu durumdan her ne kadar memnun olmasalar da hâlihazırdaki uygulamaya ayak uydurdukları görülmektedir. Dolayısıyla mesleki motivasyonları dış yapısal etkenler aracılığıyla değiştirilmiştir. Alandaki habituslarında ekseriyetle kolay habercilik anlayışı yönünde değiştiği görülmektedir. Gazeteciler mevcut durumun gazetecilik etiğine aykırı olduğunun farkındadırlar, gazetecilik yapamadıklarından bahsetmektedir; fakat kabullenmek durumunda kalmaktadırlar. 2004-2005 yıllarındaki yaşanan kırılma noktası sonrasında elbette teknolojik gelişmeler ve yeni medya araçlarının da etkisiyle yerel gazetecilik alanı Denizli’de değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Yerel gazetecilik alanının yeniden mesleki etik çerçevesinde ve özgür habercilik anlayışı doğrultusunda haber yapabilmesi, kaybettiği mesleki heyecanı ve reaksiyonerliği yeniden kazanabilmesi için -elbette tek başına yeterli olmamakla birlikte- kurumların basın birimlerinin haber servislemeyi bırakmasının gerekliliği anlaşılmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmamızda, bir alan olarak gazeteciliğin işleyişinin yereldeki görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Denizli kenti özelinde yapılan çalışmada, kentteki yerel gazetelerin işleyişinde ne tür mekanizmalar ve stratejiler kullanıldığı analiz edilmiştir. Analiz için kentin medya profesyonellerini oluşturan yerel gazetecilerin söylemlerine başvurulmuş ve onların alana yönelik perspektifleri harita olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın başlangıcında her ne kadar günümüzdeki genel işleyişin analizi hedeflense de, çalışmanın rotası, kentteki yerel gazetecilik alanının geçmiş, günümüz ve gelecek karşılaştırması yapılarak şekillenmiştir. Nitekim çalışmanın derinlemesine görüşme yöntemiyle ele alınan nitel bir çalışma olması çalışmanın kendi rotasını belirlemesine izin vermiştir.

Bourdieu söylem aracılığıyla bir alan olarak kabul edilen yerel gazetecilik alanının analizinde makro ya da mikro kuramlar gibi dikotomik ayrışmalar yerine, ilişkisel bir çerçeve kullanılmıştır. Zira tersinin çalışmayı gedik bırakacağı düşünülmüş ve analiz ilişkisel sosyoloji bağlamında ele alınmıştır. Gazetecilerin salt mikro düzeydeki yaşadıkları ve aralarındaki ilişkiler alanın işleyişini açıklamakta eksik kalacaktı. Benzer şekilde, alanı salt dıştan etkileyen siyaset, ekonomi gibi yapıların gazetelere etkisi aracılığıyla ele almak da çalışmanın eksik kalmasına sebep olacaktı. Dolayısıyla çalışma hem mikro düzeyde alandaki iç yapısal durumların hem de makro düzeyde siyasi, ekonomik, sosyal çeşitli dış yapısal durumların karşılıklı analizi şeklinde ele alınmıştır. Analizin kuramsal ve kavramsal çerçevesinde Bourdieu'den yardım alınmış ve aynı zamanda Bourdieu'nün yaklaşımının alana yönelik sınamasına yer verilmiştir. Bu bağlamda çalışma üç ana temadan oluşmuştur. Birinci temada yerel gazetecilerin habitusları, sermayeleri vb. çeşitli bireysel donanımlarına yönelik analizler yer almıştır. İkinci temada alanı içten etkileyen alanın iç yapısal işleyişleri ve failer olan yerel gazetecilerin bu işleyişe katkılarının analizine yer verilmiştir. Burada gazetecilerin birbirleriyle olan ilişkileri, içteki işleyiş değişirme ve dönüştürme kabiliyetine sahip olan etmenler ele alınmıştır. Üçüncü temada ise failerin donanımları aracılığıyla değişirme kabiliyetine sahip olmadıkları kente yönelik siyasal, sosyal ve ekonomik dış yapısal özelliklerin alanı ne yönde etkilediği, değiştirdiği ve dönüştürdüğüne yönelik analizlere yer verilmiştir. Her ne kadar birbirinden ayrık üç temadan bahsediliyor gibi gözükse de, analizler ve yorumlamalar esnasında bu temaların ne kadar girift halde olduğu görülmüştür.

Analizlerin ilk temasında bireylerin donanımlarını öğrenmeye yönelik soruların cevaplarına yer verilmiştir. İlk olarak yerel gazetecilik alanına nasıl giriş yaptıkları sorulmuştur. Kentteki gazetecilerin ekseriyetle gazeteciliğe yönelik donanımlara sahip olup mesleğe başlamaktan ziyade, arkadaş veya bir yakın önerisiyle alana giriş yaptıkları gözlemlenmiştir. Fakat bu gözlem alandaki ‘alaylı’ gazeteciler için geçerlidir. Yeni nesil gazeteciler olarak tanımladığımız genç ve ekseriyetle üniversite iletişim fakültesi mezunu gazetecilerin mesleğin bilincinde ve çeşitli teorik donanımlara sahip olarak alana giriş yaptıkları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla alana girişte kültürel sermaye farklılıklarının işlerliği sonucuna varılmıştır.

Faillerin ebeveynlerinin mesleki yapılarına yer verilmiştir. Burada ölçülmek istenen; yereldeki gazetecilerin müşterek ekonomik yapıya sahip olup olmadıklarıdır. Diğer bir deyişle, meslek olarak gazeteciliği seçenlerin ailelerinin yapısal olarak birbirlerine ne kadar benzer ya da ne kadar farklı olduklarının analizini yapmaktır. Bu durum alandaki gazetecilerin habituslarının birbirlerine yakınlığı ya da uzaklığı konusunda veri sunacağı düşüncesiyle kıymetli görülmüştür. Zira Bourdieu de özellikle eğitim konusunda faillerin ailelerinin ekonomik düzeylerinin çeşitli anlamları ve sınıfsal farklılıkları desteklediğini düşünmektedir. Gazetecilerin ailelerinin neredeyse hiçbirinde gazetecilik kökenli ya da farklı sektörde bir medya profesyonelinin olmadığı saptanmıştır. Öte yandan, farklı meslek grupları olmasına rağmen ekonomik olarak üst düzey ailelerin çocuklarının gazeteci olmadıkları sonucuna da varılmıştır.

Analiz esnasında, alandaki faillerin birbirleriyle olan ilişkileri veri sağlama noktasında önemli görüldüğünden, alanda ‘hemşehri’liğin alanı nasıl etkilediği gözlemlenmiştir. Zira alanda bir gettolaştırma hâkim midir, yoksa değil midir sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Sorunun cevabı alandaki iç yapısal etkenlerden birini analiz etme hususunda veri sunacaktır. Bunun için gazetecilerin Denizlili olup olmadıkları ve alanda ‘hemşehri’liğin nasıl işlediğine yönelik soru yöneltilmiştir. Sonuç olarak alanda gettolaştırıcı anlamda ‘hemşehri’liğin yaşanmadığı fakat çeşitli mesleki donanımlar hususunda fayda sağlayan bir etken olduğu ortaya konulmuştur. Öte yandan, Denizlili olmanın pek çok kişi tarafından tanınma ve dolayısıyla yapılan haberle ilgili olarak kişilerle mecburen kurulan yakın temaslar neticesinde, çeşitli tatsız vakaların yaşanması şeklinde dezavantajlarının varlığı da ortaya konulmuştur.

Eğitim durumu faillere çeşitli alanlarda yararlandığı kültürel sermaye olarak geri dönmektedir. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanındaki faillerin eğitim durumlarının alana ne Şekilde yansıdığı analiz edilmiştir. Denizli kenti özelinde alaylı gazetecilerin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Üniversite mezunu gazetecilerin ise iletişim fakültesi dışındaki alanlarda eğitim görmüş olanları da mevcuttur. Fakat görülmüştür ki, alandaki iletişim fakültesi mezunu gazeteci sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Dolayısıyla gazeteciliğin teorik bilgisine vkıf gazetecilerin zamanla alanda yoğunluk kazanması, onların habitusunun alanı dönüştürebilme kabiliyetine sahip olacağı anlamına gelmektedir. Günümüzde alaylı gazeteciler alana hâkim konumda olsalar da, zamanla mektepli gazetecilerin alanda söz sahibi olacağı gözlemlenebilmektedir.

Yerel gazetelerin kentteki konumlarının bir erk hükmünde mi yoksa sadece bilgi veren pasif konumda mı oldukları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda; Denizli’de yerel gazetelerin 90’lı yıllarda erk olarak kentte önemli bir yere sahip olduğu, kentteki alınacak kararları, çeşitli durumları etkileyebilme gücünü elinde bulundurduğu, fakat günümüzde özellikle 2005’lerden sonra söz konusu erkini yitirdiği ve sadece bilgilendirici konumunda, pasif olarak varlığını sürdürdüğü sonucuna varılmıştır.

Yerel gazeteler ile yaygın gazeteler arasında çeşitli işleyiş farklılıkları mevcuttur. Kentteki yerel gazetecilerin konu ile ilgili görüşlerine başvurularak, konu ile ilgili konsensüsün ne yönde olduğunun analizine yer verilmiştir. Gazetecilere göre yerel gazeteler ile yaygın gazeteler arasında ciddi farklılıklar vardır. Fakat alandaki işleyişe en fazla etki eden farklılık; yerel kentlerde herkesin gazetecileri tanınması, yerel halkla her an ilişki içinde olmasıdır. Zira yapılan herhangi bir eleştirel haberde kişiler gazetecilere rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Bu durum yereldeki gazetecilerin ciddi problemler yaşamalarına sebep olmaktadır. Öte yandan, yerel gazetelerde kurumsallaşma ve uzmanlaşmanın eksikliği de alanı etkileyen diğer etmenler olarak görülmektedir. Bu durum işlerin yasal yollarla ilerlemesinden ziyade ilişkiler ekseninde ilerlemesine sebep olmaktadır.

Çalışmanın Denizli kenti özelinde gerçekleştiriliyor olması, Denizli’nin özgün özelliklerinin alana etkisini de araştırmaya dâhil etmeyi meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla gazetecilere kentin özgün özelliklerine yönelik görüşleri de sorulmuştur. Denizli’de yerel gazetecilikte çeşitli aksaklıklar yaşansa da Türkiye genelindeki yerel gazetelerle

karşılaştırıldığında başarılı bir profile sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durumun birden fazla sebebinden bahsedilmektedir. Birincisi Denizli’de yerel gazeteciliğin gelişimini sağlayan, bir dönem yaygın gazetelerin Denizli şubelerinde görev yapan gazetecilerin bulunmasıdır. Söz konusu gazeteciler mesleki birikimlerini yerel gazetelerin gelişimi için kullanmışlardır. Ayrıca Denizli’deki yerel gazeteler köklü bir geçmişe sahiptir. En yeni gazetenin 1997 yılında kurulduğu bilinmektedir. Gazetelerin köklü geçmişi onların kent tarafından kabul gördüklerini göstermektedir. İkinci olarak, Denizli’nin sahip olduğu ekonomik sermaye gösterilmektedir. Gerçekten de Denizli, özellikle tekstil aracılığıyla gerçekleştirdiği ekonomik kazanımlarla Türkiye’nin tecimsel anlamda önemli kentlerinden biridir. Dolayısıyla Denizli’nin bu özelliği kentin reklamının yapılmasını ve kent hakkında bilgi edinme isteğini tetiklemektedir. Bu nedenle Denizli’de yapılan yerel haberler yaygın medya organlarına taşınabilmektedir. Ne var ki, Denizli iş dünyası her ne kadar başarılı olsa da yerel medya organlarını desteklememektedir. Söz konusu durum gazeteciler tarafından eleştirilmektedir. Denizli’de kent insanının girişimci bir ruha sahip olduğu ve girişimciliğin gazeteleri de etkilediği düşünülmektedir. Öyle ki, gazetecilerden Rıza’nın eskilerden duyduğu “*İki Denizlili Mars’ta bir araya gelse şirket kurar*” söylemi kent insanının girişimci ruhunu ortaya koymaktadır. Üçüncü olarak kentte tek bir gazetecilik cemiyetinin bulunması, kente 2011 yılında gelen Basın İlan Kurumu’nun varlığı gibi çeşitli teknik özellikler de kenti diğer kentlerden farklı kılan özellikler arasındadır. Son olarak, görüşmelerden anlaşılmaktadır ki, kentteki yerel gazeteler kent yönetimiyle iyi ilişkiler kurmaya özen göstermektedir. Bu noktada eleştirel haberciliğin özellikle son dönemlerde yeterince gerçekleştirilmediği, onun yerine karşılıklı iyi ilişkiler ile mesleğin devam ettirildiği görülmektedir.

Alandaki görev dağılımına bakıldığında elbette basılı ve internet gazetelerinde farklılıklar vardır. Fakat basılı gazetelerin tümünde görev dağılımında bir standart göze çarpmaktadır. Resmi ilan alabilmek için 7 norm kadro olması şartı gazetelerdeki çalışan sayılarında belirleyicidir. Öte yandan, yaygın gazetelerdeki tek tek editörlükler yerine tüm gazeteciler her konuda görevlidirler. Alanda salt spor editörlüğü bulunmaktadır. Spor haberlerinin kentte en fazla okunuyor olması nedeniyle ayrı bir editörlük verilmektedir.

Çalışma bulgularının ikinci kısmında alandaki iç yapısal özelliklere yönelik analizlere yer verilmiştir. Burada amaçlanan alanın iç yapısındaki hangi etkenlerin değişim ve dönüşümü tetiklediğini bulmaktır.

Yerel gazetecilik alanında en önemli mesleki motivasyon olan “rekabet” olgusu araştırılmıştır. Bu bağlamda Bourdieu’nün her alan bir mücadele alanıdır söyleminden de yola çıkarak alanın iç yapısında “rekabet”in önemli bir konumu olduğu düşünülmüştür. Failler arasında haber yapma konusunda “rekabet”i tanımlayan en önemli edimin “atlatma haber” yapma olduğu görülmüştür. Gazeteciler kendi çalışma arkadaşlarının dahi haberi olmadan haber yapmakta ve bunu da “atlatma haber” olarak tanımlamaktadırlar. Fakat internet teknolojilerin, sosyal medyanın yoğun gelişimi habere ulaşmayı kolaylaştırdığından söz konusu rekabetin azaldığı anlaşılmıştır. Zira sosyal medyaya sahip olan herkes rahatlıkla haber yapar hale gelmiştir. Bu durum da gazetecilerin mesleki motivasyonunu olumsuz etkilemiştir. Denizli özelinde sadece internet teknolojilerinin gelişimi değil, kentteki kurumların basın birimleri de rekabetin azalmasını tetikleyen etkenlerden biridir. Zira uzun yıllardır var olan basın birimleri son yıllarda kendi haberlerini kendileri yapmaya ve gazetelere servislemeye başlamışlardır. Dolayısıyla gazetecilere hem basın birimlerinden haberlerin gelmesi hem de sosyal medya aracılığıyla yurttaş gazeteciliğinin artması gazetecilerin “aktarma haber”e yönelmesine neden olmuştur. Dolayısıyla failler arası “rekabet” olgusu gün geçtikçe azalmaktadır.

Alanın iç yapısı ile ilgili merak edilen bir diğer husus da bir mekanizma olarak “torpil”in işlerliğinin ne yönde olduğudur. Yerel gazetelerin ekonomik sermayeye yeterince sahip olmayışı alanın iç yapısında “torpil” in işlerliğinin olmadığı sonucunu vermektedir. Şöyle ki; gazetelerde faillerin kıt kaynaklar ve düşük maaşlarla geçiniyor olmaları gazetecilik mesleğinin tercih edilen bir meslek olmasını engellemektedir. Dolayısıyla torpil ile işe alıma gerek kalmamaktadır. Öte yandan meslek olarak gazeteciliğin her ne kadar günümüzde kolaylaşsa da ekseriyetle meşakkatli bir meslek oluşu nedeniyle torpille gelen çalışanların da eğer istekli değilse dayanmayıp işi bıraktıkları anlaşılmıştır.

Gazeteciliğin meşakkatli bir meslek olduğunun diğer bir göstergesi de alan içinde çeşitli kişisel baskıların ve mobbinglerin yaşanmasına açık olmasıdır. Şirket olarak gazetelerde ciddi mânâda mobbing vakaları yaşanmasa da direkt gazetecilere

özgü çeşitli baskılar sıklıkla gözlenmektedir. Özellikle yerel gazetelerde kişi sayısının az olması herhangi bir eleştirel haber sonucunda haberi kimin yaptığının rahatlıkla bulunmasını ve o gazeteciye çeşitli baskıların uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Denizli’de yerel gazetelerin bir erk hükmünde olduğu dönemlerde (90’lı yıllarda) kurum içinde mobbing vakalarına rastlandığı fakat günümüzde bu vakaların oldukça azaldığı gözlemlenmiştir. Çalışanlar arası rekabetin olmayışı, çalışan sayısının oldukça kısıtlı olması ve gazete sahiplerinin ekseriyetle gazetecilik kökenine sahip olmamasından dolayı işleyişe çok fazla karışmaması mobbing vakalarını azaltan sebepler arasındadır.

Yerel gazetelerin iç yapısında herhangi bir cinsiyet ayrımcılığının mevcudiyeti diğer araştırılan konulardan biri olmuştur. Bu konuda erkek gazeteciler ile kadın gazetecilerin cevaplarının birbirinden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Erkek gazeteciler alan içerisinde asayiş haberleri gibi zor olduğu düşünülen haberlere kadınların gönderilmediğini onların masa başı işlerde çalıştırıldığını söylemekle birlikte, bu durumun herhangi bir cinsiyet ayrımcılığı olmadığını, kadınların yararına bir uygulama olduğunu belirtmişlerdir. Kadın gazeteciler ise tam tersine söz konusu iş bölümünün tam da cinsiyet ayrımcılığını ifade ettiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla cinsiyet ayrımcılığın yüklenen anlamın kadın ve erkek gazetecilerde farklı olduğu anlaşılmıştır. Ne var ki, günümüzde gazetecilik mesleğinin gereklerinin gün geçtikçe terk edildiği dönemde, söz konusu ayrımın göze çarpmak derecede olmadığı gözlemlenmiştir. Zaten gazetecilerin ekseriyeti masa başında habercilik yapmaya başlamıştır. Cinsiyet ayrımcılığına yönelik yaşanan çeşitli vakalardan bahsedilse de, bu vakaların geçmiş dönemlerde yaşandığı, günümüzde yaşanmadığı anlaşılmıştır.

Alanın iç yapısıyla ilintili olarak kurum içi eğitim çalışmalarının mevcudiyeti de önemli görülmüştür. Zira medya alanının her geçen gün yenilenmesi ve dolayısıyla gazetecilerin yenilikleri doğru okuyabilmesi ve mesleki gelişimini sağlayabilmesi için eğitimler önemlidir. Bu nedenle kurum içi eğitim çalışmalarını alanı değiştiren ve dönüştüren etmenler arasında saymanın gerekli olduğu düşünülmüştür. Ne var ki, gazetelerde kurum içi eğitim çalışmalarının gerçekleştirilmediği gözlemlenmiştir. Kent özelinde yalnızca Denizli Gazeteciler Cemiyeti bünyesinde çeşitli mesleki eğitim çalışmalarının gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Eğitimle ilintili bir diğer konu da Denizli özelinde Pamukkale Üniversitesi’nde iletişim fakültesinin henüz yeni bir fakülte oluşu ve gazetecilik bölümünün aktif bir

şekilde işlevsel olmayışı ile ilintilidir. Bu konu çalışmanın başlangıcında düşünülmemiş olup, pilot uygulamalar sonrasında dâhil edilmiş bir konudur. Kentteki üniversitede gazetecilik ve ikame bölümlerde okuyan öğrencinin olmayışı alanın içyapısını farklı açılardan etkilemektedir. Bunlardan birisi, gazetecilik mezunu öğrencilerin olmayışı alana yeni dâhil olacak gazeteci sayısının düşük olmasını sağlamaktadır. Bu durum kent içinde gazetecilik alanında faillerin iş bulmakta zorlanmalarını engellemektedir. Öyle ki, bir yerel gazeteden ayrılan gazeteci ekseriyetle kent içinde başka bir yerel gazetede rahatlıkla iş bulabilmektedir. Nitekim çalışma esnasında 5 yerel gazetecinin görüşme esnasında çalıştıkları gazeteden başka bir yerel gazeteye transfer oldukları öğrenilmiştir. Kentte gazetecilik mezunu sayısının artması aktif çalışan gazeteciler için bir tehdit olarak algılanabilir. Diğer taraftan, kentte gazetecilik bölümünün açılması için yerel gazetecilerin özel bir çaba harcadıkları da öğrenilmiştir. Çünkü bölümden mezun olan öğrencilerin kaliteli eleman olacakları ve yerel gazeteleri olumlu yönde geliştirecekleri düşüncesi bulunmaktadır. Bu nedenle kentlerde söz konusu bölümlerinin olmasının ya da olmamasının yerel gazeteler adına önemli bir etken olduğu kanısına varılmıştır.

Her ne kadar gazetecilik mezunu yeni gazetecilerin artışının alanı olumlu yönde geliştireceği düşünülse de deneyimli gazetecilerin yeni nesil gazetecileri ciddi eleştirdikleri gözlemlenmiştir. Yeni nesil gazetecilerin de deneyimli gazetecileri yönelik eleştirileri bulunmaktadır. Yani deneyimli gazeteciler ile yeni nesil gazeteciler arasında gizil bir rekabetin varlığı gözlemlenmiştir. Deneyimli gazeteciler yeni nesil gazetecilerin kolaycılığa taraftar olduklarını belirtmektedirler. Bourdieu'nün de ifade ettiği gibi yeni nesil ile eski nesil arasında hesaplaşma bulunmaktadır. Deneyimli gazeteciler kendi gazeteciliklerinin ilk yıllarındaki gibi heyecanlı olmadıklarını, haberdan habere koşmadıklarını belirtmekte, isteksiz bir yapıya sahip oldukları yönünde eleştirmektedirler. Yeni nesil gazeteciler ise, deneyimli gazetecilerin ekseriyetle alaylı oluşuyla ilintili eleştirilerde bulunmaktadır. Öyle ki, deneyimli gazetecilerin haber yazımıyla ilgili teorik bilgiye sahip olmadıklarını ve bu nedenle haber yazımında hata yaptıklarını belirtmektedirler. Öte yandan, günümüzde teknolojik gelişmeler nedeniyle haber için koşturmanın gerekli olmadığını, zira haberin zaten internet aracılığıyla elde edildiğini belirtmekte ve zaten deneyimli gazetecilerin de artık aynı yöntemi uyguladıklarını belirterek eleştirmektedirler. Dolayısıyla yeni nesil gazeteciler ile deneyimli gazetecilerin mesleki habituslarının birbirinden farklı olduğu gözlemlenmiştir.

Yerel gazetelerin geleceğine yönelik yapılan görüşmelerde, her ne kadar yerel gazetelerin eski erkini yitirdiği ve eşitli mesleki motivasyonların ve mesleki etik çerçevesinin erozyona uğradığı düşünülse de, yerel gazetelerin mutlaka devam edeceği ve gelecekte güçleneceği yönünde görüşün hâkim olduğu görülmüştür. Fakat basılı gazetelerin ortalama on yıl içinde tamamen tarihe karışacağı, yerel gazeteciliğin internet gazeteleri aracılığıyla devam edeceği düşünülmektedir. Denizli'deki gazetecilerin postmodern dönemin yerelliği yüceleştirmesine paralel olarak yerel gazetelerin yaygın gazetelerden çok daha güçlü bir konuma geleceğini düşündükleri gözlemlenmiştir.

Araştırmanın bulgularına yönelik son tema yerel gazetecilik alanını dıştan etkileme kabiliyetine sahip olan dış dinamikler olarak belirlenmiştir. Dış dinamiklerden kastedilen alandaki siyasal, ekonomik vb. faktörlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda alanı değiştirip dönüştürme noktasında yapısal bir düşünce riskini de elde bulundurarak dış dinamiklerin iç dinamiklerden daha etkili olduğu belirlenmiştir. Öyle ki, dış dinamikler salt alanı değil alanının kendi iç dinamiklerini de etkileyebilmekte ve failerin davranışlarını ve mesleki habituslarını belirleyebilmektedir. Ekonomi ve siyaset yerel gazetecilik alanının hâkim belirleyeni olarak dikkat çekmektedir.

Yerel gazeteciler siyaset alanının yerel gazetecilik alanını etkilediğini doğrulamaktadırlar. Yapılan görüşmelerden Denizli özelinde yerel gazeteler ile siyasilerin iyi ilişkiler kurdukları ve günlük çıkan gazetelerin hiçbirinde kentteki mevcut siyasi konjonktüre muhalif gazetecilik yapılmadığı belirlenmiştir. Denizli'de siyasetçilerin yerel gazeteleri birer reklam aracı olarak gördükleri dikkat çekmektedir. Hatta özellikle seçim dönemlerinde rakiplerinin haberlerine yer verilmemesine yönelik isteklerde dahi bulunabilmektedirler. Gazeteler ise pragmatist perspektifle siyasilerden gelen çeşitli istekleri ekonomik sermayeye dönüştürme eğilimindedirler. Zira siyasilerin isteklerine yönelik haber yapmaları doğrultusunda, tecimsel manada kendi yağında kavrulmaya çalışan gazeteler ekonomik kazanç elde edebilmektedirler. Dolayısıyla kent siyaset alanı ve yerel gazetecilik alanını temelde birbirine bağlayanın ekonomi alanı olduğu görülmektedir. Gazeteler belediyelerden veya kentteki çeşitli kurumlardan reklam alabilmek amacıyla haberlerinin rotasını belirleyebilmektedirler. Gazeteciler hâlihazırdaki durumdan rahatsız olduklarını dile getirirler de, mecbur olduklarını aksi takdirde gazetelerin devam edemeyeceğini söylemektedirler. Fakat ilginç olan şudur ki; yerel gazetelerin 90'lı yıllarda siyaseti belirleyebilme, etkileyebilme erkine sahip oldukları ve dolayısıyla görece özerkliklerinin olduğu fakat söz konusu erkin son on yıl

içerisinde kaybolduğu ve gazetelerin vites değişikliği yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu durum gazetecilik etiğinin de olumsuz etkilendiğini gözler önüne sermektedir.

Gazetelerin üzerinde tahakküme sahip yegâne alanın ekonomi alanı olduğu aşikârdır. Zira temelde bir meta olan gazetelerin ayakta kalmaları için ekonomik kazanca ihtiyaçları vardır. Okursever bir toplum olmayışımız –elbette tek neden değil- yerel gazetelerin yüksek tirajlara ulaşamamasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla gazeteler ayakta kalabilmek için günden güne daha fazla ekonomi alanına bağımlı hale gelmektedirler. Gazete sahiplerinin gazeteci kökenli kişiler olduğu dönemlerde ekonomi alanına bağımlılığın günümüzdeki kadar yoğun olmadığı, fakat gazete sahiplerinin gazetecilik kökenli olmayışı ile gazetelerin bir şirket olarak düşünüldüğü ve bu nedenle ekonomik alana bağımlılığın arttığı belirtilmiştir. Ekonomi alanına yönelik bağımlılığın gazetecilerin tarafsız habercilik anlayışını zedelediği ve bağımlı olunan kuruma ya da şirkete yönelik eleştirel haberler yapılamadığı anlaşılmıştır. Olgun'un da ifade ettiği gibi; medya, siyaset ve ekonominin karşılıklı ilişkisi haber üretim süreçlerindeki sorunların belirleyicisi olmaktadır (Olgun, 2015: 153). Söz konusu durum gazetecilik etiğinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Yerel gazetelerin ekonomik ilişkiler bağlamında en önemli stratejilerinin reklam gelirlerine yönelik stratejiler olduğu görülmüştür. Zira gazetecilik alanının ekonomik kazanç elde ettiği başat olgu reklamlardır. Reklamlar dışında gazetelere devlet tarafından teşvik olması amacıyla sağlanan resmî ilân gelirleri vardır. Çeşitli şartları yerine getiren tüm yaygın ve yerel gazeteler resmî ilândan pay alabilmektedir. Dolayısıyla yerel gazeteler de işleyişlerini resmî ilândan pay alacak şekilde düzenlemektedirler. Durumu açıklamaya yönelik bir örneğin Denizli'de yaşandığı gözlemlenmiştir. Şöyle ki; Denizli'ye basın ilan kurumu gelmeden önce resmi ilanları valilik düzenlemekteydi. Bu dönemde çok sayıda yerel gazete ve çeşitli yanlış uygulamalar mevcuttu. 2011 yılında Basın İlan Kurumu'nun kente gelmesi sonrasında resmi ilanlar için çeşitli ağır şartlar getirmiştir. Gazeteler ise hem belirtilen şartları yerine getirmek hem de resmi ilandan daha fazla pay alabilmek için anlaşarak bazı gazeteleri birleştirilme bazılarını da kapatma kararı almış ve uygulamışlardır. Bu olay Denizli'de gazetelerin ekonomik kazanç sağlamak adına birbirleriyle anlaşma yaptıklarını ve ekonomik strateji uyguladıklarını göstermektedir.

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda internet gazeteciliğinin artışı da yerel gazeteleri ciddi etkileyen etkenlerden biri olmuştur. Kentte 48 internet gazetesi olduğu belirtilmekte; fakat bu sayının günden güne arttığı ifade edilmektedir. Yeni medya ve sosyal medya tekniklerinin artışı internet gazeteciliğinin kolaylaşmasını sağlamıştır. Öte yandan, internet gazeteciliğine yönelik henüz hukuki ve yasal düzenlemeler yapılmadığından, kişiler tek başına bile internet gazetesi yayınlatabilmektedirler. Ayrıca yalan haber, dezenformasyon, çeşitli manipülasyon haberler ve bilgi kirliliğinin bu düzlemde arttığı görülmektedir. Haberlere yine internet aracılığıyla ulaşımın kolaylığı, gazeteciliğe yönelik ne teorik ne de pratik anlamda bilgi sahibi olmayan kişilerin de haber yapmalarına, gazeteci kimliğini edinmelerine sebep olmaktadır. Elbette internet gazeteciliğini nitelikli bir ekip ve kurumsal bir şirket olarak devam ettiren internet siteleri de bulunmaktadır fakat ekseriyetinin nitelikli haber yapma konusunda yeterli donanıma sahip olmadığı görülmektedir. Bu durum kentteki yerel gazetelerin her anlamda olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Örneğin; artık şirketler internet aracılığıyla verilen reklamların niceliksel olarak daha fazla kişiye ulaştığının bilincinde olduğundan basılı yerel gazetelere reklam verme oranında düşüş yaşanmaktadır. Onun yerine internet gazeteleri daha fazla reklam alabilmektedir. Gazetecilerin ortak perspektifi internet gazeteciliğinde “güven” olgusuna yöneliktir. Zamanla okuyucuların her yerden gelen haberler doğrultusunda seçici davranacaklarını ve sadece güvendikleri sitelerden haber okuyacaklarını düşünmektedirler. Böylelikle “güven” süzgecine takılan sitelerin birer birer yok olacağını, sadece haberciliği ciddi ve güvenilir şekilde sürdüren internet gazetelerinin devam edeceğini düşünmektedirler. Yeni medya ile ilgili bir diğer husus, internet aracılığıyla habere kolay ulaşmanın gazeteciliğin mesleki heyecanını, haber peşinde koşma edimini olumsuz etkilediği ve masa başı haberciliği tetiklediği meselesidir. Öyle ki, yalnızca yeni nesil gazeteciler değil, deneyimli gazetecilerin de haber yapmaya yönelik habituslarını kolay habercilik yönünde dönüştürdükleri görülmüştür.

Denizli kent özelinde yerel gazetelere yönelik 90’lı yıllarda çeşitli baskı, sansür, kundaklama vakalarının yaşandığı fakat günümüzde benzer olayların azaldığı gözlemlenmiştir. Söz konusu durumun kentte siyasiler ve sermayedarlarla iyi ilişkiler kurulması ve eleştirel haberciliğin terkedilmeye başlamasıyla ilintili olduğu söylenebilir.

Yerel gazeteleri ciddi ölçüde etkileyen bir diğer hususun da tarihsel süreçte gazetelerin el değiştirmesi ile ilintili olduğu gözlemlenmiştir. El değişimi gazetelerin yayıncılık politikasını ve ideolojik perspektifini etkileyebilmektedir. Örneğin; 1956 yılında kurulan Denizli Gazetesi –ki günümüzde DRT bünyesinde yayımlanmaya devam etmektedir- başlangıçta sol görüşlü bir gazete olmasına rağmen el değiştirmesi sonucunda yayın politikasının değiştiği gözlemlenmiştir. Günümüzde Denizli Gazetesi sol-tandanslı bir gazete olma kimliğini terk etmiştir. Benzer şekilde 1976 yılında kurulan Hizmet Gazetesi de sağ milliyetçi düşünceyi temsil etmesi amacıyla kurulmuştur. Gazete günümüzde yayımlanmaya devam etmektedir fakat yaşadığı el değişimleri sonucu, günümüzde mutlak manada sağ milliyetçi gazete kimliğini taşımamaktadır. El değişimleri ile ilgili alanı etkileyen bir diğer konu; kentteki yerel gazetelerin gazeteci kökenli sahipleri varken, güçlü yayıncılık politikasına sahip oldukları fakat tarihsel süreçte gazetecilik kökeninden gelmeyen kişilere devredilmeleri sonucu söz konusu güçlerini yitirmeye başladıklarıdır. Elbette tek etken olmamakla birlikte, gazeteci kökenli olmayan kişilere geçen yerel gazetelerin kültürel sermayelerinde yaşadıkları dönüşüm, gazetelerin niteliklerini de etkilemiştir.

Yerel gazetelerde sendikalaşmanın ne durumda olduğuna dair görüşmelerden, sendikal yapılanmanın bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Esasen ülke genelinde gazetecilerin sendikal yapılanamama sorununun yerel gazeteler tarafından da paylaşıldığı gözlemlenmiştir. Tarihsel süreçte sadece bazı gazetecilik cemiyet ve derneklerinin kentte işlevsel olduğu öğrenilmiştir. Bu bağlamda en önemli cemiyetin Denizli Gazeteciler Cemiyeti olduğu söylenebilir. Kentte geçmişte birden fazla gazetecilik cemiyetinin bulunduğu, fakat rasyonel olarak güçsüzlüşmeye başlayan yerel gazeteleri daha da bölünüp güçsüzleştirmek yerine tek bir çatı altında toplayıp güçlenmesini sağlamak amacıyla tüm cemiyetlerin Denizli Gazeteciler Cemiyeti bünyesinde birleştirildiği öğrenilmiştir. Denizli Gazeteciler Cemiyeti kentteki kurumsal manada tek gazetecilik cemiyeti olma özelliğine sahiptir. Cemiyet aktif olarak çalışmakta, gazetecilere yönelik çeşitli eğitimler düzenlemekte ve gerekli durumlarda kentteki siyasilerle görüşerek bir anlamda sendika görevini üstlenmektedir. Kent yönetimi tarafından da kabul gören cemiyet, kentte gazetecilik alanına yönelik simgesel sermayeye sahip bir kurum olarak ifade edilebilir.

Çalışmaya pilot uygulamalar sonrasında eklenen bir diğer konu basın birimleri meselesidir. Yıllardır kurumların kendilerine ait basın ve halkla ilişkiler birimleri

bulunmaktadır. Nitekim günümüzde hemen hemen her kurum ve özel şirket basın birimlerine sahiptir. Basın birimlerinin son yıllarda kurumlarına yönelik haberleri kendilerinin yapması, bazı kurumların dışarıdan gazetecilerin gelmesine izin vermeyişi ve basın birimlerinin yaptıkları haberleri yerel gazetelere internet aracılığıyla servislemesi, yerel gazetelerin kan kaybetmesine neden olan bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumlara yönelik farklı perspektiflerde haber yapılması, gazetecilerin kurumlara çeşitli sorular yöneltmesi gibi mesleki gerekliliklerin yerine getirilemediği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla yerel gazetecilik alanını dış yapısal olarak olumsuz etkileyen etkenlerden birinin de kurumların basın birimleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Denizli yerel gazetecilik alanını iç yapısal etkenler, dış yapısal etkenler ve karşılıklı ilişkileri düzleminde değerlendirdiğimizde son olarak şunları söylemek mümkündür: Alanın 90'lı yıllarla karşılaştırıldığında ciddi bir değişim ve dönüşüm geçirdiği yadsınamaz. Fakat söz konusu değişim ve dönüşümün ekseriyetle rotasının negatif yönde olduğunu ifade etmek gerekir. Yerel gazetelerin siyaset alanına ve ekonomi alanına bağımlılığı artmıştır. Dış yapısal bağımlılığın artışı yerel gazetelerin mütehakkim konumunu terk etmesini gerektirmiştir. Yerel gazeteler ekonomi ve siyaseti yönlendirebilme erkinden sıyrılmış ve yalnızca aktarma haber yapma kimliğine bürünmüştür. Gazetecilik mesleğinin olmazsa olmaz çeşitli etik çerçevesinin yırtılmaya başladığı ve yırtığın gittikçe büyüdüğü görülmektedir. Öyle ki, eleştirel habercilik yapılamaz olmuştur. Gazetecilik etiğinden önce gazetelerin ekonomik kazanç elde etmeleri başat hedef haline gelmiş ve gazeteler yayın politikalarını daha fazla reklam alabilmeye yönelik olarak düzenlemek mecburiyetinde kalmıştır. Gazete sahiplerinin ekseriyetle gazeteci kökenli olmayışı da bu durumda etkili olmuştur.

Öte yandan yeni medya araçlarının gelişiminin basılı yerel gazeteciliğin kan kaybetmesine sebep olan en önemli faktörlerden biri olduğu görülmüştür. Günümüzde akıllı telefona sahip olan herkesin haber yapabilir hale gelmesi, hâlihazırda okursever bir toplum olmamaya ek olarak bireylerin haberleri sosyal medya ya da internet gazeteleri aracılığıyla anında öğrenme imkânına sahip olması, en fazla on yıl içinde yerel gazete basımının tarihe karışacağını göstermektedir. Aynı form yaygın gazeteler için de geçerli olsa da yerel gazetelerin daha fazla etkilendiği görülebilmektedir. İnternet gazetelerine çeşitli hukuki ve yasal düzenlemelerin gelmesiyle yerel gazeteciliğin kesinlikle devam edeceği fakat artık internet aracılığıyla sürdürüleceği

söylenbilir. Alanda gazetecilik habitusunun da değişim ve dönüşüm geçirdiği görölmektedir. Geçmişte haberden habere koşan, gazetecilik heyecanını ömrünün merkezine yerleştiren, özel yaşamını mesleği uğruna feda eden gazeteci kimliğinin kaybolmaya yüz tuttuğu görölmektedir. Oluşan yeni habitusta masa başı haberciliğin, internet aracılığıyla gelen verilerin habere dönüştürölmesiyle gerçekleştirilen haberciliğin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Gazetelerin sahip oldukları erki kaybetmesi, yeterince maaş alınamaması, internet aracılığıyla haberlere kolay ulaşım gibi faktörler gazetecilerin mesleki habituslarının değişmesine sebep olmuştur. Öyle ki, gazeteciler arasında geçmişte meşru sayılan “atlatma haber” in artık neredeyse topyekün ortadan kalktığı görölmektedir. Deneyimli gazeteciler mevcut uygulamadan rahatsız olsalar da yeni nesil gazeteciler ekseriyetle haberciliğin yeni yöntemini meşru kabul etmektedir. Dolayısıyla alana yeni gelenlerin de gazetecilik habitusunun değişiminde rol oynadıkları söylenbilir. Artık gazetecilerin birbirleriyle özel haber yapma hususunda “rekabet” halinde olmadıkları, dikotomik olarak birbirleriyle yardımlaştıkları ve hatta farklı gazetelerde çalışan gazetecilerin dahi birbirlerine haber gönderdikleri gözlemlenmiştir. Burada şunu ifade etmek doğru olacaktır; Bourdieu’nün bir yerde alandan bahsetmek için mücadelenin olması gerekliliğine yönelik görüşünü ele aldığımızda, Denizli’de yerel gazetelerin iç yapısal olarak rekabeti bırakmaları sebebiyle Bourdieucü anlamda alan olma özelliğini yitirmeye başladıkları söylenbilir. Gazeteleri bir alan olarak değerlendirmemizi sağlayacak tek rekabetin ekonomi alanıyla irtibatlı olarak reklam alma hususunda gerçekleşmekte olduğu sonucuna varılmıştır.

Yerel gazetelerin yeniden bir erk hükmüne gelmesi genel konjonktüre bakıldığında imkânsız olmamakla birlikte olasılığı düşük görölmektedir. Artık yerel gazeteciliğin internet aracılığıyla gerçekleşeceği kesindir. Bu nedenle yerel gazeteleri iyileştirmeye yönelik yapılacak düzenlemelerin internet gazeteciliğine yönelik uygulanması yerinde olacaktır. Çeşitli hukuki ve yasal düzenlemelerle kirliliğin ortadan kalkması alanın gücünü artıracak uygulamalardan biridir. Öte yandan, kurumların basın birimlerinin gazetelere haber servislemesi uygulamasının kaldırılması da gazetecilerin masa başını terk etmesini sağlayacak uygulamalardan biri olacaktır. Gazetecilerin mesleki yeterliliğine yönelik verilen sarı basın kartını da, devlet kurumlarının değil, tıpkı barolar gibi kentlerdeki gazetecilik cemiyetlerinin vermesi, gazetecilerin mesleki yeterlilik noktasında kontrolünün sağlanması ve kontörlün varlığı sebebiyle gazetecilerin kendini geliştirmesini sağlayacak ve gazetecilik etiğinin iyileştirilmesine

yönelik uygulanabilecek başka bir yöntem olarak belirtilebilir. Her şeyden öte, gazetelerin ve gazetecilerin daraltılan özgürlük alanının yeniden genişletilmesini, gazetelerin yeniden güçlenmesini sağlayacak yegâne çözüm olarak kabul etmek gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Alemdar K. , Uzun R. (2013). *Herkes İçin Gazetecilik*, Tanyeri Kitap Yayıncılık, Ankara.
- Altun A. (2005). “Yerel Medya Çalışanlarının Eğitim İhtiyacı ve Yerel Medya Enstitüsü”, *İletişim Araştırmaları*, 3(1-2), 75-104).
- Atılğan S. (2001). *Türk Basın Sendikacılığında Gazetecilerin Yasal Hakları*, Bas-Haş Yayınları, İstanbul.
- Alver F. (2007), *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Aydeniz H. (2007). “Tarihsel ve Literal Açısından Yerel Gazetecilik”, *Türkiye’de Yerel Basın*, (der. Suat Gezgin), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Başok-Yurdakul N., vd. (2007). “Hastanelerde Halkla İlişkiler: İzmir İli Özel Hastaneler Örneğinde Halkla İlişkiler Birimlerinin Yapı-İşlev ve Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 31-46.
- Becker, S. H. (2013). *Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi: Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı* , (çev. Şerife Geniş), (der. Levent Ünsaldı), Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Briggs A. , Burke P. (2011). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg’den İnternet’e*, (çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Erkan Uzun), Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, P. (1995). *Pratik Nedenler: Eylem Kuramı Üzerine*, (çev. Hülya Tufan), Kesit Yayıncılık, İstanbul.
- Bourdieu, P. (1997). *Televizyon Üzerine*, (çev. Turhan Ilgaz), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, P. , Wacquant, L. (2012). *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, (çev. Nazlı Ökten), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, P. (2013). *Seçilmiş Metinler*,(çev. Levent Ünsaldı), Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Bourdieu P., Passeron J. C. (2014). *Varisler: Öğrenciler ve Kültür*, (çev. Levent Ünsaldı, Aslı Sümer), Heretik Yayınları, Ankara.

- Bourdieu P. (2015). *Ayırım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*, (çev. Derya Fırat & Günce Berkkut), Heretik Yayınları, Ankara.
- Bourdieu P. (2015). *Bilimin Toplumsal Kullanımları: Bilimsel Alanın Klinik Bir Sosyolojisi İçin*, (çev. Levent Ünsaldı), Heretik Yayınları, Ankara.
- Bourdieu, P. , Passeron J. C. (2015). *Yeniden Üretim: Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri*, (çev. Aslı Sümer-Levent Ünsaldı-Özlem Akkaya), Heretik Yayınları, Ankara.
- Calhoun C. (2007). “Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları”, *Ocak ve Zanaat*, (der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Champagne, P. (2015). “Medyanın Bakışı”, *Dünyanın Sefaleti*, (der. Pierre Bourdieu vd.), (çev. Levent Ünsaldı, Aslı Sümer, Hatice Esra Mescioğlu vd.), Heretik Yayınları, Ankara.
- Craig D. (2015). “Journalism Ethics and Best Practices”, *Ethics For Digital Journalists: Emerging Best Practices*, (ed. Lawrie Zion, David Craig), Routledge, New York.
- Creswell J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çeğin, G., Göker, E. (2012). “Tözlere Elveda: İlişkisel Sosyolojinin Alametifarikası”, *Tözcülüğün Tasfiyesi: İlişkisel Sosyolojide Temel Yaklaşımlar*, (çev. Özlem A (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Çeğin, G. (2013). *Denizli Politik Haritalar ve Eğilimler*, Laodikya Yayınevi, İstanbul.
- Doğan B. (2000). *Türkiye Basın Sektörünün Yapısal Değişkenleri Üzerine Bir İnceleme*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Emirbayer, M. (2012). “İlişkisel Bir Sosyoloji İçin Manifesto”, *Tözcülüğün Tasfiyesi: İlişkisel Sosyolojide Temel Yaklaşımlar*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.

- Erdem B. N. (2007). “12 Eylül 1980 İhtilali'nin Yerel Basının Haber Seçimleri Üzerindeki Etkisi: Hakimiyet Gazetesi Örneği”, *Türkiye'de Yerel Basın*, (der. Suat Gezgin), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Eyal, G. (2015). “Alanlar Arasındaki Uzamlar”, *Bourdieu ve Tarihsel Analiz*, (der. Philip S. Gorski), (çev. Özlem Akkaya), Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Field, J. (2008). *Sosyal Sermaye*, (çev. Bahar Bilgen, Bayram Şen), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Fish, K. (2015). “İlişkisel Sosyoloji ve Tarihsel Materyalizm Üç Diyalog Başlangıcı”, *İlişkisel Sosyoloji: Ontolojik ve Teorik Yönelimler*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Gaillard, P. (1991). *Gazetecilik*, (çev. Mehmet Selami Şakiroğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Gilbert P. (2011). “Yayıncılığın Oksijeni: terörizm ve Habercilikte Sınırlandırmalar”, *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*, (der. A. Belsey&R. Chadwick), (çev. Nurçay Türkoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Girgin A. (2001), *Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Girgin A. (2003), *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*, Der Yayınları, İstanbul.
- Girgin, A. (2014). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*, Der Yayınları, İstanbul.
- Gorski, P. S. (2015). “Bourdieu'cü Teori ve Tarihsel Analiz: Haritalar, Mekanizmalar ve Yöntemler”, *Bourdieu ve Tarihsel Analiz*, (der. Philip S. Gorski), (çev. Özlem Akkaya), Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Göktürk M. (2014). *Türkiye'de Yerel Basının Yapısı ve Organizasyonu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürcan H. İ. (1999). *Sanal Gazetecilik*, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Gürel N. (2007). “Türkiye'de Yerel Basına Dair”, *Türkiye'de Yerel Basın*, (der. Suat Gezgin), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

- Haytoğlu, E. (2010). *Denizli Basın Tarihi*, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Jeanneney J. N. (2006). *Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi*, (çev. Esra Atuk), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Juvönel, D. R. (1940). *20 Derste Gazetecilik*, (çev. Nebil S. Altuğ), Vakıf Yayıncılık, İstanbul.
- Karahisar T. (2012). *Türkiye’de Medya Sektörü ve Gazeteciler*, Ekin Basım Yayıncılık, Bursa.
- Kasper, D. (2015). “Sosyolojiyi Dinamik İlişkilere Odaklanarak Geliştirmek”, *İlişkisel Sosyoloji: Ontolojik ve Teorik Yönelimler*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Kaya A. (2007). “Pierre Bourdieu’nün Pratik Kuramının Kilidi: Alan Kavramı”, *Ocak ve Zanaat*, (der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kayacan İ. (1996). *Basınımızın Anadolu Cephesi*, Ece Yayınları, Ankara.
- Konukman E. A. (2015), *Yeni Başlayanlar İçin Yerel Yönetimlerde Basın ve Halkla İlişkiler Pratikleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kurtoğlu A. (2005). “Mekansal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olarak Dernekler”, *European Journal of Turkish Studies*, Hometown İn Turkey. URL: <http://ejts.revues.org/375>, (Erişim Tarihi: 05.02.2018).
- Layder D. (2013). *Sosyolojik Araştırma Pratiği: Teori ve Sosyal Araştırmanın İlişkilendirilmesi*, (çev. Serdar Ünal), Heretik Yayınları, Ankara.
- Macionis J. J. (2013). *Sosyoloji*, (çev. ed. Vildan Akan), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Maigret E. (2014). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*, (çev. Halime Yücel), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Meder M., Çeğin G. (2011). “Bourdieu’yü Okumak: Post-Pozitivist Bir Sosyolojinin İmkânı Üzerine”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1): 233-256, <http://sbe.gantep.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 12.09.2017).

- Mouzelis N. (2012). “Öznelci-Nesnelci Bölünme: Aşmaya Karşı”, *Tözcülüğün Tasfiyesi: İlişkisel Sosyolojide Temel Yaklaşımlar*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Mutlu E. (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Mücen B. (2014). “Bourdieu’yü Kullanmak: Bilimsel Nesnenin İnşası”, *Cogito: Pierre Bourdieu*, Sayı: 76, 350-366, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Olgun C. K. (2015). *Türkiye’de Kamu Ve Özel Televizyon Kanallarında Haber Üretim Süreçlerinin İşleyişi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özatalay, C. (2012). “Ekonomi Teorisi ile İlişkisi İçinde Bourdieu: Bir Komprador mu Bir Eleştirmen mi?”, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 25. Sayı, 57-83.
- Özer Ö. (2008). *Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği*, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Özgen M. (2004). *Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, Y. (1992). “Yerel Anadolu Basını”, *Yerel Basın Kurultayı Bildiriler*, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara.
- Pavlik J. V. (2013). *Yeni Medya ve Gazetecilik*, (çev. Müge Demir, Berrin Kalsın), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Phillips A. (2015). *Journalism in Context: Practise and Theory for Digital Age*, Routledge, New York.
- Powell C., Depelteau F. (2015). *İlişkisel Sosyoloji: Ontolojik ve Teorik Yönelimler*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Say S. (2017). *Ben Haberdeyken*, Mavi Nefes Yayınları, Denizli.
- Schneider P., Raue P. R. (2002), *Gazetecinin El Kitabı*, (çev. Işık Aygün), Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara.

- Schultz I. (2007). "The Journalistic Gut Feeling: Journalistic Doxa, News Habitus And Orthodox New Values", *Journalism Practice*, 1(2), 190-207, Routledge, New York.
- Selçuk İ. (1992). *Yerel Basın Kurultayı Paneller*, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara.
- Sertaş-Ertika, A. (2009). *Reklam: Temel Kavramlar, Teknik Bilgiler, Örnekler*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Singer J. B., Hermida A. Vd. (2011). *Participatory Journalism*, Wiley-Blackwell Publishing, United Kingdom.
- Stratford T. (2011). "Kadınlar ve Basın", *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*, (der. A. Belsey&R. Chadwick), (çev. Nurçay Türkoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Swartz D. (2013). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nun Sosyolojisi*, (çev. Elçin Gen), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Swartz, D. (2015). "Bourdieu'cü Perspektiften Sosyolojik Analiz İçin Meta- İlkeler", *Bourdieu ve Tarihsel Analiz*, (der. Philip S. Gorski), (çev. Özlem Akkaya), Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Şakar M. (2002). *Basın İş Kanunu*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Şeker M. (2007). *Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Güçlü Sorunlarıyla Yerel Gazeteler*, Tablet Yayınları, Konya.
- Tatlı H., Koç B. (2017). "Çalışan Kadın Bakış Açısıyla Kadınların İş ve Aile Yaşamında Karşılaştığı Sorunlar Hakkında Bir Uygulama", *İktisadiyat 1*, 145-170.
- Timur H. (2004). "Norm Kadro Saptama Teknikleri ve Norm Kadro Kılavuzu Hazırlama Yöntemi", *Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, cilt:22, sayı:2, 201-221.
- Tokgöz O. (1987). *Temel Gazetecilik*, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara.

- Tsekeris C. (2015). “İlişkiler Üzerine Norbert Elias: Öngörüler ve Perspektifler”, *İlişkisel Sosyoloji: Ontolojik ve Teorik Yönelimler*, (çev. Özlem Akkaya), (der. Güney Çeğin, Emrah Göker), Notabene Yayınları, Ankara.
- Türk B. (2007). “Bourdieu ve Söylem Tatışmaları”, *Ocak ve Zanaat*, (der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tüzen H. , Gültekin M. (2015). *Sosyal Sermaye: Denizli Tekstil Sanayisi Babadağlı ve Buldanlı Aile Firmaları*, Gökçe Yayınevi, Ankara.
- Vural A. M. (1999). *Yerel Basın ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Wacquant C. (2007). “Pierre Bourdieu: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Gelişimi, *Ocak ve Zanaat*, (der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı H. A. (2014). *Yerel Basının Özellikleri ve Sorunları: Sakarya Basını Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yel A. M. (2007). “Bourdieu ve Din Alanı: Sermaye, İktidar, Modernlik”, *Ocak ve Zanaat*, (der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Sürekli_sarı_basın_kartı(05.02.2016)
- <http://denizligazetecilercemiyeti.org/hakkimizda/> (01.06.2017)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24673> (23.05.2018)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24673> (18. 04.2018)
- www.matbuu.com (12.11.2017)
- www.kas.de/tuerkei/tr/about/ (10.02.2018)
- <https://www.ilan.gov.tr/kurumsal-resmi-ilanlar-tarihcesi> (12.05.2018)
- <https://www.ilan.gov.tr/kurumsal-resmi-ilanlar-hakkinda> (12.05.2018)
- www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=27594 (27.10.2017)

GÖRÜŞME SORULARI

Bu görüşme formu “Denizli’de Yerel Gazetecilik Alanı: Mekanizmalar, İşleyiş ve Stratejiler” konulu doktora tezi için hazırlanmıştır. Görüşmecilere tarafımdan uygulanacaktır. Görüşmecilerin isimleri çalışmada hiçbir şekilde yer almayacaktır.

1) EYLEYENLERİN HABİTUSLARI VE SERMAYE TÜRLERİ VE ALANDAKİ KONUMLARI TEMALİ SORULAR

1. Gazetede çalışmaya nasıl başladınız?
2. Kaç yıldır bu gazetede çalışmaktasınız? Daha önce başka bir yerel gazetede çalıştınız mı?
3. Nerelisiniz?
4. Babanızın mesleği nedir?
5. Eğitim durumunuz?
6. Gazetede göreviniz?
7. Hangi bölümden mezunsunuz?
8. Sizi kurumdaki diğer gazetecilerden ayırdığımı düşündüğünüz sermayeleriniz var mı?
9. Sahip olmadığınızdan dolayı sıkıntı yaşadığınızı düşündüğünüz sermayeler var mı?
10. Sizce Denizli’deki yerel gazetecilik alanında Denizlili olmak bir avantaj mıdır? Kavram olarak “hemşehrilik” işlerlikte midir?
11. Hangi olayların haber değeri taşıdığına nasıl karar veriyorsunuz?
12. Sizce yerel gazetecilik alanı yapısal olarak toplumu etkileyen bir iktidar konumunda mıdır, yoksa tam tersi sadece pasif olarak bilgilendirici konumda mıdır?
13. Sizce ulusal gazeteler ile yerel gazeteler arasında ne tür farklılıklar vardır?
14. Sizce ulusal gazetede çalışmak ile yerel gazetede çalışmak arasında ne tür farklılıklar vardır?
15. Denizli özelinde yerel gazeteci olmanın herhangi bir özgün özelliği var mıdır?

**2) ALANIN İÇ YAPISI (NESNEL İLİŞKİLER YAPISI, ÇALIŞANLAR)
TEMALİ SORULAR**

1. Size göre gazetecilik mesleğinde pratikte uyulması gereken özgün kurallar nelerdir?
2. Gazetecilik alanında şahsınıza yapılan bir mobbing vakasıyla karşılaştınız mı?
3. Gazetenin çıkış sürecini kısaca aktarır mısınız?
4. Oluşturduğunuz haberlerin gazete yöneticileri tarafından değişikliğe uğratıldığı oluyor mu?
5. İşinizi severek mi yapıyorsunuz?
6. Yaptığınız haber ile ilgili sansür uygulandığında neler hissediyorsunuz?
7. Gazetecilik alanında rekabeti nasıl tanımlarsınız? Gazetecilik alanının bir mücadele alanı olduğunu düşünüyor musunuz?
8. Gazetenin içerisinde hiyerarşik bir yapılanma var mıdır? Varsa sizce bu yapı nasıl kurulmakta ve işlemektedir?
9. Gazete çalışanlarına yönelik editöryal çevreden herhangi bir sosyal kontrolden bahsedebilir misiniz?
10. Çalıştığınız kurum özelinde gazetecilik alanının içerisinde başarılı olmak için gazetecilerin sahip olması gereken üç özellik sıralayabilir misiniz?
11. Çalıştığınız kurumda cinsiyetçi bir yapılanmadan bahsedebilir misiniz?
12. Yeni nesil gazetecileri nasıl görüyorsunuz?
13. Yerel gazeteciliğin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

**3) ALANIN DIŞ YAPISI (SERMAYE EGEMENLİĞİ, GAZETE
SAHİPLİĞİ, EKONOMİK İLİŞKİLER, İKTİDARİ KONUM) TEMALİ
SORULAR**

1. Üye olduğunuz bir sendika var mı hangisi? Kendi isteğinizle mi üye oldunuz? Sizce sendikalı olmak yerel gazetecilikte avantaj mıdır?
2. Çalıştığınız gazetenin ekonomik bağlantıları hakkında bilginiz var mı?
3. Çalıştığınız gazetenin reklam gelirleri uygulaması ne şekilde ilerlemektedir?
4. Gazete sahibi basın dışı sektörde çalışmakta mıdır?
5. Denizli'de medya ve siyaset ilişkisini nasıl yorumlarsınız?

6. Denizli'deki siyasi veya sermayedar kanattan haberlerin manipüle edildiği oluyor mu?
7. Çalıştığınız gazetenin tarihsel süreçte herhangi bir nedenden dolayı kapandığı ya da sansür uygulandığı oldu mu?
8. Çalıştığınız gazetenin tarihsel süreçte el değiştirdiği oldu mu? Buna bağlı olarak siyasi perspektifinde herhangi bir dönüşüm yaşandı mı?
9. Çalıştığınız kurumun tirajı ve aldığı reklamlar arasında pozitif ilişki mevcut mudur?
10. Çalıştığınız kurumun ekonomik anlamda en önemli gelir ve gider araçları nelerdir?
11. Bir gazeteci olarak hukuki haklarınızdan haberdar mısınız? Sahip olduğunuz haklarınız nelerdir?
12. Kurum içinde eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Evetse düzenli katılıyor musunuz?
13. Kurumların Basın Birimleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
14. Denizli'de iletişim Fakültesinin aktif olmayışı yerel gazeteleri sizce ne yönde etkilemekte?

ÖZ GEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Merve ÇETİN DAĞDELEN

Doğum Yeri : İZMİR

Doğum Tarihi : 18. 02. 1989

E-posta : merrvecetin@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Y.D.A. Karşıyaka Lisesi

Lisans : Pamukkale Üniversitesi/Sosyoloji Bölümü

Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi/ Genel Sosyoloji ve Metodoloji A.B.D.

Doktora : Pamukkale Üniversitesi / Sosyoloji

Yabancı Dil ve Düzeyi: 70

İŞ DENEYİMİ : Pamukkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

ARAŞTIRMA ALANLARI: Medya ve İletişim Sosyolojisi, Kent Sosyolojisi, Yaşlılık ve Çocukluk Sosyolojisi

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR:

- 1) ÇETİN-DAĞDELEN, M. (2018) “*Yerel Gazetecilik Alanı’nda ‘Hemşehrilik’ Kavramı: Denizli Kenti Örneği,*” Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Kayseri, 2018.
- 2) ÇETİN-DAĞDELEN, M. (2017). “*Mültecilerin Yerel Medya’da Temsili: Denizli Kenti Örneği*”. 1. Uluslararası Göç ve Mültecilik Sempozyumu, Düzce.
- 3) ÇETİN-DAĞDELEN, M. (2017). “*Yeni Medya Araçlarının Etkisiyle Haber Üretme ve Tüketme Pratiklerinin Değişimi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*”. 1. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Balıkesir/Bandırma.